

ÅRSREDOVISNING

20

Naturvårdsverkets årsredovisning 2020

NATURVÅRDSVERKET

Beställningar

Ordertel: 08-505 933 40

E-post: natur@cm.se

Postadress: Arkitektkopia AB, Box 110 93, 161 11 Bromma

Internet: www.naturvardsverket.se/publikationer

Naturvårdsverket

Tel: 010-698 10 00, fax: 010-698 16 00

E-post: registrator@naturvardsverket.se

Postadress: Naturvårdsverket, SE-106 48 Stockholm

Internet: www.naturvardsverket.se

ISBN 978-91-620-8872-9

ISSN 0282-7298

© Naturvårdsverket 2021

Tryck: Arkitektkopia AB, Bromma 2021

Omslagsfoto: Plain Picture / Johnér bildbyrå

Generaldirektören har ordet

Coronapandemin påverkar hela samhället och innebär påfrestningar på många sätt. Samhällets insatser för att möta pandemin visar samtidigt att det är möjligt att kraftsamla och gemensamt åstadkomma förändringar då det behövs. Det är en hoppfull insikt för den samhällsomställning som behövs för att vi ska kunna begränsa vår klimatpåverkan och värna livets mångfald.

Sverige behöver prioritera klimatet och den biologiska mångfalden under de kommande åren. Läget är allvarligt. För att nå det långsiktiga klimatmålet om nettonollutsläpp till 2045 krävs en genomsnittlig minskningstakt om 6–10 procent per år. I oktober redovisade Naturvårdsverket 34 förbättringsförslag till regeringen för hur Sverige ska bli ett globalt föredöme i genomförandet av Parisavtalet. Det finns ett stort engagemang att bidra till utsläppsminskningar. Det visar det stora antalet ansökningar om bidrag från Klimatklivet. Klimatinvesteringarna som Naturvårdsverket bidragit till leder till konkreta utsläppsminskningar i hela Sverige, genom utbyte av fossila bränslen och genom elektrifiering. Den nya vindkraftsstrategi som Naturvårdsverket tagit fram tillsammans med Energimyndigheten under året kommer också den att bidra till energi- och klimatomställningen.

Utökade anslag för skydd och skötsel av värdefull natur har resulterat i fler skyddade områden, fler våtmarker, förbättrade livsmiljöer för arter och upprustade vandringsleder och besöksanläggningar. Naturen har blivit en fristad för många under pandemin, vilket inte minst märkts på det ökade antalet besökare i naturen. Med kampanjen Ta hand om varandra och naturen har Naturvårdsverket mött det ökade behovet av att informera om såväl rekommendationer för minskad smittspridning som allemansrätt och regler i skyddad natur. Att fler är ute i naturen är positivt men det krävs fortsatta åtgärder för att motverka nedskräpning, parkeringsproblem och slitage.

EU:s revidering av avfallslagstiftningen i arbetet för en mer cirkulär ekonomi har inneburit ett omfattande arbete på Naturvårdsverket för att ta fram vägledning och ett flertal föreskrifter. Också regeringens nya strategi för cirkulär ekonomi innebär en nödvändig ambitionshöjning. Under 2020 har Naturvårdsverket etablerat en nationell platsamordning för att samla in och förmedla kunskap, driva frågor och främja dialog och samverkan. Ett stort antal projekt har genomförts för att minska plasten i hav och natur. Införandet av engångsplastdirektivet förbereds och i det nya avfallsregister som öppnade i november kommer runt en miljon företag att rapportera hanteringen av farligt avfall.

Naturvårdsverkets verksamhet har under 2020 precis som många andras behövt coronaanpassas. Myndigheten valde tidigt under våren att låna ut ett 50-tal medarbetare för handläggning av korttidsstöd till företag för att klara pandemin. En angelägen uppgift för att stödja Tillväxtverket. Alla medarbetare på Naturvårdsverket jobbar i hög utsträckning hemifrån. Ett mindre antal konferenser har ställts in och ett och annat miljöprojekt har försenats. Det är trots det fantastiskt att se hur väl Naturvårdsverkets verksamhet fungerat under året, mycket tack vare att myndigheten kommit långt i de digitala arbetsätten. Digitala workshops, digitala platsbesök och digitala turnéer är exempel på hur verksamheten utvecklats på sätt som kommer att leva kvar också efter pandemin.

Även om viktiga internationella möten ställts in så har myndigheten kunnat genomföra förberedande arbete som bäddar för större kliv de kommande åren i viktiga internationella processer. De stödpaket som genomförs i Sverige och EU liksom den europeiska regionalfonden 2021-2027 behöver användas med miljömålen och de globala hållbarhetsmålen i sikte. Det gör verklig skillnad för framtiden och skapar ett mer hållbart samhälle.

Den 19 februari 2021

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'Björn Risinger', written in a cursive style.

Björn Risinger
Generaldirektör

Innehåll

GENERALDIREKTÖREN HAR ORDET	3
1 OM ÅRSREDOVISNINGEN	7
2 VERKSAMHETENS INTÄKTER OCH KOSTNADER	9
3 EN EFFEKTIV MYNDIGHET	11
Resultatbedömning	11
4 KUNSKAPSUPPBYGGNAD	15
Resultatbedömning	15
Miljöövervakning och annan datainsamling	16
Miljö- och viltforskning	26
Miljömålsuppföljning, utvärderingar och andra kunskapsunderlag	32
Internationell rapportering	34
Miljöinformationsförsörjning och kommunikation	36
Officiell statistik	42
5 SAMORDNING OCH UTVECKLING AV GENERELLA STYRMEDEL	43
Resultatbedömning	43
Utveckling och tillämpning av miljörädden	44
Samordning och utveckling av miljömålssystemet	47
Utveckling av beslutsunderlag för att nå miljö kvalitetsmålen	51
6 EU- OCH INTERNATIONELLT ARBETE	53
Resultatbedömning	53
EU och miljökonventionerna	54
Internationella samarbeten	57
7 NATURMILJÖ, FRILUFTSLIV OCH VILT	68
Resultatbedömning	68
Vägledning	69
Naturmiljö	69
Friluftsliv	85
Viltförvaltning	89

8 KLIMAT OCH LUFT	96
Resultatbedömning	96
Klimatkommunikation	97
Prövningsverksamhet	98
Vägledning	102
Utsläppshandel	103
Styrmedelsanalys	104
Investeringsstöd	106
Klimat- och luftmål: statistik och handlingsprogram	111
Nytt nationellt programförslag (ERUF)	113
9 HÅLLBART SAMHÄLLE	115
Resultatbedömning	115
Prövningsverksamhet	116
Vägledning	118
Efterbehandling av förorenade områden	118
Hållbar avfallshantering	123
Hållbar produktion och konsumtion	130
Hållbar planering och god bebyggd miljö	138
10 AVGIFTSFINANSIERAD VERKSAMHET OCH INVESTERINGSBUDGET	144
Avgiftsbelagd verksamhet där intäkterna disponeras	144
Avgiftsbelagd verksamhet där intäkterna inte disponeras	146
Investeringsbudget	148
11 MEDARBETARE OCH KOMPETENSFÖRSÖRJNING	149
12 ÅTERRAPPORTERINGSKRAV, UPPDRAG OCH INSTRUKTIONEN	153
FINANSIELL REDOVISNING	159
INTERN STYRNING OCH KONTROLL	189
ÅRSREDOVISNINGENS UNDERTECKNANDE	190

1 Om årsredovisningen

Årsredovisningen är disponerad utifrån kraven i förordningen (2000:605) om årsredovisning och budgetunderlag. Naturvårdsverket har sedan 2018 arbetat med att utveckla mål- och resultatstyrningen av myndigheten. Verksamheten redovisas enligt en modell som är indelad i ett antal resultat-områden och för varje område finns ett antal mål uppsatta. I årsredovisningen redovisar myndigheten de **treåriga målen** och de bedöms i respektive kapitel. Målen är inte heltäckande för Naturvårdsverkets hela verksamhet, men pekar ut riktningen i ett antal strategiskt viktiga frågor. Resultatområdena utgår ifrån vårt uppdrag och sorterar de huvudsakliga uppgifter som Naturvårdsverket utför för att bidra till att miljö- och friluftsmålen uppnås.

Varje resultatområde beskrivs och bedöms i ett eget kapitel (3–9). I kapitel 12 finns en nyckel för varje aktivitet som är kopplad till Naturvårdsverkets instruktion eller ett återrapporteringskrav i Naturvårdsverkets regleringsbrev eller regeringsbeslut redovisad. I kapitel 12 finns också en lista över de regeringsuppdrag vi levererat under 2020.

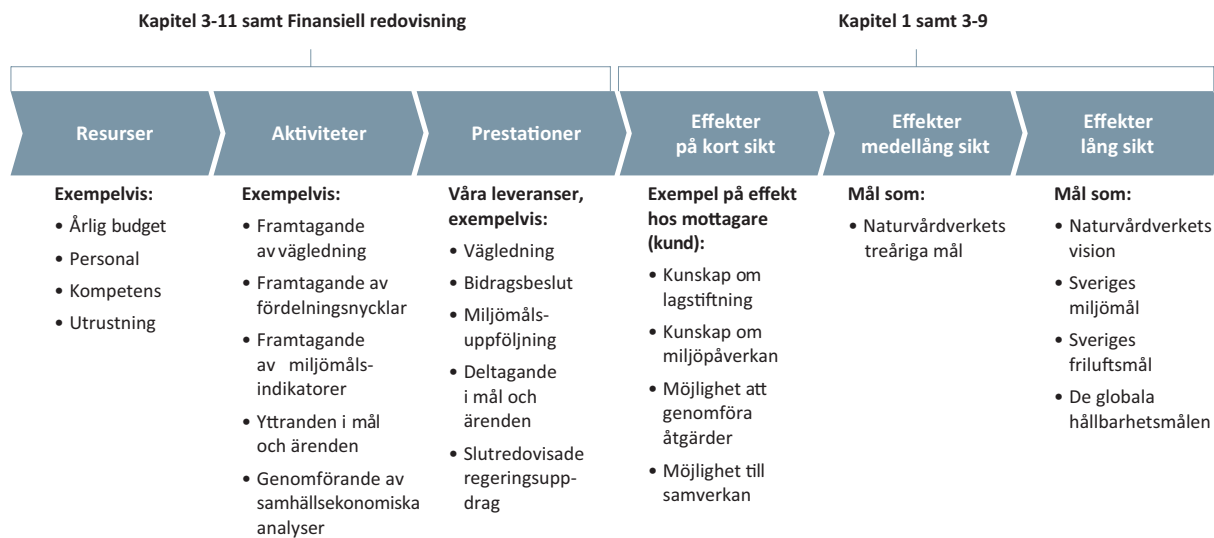
Information om volym och kostnad finns endast för de ärenden där myndigheten har en större volym. Bedömningen har baserats på att det avser ärenden som rör enskilda, större ärendevolymer och att handläggningen inom ärendeslaget är av liknande karaktär för att volym och styckkostnad ska vara meningsfull. Kostnaden för respektive ärendeslag är beräknad utifrån uppskattad nedlagd tid, schablonkostnad inklusive overhead för denna tid och direkta kostnader. Fokus ligger på att redovisa och bedöma verksamhetens resultat.

Vi fortsätter vårt förbättringsarbete för att ta fram resultatindikatorer som ska vara ett underlag för redovisningen och bedömningen, och vi har där det är möjligt använt oss av dessa. Där det varit möjligt anges jämförande siffror för 2018 och 2019. I annat fall kommenteras det.

Resultat för vår direkta miljöpåverkan redovisas i Naturvårdsverkets miljöledningsrapport 2020.

Verksamhetslogik är det systematiska sätt Ekonomistyrningsverket rekommenderar myndigheterna att använda för att beskriva verksamhetens förutsättningar, genomförande och förväntade resultat. Figur 1 illustrerar hur våra resurser, aktiviteter, prestationer och effekter bedöms hänga ihop. Bilden ger även en översikt av årsredovisningens innehåll.

Figur 1. Årsredovisningens logik och struktur.

2 Verksamhetens intäkter och kostnader

Verksamhetens intäkter och kostnader är fördelade på våra resultatområden. Vår ekonomimodell innebär att kostnader för administration och overhead, resultatområdet en effektiv myndighet, fördelas på de resultatområden som utgår ifrån vårt uppdrag i instruktion och regleringsbrev.

Enligt tabellerna nedan framgår att omfattningen av verksamheten 2019 och 2020 är på jämn nivå men på en väsentligt lägre nivå än 2018. Under 2018 var tilldelade medel till Naturvårdsverket betydligt högre och då framförallt kopplat till skydd och skötsel av värdefull natur samt bidrag till klimatomställningen.

Tabell 1. Verksamhetens intäkter och kostnader per resultatområde 2020, tkr

Resultatområde	Kostnader	Intäkter	Intäkter av anslag	Uppbörd	Lämnade bidrag
Kunskapsuppbyggnad	348 152	-16 648	326 672	0	277 475
Samordning och utveckling av generella verktyg i miljöarbetet	43 903	-1 448	38 440	0	0
EU- och internationellt arbete	69 620	-41 904	24 632	0	50 049
Klimat och luft	160 788	-10 240	151 160	-3 851	1 392 949
Naturmiljö, friluftsliv och vilt	1 030 859	-24 443	1 046 213	-12	969 385
Hållbart samhälle	147 962	-6 449	149 932	-26 369	788 966
Summa	1 801 285	-101 133	1 737 048	-30 232	3 478 824

Tabell 2. Verksamhetens intäkter och kostnader per resultatområde 2019, tkr

Resultatområde	Kostnader	Intäkter	Intäkter av anslag	Uppbörd	Lämnade bidrag
Kunskapsuppbyggnad	307 192	-30 623	276 397	0	231 332
Samordning och utveckling av generella verktyg i miljöarbetet	46 119	-1 489	40 552	0	1 234
EU- och internationellt arbete	68 347	-41 032	28 831	0	25 825
Klimat och luft	136 480	-10 789	128 981	-152	1 152 863
Naturmiljö, friluftsliv och vilt	1 158 972	-31 008	1 093 696	-18	702 644
Hållbart samhälle	115 956	-10 453	106 942	-22 531	893 507
Summa	1 833 066	-125 394	1 675 399	-22 701	3 007 405

Tabell 3. Verksamhetens intäkter och kostnader per resultatområde 2018, tkr

Resultatområde	Kostnader	Intäkter	Intäkter av anslag	Uppbörd	Lämnade bidrag
Kunskapsuppbyggnad	311 675	-24 270	287 270	0	268 145
Samordning och utveckling av generella verktyg i miljöarbetet	50 186	-1 462	45 851	0	38 729
EU- och internationellt arbete	53 166	-29 587	25 693	0	34 487
Klimat och luft	135 721	-8 555	130 990	-247	2 439 354
Naturmiljö, friluftsliv och vilt	1 577 270	-20 043	1 460 967	0	1 087 085
Hållbart samhälle	113 675	-9 983	101 726	-18 993	800 074
Summa	2 241 693	-93 900	2 052 497	-19 240	4 667 874

3 En effektiv myndighet

En effektiv myndighet kännetecknas av öppenhet, enkelhet och leveranser av god kvalitet, engagerade och kompetenta medarbetare, förnyelse och innovation samt hållbar och miljömedveten utveckling. I resultatområdet ingår alla delar i myndighetens ledningssystem som handlar om att omsätta regeringens styrning och andra externa krav i intern styrning och stöd för planering, uppföljning, lagefterlevnad och för åiterrapportering av resultat till regeringen. Här ingår också arbetet med att säkerställa god fysisk och digital säkerhet, väl fungerade intern och extern kommunikation och goda kundrelationer. Det övergripande syftet är att säkerställa att myndigheten fullgör sina uppgifter, når verksamhetens mål och uppfyller verksamhetskraven i myndighetsförordningen.

Resultatbedömning

Naturvårdsverkets treåriga mål är:

- Myndighetens processer är effektiva för verksamheten samtidigt som de är enkla för medarbetare och kunder.
- Vi har ett inkluderande arbetssätt.
- Vi erbjuder en inspirerande arbetsplats.

Naturvårdsverket har genomfört flera utvecklingsaktiviteter som har utvecklat verksamheten i riktning mot målen. Arbetssätten för medarbetarna har förbättrats, bland annat genom den interna servicefunktionen Bikupan och nya processer för it-styrning. En ny process för förbättringsförslag från medarbetarna har också införts. Vi har fortsatt arbetet med att effektivisera och förenkla de bidragsansökningar och inrapporteringar som myndigheten hanterar. Kundtjänsten hanterar en allt större andel av de frågor som kommer in till myndigheten, vilket avlastar verksamheten.

Myndighetens arbete med inkluderande arbetssätt har främst skett kopplat till pandemin. Det handlar om utbildningar i digitala möten och anpassningar i introduktion av nya medarbetare och i mötesstrukturen. I den organisationsöversyn som genomförts under året har möjligheten till delaktighet varit stor.

Aktiviteterna för att nå målet med en inspirerande arbetsplats har fått anpassas till de särskilda förutsättningar som råder under coronapandemin, då begreppet ”arbetsplats” i hög grad är förknippat med hemarbete. Bland annat har de medarbetare som behövt fått hem datorskärmar, höj- och sänkbara skrivbord samt kontorstolar. Insatserna under året har varit bra och uppskattade.

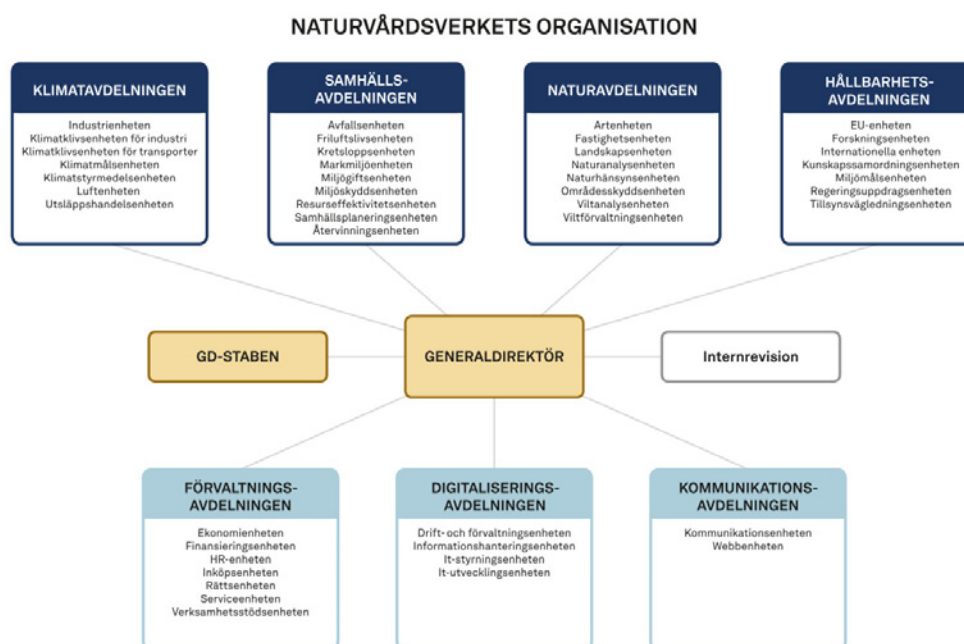
Vår sammantagna bedömning är att flera aktiviteter som vi genomfört under året utvecklar verksamheten mot målen. Förtroendet för myndigheten är fortsatt högt.

Digitalisering och arbetsätt

Digitaliseringen ställer höga krav på vår förmåga att hantera information på ett säkert sätt. Därför har myndigheten under året på olika sätt skapat förutsättningar för ett systematiskt och riskbaserat arbete, exempelvis genom att besluta om en ny informations säkerhetspolicy, utveckla myndighetens uppföljning av det egna ledningssystemet samt att ta fram olika säkerhetskrav inom pågående anskaffningar. Effekter inom området är en ökad medvetenhet och därmed en ökad förståelse för behovet av att stärka informations säkerheten. Även vad gäller dataskydd för personuppgifter befinner vi oss i ett läge där mycket händer. Ett exempel är EU-domen Schrems II (C-311/18, EU:C:2020:559), som föranlett en intern åtgärdsplan. Därtill har myndigheten beslutat om en rutin för personuppgiftsincidenter, som har tillämpats när personuppgifter riskerat att hanteras i strid med dataskyddsförordningen.

För att skapa bättre förutsättningar för digitalisering och för myndighetens it-styrning inrättades en digitaliseringsavdelning den 1 juli. Avdelningen ansvarar bland annat för portföljstyrning och projektstyrning av it-utveckling samt för drift och förvaltning och informationshantering. Avdelningen har under hösten utvecklat nya och anpassade processer och verktyg, ett exempel är en ny besluts- och beredningsprocess som förbättrar förutsättningarna för att göra tydliga prioriteringar.

Även Naturvårdsverkets övriga organisation har setts över under året. Syftet är bland annat att knyta kunskapsuppbyggnad närmare arbetet med genomförandet av miljöpolitiken, att medarbetare ska ha nära till sin chef samt att chefsuppdraget ska vara rimligt. Organisationsöversynen gjordes även för att öka flexibiliteten för att snabbt möta förändringar samt för att fokusera den strategiska ledningen av myndigheten. Den nya organisationsstrukturen infördes den 1 januari 2021.

Vi har fortsatt att utveckla förutsättningarna för våra medarbetare att göra ett bra jobb. Ytan på Östersundkontoret har utökats med omkring 240 m² med bland annat omklädningsrum, bastu, ett bättre mötesrum för stora möten och fler enskilda arbetsplatser. Kontoren i Östersund och Stockholm är nu mer likvärdiga i utformningen. Andra åtgärder under året har varit fortsatt utveckling av Bikupan, en intern servicefunktion som avlastar kärnverksamheten.

Vi har arbetat fram en struktur för en gemensam bidragsprocess inom Naturvårdsverket. Under året har bidragsprocessen ”ladda hemma publikt” lyfts in i det gemensamma bidragssystemet.

Ett nytt it-system för att stödja processen för att hantera förbättringsförslag från verksamheten har införts. Det har resulterat i 42 förslag. I cirka hälften av dem har beslut fattats. Sex av de tolv förslag som accepterats är redan genomförda, majoriteten av alla förslag rörde it-frågor eller arbetsätt.

Precis som för hela samhället har coronapandemin inneburit nya förutsättningar för Naturvårdsverket att bedriva sin verksamhet. Myndigheten stod förhållandevis väl rustad redan vid pandemins utbrott, med fungerande teknik för att arbeta på distans och med vana av att genomföra digitala möten.

Coronapandemin och myndighetens krisberedskap

Krisledningsgruppen har sedan i mars arbetat aktivt med pandemin och ansvarat för att kommunicera myndighetens rekommendationer och förändrade arbetsätt. Inriktningen har varit att säkerställa att verksamheten i så hög utsträckning som möjligt ska fungera väl och medarbetarna ha så goda förutsättningar som möjligt att göra ett bra jobb. I juni genomförde internrevisorn tillsammans med säkerhetsskyddschefen en utvärdering genom en enkät till alla medarbetare och intervjuer med personer i nyckelroller. Myndigheten bedöms i stort sett nå upp till de framtagna målen för krishantering och kriskommunikation. De flesta uppgav att de i hög eller mycket hög grad har tillit till hur Naturvårdsverket har hanterat utbrottet. Flera medarbetare lyfter i enkätens fritextfält att Naturvårdsverket har tagit situationen på allvar, hanterat de förändrade förutsättningarna i verksamheten på ett bra sätt samt kommunicerat tydligt och snabbt kring vilka rekommendationer som gäller.

Arbetet med krisberedskap har utvecklats i flera delar. Då krisledningsgruppen varit aktiverad större delen av året har myndigheten vunnit nya erfarenheter som föranlett att vi reviderat vår rutin för krishantering. Vidare har arbetet med kontinuitetshantering fördjupats, exempelvis genom att det i myndighetens pandemiplan har tydliggjorts vilka uppgifter som bedöms vara mest verksamhetskritiska och därmed i första hand ska prioriteras vid ett ansträngt läge. Det finns således en formulerad samsyn om prioritering, vilken utgör en viktig utgångspunkt i fortsatt kontinuitetsarbete. Under hösten har också ett aktivt arbete bedrivits med att ta fram myndighetens risk- och sårbarhetsanalys, där flera olika delar av verksamheten involverats. En huvudsaklig slutsats från analysen är att fortsatt arbete med att stärka informationssäkerheten ses som centralt för att omhänderta identifierade risker.

Förtroendet för myndigheten

Svenska folkets förtroende för Naturvårdsverket är fortsatt högt. Det visar den årliga mätning som Kantar Sifo genomför angående allmänhetens kännedom och uppfattning om ett antal myndigheter. Naturvårdsverket har 2020 ett anseendeindex på 49 vilket är en ökning med tre enheter jämfört med året innan. Genomsnittet 2020 för de myndigheter som ingår i mätningen var 36. Naturvårdsverket hamnar nära genomsnittet vad gäller kännedomen om myndigheten. Allmänhetens uppfattning om Naturvårdsverket skapas framför allt via medier. Det är betydligt färre 2020 (57 procent) jämfört med 2019 (71 procent) som uppger att mediebilderna av Naturvårdsverket är positiv. Fler uppger att mediebilderna är neutral. Årets mediemätning visar ett minskat medieutrymme från mars och framåt. Bedömningen är att detta beror på coronapandemin. Antalet journalistkontakter har inte minskat. Naturvårdsverket genomför också en årlig kundundersökning som mäter förtroende, men dessutom uppfattningen om ett antal viktiga leveranser under året. Årets resultat visar att 81 procent av de tillfrågade har mycket stort eller ganska stort förtroende för det sätt vilket Naturvårdsverket sköter sitt arbete. Sammantaget visar kundundersökningen och Kantar Sifos förtroendemätning att myndigheten har fortsatt hög trovärdighet vilket är en viktig förutsättning för att driva miljöarbetet framåt.

4 Kunskapsuppbyggnad

Resultatområdet omfattar myndighetens arbete med miljöövervakning och inventeringar, miljö- och viltforskning, miljömålsuppföljning, internationell rapportering, miljöinformationsförsörjning och officiell statistik. Det övergripande syftet är att förse både den egna myndigheten och andra med kunskap om miljön, hur miljön mår och hur miljöarbetet går.

Vi övervakar och följer förändringar i miljön över tid och analyserar med stöd av modeller och metoder från olika kunskapsområden den samlade effekten av samhällets miljöpåverkan, liksom resultatet av miljöarbetet nu och i framtiden. Kunskapsunderlag, såsom analyser, statistik och data från miljöövervakning, inventeringar, forskning och miljömålsuppföljning, görs tillgängliga i digitala lösningar, och kommuniceras på ett planerat sätt utifrån vilka effekter som är önskvärda.

Naturvårdsverket skapar möjligheter för förändring i offentlig sektor, näringslivet och civilsamhället genom att leda samverkan om smart miljöinformation. Genom att digitalisera miljöinformationen gör vi den mer tillgänglig för alla aktörer i samhället och ökar därmed förutsättningarna för att Sverige når miljömålen.

Resultatbedömning

Naturvårdsverkets treåriga mål är:

- Myndighetens data, analyser och andra kunskapsunderlag om miljön, möter våra målgruppers behov och är enkla att hitta, förstå och använda.
- Naturvårdsverkets arbete med framtidsstudier gör det möjligt för våra målgrupper att integrera sannolika och möjliga scenarier för samhällsförändring i sina beslut.
- Naturvårdsverket leder arbetet för smart miljöinformation med utgångspunkt i kunskap om vad som påverkar våra målgruppers beteende.

Naturvårdsverket har fortsatt att utveckla data, analyser och andra förutsättningar för att möta våra målgruppers behov av kunskapsunderlag för regleringar samt internationell och nationell samverkan med en mängd aktörer. Antalet besökare på webbplatser och följare i sociala medier har ökat under året och allmänheten uppfattar Naturvårdsverket som en trovärdig aktör. Särskilda kommunikationssatsningar för att tillgängliggöra och sprida resultat har genomförts. Naturvårdsverket bedömer att vi under året utvecklat verksamheten i riktning mot målet.

Arbetet med framtidsstudier har fortsatt enligt plan, bland annat genom utveckling av kvalitativa och kvantitativa systemdynamiska modeller, och vi bedömer att vi kommer att nå målet.

Inom samverkan om smart miljöinformation har Naturvårdsverket verkat för att myndigheten och miljösektorn ska kunna bidra och anpassa sig till en

nationell digital infrastruktur för utbyte av information med andra myndigheter, med företag och med allmänheten. Samverkan har utvecklats inom olika samverkansorgan, samt multi- och bilateralt mellan olika organisationer. Ett flertal stora och små leveranser innebär att miljöinformationsförsörjningen under året konkret utvecklats med stöd av nya arbetssätt och digitala lösningar. Naturvårdsverket bedömer att vi under året utvecklat verksamheten mot målet.

Miljöövervakning och annan datainsamling

Syftet med miljöövervakningen är att ge beslutsfattare och samhället i övrigt ökad kunskap om miljö tillstånd och risker för hälsa och miljö. Miljöövervakningen utförs av många olika aktörer, till exempel länsstyrelser, universitet och konsulter. Genom verksamheten skapas tidsserier och andra underlag som bland annat används i uppföljningen av miljömålen och för rapportering till EU och internationellt.

Med hjälp av olika datakällor sammanställer, strukturerar och kvalitets-säkrar vi information om miljö tillstånd och trender i miljön samt om effekter av samhällets miljöarbete. Informationen används för att analysera hur miljöarbetet går och för att bedöma om styrmedel är effektiva. Informationen är viktig i många delar av miljöarbetet, exempelvis förvaltning av naturmiljön, uppföljning och utvärdering av miljömålen samt globala hållbarhetsmålen i Agenda 2030, liksom för Sveriges rapportering till EU och internationella organ.

Övergripande samordning

Naturvårdsverket samordnar och driver nationell miljöövervakning samt samordnar länsstyrelsernas arbete med de regionala miljöövervakningsprogrammen i samverkan med Havs- och vattenmyndigheten (HaV). Avtal med utförarna baseras på långsiktiga program. Denna samordning innebär bland annat metod- och kvalitetsarbete samt utveckling av förbättrade beräkningsmodeller och indikatorer. Samordning sker med nationella och internationella aktörer. HaV och länsstyrelserna hör till våra viktigaste nationella samverkanspartners.

Under året har utökad samordning av den regionala miljöövervakningen genomförts i syfte att ge länsstyrelserna stöd i arbetet med att se över och revidera de regionala miljöövervakningsprogrammen inför den nya programperioden 2021–2026. Länsstyrelsernas beslut om de nya programmen bildar underlag för Naturvårdsverkets och HaV:s beslut om fördelning av bidrag till regional miljöövervakning.

Vi har förmedlat information, gett stöd och utvecklat nätverk för erfarenhetsutbyte och utveckling, bland annat genom att anordna sju samordningsseminarier. Dessa seminarier är en viktig plattform för att effektivisera samordning och samverkan inom miljöövervakningen och andra verksamheter. Därutöver har tematiska träffar ordnats till stöd för länsstyrelsernas revision av de regionala miljöövervakningsprogrammen. I övrigt har vi medverkat i HaV:s - programområden Sötvatten respektive Kust och hav, utifrån vårt ansvar för miljögiftsövervakning.

För att tillgängliggöra och sprida resultat från miljöövervakningen har särskilda kommunikationssatsningar genomförts under året. Inom den nationella miljöövervakningen har två tematiska rapporter publicerats 2020. Den första är ett nytt nummer av *Gifter & miljö* (374 nedladdningar) med temat ”Nya utmaningar och gamla synder”. Den andra är ett nytt nummer av *Skog & mark* med temat ”Ekosystemtjänster” (390 nedladdningar). Temarapporterna beskriver verksamheten och sprider resultaten från den svenska nationella miljöövervakningen. De är ett led i att utveckla och paketera kunskap till prioriterade målgrupper.

Vårt arbete med att fördela medel för miljöövervakning innebär att vi prioriterar och lägger ut uppdrag till framför allt universitet och konsulter som genomför övervakningen inom olika programområden. Vi följer sedan kontinuerligt upp leveranserna från dessa aktörer.

Tabell 4. Fördelning av anslaget 1.2 Miljöövervakning m.m. på programområden* (utfall tkr).

Programområde	2018	2019	2020
Luft	17 957	16 999	18 747
Skog	19 000	17 532	18 000
Jordbruksmark	7 438	7 025	6 710
Våtmarker	3 467	3 000	3 000
Fjäll	3 047	3 250	1 221
Landskap	18 822	16 505	22 646
Miljögiftssamordning**	15 478	14 148	14 451
Miljögiftsövervakning (vatten)***	16 685	16 478	16 699
Miljögiftsövervakning (terrester)	4 082	3 906	3 885
Hälsorelaterad miljöövervakning	14 381	12 913	12 516
Pollinatörer	0	0	11 044
Stöd (exempelvis datavårdskap, kvalitetssäkring, information)	6 220	10 080	8 303
Prioriterade insatser/utveckling***	2 222	3 449	3 206
Bidrag till regional miljöövervakning***	26 547	26 671	26 905
Summa	155 346	151 956	167 333

* I tabellen anges de medel där Naturvårdsverket har haft ansvar för avtal inom miljöövervakningen

** Inklusiv Screening

*** Varav HaV finansierat vattenrelaterad miljöövervakning med 6 743 tkr för miljögifter vatten, 1 849 tkr för Prioriterade insatser/utveckling och 13 000 tkr för regional miljöövervakning.

Hälsorelaterad miljöövervakning

Användningen av kemikalier i samhället ökar och sprids till miljön. Reglerade ämnen ersätts av nya med liknande egenskaper. Mer kunskap om ämnens förekomst behövs – hur de påverkar, hur riskerna ska bedömas och vilka åtgärder som behövs för att begränsa dem. Arbetet med hälsorelaterad miljöövervakning (HÄMI) syftar till att öka kunskapen om människans exponering för miljöfaktorer som kan påverka hälsan genom att övervaka

luftföroreningar och buller samt miljögifter i humanprover. Resultaten utgör viktiga underlag för flera myndigheter, exempelvis i Folkhälsomyndighetens arbete med kunskapsstöd inom miljörelaterad hälsa samt tillsynsvägledning om hälsoskydd inom miljöbalken.

Naturvårdsverkets ansvar i förhållande till utförare samt den datavärd som fått uppdraget att ansvara för lagring och tillgängliggörande av insamlad data, utreds för närvarande med avseende på hanteringen av de personuppgifter som tas fram inom HÄMI:s uppdrag. Flera uppdrag har påverkats av coronapandemin genom svårigheter med att rekrytera individer för provtagning, vilket medför förseningar av slutresultat.

Naturvårdsverket har fortsatt att samla in exponeringsdata till tidsserier som följer exponeringen av metaller och organiska miljöföroreningar i människa, för att ge underlag till riskreducerande åtgärder samt för att följa upp redan genomförda åtgärders effekt. Särskilda satsningar har genomförts där nya metoder ger möjlighet att undersöka fler och mindre kända kemikalier i människan. Satsningen på utvecklingsprojekt för att övervaka barns exponering för luftföroreningar har fortsatt för att täcka kunskapsluckorna då dagens lagstiftning bygger på kunskap från exponering av vuxna. Ett urval av årets insatser beskrivs närmare nedan.

Den årliga insamlingen av prover till tidsserien av exponering av organiska miljögifter och metaller hos förstföderskor i Uppsala har fortsatt. Tidsserien är en av indikatorerna till uppföljningen av miljö kvalitetsmålet Giftfri miljö. Halter av icke-reglerade ämnen som ökar över tid i blod och urin kan vara utgångspunkt för att undersöka vidare om dessa kemikalier bör regleras inom EU. Exempelvis används tidstrenden av bisfenoler i urin som underlag av Kemikalieinspektionen för riskhanteringsanalys för vidare förslag om reglering genom Reach (EU-förordning (EG 1907/2006) gällande produktionen och säkert användande av kemikalier). Resultaten är också viktiga för arbetet med att genomföra Stockholmskonventionen.

För att få mer kunskap om exponering och hälsoeffekter av kemikalier har Naturvårdsverket finansierat kemiska analyser i blod från gravida kvinnor inom forskningsstudien Northpop, med målsättningen att utveckla en prediktiv modell för tidig utveckling av astma och allergi hos barn.

Naturvårdsverket har under året inlett en satsning på att utveckla strategier för att tidigt kunna identifiera vilka av kemikalierna i Kemikalieinspektionens produktregister som människan kan exponeras för och som potentiellt påverka hälsan. Resultaten behövs för prioritering av ämnen inom miljöövervakningen och för Kemikalieinspektionen och Toxikologiska rådet, som ansvarar för att identifiera nya potentiella kemikaliehot.

Inom projektet Human Biomonitoring for Europe (HBM4EU) har ett europeiskt nätverk för human biomonitorering byggts upp. Genom att på ett vetenskapligt sätt samla in harmoniserade och jämförbara exponeringsdata från befolkningen i Europa och koppla dessa till hälsoeffekter bidrar HBM4EU till underlag för att påverka regleringen av kemikalier. Sverige deltar aktivt och Naturvårdsverket har även i år bidragit till detta genom att koordinera

verksamheten i den svenska hubben. Vi bidrar även genom att använda humanprover från Livsmedelsverkets nationella matvaneundersökning, Riksmaten ungdom, där HÅMI finansierar de kemiska analyserna. Dessa används för att ta fram data för kemikaliegrupper som listats inom HBM4EU där det saknas tillräcklig kunskap. Data från Riksmaten används även i andra internationella projekt, till exempel inom det arktiska miljöövervakningsprogrammet AMAP och i nationella forskningsprojekt som syftar till att studera exponering för blandningar av kemikalier och dess hälsoeffekter.

Tidsserien om cancerframkallande ämnen i tätortsluft har fortsatt under 2020, och en utvärdering har även genomförts för att kunna ge ett bättre underlag för uppföljning av miljö kvalitetsmålet Frisk luft. Utvärderingen föreslår framförallt bättre rutiner för att säkerställa jämförbarheten mellan analyserna.

Coronapandemin har fört med sig ett minskat resande och därmed har utsläppen av såväl hälso- som klimatpåverkande föroreningar från både väg- och flygtrafik reducerats. Snabba förändringar i trafikflöden och lokala utsläpp av avgaser ger skillnader i exponering på lokal nivå. En satsning pågår för att beräkna hälsovinster av luftförbättringar under pandemin och potentiellt möjliga hälsovinster om denna minskning i exponering från trafik skulle bestå.

Miljögifter och främmande ämnen i terrestra och akvatiska miljöer

Undersökningarna av miljöföroreningar i terrestra och akvatiska miljöer (land- och vattenmiljöer) omfattar både miljögifter och mikrokräp och syftar till att ge kunskap om miljötillståndet, bland annat för statusbedömningar och uppföljning av åtgärder. Utöver löpande övervakning genomförs årligen screeningprojekt som syftar till att upptäcka nya risker för hälsa och miljö. Genom att fortsätta med miljögiftsanalyser och insamling av biologiskt material i de löpande undersökningarna har vi bidragit till unika tidsserier som inte bara används nationellt utan även internationellt för att identifiera behov samt följa upp effekter av globala åtgärder och förbud. Ett urval av årets insatser beskrivs nedan.

För att stärka förståelsen om kopplingen mellan halter av miljögifter och deras effekter i den marina miljön har det på uppdrag av Naturvårdsverket gjorts miljögiftsanalyser på prover som tidigare undersökts avseende effekter på fisk, snäckor, musslor och kräftdjur. Utvärdering av resultaten pågår. Preliminära resultat för vitmärta har presenterats på en workshop om biologisk effektövervakning för Helcom. Resultaten visar att det finns en stark koppling mellan miljögiftsbelastning och effekter på populationsbegränsande parametrar.

Data och resurser från den löpande övervakningen och screening har använts för att ta fram fyra kunskapssammanställningar för Helcom om källor, transport och trender för dioxiner och PCB:er, PFAS, PBDE, samt diklofenak. Dessa har publicerats i rapportserien Baltic Sea Environmental Proceedings. Kunskapssammanställningarna är viktiga underlag i arbetet med att uppdatera Helcoms Baltic Sea Action Plan med avseende på farliga

ämnen. De bidrar även med underlag till Helcoms kommande holistiska statusbedömning HOLAS III.

Arbetet för bättre kunskap avseende mikrokräp genom utveckling av metoder för och genomförande av miljöövervakning fortgår och utvecklas kontinuerligt. Under året har en undersökning av atmosfäriskt nedfall av mikrokräppartiklar färdigställts som ger ny kunskap om transport av partiklar, bland annat om skillnader i sammansättningen av mikroplastpartiklar i dagvatten och avloppsvatten.

En extern översyn av den nationella miljöövervakningen av växtskyddsmedel i jordbruksmarksområden, med syfte att belysa styrkor, svagheter och behov av förändringar, har genomförts. Naturvårdsverket har även tagit fram en process för kontinuerlig översyn av de riktvärden som används för årlig utvärdering av indikatorn ”växtskyddsmedel i ytvatten” för miljö kvalitetsmålet Giftfri miljö. En första uppdatering av riktvärdena planeras att genomföras under första halvåret 2021.

Övervakning av högfluorerade ämnen i människa och miljö

Högfluorerade ämnen (PFAS) är en grupp ämnen med unika egenskaper och omfattande användning som fått stor uppmärksamhet på senare år. De är alla mycket svårnedbrytbara och många har visat sig vara toxiska och ansamlas i människa och djur. Användningen kan ge direkta utsläpp till miljön, som i fallet med brandsläckningsskum, men även oavsiktliga utsläpp till följd av läckage från varor och produkter under hela deras livscykel. Under 2020 har Naturvårdsverkets uppdrag om att, i samverkan med länsstyrelserna, sammanställa underlag för att bedöma risk för påverkan på grundvatten till följd av hantering av brandsläckningsskum färdigställts. Resultatet av detta och från pågående undersökningar har löpande presenterats vid workshops, konferenser och nationella PFAS-seminarier, i rapporter och i vetenskaplig litteratur. De har rönt stor uppmärksamhet hos berörda aktörer och i media. Detta har bidragit till en ökad kunskap om PFAS-problematiken hos såväl kommuner, länsstyrelser, nationella myndigheter, som hos tillverkningsindustri och företag som hanterar varor och produkter innehållande PFAS, hos konsulter, samt inom akademien. Resultaten har använts och kommer att användas för att planera fortsatta undersökningar, i åtgärdsarbete och för styrmedel i form av vägledning och som underlag för regleringar, både på nationell och internationell nivå.

Människor exponeras för PFAS främst via livsmedel där dricksvatten visat sig kunna utgöra en betydande källa. De genomförda undersökningarna inom den hälsorelaterade miljöövervakningen har förbättrat kunskapsläget om exponering av PFAS i såväl allmänbefolkningen som i högexponerade grupper genom ett stort antal blodanalyser. Till exempel har Naturvårdsverket kunnat ta fram exponeringsdata på nationell nivå genom att finansiera analyser av PFAS i Livsmedelsverkets matvaneundersökning Riksmaten Ungdom. Dessa data används som underlag i Livsmedelsverkets arbete med riskvärderingar av PFAS och utgör kunskapsunderlag för att göra prioriteringar inom området säker mat. Genom att även analysera ungdomarnas dricksvatten kunde

sambandet mellan halt i blod och halt i dricksvatten undersökas. Då blodprovtagning är både dyrt och tidskrävande genomförs 2019–2021 en satsning för att utveckla en modell för att uppskatta blodhalter utifrån halterna i dricksvattnet. Modellen ska utgöra underlag för vidare riskbedömningar och behovet av riskreducerande åtgärder för dricksvattenproducenter.

Naturvårdsverket har genomfört en särskild satsning för att undersöka vilka faktorer som har störst inflytande på förändringar i blodhalter över tid. Denna kunskap behövs för att bättre förstå vilken effekt olika åtgärder har haft för att minska exponeringen. Vidare har vi genomfört flera undersökningar som visar att en stor del av PFAS i människor utgörs av okända PFAS. Resultaten används bland annat av Kemikalieinspektionen i arbetet med att ta fram ett förslag för en bred begränsning av PFAS-ämnen under Reach.

Exponeringsdata från flera undersökningar används även inom internationella projekt, såsom inom det arktiska miljöövervakningsprogrammet AMAP och projektet HBM4EU, vilka syftar till att ta fram information och underlag för reglering av kemikalier.

Naturvårdsverket har vidare fokuserat på att utöka antalet PFAS som analyseras med ämnesspecifika metoder. Från undersökningar av några enstaka PFAS har metoderna nu utvecklats till att i vissa undersökningar få med analyser för över 80 enskilda PFAS. En omfattande grupp PFAS för vilken det finns stora kunskapsbrister är olika typer av polymerer, som därför studerats under året.

Då ämnesspecifika analyser endast finns tillgängliga för en bråkdel av alla PFAS, har fokus lagts på att utveckla möjligheten att analysera PFAS som grupp. Detta har bidragit till ökad kunskap om spridning av den totala mängden PFAS, till exempel via lakvatten från deponier och avfallsanläggningar och från den urbana miljön via våra reningsverk. Det har även bidragit till metodutveckling som kan underlätta att reglera och följa upp PFAS som grupp, till exempel genom att möjliggöra tillämpning av gränsvärden för total mängd PFAS, vilket finns med i det reviderade dricksvattendirektivet i form av parametern ”PFAS totalt”.

Övervakning av luft och klimat

Inom programområde Luft pågår en revision av de delprogram som rör övervakning av försurande och övergödande ämnen i luft och nederbörd. Ett nytt, omarbetat program väntas genomföras från och med 2021. Målet med revisionen är att skapa ett stabilt övervakningsprogram med mätstationer och modellering som uppfyller behoven både för den internationella rapporteringen och för uppföljning av miljömålen på regional och nationell nivå.

Naturövervakning

Naturvårdsverket driver naturövervakning inom miljöövervakningens programområden Landskap, Fjäll, Skog, Jordbruksmark och Våtmark. Som ett komplement driver vi också datainsamling genom biogeografisk uppföljning och viltövervakning för att få kunskap om tillståndet för vissa arter och

naturtyper som kräver en sådan upplösning eller exakthet att de inte fångas in av de fem programområdena. Uppgifterna från miljöövervakningen används av oss själva och andra, till exempel av Jordbruksverket och länsstyrelserna, för miljömålsuppföljning, EU- och internationell rapportering samt inom naturförvaltningen.

Naturvårdsverket har i samverkan med andra myndigheter under året tagit en landsomfattande version av marktäckedata, nationella marktäckedata (NMD), i förvaltning. Denna digitala marktäckekartering visar grundläggande marktäcketyper och kommer att användas inom flera verksamhetsområden såsom naturvård, fysisk planering samt för övervakning, analyser och uppföljning. Dessutom har Naturvårdsverket tillsammans med åtta andra myndigheter fått innovationsmedel från Vinnova för att vidareutveckla NMD under perioden 2020–2021, i projektet ”Agenda för landskapet”. Naturvårdsverket är koordinator för projektet.

Inför ett nytt inventeringsvarv av den satellitbaserade övervakningen av våtmarker pågår en översyn av metodiken och förberedande arbete, som bland annat innebär en detaljerad kartering av våtmarksklasser i nationella marktäckedata (NMD). Klimatrelaterad övervakning av palsmyrar löper på tredje året av ett sjuårigt inventeringsvarv.

Inom svensk sjöfågelinventering räknades övervintrande sjöfåglar i utsjön inom ramarna för en internationellt samordnad inventering med syfte att följa förändringar i populationsutveckling och utbredning för ett flertal arter, däribland alfågel och ejder. Inom Nationell kustfågelövervakning återupptogs de riktade insatserna för att följa reproduktionsframgång hos andfåglar.

Naturvårdsverket har fortsatt arbetet för att förändra designen för NILS-programmet (Nationell inventering av landskapet i Sverige) för att bättre möta prioriterade behov inom miljöövervakningen, däribland att få bättre dataunderlag för att följa art- och habitatdirektivets mer ovanliga naturtyper. Myndigheten har bedrivit utvecklingsarbete framförallt för naturtyper då den bristanalys av datakvalitet som gjordes efter rapportering 2019 visar att den information som tas in för naturtyper endast är tillräcklig för de allra vanligaste naturtyperna. För arter har vi bland annat utvecklat e-DNA- metoder för dykarskalbaggar.

Den biogeografiska uppföljningen syftar till att följa upp arters och naturtyperns bevarandestatus och därmed tillgodose kraven på rapportering enligt EU:s art- och habitatdirektiv. Vi har genomfört en fördjupad översyn för de art- och naturtypsgrupper som omfattas av direktivet, med syfte att ta fram ytterligare förslag till utveckling för att nå en datakvalitet som ger tillräckligt säkra bedömningar till rapporteringen 2025. Översynen ligger till grund för planering och samordning med övrig miljöövervakning och andra närliggande verksamheter.

INVASIVA FRÄMMANDE ARTER

Skärpta och nya rapporteringskrav i befintlig EU-lagstiftning och -konventioner samt rapporteringskrav i ny EU-lagstiftning innebär behov av utökad miljöövervakning vad gäller invasiva främmande arter.

EU:s förordning om invasiva främmande arter ställer krav på övervakning som Sverige ännu inte helt uppfyller. Den del som saknas är riskbaserad övervakning utifrån de mest prioriterade spridningsvägarna. Detta arbete har initierats i år, men beräknas pågå även 2021.

Den förenklade rapporteringsväg till Artportalen som infördes 2019 har lett till ökad rapportering av både EU-listade och andra invasiva främmande arter från nya användare. Arbete har under 2020 pågått med att automatiskt överföra fynd och åtgärder till Artportalen från länsstyrelsernas handläggarstöd och från flera kommuners inrapporteringsverktyg (kommunal felanmälan), samt att åskådliggöra detta i naturvårdskartor i SLU Artdatabankens webbtjänst Artfakta.

Arbete pågår fortsatt för att integrera övervakning av invasiva främmande arter i befintliga nationella program inom terrester miljöövervakning.

GENETISK MÅNGFALD

Naturvårdsverket har arbetat vidare utifrån erhållna förslag på arter, metoder och kostnader för övervakning av genetisk variation genom att ge uppdrag till forskare vid Stockholms och Uppsala universitet. Syftet är att i enlighet med ett etappmål inom miljömålssystemet utveckla övervakning av genetisk variation. Vi har genomfört tre olika pilotprojekt, två om pollinatörer och ett om genetisk variation hos älg för att ta fram dataunderlag till grund för fortsatt arbete med att utveckla övervakning av genetisk variation under 2021.

VILTÖVERVAKNING

De årliga inventeringarna av rovdjursstammarnas storlek och utbredning, liksom uppföljning och analys av rovdjurens genetiska status, är en central del av en effektiv och hållbar viltförvaltning. Resultaten används för att följa upp politiska mål och internationella åtaganden. De fungerar dessutom som underlag vid beslut om licens- och skydds jakt samt som underlag för ersättning till samebyarna för förekomst av rovdjur.

Inventeringar av de stora rovdjuren inklusive fjällräv har genomförts med oförminskad styrka. Antalet DNA-analyser av spillning från varg har utökats för att i fält verifiera ett förslag till ny metod för populationsberäkning, och har nu genomförts under totalt tre inventeringsperioder. Extra insatser görs också för att utöka inventeringen av järv i skogslandet genom DNA-analyser av framförallt spillning. Även björnstammen övervakas i stor utsträckning med genetiska metoder där Jämtlands och Västernorrlands län var i fokus under 2020. Arbetet med att utveckla inventeringsmetodiken för kungsörn har fortsatt och instruktioner och faktablad för inventeringsverksamheten har tagits fram. Rovdjursbestånden i Fennoskandia (namn för den nordeuropeiska halvön, som består av Finland [*Fenno*-] och den skandinaviska halvön [*-scandia*])

samt Karelen och Kolahalvön) rör sig över landsgränserna. Länderna delar i stor utsträckning gemensamma populationer.

Norge och Sverige har sedan 2014 ett långtgående samarbete om övervakning av de stora rovdjuren i Skandinavien, med gemensam metodik och gemensamma databaser. Samarbetet med Finland har fördjupats ytterligare, särskilt kring inventering och förvaltning av varg för att säkra att genetiskt viktiga vargar kommer in i Sverige. Ett nordiskt ramverk för gränsöverskridande samverkan kring förvaltning och bevarande av varg i Fennoskandia har undertecknats av de nationella myndigheterna i Sverige, Norge och Finland. Dessutom har en fennoskandisk arbetsgrupp bildats för DNA-analyser, bland annat med syfte att harmonisera ländernas metodik och om möjligt använda en gemensam databas för genetikprover. Samarbetet med Norge och Finland ska genomföras inom ramarna för nationell politik, lagstiftning och budget, vilket också gäller forskningssamarbetet om stora rovdjur.

Förutsättningarna för inventering av de stora rovdjuren förändras exempelvis genom ett förändrat klimat som leder till kortare tid med goda spårningsförhållanden och sydligare utbredning av rovdjursstammarna. Detta ställer krav på utveckling av ny teknik och nya metoder som kräver nya kompetenser. För att möta behoven av utveckling har Naturvårdsverket under året genomfört en verksamhetsanalys utifrån den utvärdering av inventeringssystemet för stora rovdjur som gjorts 2018 och 2019 och som bland annat resulterat i fyra utvärderingsrapporter. Verksamhetsanalysen har identifierat åtta prioriterade utvecklingsområden som Naturvårdsverket i samverkan med berörda aktörer kommer att arbeta vidare med för att förbättra och förtydliga inventeringssystemet. Innovationsinsatser som ska bidra till att utveckla arbetsmetoder i fält för inventering av varg, lodjur, björn, järv och kungsörn har genomförts, bland annat har länsstyrelserna i Jönköpings och Jämtlands län vidareutvecklat användningen av viltkameror. Resultaten kommer att användas i arbetet med att utveckla inventeringssystemet under 2021.

STÖD TILL MEDBORGARFORSKNING

Spontanrapportering och olika inventeringar på lokal och regional nivå bidrar med värdefull information om arters förekomst. En stor del av denna information rapporteras och tillgängliggörs i Artportalen, som ägs och drivs av SLU Artdatabanken. Under året har det totalt rapporterats in 7 152 695 artfynd till Artportalen, vilket är ungefär 1 miljon mer än 2019. Av dessa utgjorde 5 901 fynd av invasiva främmande arter på EU-listan.

Naturvårdsverket har också, genom uppdrag till och i samverkan med länsstyrelserna och SLU Artdatabanken, haft två kommunikationskampanjer för att öka den riktade spontanrapporteringen från allmänheten. Kampanjerna, som var för ekoxe och blodigel, fick bra gensvar och gav värdefull ny information.

ÖVERVAKNING AV VILDA POLLINATÖRER

Naturvårdsverket har fått i uppdrag av regeringen att redovisa sitt arbete med miljöövervakning av vilda pollinatörer och hur myndigheten har förhållit sig till EU-kommissionens arbete med indikatorer för pollinatörer.

Under året påbörjades implementeringen av regeringens särskilda satsning på övervakning av vilda pollinatörer. Två workshoppar har hållits med inbjudna experter och representanter för Jordbruksverket och länsstyrelserna. Vi har tillsammans med Jordbruksverket deltagit i ett av EU-kommissionen anordnat samrådsmöte om uppbyggnaden av ett EU-gemensamt övervakningssystem av vilda pollinatörer. EU-kommissionen har låtit en grupp med handplockade experter utarbeta ett förslag till sameuropeiskt övervakningsprogram som ska ge dataunderlag till två sammankopplade indikatorer, en om tillståndet för pollinerande insektsarter i stort och en om EU:s gemensamma jordbrukspolitik (CAP) påverkan på desamma.

För indikatorn om tillståndet i stort har expertgruppen tagit fram ett detaljerat – och mycket ambitiöst – ’minimum viable scheme’, som innebär att ett stationsnät läggs ut enligt statistiskt sounda principer. För Sveriges del beräknas knappt 200 lokaler, där vildbin, humlor, blomflugor och dagfjärilar ska övervakas 6–10 gånger per år, genom manuell räkning av individer längs linjer och med tio så kallade färgskålfällor på varje lokal. EU:s egna beräkningar av vad ett sådant minimiprogram skulle kosta för Sveriges del är 1,3 miljoner euro per år, en kalkyl som delas av konsulterade svenska experter.

Vad gäller delindikatorn för uppföljning av CAP för expertgruppen mest ett principresonemang, och presenterar inga kostnadsberäkningar. Den konkreta utformningen av övervakningen måste variera mer nationellt här, eftersom CAP-stödets konkreta utformning varierar mellan medlemsstaterna.

På grundval av detta, men också utifrån nationella överväganden, har Naturvårdsverket initierat ett antal utredningar (se rubrik och uppdragstagare/utförare nedan) med syfte att ge förslag till hur ett svenskt övervakningssystem av pollinatörer bör se ut, och anvisa en väg framåt till operativ drift. En viktig ambition är att se om övervakningen kan förenklas eller effektiviseras jämfört med EU:s förslag, utan att informationsinnehållet väsentligen minskar.

- Nya molekylära metoder för övervakningen av svenska pollinatörer (SLU, Institutionen för ekologi).
- AirBeeSafe – pollinerarens exponering för pesticider (SLU, Centrum för kemiska bekämpningsmedel i miljön).
- Utredning om generell övervakning av pollinatörer (Lunds universitet, Biologiska institutionen).
- Utredning om omhändertagande och analys av fällprover av pollinatörer (Naturhistoriska riksmuseet).
- Övervakning av pollinatörer i odlingslandskapet (SLU, Artdatabanken).
- Habitatmodellering och nätverksanalys för pollinerare med fokus på vildbin (Metria).
- Utveckling av referensgenom för vilda pollinatörer (Stockholms universitet, Zoologiska institutionen).

- Undersökning av genetisk variation hos rapsfjäril (Stockholms universitet, Zoologiska institutionen).
- Utbildning av allmänheten till att kunna bli volontärer inom miljöövervakning av flora och fauna (Länsstyrelsen Östergötland).
- Utformning av gemensamt delprogram för pollinatörer (Länsstyrelsen Östergötland).
- Utvecklingsprojekt för insektsövervakning i norra Sverige (Länsstyrelsen Norrbotten)

Medlen för pollinatörsövervakning har också gått till att konsolidera och stärka de existerande miljöövervakningsprogrammen Svensk Dagfjärilsövervakning och NILS. Det förra övervakar direkt en viktig pollinatörsgrupp, det senare kan bidra med stationer med övervakning av omvärldsfaktorer, till vilka ett stationsnät enligt EU:s ovan beskrivna koncept läggs till, något som EU rekommenderar.

Miljö- och viltforskning

Naturvårdsverket fördelar totalt cirka 111 mnkr ur anslag *1:5 Miljöforskning* och Viltvårdsfonden. På så sätt finansieras forskning vid universitet, högskolor och forskningsinstitut samt vid myndigheter som bedriver forskning som en del av sitt uppdrag. Totalt har nio projekt slutrapporterats och avslutats.

Naturvårdsverket finansierar forskning via miljöforskningsanslaget som ger stöd i vårt eget och i HaV:s arbete. Vi arbetar genom utlysningar av forskningsmedel och bedömningar med interna och externa granskare. Vi följer de finansierade projekten under arbetets gång, exempelvis genom årsmöten. Detta underlättar hemtagning av kunskap för myndigheterna och ger samtidigt forskarna värdefull inblick i förvaltningens kunskapsbehov. Kunskapen används i förvaltning av naturmiljön, uppföljning och utvärdering av miljömålen, utveckling av åtgärder samt i rapportering till internationella organ. Vi har utlyst medel från miljöforskningsanslaget inom fyra större områden: Tillämpning av samhällsekonomiska analyser, Föreningade sediment, Synteser om hållbar konsumtion samt Hantering av invasiva främmande arter. Av 77 ansökningar beviljades 21. Under året beslutades även om två stycken ettåriga påbyggnadsprojekt. Ett för Swedish Clean Air and Climate Research Programme (SCAC) med syfte att sammanställa och utvärdera Naturvårdsverkets forskningssatsningar inom luftvårdsområdet under perioden 2000-2020 och forskningsprogrammet PRINCE som tagit fram en datamodell och indikatorer för att beskriva miljö- och klimatpåverkan från svensk konsumtion.

Naturvårdsverkets medel för forskningsfinansiering ur Viltvårdsfonden har utlysts och fördelats enligt prioriteringarna i fondens forskningsstrategi 2015–2020. Forskningen ger framför allt stöd till myndighetens egen verksamhet, samt i länsstyrelsernas och i Svenska Jägareförbundets arbete, men även till andra viltförvaltande myndigheter och organisationer.

Forskningen levererar kunskap som bland annat bidrar till att nå de mål som är uppsatta i Naturvårdsverkets strategi för svensk viltförvaltning. Vi arbetar på samma sätt med denna forskningsfinansiering som vi gör med miljöforskningsanslaget. Inom viltforskningen följer myndigheten de finansierade projekten under arbetets gång, bland annat genom återkommande konferenser till gagn för kunskaps- och erfarenhetsutbytet mellan forskare och viltförvaltning. En internationell vetenskaplig utvärdering (Naturvårdsverket, rapport 6852, 2019) ger viltforskningen generellt mycket höga betyg för vetenskaplig nivå och relevans.

Miljöforskning

Årets utlysning av medel inom miljöforskning omfattade fyra områden. Vi utlyste totalt 106 miljoner kronor. Utlysningen Tillämpning av samhällsekonomiska analyser (30 mnkr) syftar till att stödja forskning som stärker tillämpningen av samhällsekonomiska analyser i miljöarbetet. I utlysningen inkom 16 ansökningar, varav 4 har beviljats. Utlysningen Förorenade sediment (30 mnkr) hade fokus på risker med, och/eller spridning av förorenade sediment och farliga ämnen från förorenade sediment. Denna utlysning gav 27 ansökningar, varav 6 har beviljats. Utlysningen Synteser om hållbar konsumtion (10 mnkr) syftar till att sammanfatta och analysera kunskapsläge och kunskapsbehov inom delar av hållbar konsumtion. Av 10 ansökningar har 2 beviljats. Utlysningen Hantering av invasiva främmande arter (36 mnkr) är gemensam med Formas och Trafikverket där parterna bidrar med ca 12 mnkr vardera. Syftet med utlysningen är att utveckla och/eller identifiera nya eller förbättrade metoder att permanent utrota eller hindra införsel respektive vidare spridning av invasiva främmande arter i naturen. Till denna utlysning inkom 24 ansökningar, varav 9 har beviljats.

Tabell 5. Utbetalade medel miljöforskningsanslaget,

	2018	2019	2020
Utbetalade medel av miljöforskningsanslaget, tkr	78 822	78 818	93 203
Antal öppna utlysningar	3	2	4
Antal inkomna hanterade forskningsansökningar	75	47	77
Antal beviljade forskningsansökningar	17	15	21

I år har 55 procent av utlysta medel från miljöforskningsanslaget delats ut till män och 45 procent till kvinnor.

Under året har nio forskningsprojekt avslutats och publicerats som rapporter. Slutrapporten för fas 2 av *Swedish Clean Air and Climate Research* (SCAC2) presenterar forskning inriktad på hemisfärisk transport av luftföroreningar och åtgärdsstrategier i Europa och svarar på ett stort behov av vetenskaplig kunskapsbas i nationella och internationella diskussioner och förhandlingar samt utveckling av ny politik för luftföroreningar. Forskningsprojektet avslutades med en digital konferens i Svenska Miljöinstitutets (IVL) regi med cirka

80 deltagare. Forskningssatsningen Förvaltningen av landskap avslutades med tre publicerade slutrapporter som utgör ett efterfrågat kunskapsunderlag i länsstyrelser och centrala myndigheters arbete med grön infrastruktur. Rapporten *Havets gröna infrastruktur* (150 nedladdningar) beskriver hur grön infrastruktur i marin miljö kan stärkas och bevaras. Slutrapporten *Valkman – värde- och kunskapsbaserad förvaltning av landskapet* (51 nedladdningar) visar hur fler intressen kan delta i planeringen av skogslandskapets långsiktiga utveckling. I rapporten *Omtvistade landskap – navigering mellan konkurrerande markanvändning och kumulativa effekter* (117 nedladdningar), genomförd i partnerskap med samiska organisationer knutna till renskötsel, ges exempel på hur myndigheter och beslutsfattare kan förbättra sina beslut. Forskningssatsningen om hur förvaltningen av akvatiska ekosystem bör anpassas för att förebygga klimatförändringarnas negativa effekter har avslutats med publicering i december av syntesrapporten *Sötvatten – förvaltning och restaurering med förändrat klimat* (71 nedladdningar). Från satsningen Forskning för hållbara transporter har en slutrapport publicerats, *Miljömål i transportplanering* (113 nedladdningar), där forskarna visar på ett betydande glapp mellan mål och utfall i infrastrukturplaneringen och ger exempel på hur miljömålen bättre skulle kunna styra planeringen av infrastruktur. Övriga projekt i satsningen slutrapporteras under 2021. Inom satsningen Förvaltning av värdefull natur har ett projekt avslutats med publicering i december av rapporten *Våtmarker i odlingslandskapet – restaurering och anläggning för ökad mångfald av våtmarksfåglar* (20 nedladdningar). Med syfte att öka kunskapen om förvaltningsprocesser som bygger på ekosystemansatsen, har syntesrapporten *Ekosystemansatsen – praktiska erfarenheter från svensk havs- och vattenförvaltning* (191 nedladdningar) publicerats.

Som en del i vår kunskapsinhämtning följer vi våra pågående forskningsprojekt, bland annat genom att forskningssekreterare och handläggare deltar i årsmöten för forskningssatsningarna. Det är en metod som uppskattas av såväl handläggare som forskare. Deltagarna i forskningsprojekt inom samma tematiska utlysning får möjlighet att utbyta erfarenheter och interagera med följare från programmets referensgrupp. Under året har bland annat följande satsningar genomfört sina årsmöten: Miljölagstiftningen som styrmedel, Hållbara transporter, Mikroplaster, Indikatorer för biologisk mångfald, Våtmarkers ekosystemtjänster samt Uppföljningsmått för samhällsomställningar. Satsningen DNA-metoder inom miljöövervakning anordnade en nordisk konferens om DNA-metodik i miljöarbetet den 8–9 december med 295 anmälda deltagare. Konferensen innefattade bland annat en presentation av pågående forskningsprojekt.

Under året har stora ansträngningar gjorts för att ytterligare utveckla arbetssättet så att kommande satsningar möter verksamhetens behov. Det har inneburit att Naturvårdsverket ser att vi de kommande tre åren behöver satsa på stora tvärvetenskapliga program i tre områden. Under 2021 planerar vi att utlysa medel inom området Natur under rubriken ”multifunktionella landskap”. Sedan följer planerade satsningar inom områdena Klimat under

2022, samt Samhälle under 2023. Därutöver har vi sett behov av att under 2021 utlysa medel för synteser under rubriken ”Digitalisering som stöd för hållbar förvaltning”.

Viltforskning

Syftet med Naturvårdsverkets uppdrag att finansiera forskning om viltfrågor med medel ur Viltvårdsfonden är att utveckla vetenskapligt baserad kunskap för en långsiktigt hållbar förvaltning av vilt som naturresurs. Den vetenskapliga kommittén för viltforskning, Viltkommittén, är Naturvårdsverkets rådgivande expertkommitté för fördelning av forskningsmedel ur Viltvårdsfonden. Kommitténs huvudsakliga uppgift är att värdera och prioritera forskningsansökningar med utgångspunkt i syftet med Viltvårdsfondens medel och aktuella forskningsstrategi.

Tabell 6. Fördelade medel viltforskningsanslaget

	2018	2019	2020
Viltvårdsfonden disponeras, av Naturvårdsverket för viltforskning, tkr	18 000	18 000	18 000
Fördelade medel tkr	17 882	17 882	17 809
Antal inkomna hanterade ansökningar	17	22	30
Antal beviljade ansökningar	8	6	6

Under 2020 fick Naturvårdsverket 18 mnkr för finansiering av viltforskning. Av dessa har cirka 16 mnkr fördelats till forskningsprojekt. Förutom forskningsprojekt finansieras bland annat Naturvårdsverkets viltforskningskansli och forskningskommunikation. Under 2020 beviljades medel till sex projekt, bland annat projekten ”Klövsvilt under förändring: ekoinformatik för förvaltning av ekologiska samhällen” och ”Rädsla som verktyg för att reducera vildsvins-skador i jordbruksmark”. Under året pågår totalt 16 forskningsprojekt finansierade av Viltvårdsfonden, inklusive tio fleråriga projekt som beslutats tidigare år.

Kunskap från forskningen används bland annat vid genomförandet av Naturvårdsverkets regeringsuppdrag, exempelvis om älgförvaltningen, översyn av jakttider samt som beslutsunderlag för genomförandet av Naturvårdsverkets strategi för svensk viltförvaltning. Forskningsresultaten kommer också till användning inom länsstyrelsernas viltförvaltning, exempelvis vid beslut om förvaltning av klövsvilt, stora rovdjur och gäss. Viltforskningsdagarna, som Naturvårdsverket arrangerar i samarbete med Svenska Jägareförbundet och flera lärosäten, är en årlig arena för att presentera forskningsresultat och främja tillämpningen i viltförvaltningen. I år samorganiserades konferensen med Naturvårdsverkets Viltförvaltardagar och genomfördes digitalt 17–19 november på temat ”Från kunskap till handling – med kommunikation som verktyg”. Konferensen samlade cirka 250 deltagare varav mer än hälften var nöjda med upplägg och innehåll.

Myndigheten har beslutat om en ny forskningsstrategi ”Vilt, miljö och samhälle – forskningsstrategi för perioden 2021–2026 för Naturvårdsverkets medel för forskningsfinansiering ur Viltvårdsfonden”. Strategin kommer att vara utgångspunkten för Naturvårdsverkets årliga utlysningar till och med år 2025, med start vid utlysningen i juni 2020.

Samverkan för utveckling

Naturvårdsverket samverkar med andra finansiärer och aktörer inom forskningen. Det bidrar till att forskningen kan utformas så att den skapar synergier och ger resultat som är lätta att tillämpa och snabbt kan komma till användning i miljöarbetet. Naturvårdsverket har till exempel ett väl utvecklat samarbete med Formas, där vi deltar i de nationella forskningsprogrammen om klimat och hållbart samhällsbyggande. Såväl Formas som Trafikverket har bidragit med cirka 12 mnkr, i tillägg till Naturvårdsverkets 12 mnkr, till utlysningen om hantering av invasiva främmande arter. Naturvårdsverkets generaldirektör deltar även i Rådet för evidensbaserad miljöanalys. Andra viktiga svenska samverkansparter är Energimyndigheten, Riksantikvarieämbetet, Vetenskapsrådet, Vinnova samt Myndigheten för samhällsskydd och beredskap. Fler kontakter får vi genom nätverket för FoU-myndigheter som koordineras av Vetenskapsrådet.

Kemikalieinspektionen, Naturvårdsverket och Livsmedelsverket har tillsammans med flera andra myndigheter under 2019–2020 samverkat nationellt och inom EU för att påverka utformningen av European Partnership for the Assessment of Risk from Chemicals (PARC). Naturvårdsverket har särskilt drivit tre frågor: att forskningsplattformens inriktning både ska omfatta människa och miljö, att stärka förmågan att upptäcka nya miljögiftshot samt att stärka den europeiska samordningen kring screening av nya miljögifter. Naturvårdsverket bedömer att den blivande forskningsplattformen har potential att bidra till utveckling av kunskap och samordning inom unionen för att bättre anta utmaningarna i Gröna givens nollutsläppsvision och kemikaliestrategi för en giftfri miljö.

Naturvårdsverkets forskningsfinansiering, av såväl miljöforskning som viltforskning, har anslutit sig till ansökningsportalen Prisma där sju forskningsfinansiärer nu deltar. Syftet är att en gemensam ingång ska underlätta för forskare. Naturvårdsverkets miljöforskningsråd har haft två ordinarie arbetsmöten samt ett internat. Under dessa har rådet bland annat kvalitetssäkrat granskningsprocessen inom olika forskningssatsningar, för att se till att granskningsgrupperna har levt upp till standarden för god forskningsfinansiering. Rådet har också stöttat med strategiska val, exempelvis angående omvärldsbevakning och behovsanalys. Naturvårdsverkets vetenskapliga råd för biologisk mångfald och ekosystemtjänster har haft två möten. Naturvårdsverket är Sveriges nod för arbetet med IPBES och ansvarar för kontakten med dess sekretariat, deltar på möten, kommenterar och förmedlar dess rapporter samt bidrar med möjligheten för svenska experter att arbeta i olika arbetsgrupper. Naturvårdsverket fördelar årligen 1,5 mnkr till

IPBES organisation samt finansierar en forskare med 30 procent för att delta i IPBES multidisciplinära expertpanel. Under året publicerades översättningar av rapporterna *Global utvärdering av biologisk mångfald och ekosystemtjänster – sammanfattning för beslutsfattare*, samt *Utarmning och restaurering i ekosystem – Ett svenskt perspektiv*. Rapporten *Klimatförändringar och biologisk mångfald – Slutsatser från IPCC och IPBES i ett svenskt perspektiv*, har tagits fram i samarbete med SMHI och är utgiven i rapportserien *Klimatologi*, Nr 56, 2020. Naturvårdsverket organiserade den årliga öppna IPBES-konferensen den 21 oktober. Fokus detta år var biologisk mångfald och klimatförändringar, samt vilka samhällsliga förändringar som behövs för en hållbar framtid.

Naturvårdsverket fördelar 17 mnkr till IVL genom Stiftelsen IVL (SIVL). Medlen används till forskning som bedrivs samfinansierat med näringslivet samt som nationell finansiering av EU-projekt. Under året har Naturvårdsverket deltagit i IVL:s fyra verksamhetsråd. Samfinansierade forskningsprojekt om transporter och luftkvalitet presenterades för Formas och Naturvårdsverkets handläggare vid ett digitalt seminarium.

Forskningsprogrammet Vindval, ett samarbete mellan Energimyndigheten och Naturvårdsverket, pågår i en fjärde etapp. Satsningen tar fram kunskap och metoder för att ge väl avvägda beslut om planering och etablering av vindkraft, och sätter även in vindkraftens miljöeffekter i ett större sammanhang. Effektmålet är att resultat från programmet bidrar till en hållbar nationell utbyggnad av vindkraften och att vindkraftens miljöeffekter även kan sättas i relation till andra verksamheters miljöpåverkan. Sex större forskningsprojekt avslutas 2021–2022. Fyra projekt handlar om vindkraft och planering medan två behandlar vindkraftens påverkan på renens vinterbete. En ny forskningsutlysning, Uppföljning av vindkraftsetableringar, öppnade under hösten. Syftet med utlysningen är att få en samlad bild av de senaste årens kraftiga utbyggnad av vindkraft. Under året har även beslut fattats om uppdatering av två syntesrapporter *Vindkraftens påverkan på människors intressen* samt *Vindkraftens effekter på marint liv* som publicerades 2013. En forskningsrapport från avslutade projekt har publicerats under året: *Insekters attraktion till färger och hinderbelysning på vindkraftverk*. Resultatet från forskningen kan vara ett stöd i arbetet med Nationell strategi för hållbar vindkraftsutbyggnad som Naturvårdsverket och Energimyndigheten arbetar fram tillsammans eller utgöra underlag i domstolar som till exempel i Mark- och miljööverdomstolens dom i mål nr M 10548-19 (2020-10-20), i vilken man hänvisar till Vindvals forskning om fladdermöss.

Miljömålsuppföljning, utvärderingar och andra kunskapsunderlag

Sveriges miljömål liksom de globala hållbarhetsmålen Agenda 2030 utgör ryggraden i det svenska miljöarbetet. För att kunna arbeta effektivt med miljökvalitetsmålen behöver vi veta vilka åtgärder som har vidtagits och vilka resultat de har lett till. Naturvårdsverket samordnar miljömålsansvariga myndigheter i uppföljningsarbetet och har ett specifikt ansvar för uppföljningen av generationsmålet samt 7 av Sveriges 16 miljökvalitetsmål.

Samverkan

Naturvårdsverket är ansvarig myndighet för att samordna uppföljning och utvärdering av Sveriges miljömål. Myndigheten genomför aktiviteter för att vägleda och underlätta samverkan mellan de 26 myndigheter som har ett ansvar i uppföljningsarbetet. Vi genomför årligen en nationell uppföljning och vart fjärde år en fördjupad utvärdering. För att tydliggöra miljöarbetets centrala betydelse och det faktum att miljömålsarbetet och miljöarbetet inte kan skiljas åt, strävar vi efter att uppföljningen och åtgärderna för att nå miljökvalitetsmålen ska integreras i myndigheternas ordinarie verksamhet.

Besökare på sverigesmiljomal.se kan följa miljöarbetet genom en samlad uppsättning indikatorer för miljökvalitetsmålen och generationsmålet. I samverkan med Sveriges kommuner och regioner (SKR) respektive länsstyrelserna i form av Regional utveckling och samverkan i miljömålssystemet (RUS) finns lokala indikatorer för miljöarbetet presenterade på ingången Miljö och klimat i Kolada (en söktjänst från Rådet för främjande av kommunala analyser [RKA]) och dessa nås även från sverigesmiljomal.se.

Under året har Naturvårdsverket genomfört tolv samverkansmöten med andra myndigheter och organisationer, varav tio med de myndigheter som särskilt ansvarar för uppföljningen av ett eller flera miljökvalitetsmål (se sverigesmiljomal.se). Genom dessa möten har vi bättre kunnat samordna myndigheternas arbete och stämma av genomarbetade underlag till pågående arbeten eller uppdrag. Mötena har handlat om årlig uppföljning, kopplingen till Agenda 2030 och klimatanpassning, kulturmiljöaspekter, fördjupad utvärdering, fördelning av medel, erfarenhetsutbyte med Formas miljöanalys, utveckling av sverigesmiljomal.se och det nya systemet för indikatorhantering samt övrigt utvecklingsarbete.

I arbetet med Årlig uppföljning av miljömålen 2020 uppgav 70 procent av deltagarna från myndigheterna att samarbetet med Naturvårdsverket fungerar bra eller mycket bra (betyget 4–5 på en femgradig skala). I budskapsplattformen Miljömålen 2020 och kopplingen till Agenda 2030 har Naturvårdsverket sammanställt budskap och svar på frågor för att bland annat kommunicera om uppföljning av miljömålen efter 2020. Alla samverkansmöten har genomförts digitalt.

Uppföljning och utvärdering av miljömålen

Naturvårdsverket har levererat den årliga nationella uppföljningen av miljömålen, som är ett underlag för Regeringskansliets arbete med budgetpropositionen. Förutom löpande metodstöd har arbetet fortsatt med att utveckla och förenkla anvisningarna för denna uppföljning för att bättre möta Regeringskansliets behov av underlag för budgetarbetet. Det innebär bland annat att den årliga uppföljningen fokuseras på åtgärder finansierade av staten. Systemet för indikatorhantering har utvecklats vidare för att öka funktionaliteten. Vi samverkar med Riksantikvarieämbetet i arbetet med att lyfta kulturmiljöaspekter i uppföljningen.

Naturvårdsverket har ansvar för att följa upp och utvärdera 7 av de 16 miljökvalitetsmålen. Vi följer, analyserar och utvecklar kunskapsunderlag i samverkan med internationella aktörer, forskare och andra myndigheter för dessa specifika mål. I första hand använder vi befintliga analyser och data från miljöövervakningen och andra inventeringar som tas fram av oss och andra myndigheter.

Andra uppföljningar, utvärderingar och kunskapsunderlag

Naturvårdsverket genomför löpande styrmedelsanalyser och utvärderingar av miljöarbetet. Styrmedelsanalyserna och utvärderingarna ger underlag om effekter av styrmedel och åtgärder för att nå miljökvalitetsmålen. Prioritering av styrmedelsanalyser sker utifrån kriterierna verkningsfullhet, samhällsekonomisk kostnadseffektivitet och genomförbarhet på kort och lång sikt. För utvärdering är policyrelevans, tajmning och kostnad för samhället viktiga faktorer vid prioritering. Resultatet används i fördjupade utvärderingar av miljömålen och utveckling av miljöarbetet, till exempel i arbetet med framtagande av åtgärdsförslag. Vi har upphandlat tre sådana analyser på miljöövervakningsanslaget 1:2: Analys inom Åtgärdsprogram för skyddade arter och naturtyper, Syntes om forskningen kring miljöteknik, och Utveckling av kvalitativa och kvantitativa systemdynamiska modeller för framtidsprojektet – Sustainable Europe 2050.

Utvecklingsinsatser inom utvärdering har bland annat genomförts i form av stöd för utvärdering av effekter inom forskning respektive omhändertagande av tidigare anskaffat underlag om effekter av miljöövervakning. Arbetssätten för att stärka utvärdering och analyser på Naturvårdsverket utvecklas kontinuerligt, bland annat inom regeringsuppdrag och genom en utforskande förstudie om utvärdering av ett av miljökvalitetsmålen. Forskningsöversikten Effekter av grön infrastruktur på biologisk mångfald har tillgängliggjorts i Naturvårdsverkets rapportserie (rapport 6922). Vi har deltagit i Horizon 2020-projektet STAR-ProBio -Sustainability Transition Assessment and Research of Bio-based Products, vilket har slutredovisats under året. Projektet har resulterat i metoder, kriterier och indikatorer för att bedöma biobaserade produkter. Ett samarbete med Institute of Environmental Science and Technology (ICTA) – Universitat Autònoma de Barcelona, har under året resulterat i underlag för fortsatt utveckling av miljöarbetet.

Naturvårdsverket samordnar uppföljning av de tio målen för friluftspolitiken. Som ett led i detta har vi genom bidrag finansierat utveckling av friluftsforskning.se, vilket är Mittuniversitetets webbplats med information om friluftslivsutövandet i olika delar av Sverige och för olika grupper av utövare.

Internationell rapportering

Genom vårt medlemskap i EU och deltagande i många internationella konventioner har Sverige rapporteringskrav inom flera områden. Det handlar om olika uppgifter till exempel om tillståndet i miljön eller vidtagna åtgärder. Naturvårdsverket genomför rapporteringar inom de flesta av våra ansvarsområden, såsom klimat och luft, utsläpp och miljöskydd, naturvård samt kring allmänhetens tillgång till miljöinformation enligt Århuskonventionen. Uppgifterna hämtas från miljöövervakningen, inventeringar, företag, myndigheter och kommuner. För att öka effektiviteten i och effekten av rapporteringarna driver myndigheten frågor om återanvändning av uppgifter och undvikande av dubbelrapportering bland annat genom vårt styrelsearbete i Europeiska miljöbyrån, EEA.

EEA publicerar en årlig ranking över medlemsstaters internationella rapportering som tar hänsyn till datakvalitet och förmåga att rapportera enligt deadline. Under 2020 har Sverige, liksom 2019, placerats i topp som ett av sju länder.

Under året har Naturvårdsverket genomfört 66 internationella rapporteringar. Nedan följer en beskrivning av ett urval av våra leveranser inom olika tematiska områden.

Klimat

Naturvårdsverket har rapporterat underlag om utsläpp av växthusgaser till EU och klimatkonventionen, UNFCCC. Vi arbetar löpande med utveckling av statistiken.

Naturvårdsverket har tagit fram underlag inför Sveriges rapportering av LULUCF-åtgärder enligt artikel 10 i EU:s LULUCF-beslut. Myndigheten har även bistått i framtagande av underlag till Regeringskansliets arbete till exempel kring EU:s styrningsförordning som ligger till grund för Parisavtalets regelbok och genomförande.

Luft

Naturvårdsverket har genomfört rapportering i enlighet med EU:s luftkvalitetsdirektiv och luftvårdskonventionens European Monitoring and Evaluation Programme (EMEP). De data som rapporterades var resultaten från kommunernas och luftvårdsförbundens kontroll av luftkvalitet samt resultat från den nationella och regionala miljöövervakningen. I år har vi ökat mängden information (metadata) som rapporteras till EU, förenklat systemet för inrapportering av data från kommunerna och fortsatt att utveckla våra kvalitetssäkringsrutiner i samarbete med Naturvårdsverkets stödfunktion Referenslaboratoriet för tätortsluft.

Naturvårdsverket har tagit fram utsläppsinventeringen för de årliga utsläppen av luftföroreningar som ska rapporteras till luftvårdskonventionen (CLRTAP/UNECE) och till EU för takdirektivet. Vi har fortsatt arbetet med metodutveckling och förbättringar av aktivitetsdata och emissionsfaktorer, vilket resulterat i fortsatt förbättrad kvalitet i rapporterade data. En viktig del i kvalitetsarbetet är den årliga granskningen av medlemsstaternas utsläppsdata, som EU-kommissionen genomför. Under året har vi bidragit med en expert till luftvårdskonventionens årliga granskning gällande utsläppsinventering.

Naturvårdsverket har i år för första gången tagit fram kunskapsunderlag och rapporterat i enlighet med direktivet om medelstora förbränningsanläggningar (MCP).

Rening av avloppsvatten från tätbebyggelse

Vartannat år rapporterar Naturvårdsverket tillståndspliktiga avloppsreningsverk som omfattas av avloppsdirektivet (91/271 EEG) till EU. Rapporteringen 2020 gäller för verksamhetsåret 2018 och omfattar 438 avloppsanläggningar, varav 19 inte klarar kraven i direktivet. Vi har arbetat systematiskt med metodutveckling och förbättrad kvalitet i rapporterade data. Årets inrapporterade data hade den högsta kvaliteten hittills enligt vår egen bedömning. Även om den generella kvaliteten i underlaget är bättre visar resultatet för denna rapportering att ungefär lika många avloppsanläggningar som vid förra rapporteringen inte klarar kraven i direktivet. Det finns med andra ord förbättringspotential och myndighetens arbete för att förbättra efterlevnaden av direktivet är viktigt.

Avfall

Naturvårdsverket har arbetat intensivt med att förbereda de nya statistikrapporteringarna som tillkommit i och med avfallspaketet. Data har också tagits fram, och rapporterats, enligt sju EU-gemensamma lagrum, däribland avfallsstatistikförordningen och avfallsdirektivet. Avfallsstatistikgruppen har fortsatt sitt arbete med att utveckla metoder och förbättra kvaliteten på statistiken.

Biologisk mångfald

EU har 2019 sammanställt medlemsländernas resultat ifråga om deras statusbeskrivningar respektive rapporteringar enligt fågeldirektivet och art- och habitatdirektivet samt gjort en bedömning på region- och EU-nivå. Naturvårdsverket har bistått kommissionen genom att granska sammanställningarna för båda direktiven. För habitatdirektivet bjöd kommissionen även in till publik konsultation. Naturvårdsverket bistod genom att kommunicera och uppmuntra till deltagande från myndigheter, forskare och andra experter, ideella organisationer samt näringslivet.

Naturvårdsverket har även kommunicerat resultaten från statusbedömningarna till intressenter via kontinuerligt uppdaterad information på Naturvårdsverkets externa webbplats, samt via en lägesrapport *Naturtyper och arter*. Resultaten har även sammanställts i rapporten *Sveriges arter och naturtyper i EU:s art- och habitatdirektiv* (Naturvårdsverket 2020 ISBN 978-91-620-6914-8).

Under hösten publicerade kommissionen och Europeiska miljöbyrån var sin rapport om tillståndet utifrån de båda tillståndsbedömningarna. Naturvårdsverket har bistått kommissionen och EEA med att sprida resultaten.

Miljöinformationsförsörjning och kommunikation

Miljöinformation är en strategisk resurs som bidrar till en bättre miljö genom att ge underlag för uppföljning, analys, förståelse, beslut och agerande. Naturvårdsverket bidrar till att myndigheter, företag, allmänheten och andra aktörer i samhället har tillgång till miljöinformation som kan användas för olika syften, både av oss själva och av andra, oavsett finansieringskälla och utformning av datainsamling.

Miljöinformationsförsörjning kan beskrivas som arbetet med att se till att rätt miljöinformation med rätt kvalitet finns tillgänglig i rätt tid och på rätt sätt för en behörig användare. Naturvårdsverkets nationella uppdrag att utveckla och samordna miljöinformationsförsörjningen är centralt.

Informationshantering och tillgängliggörande

Naturvårdsverket samordnar informationshanteringen samt upprätthåller och utvecklar tekniska lösningar för att samla in, kvalitetssäkra, lagra och tillgängliggöra data. I arbetet ingår att anskaffa tjänster och uppdrag, inklusive datavårdskap, där en utsedd myndighet ansvarar för lagring och tillgängliggörande. Myndigheten samverkar med andra myndigheter och aktörer för att komma överens om hur olika digitala lösningar kan fungera tillsammans och möjliggöra utbyte av information. Det handlar om juridiska, organisatoriska, semantiska och tekniska möjligheter att göra system kompatibla med varandra.

Naturvårdsverket har vidareutvecklat den modell för miljöinformationsförsörjning som ligger till grund för all samordning och samverkan i frågorna. Modellen har använts för dialog om och analys av hur verksamhetens miljöinformation kan hanteras och förädlas och hur detta ingår i Sveriges miljödataflöden. En karta över verksameters förmågor med informationsfokus har tagits fram, och använts för att i olika sakfrågor synliggöra myndighetens kärnuppdrag och informationshantering. Kartan avspeglar författningskrav och begrepp, myndighetens informationsutbyte med externa aktörer samt förmågeindelning, och används som stöd för dialog om och analys av utvecklingsinitiativ.

Naturvårdsverket fortsätter att arbeta för att öka mängden öppna data, dels genom att förbättra beskrivningar av våra egna datamängder och tjänster, dels genom att på begäran dela med oss av vår kunskap om öppna data och metadatahantering. Under året har tio föreläsningar och presentationer hållits för aktörer som hanterar miljöinformation, men också för aktörer som har nationellt ansvar för samverkan och myndighetsgemensamma lösningar, till exempel för Trafikverket, eSam, SCB, Svenska institutet och

Göteborgsregionen. Naturvårdsverket bidrar också aktivt i Tillväxtverkets AI-nätverk, Myndighetens för digital förvaltning (DIGG) referensgrupp kring DCAT-AP och Boverkets regeringsuppdrag om en klimatdatabas för att nämna några exempel. Vi har arbetat med förbättrad metadatahantering och tagit fram ett maskingenererat gränssnitt för Naturvårdsverkets datamängder som visas på den nationella dataportalen för öppna data, dataportal.se, som DIGG lanserar efter årsskiftet (tidigare oppnadata.se).

Naturvårdsverket har också bidragit till att aktörer inom ramen för samverkan om Smart miljöinformation tagit fram och kommit överens om rekommendationer för metadatahantering, med överenskomna standarder och gemensam begreppsmodell i enlighet med riktningen inom offentlig sektor och Strategi för miljödatahantering. DIGG har valt att lyfta upp den framtagna begreppsmodellen så att den kan användas på nationell nivå. Ett myndighetsgemensamt arbete kring metadata har fortsatt för att åstadkomma ökad sökbarhet av miljöinformation. Naturvårdsverket har också tagit fram en experimentplattform för de som utvecklar olika typer av produkter och tjänster så att de kan använda Naturvårdsverkets API:er (applikationsprogrammeringsgränssnitt som kan användas för att bygga mobilapplikationer, webbsajter eller att integrera med andra datasystem) och datamängder för innovation och utveckling av miljöarbetet.

Naturvårdsverket och HaV har under många år arbetat för ett effektivt flöde av miljöövervakningsdata där maskinella funktioner successivt ska säkra datakvalitet och effektiv hantering av resurser. Datavärddar har uppdrag av Naturvårdsverket eller HaV att ta emot, lagra, kvalitetssäkra och tillgängliggöra data. Stora utvecklingsbehov är identifierade i olika sammanhang, bland annat i två statliga utredningar, från 2019 och 2020, om miljöövervakning respektive vattenförvaltning. Parallellt har DIGG ett regeringsuppdrag att etablera ett nationellt ramverk för grunddata inom offentlig förvaltning och en förvaltningsgemensam digital infrastruktur för informationsutbyte som i hög grad påverkar framtidens flöden av miljöövervakningsdata. Naturvårdsverket har därför genomfört en förstudie i syfte att konkretisera utmaningar och verksamhetsbehov och identifiera möjliga initiativ som myndigheten kan ta, på kort och lång sikt för att möta dessa utmaningar och behov. Det kan både handla om att möta generella behov såväl som behov inom specifika it-komponenter och datavärddskap. Förstudien väntas också möjliggöra framåtsyftande dialog med berörda aktörer, främst HaV och länsstyrelserna. Särskilt fokus har lagts på miljögiftsövervakningen, bland annat utifrån behoven inom vattenförvaltningen.

Naturvårdsverket har under året tillgängliggjort data enligt inspire-direktivets krav, och fortsätter nu det framåtsyftande arbetet med geodata. En kraftsamling görs exempelvis för att se hur geodata ska kunna användas i arbetet med Agenda 2030. Naturvårdsverket satsar också på att Sverige och det svenska miljöarbetet ska uppnå nytta av den satellitdata som tas fram inom EU:s Copernicusprogram, till exempel i samarbetet med en Sverigetäckande version av nationellt marktäckedata. Lantmäteriet ser exempelvis marktäckedata som en värdefull grunddatamängd i en digital samhällsbyggnadsprocess.

Arbetet med en nationell arkitektur för utbyte av miljöinformation mellan företag och offentlig sektor fortsätter och har tagit ytterligare ett stort kliv i och med utveckling av nya arbetssätt och lansering av API:er och e-tjänster för att lämna in uppgifter till Naturvårdsverkets avfallsregister. EU-kraven omfattar uppemot en miljon företag och verksamheter som hanterar farligt avfall och de återbrukbara komponenterna för kommunikation maskin till maskin (API) och människa till maskin (e-tjänster), samt bastjänster för lagring. Tillgängliggörande tekniska lösningar har tagits fram i samarbete med en pilotgrupp där en handfull företag bidragit. Motsvarande samarbete har startats för att möjliggöra integration med tillsynsmyndigheter och andra myndigheter. För att kunna ta nästa steg har flödet av miljörapportdata analyserats, i syfte att kunna ersätta den svenska miljörapporteringsportalen, SMP. Långsiktig samverkan med länsstyrelserna, SKR och kommunerna har startats upp. Potentialen med automatiska dataflöden och maskinella analyser är stor.

På motsvarande sätt har en strategisk verksamhetsanalys gjorts för naturområdet och bland annat använts i samverkan inom Smart miljöinformation, dels för att vidareutveckla målbilden för informationshantering, dels för att mejsla ut förslag på utvecklingsinitiativ såsom Invasiva främmande arter (IAS), Information om våtmarker och Miljöinformation i samhällsbyggnadsprocessen. Årets leveranser är till exempel en vidareutveckling av IAS Digital lösning för redovisning av spridningsbild och sammanställd information om arter och förekomst.

Naturvårdsverket har tillsammans med de nyligen utsedda datavärdarna SLU och Lunds universitet arbetat med en gemensam dataproduktspecifikation för artobservationer i syfte att göra artinformation enhetlig och tillgänglig samt bidra till standardisering och harmonisering av informationsutbyten mellan olika aktörer. En utredning har genomförts om verksamhetsbehov och juridiska ramar för hantering av skyddsklassad artinformation på nationell nivå. Detta för att berörda myndigheter ska kunna samverka för att skapa en enhetlig nationell hantering på området.

Tabell 7. Nyckeltal för tillgängliggörande av information.

	2018	2019	2020
Antalet dataset tillgängliga genom nedladdningstjänster	134	192	160
Antal besök på Miljödataportalen	53 708	59 844	54 509

Samverkan om miljöinformationsförsörjning

Miljöinformationsrådet har haft två möten under året. En översyn av samverkansformer innebär att man i Miljöinformationsrådet kommit överens om nya samverkansformer som gäller från och med 21 november. I korthet innebär det att ett fast Koordineringsforum skapas som syftar till att åstadkomma förändring och effektiv samverkan genom att koordinera samverkande organisationers planering mot en gemensam utvecklingsplan. Naturvårdsverket samt HaV har åtagit sig att upprätthålla ett kansli som ska stödja samverkansprocesserna.

En återkommande fråga för Miljöinformationsrådet är att bevaka och diskutera aktuella initiativ i omvärlden med bäring på samverkan kring smart miljöinformation. Initiativen består exempelvis av regeringsuppdrag till olika aktörer som omfattar utveckling av tvärgående förutsättningar för offentlig sektor, utpekade sakområden/processer som hanterar miljöinformation och att stärka enskilda aktörer/roller, dessutom av strategisk styrning på EU- och nationell nivå.

Miljöinformationsrådet ser också synergier med Geodatarådets arbete och den geodatastrategi som Lantmäteriet överlämnat till regeringen. Innehållet i strategin syftar till att lösa ut en rad viktiga samhällsutmaningar och har beröringspunkter med pågående samverkan om smart miljöinformation. Respektive råds handlingsplaner synkroniseras allt mer och relationen mellan miljöinformation och geodata tydliggörs.

Förvaltningsgruppen Strategi för miljödatahantering har genomfört en nulägesanalys av hur strategin används och uppfylls med fokus på om miljödata är lätta att hitta och använda. I nästa steg genomförs en enkät som omfattar de delar av strategin som är närmare förvaltning än presentation av data.

Naturvårdsverket har också varit aktivt i samverkan om smart miljöinformation i andra sammanhang, i samhällsplaneringen har den exempelvis fördjupats på flera olika sätt. Naturvårdsverket har bidragit till utvecklingen av nationella infrastrukturer och ramverk för informationshantering genom samverkan med DIGG, Boverket och Lantmäteriet genom arbetet med Smart samhällsbyggnadsprocess och i uppdrag om att Digitalisera plan- och bygglagen (PBL). Naturvårdsverket bidrar till att skapa nationella strukturer för den miljöinformation som utbyts kring samhällsplaneringen och arbetar med att anpassa våra egna nationella planeringsunderlag efter de nya ramverken och infrastrukturerna.

Naturvårdsverket har under året deltagit i arbetet med det regeringsuppdrag DIGG med flera har fått, som syftar till att etablera ett nationellt ramverk för grunddata inom den offentliga förvaltningen. Miljöinformation är ett område som är föreslaget som en grunddatadomän och Naturvårdsverket har i arbetet med ramverket bidragit med vår kompetens inom digitaliserings- och miljöinformationsområdet och samtidigt fått god förståelse för innebörden av det nya ramverket och hur det kommer att påverka informationsförsörjning och hantering framöver.

Naturvårdsverket har också på olika sätt bidragit till DIGG:s regeringsuppdrag om en digital infrastruktur och bidragit till att den framtida gemensamma infrastrukturen (byggblock, grunddata ramverk och strukturer för styrning) har påverkats i en riktning som är ändamålsenlig för miljösektorn och miljöarbetet. Vi har bland annat bidragit till att prioritera olika byggblocks utveckling exempelvis i samarbete med Bolagsverket om byggblocket Mina ombud utifrån behov inom Naturvårdsverkets NOX-verksamhet. Vi har arbetat för att styrningsstrukturen ska ta hänsyn till hur olika sektorer i offentlig sektor kan representeras och har säkerställt att samverkan om smart

miljöinformation utvecklas i samma riktning som styrningen av den digitala infrastrukturen. Ett mycket viktigt bidrag är att framtida nationell hantering av metadata återbrukar de rekommendationer för metadatahantering som har tagits fram i samverkan om miljöinformation.

Ett konkret utfall av de nationella samarbetena är att version 0.1 av informationsutbyten för miljökonsekvensbeskrivningar i den strategiska miljöbedömningen tagits fram i enlighet med nationella ramverket. Detta skapar en rad nya möjligheter kopplade till digitalisering av miljöbedömningsprocesser, men ger också nya förutsättningar för att kommunicera miljökonsekvensbeskrivningar anpassade för olika målgrupper samt att utföra analyser och uppföljningar av miljöeffekter och åtgärder. Att digitalisera miljökonsekvensbeskrivningar är ett viktigt led för att det ska bli möjligt att digitalisera samhällsprocesser kopplade till PBL.

Inom ramen för samverkan om smart miljöinformation har de 14 organisationer som är representerade i Miljöinformationsrådet bidragit i ett 20-tal initiativ bland annat om utveckling av digitala lösningar för spårbarhet av farligt avfall, framtidens miljörapportering, invasiva främmande arter och grön infrastruktur.

Naturvårdsverket har under året särskilt tagit ansvar för att en övergripande begreppsmodell för natur- och miljöskyddsområdet tagits fram. Modellen beskriver grundläggande centrala begrepp och följer språkbruket i svenska och europeiska rättsakter. Modellen har bland annat använts för att tydliggöra miljöinformationsdomänen i arbetet med DIGG:s regeringsuppdrag om etablerandet av ett ramverk för grunddata, samt för att synliggöra särskilt värdefulla datamängder inför realisering av direktivet om öppna data.

Kommunikation

Naturvårdsverkets kommunikation syftar till att genom fakta och kunskap göra miljöinformation mer känd samt skapa nytta, delaktighet och förtroende. Under året har myndigheten fortsatt att arbeta prioriterat med utvalda frågor för att få tydlig effekt i kommunikationsprogrammen för klimat, plast och vilt.

Coronapandemin har gett konsekvenser även för Naturvårdsverket och kommunikation har på flera sätt varit en framgångsfaktor för att få verksamheten att fungera väl också under pandemin. Myndigheten var bland annat snabb i att ställa om mötes- och konferensverksamheten, genom olika former och faciliteringsmetoder för digitala möten. Många privatpersoner har visat ett ökat intresse för natur och friluftsliv under pandemin. Här mötte Naturvårdsverket upp med kommunikationskampanjen Ta hand om varandra och naturen, med starkt genomslag på webb och i sociala medier. Antalet besök på webbplatsen sverigesnationalparker.se ökade från cirka 1,1 miljoner besök under 2019, till 1,6 miljoner 2020. En ökning med 55 procent.

Plastkommunikationen har utvecklats i så väl digitala kanaler som i uppsökande kommunikation. Inom viltkommunikationen har det massmediala genomslaget varit bra och intresset för nyhetsbrevet Viltnytt ökar kontinuerligt och har idag 4 000 prenumeranter. Förtroendet för Naturvårdsverket som jakt- och viltmyndighet ligger stabilt på en bra nivå.

Myndigheten har ett femtontal riktade kommunikationsinsatser, med uppgift att bygga upp kommunikationsstrukturer och relationer i en specifik sakfråga. Kommunikationsarbetet har till exempel bidragit till att allmänhetens kännedom om invasiva främmande arter har ökat från 50 till 70 procent sedan 2018. Inom området skyddad natur har arbetet fått ett samstämmigt genomförande genom kontinuerlig, samlad, transparent och genomarbetad kommunikation i de nätverk som samarbetar med Naturvårdsverket. Klimatklivet har också fått stor uppmärksamhet med en besöksstatistik på webben, som ökade från 7 000 till 11 000 sidvisningar när ansökan för Klimatklivet öppnade i september med stort genomslag även i dagspressen.

Regeringsuppdraget Textilsmart redovisas i början av 2021. Kommunikationskampanjen via främst Instagram har genererat runt 9 500 följare, med en respons på 2 800 inlägg under hashtaggen #textilsmart. Textilsmartsajten har haft cirka 110 000 besökare. Inläggen från Instagram-kontot har haft cirka 3,2 miljoner exponeringar, spridning av textilsmart via vidareförmedlare på Instagram har skett med upp till 3,3 miljoner exponeringar och annonseringen har givit 22 miljoner exponeringar. Uppdraget genomförs i samarbete med Konsumentverket och Kemikalieinspektionen och syftar till att öka kunskapen om textiliers miljöpåverkan.

Naturvårdsverkets kommunikationskanaler

Besökarantalet i våra prioriterade digitala kanaler ökar stadigt. Målet för Naturvårdsverkets webbplats är främst att vara ett stöd i miljöarbetet för våra kunder såsom länsstyrelser, kommuner, andra myndigheter och företag. Antalet besök på naturvardsverket.se ökar för sjunde året i rad till 4,8 miljoner 2020, vilket är en ökning med 23 procent jämfört med föregående år. Strategin för Naturvårdsverkets Facebooksida är att dra nytta av kraften i engagemanget för klimat- och miljöfrågor. Syfte är också att skapa en kanal för inlyssning av målgruppers åsikter och tankar samt göra det lättare att kontakta Naturvårdsverket. Flera av inläggen på Facebook har fått stor spridning och gett relativt högt engagemang genom exempelvis kommentarer. Det inlägg som fick störst spridning under året handlade om den invasiva arten svarthuvad snigel. Inlägget nådde nästan 200 000 personer och delades över 1 200 gånger.

I kampanjen Ta hand om varandra och naturen var Facebook och Instagram viktiga kanaler. Naturvårdsverkets twitterkonto har en stabil följarsbas, och tillväxt under året. Kontot hade i slutet av året cirka 12 600 följare. Under årets första månaderna var räckvidden minst 50 000 per månad. Räckvidden har gradvis minskat under våren och sommaren, troligen som en följd av att mycket fokus i den allmänna debatten har handlat om frågor relaterade till pandemin. Räckvidden ökade dock under hösten då klimatfrågan började komma i fokus igen.

Naturvårdsverkets arbete gentemot media präglas av öppenhet och hög servicenivå. Medierna är en mycket viktig kanal för att nå ut med information om myndighetens frågor till olika aktörer och målgrupper i omvärlden. Genomslaget i media har minskat under året troligtvis med anledning av pandemin. Antalet artiklar har dock ökat totalt sett under mättiden november

2019 – november 2020, 7 947, till skillnad från förra mätningen 2017/18 med 7 061 artiklar. De sakfrågor som är mest omtalade är jakt, klimat och laviner. Naturvårdsverkets mediebild är att vi är expertmyndighet som sprider kunskap. Vi figurerar mest i regional- och lokalmedier och SVT och SR är de huvudsakliga kanalerna. Medarbetares tillgänglighet för journalister är fortsatt hög och vi får positiv återkoppling från medierna angående det.

Naturvårdsverket genomför årligen ett antal större konferenser. 2020 blev året då dessa antingen fick genomföras digitalt eller skjutas på framtiden. Konferenserna Klimatforum och Miljömålsdagarna har flyttats till 2021, medan Tankesmedja för friluftsliv och Miljömålspriset genomfördes digitalt. En lärdom att ta vara på är att många är beredda att delta digitalt och att formerna för digitala evenemang har potential som går att utveckla.

Officiell statistik

Naturvårdsverket publicerar officiell statistik inom området Miljö avseende avfall, miljötillstånd, utsläpp och miljöbalkens tillämpning.

- Avfall: arbetet med rapporteringen 2022 är påbörjat för referensår 2020. För förpackningar gäller nya metoder 2020 och framförallt nya beräkningspunkter för materialåtervinningen. Naturvårdsverket kommer att se över vilka övriga produkter som bör vara med i den officiella statistiken på avfallsområdet.
- Miljötillståndet för luft, kust och hav, sötvatten, hälsa. Naturhistoriska riksmuseet arbetar för närvarande med kvalitetssäkring och digitalisering av dataunderlaget för havsörn. Under detta pågående arbete uppdateras inte tidsserierna. De årliga inventeringarna i fält utförs dock fortfarande längs hela kusten.
- Utsläpp till vatten, luft. Vad avser statistik för klimat kommer Naturvårdsverket att ta fram en egen siffra för preliminära utsläpp av växthusgaser 2020 som matchar Naturvårdsverkets inventeringsmetod.
- Den officiella statistiken för miljöbalkens tillämpning är vilande.

Naturvårdsverket ser att den nationellt framtagna målbilden och handlingsplanen för den officiella statistiken går i samma riktning som den strategi för miljödatahantering som Miljöinformationsrådet kommit överens om och förvaltar. Naturvårdsverkets generaldirektör, Björn Risinger, tillika ordförande i Miljöinformationsrådet, ingår i Rådet för den officiella statistiken (ROS) till och med 2020.

Naturvårdsverket utvecklar på olika sätt arbetet med officiell statistik genom hur vi hanterar data och producerar andra kunskapsunderlag både inom miljösektorn och i offentlig sektor. Under året har en förstudie genomförts där man samlat in information om behov för att skapa en gemensam syn på officiell statistik på Naturvårdsverket.

5 Samordning och utveckling av generella styrmedel

Naturvårdsverket har en central och på många sätt unik roll i miljöarbetet. Vi är den samlande myndigheten på miljöområdet, som ska driva utvecklingen framåt och samordna arbetet tillsammans med andra. Resultatområdet avser myndighetens övergripande miljömålsarbete, samordning i systemfrågor liksom att förse regeringen och andra med bra beslutsunderlag för utvecklingen av miljömålssystemet och styrmedel för att nå miljömålen. Här ingår bland annat arbetet med fördjupad utvärdering, samhällsekonomiska analyser och miljöledning i staten liksom myndighetens strategiska arbete med att utveckla miljörätten. Arbetet sker på uppdrag av regeringen, men även på eget initiativ.

Det övergripande syftet med verksamheten är att skapa förutsättningar för att Sverige ska nå miljömålen. Naturvårdsverket utvecklar och använder myndighetens förmågor att arbeta strategiskt för att nå generationsmålet och miljömålen. Vi stärker vår förmåga att föreslå rätt styrmedel och åtgärder för miljöarbetets utveckling, har en pådrivande roll i arbetet med miljömålen gentemot andra myndigheter, samordnar miljöledning i statliga myndigheter och stödjer innovationsarbetet för miljömålen. Inom miljömålssystemet vägleder vi berörda myndigheter i deras arbete med genomförande och uppföljning samt kommunicerar kopplingen mellan Sveriges miljömål och FN:s globala hållbarhetsmål. Vi utvecklar tillämpningen av miljöbalken, så att den fungerar som ett effektivt styrmedel, utvecklar och vägleder om metoder för analys av styrmedel, konsekvensanalys, samt innovationer, så att både vi och andra har tillgång till effektiva och uppdaterade arbetssätt. Vi utvärderar, följer upp och utvecklar tillämpningen av samhällsekonomiska analyser i samråd med berörda myndigheter.

Resultatbedömning

Naturvårdsverkets treåriga mål:

- Naturvårdsverket har på eget initiativ tagit fram prioriterade åtgärder som ger bra förutsättningar för att miljö kvalitetsmålen nås.

Naturvårdsverket arbetar kontinuerligt för att bli allt bättre på att identifiera hur och var insatser skulle behöva sättas in. Myndighetens interna behovsinventering har utvecklats för att tillhandahålla en transparent insamling och prioritering av de behov av styrmedelsanalyser som finns i verksamheten. Tre framgångsfaktorer har identifierats som särskilt viktiga: en tydlig beställare respektive mottagare för resultaten, en formaliserad arbetsform med process för samverkan samt medvetna kanalval för att synliggöra framstegen. Naturvårdsverket har ett beslutat arbetssätt för egenutvecklade styrmedelsanalyser, där vissa målanpassningar redan har gjorts. De analyser som genomförs kommer i första

hand att ligga till grund för förslag till åtgärder i kommande fördjupad utvärdering av Sveriges miljömål, den klimatpolitiska handlingsplanen samt luftvårdsprogrammet.

Vi har bedrivit aktiviteter för att utveckla vår tillsynsvägledning. Exempel på detta är ökat kundfokus genom att införa ett kundtjänstsystem, utveckla ny webb samt förbättra arbetssätten, samordna utvecklingen av en nationell strategi för miljöbalkstillsynen, genomföra en förstudie avseende digitalisering av tillsynsvägledning enligt miljöbalken, en vägledning om 2 kap. i miljöbalken samt en vägledning med anledning av coronapandemin. Samtliga dessa bidrar till att vässa miljöbalken som styrmedel.

Vår bedömning är att våra aktiviteter under året utvecklat de arbetssätt och strukturer som behövs för att det treåriga målet ska nås.

Utveckling och tillämpning av miljöretten

Vägledning

Naturvårdsverket tar fram vägledningar där vi bedömer att behoven är störst och vägledningarna gör störst nytta. De viktigaste prioriteringarna för en vägledning samlar vi i myndighetens vägledningsplan. Vårt vägledningsarbete innefattar ofta samverkan med andra myndigheter, samverkansorganet Miljösamverkan Sverige och andra externa aktörer.

Under året har Naturvårdsverket genomfört ett stort antal vägledningsinsatser och i årsredovisningen redovisas ett urval av dessa insatser. Urvalet baseras i huvudsak på de insatser som:

- pekats ut som prioriterade i Naturvårdsverkets vägledningsplan,
- särskilt kopplar till integreringen av Agenda 2030,
- har mycket tydlig koppling till specifika verksamhets-/avdelningsmål,
- avser vägledning med anledning av coronaviruset eller
- har innefattat betydande kommunikations- eller samverkansinsatser.

Internt utvecklingsarbete gällande tillsynsvägledning

Med anledning av Riksrevisionens rapport *Bädda för bättre tillsyn* och Miljösamverkan Sveriges rapport *Smartare vägledning* har Naturvårdsverket 2020 bedrivit ett internt utvecklingsarbete i syfte att utveckla vår roll som tillsynsvägledare. Utifrån vår handlingsplan har åtgärderna under året handlat om att tydligare koppla tillsynsmyndigheternas behov av tillsynsvägledning till hur vi jobbar internt med att införa kundtjänstsystem, utveckla ny webb samt förbättra arbetssätten. I arbetet med att utveckla en ny webb har behoven från tillsynsmyndigheterna utgjort ett viktigt underlag och arbetet har skapat förutsättningar för att kundtjänst och webb ska komplettera varandra på ett bra sätt.

föreslå åtgärder för att utveckla en samlad nationell uppföljning och utvärdering av tillsyn och tillsynsvägledning är framtagen. De delar som rör strategi för miljöbalkstillsynen har arbetats in i det pågående arbetet med att ta fram den nationella strategin.

Förstudie avseende digitalisering av tillsynsvägledning enligt miljöbalken

Den tillsynsvägledning som sker enligt miljöbalken är decentraliserad och genomförs av 14 centrala myndigheter samt 21 länsstyrelser. I dagsläget utnyttjar dessa myndigheter inte digitaliseringens möjligheter fullt ut för att samordna sitt gemensamma arbete och informationsutbyte. Av 3 kap. miljötillsynsförordningen (2011:13) framgår kravet på tillsynsvägläddande myndigheter att samordna tillsynsvägledningen – en samordning som bedöms kunna underlättas av rätt använd digitalisering.

Regeringsuppdraget M2019/02014/Me, som lämnades till regeringen i mars 2020, var ett första steg mot att utveckla en digitaliserad, målgruppsanpassad och samordnad tillsynsvägledning. Förstudien gjordes tillsammans med Jordbruksverket och innehöll rekommendationer inför det fortsatta arbetet som kommer att involvera många centrala myndigheter och länsstyrelserna. Arbetet med digitalisering av tillsynsvägledning fortsätter inom ramen för regeringsuppdraget M2020/01034 att främja en mer effektiv och enhetlig tillsyn enligt miljöbalken.

På sikt väntas en samlad digital tillsynsvägledning att kunna spara resurser i statsförvaltningen och vara i linje med den övergripande riktning svensk statsförvaltning och EU-förvaltningen befinner sig i vad gäller digitalisering och informationshantering. Förutom att gynna tillsynsmyndigheterna bedöms en digitaliserad, målgruppsanpassad och samordnad tillsynsvägledning i förlängningen även gagna tillsynsobjekten, till exempel företag, i form av ökad rättssäkerhet och likvärdighet samt i slutändan miljö och hälsa genom effektiv miljöbalkstillsyn.

Vägledning om 2 kap. i miljöbalken

Naturvårdsverket har publicerat en vägledning om 2 kap. miljöbalken. Syftet med vägledningen är att samla kunskap och vägledningar om olika delar av kapitlet för att underlätta tillämpningen i både prövning och tillsyn.

Bestämmelserna om de allmänna hänsynsreglerna i 2 kap. 2–5 §§ miljöbalken är av central betydelse för miljöbalkens genomförande och syfte. Man kan säga att de allmänna hänsynsreglerna utgör ett instrument för att genomföra arbetet för en hållbar utveckling.

Naturvårdsverket bedömer att det finns ett genomförandeunderskott när det gäller 2 kap. Vägledningen ska bidra till att myndigheter i beslut och domar tydligare redovisar hur bedömningen enligt kapitlet har gjorts i de enskilda fallen. På så sätt blir tillämpningen mer transparent, vilket kan leda till att tydlig praxis utvecklas kring de generella principerna.

Vägledning med anledning av coronaviruset

Naturvårdsverket har tagit fram vägledning i form av frågor och svar om allmänna tillsynsfrågor med anledning av coronaviruset. Det handlar bland annat om hur tillsynen kan genomföras och prioriteras samt om tillsynsavgifter. Vägledningen har publicerats tillsammans med andra vägledningsfrågor kopplade till coronaviruset, se även avsnitt om vägledning i kapitel 8. En sammanställning av uppdaterad information och vägledning med anledning av coronaviruset finns på vår hemsida: <https://www.naturvardsverket.se/Om-Naturvardsverket/Naturvardsverket-och-coronaviruset/>. Webbplatsen har varit välbesökt och antalet inkomna frågor minskade efter publiceringen. Vägledningen var med anledning av coronaviruset en av de leveranser som ingick i årets kundundersökning. Resultatet visar att relativt få känner till vägledningen, men att de som gör det i mycket hög grad eller ganska hög grad är nöjda med den.

Prövningsverksamhet

Naturvårdsverket bevakar det allmänna miljöintresset i mål och ärenden där miljöbalken tillämpas. Vi lämnar synpunkter tidigt i processen och deltar i miljöprövningar som gäller frågor som är principiellt viktiga eller har stor betydelse för miljön. Vårt mål är att ett ärende som Naturvårdsverket går in i ska leda till att det allmänna miljöintresset blir mer genomlyst än om vi inte hade medverkat. Arbetet med prövningar syftar till att undvika nya miljöproblem och att bidra till en långsiktigt hållbar utveckling.

Tidsåtgång för yttrande och deltagande vid huvudförhandling i tillståndsprövningar är stor och arbetet har hög komplexitet. Eftersom arbetet med tillståndsprövningar är så resurskrävande gör vi hårda prioriteringar av vilka ärenden vi engagerar oss i.

Resultaten för Naturvårdsverket deltagande i prövningar redovisas under respektive resultatområde.

Samordning och utveckling av miljömålssystemet

Miljömålsrådet – utveckling av arbetssätt mot åtgärdsprogram

Miljömålsrådet har under 2020 infört ett nytt arbetssätt med åtgärdsprogram som syftar till att få mer samlad kraft i för Miljömålsrådet prioriterade områden. Naturvårdsverket har bistått Miljömålsrådet genom att tillhandahålla rådets kansli. Kansliet har tagit fram underlag och väglett myndigheterna i det nya arbetssättet med programområden och konsekvensbedömningar av förslag till regeringen. Kansliet har också anlitat en forskare som följer rådets arbete och analyserar hur arbetssättet fungerar.

Naturvårdsverket är även drivansvarig myndighet för programområdet Insatser för grön infrastruktur, deltar i alla programområden utom Klimathänsyn i bygg- och anläggningsbranschen, och har projektledaransvar för ett av delprojekten inom programområdet Staten går före.

Programområdena är:

- Ramverk för nationell planering.
- Staten går före.
- Styrmedel för hållbar konsumtion.
- Hållbar elektrifiering.
- Klimathänsyn i bygg- och anläggningsbranschen.
- Syntesarbete om ett hållbart livsmedelssystem. (Startar 2021.)
- Insatser för grön infrastruktur.

Vägledning av myndigheter som enligt sin instruktion har uppdrag att verka för att miljömålen uppnås

Naturvårdsverkets vägledning av de myndigheter som enligt sin instruktion har i uppdrag att verka för att miljömålen uppnås är integrerad i Naturvårdsverkets verksamhet inom samtliga resultatområden. Vägledning sker genom samverkan, samordning, stöd och råd, dialog, inspiration och information. Förutom vägledning inom olika sakområden ger Naturvårdsverket också vägledning om vilka sakområden eller miljöaspekter som bör prioriteras i miljöarbetet. Det gör vi främst genom att kommunicera resultatet av Fördjupad utvärdering av miljömålen 2019, men även processen för nästkommande fördjupad utvärdering, där vi samverkar med myndigheterna, är i sig vägledande. Samverkansgruppen för miljömålen samlar myndigheterna och andra berörda aktörer till löpande dialog om att verka för att miljömålen nås. Vägledning om hur myndigheter kan arbeta systematiskt med ledning och styrning för att effektivt bidra till att miljömålen uppnås, kanaliseras i huvudsak via vägledning om miljöledning i statliga myndigheter.

Vårt främjande arbete inom miljömålssystemet bidrar också till vägledning av myndigheterna. De planerade Miljömålsdagarna 2020 och de tre planerade regionala miljömålskonferenserna 2020 har på grund av pandemin flyttats fram till 2021. Miljömålspriset har dock delats ut digitalt i tre kategorier: uthållighet och långsiktighet (vinnare: Friluftsförbundet, för sitt arbete med att lära ut kunskap och respekt för naturen), mod och tempo (vinnare: Vårgårda bostäder AB, för sitt arbete med att utveckla ny fossilfri teknik för att generera fastighetsel), och årets inspiratör (vinnare: Susanna Elfors och Andreas Sidkvist, för sitt arbete med att inspirera fler att ta tåget på semester- och arbetsresor).

En bestående miljömässig hållbarhet förutsätter också social och ekonomisk hållbarhet. Under 2020 har Naturvårdsverket tagit flera steg för att lyfta fram kopplingen mellan de svenska miljömålen och de globala hållbarhetsmålen. Vi har bland annat tagit fram en budskapsplattform med budskap och frågor och svar om kopplingen mellan miljömålen och Agenda 2030. Plattformen, som är efterfrågad både internt och externt, används som vägledningen till miljömålsmyndigheterna. Den bidrar till att Naturvårdsverket och andra myndigheter lyfter de svenska miljömålen betydelse för en hållbar utveckling.

Vidare har Naturvårdsverket fortsatt arbetet med att utveckla vägledning om och användning av samhällsekonomiska konsekvensanalyser. Arbetet har

bland annat skett inom plattformen för samhällsekonomisk analys, ett nätverk för myndigheter, där även samarbete sker med forskare och andra aktörer. Myndighetens vägledning om analysmetoder inom miljöområdet stärker vår egen och andra myndigheters kunskap och förmåga att arbeta för ekonomisk, social och ekologisk hållbar utveckling.

Tabell 8. Ett urval av Naturvårdsverkets vägledande insatser 2020.

Insats	Effekt vid miljömålsmyndighet
<p>Två möten har arrangerats med Samverkansgruppen för miljömålen. I den ingår samtliga myndigheter med det instruktionsenliga uppdraget. Vid mötena har bland annat följande behandlats:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Handledning och plattform för samhällsekonomisk konsekvensanalys. - Agenda 2030 i ett svenskt och globalt perspektiv. - Agenda 2030 och de svenska miljömålen. - SCB:s statistiska uppföljning 2019 av Agenda 2030. - Miljömålsrådets arbete 2020–2022. - Fördjupad utvärdering 2023. - Myndigheternas resultatredovisningar av arbetet med att verka för att miljömålen ska uppnås. - Förordningen (2009:907) om miljöledning i statliga myndigheter, bland annat Naturvårdsverkets regeringsuppdrag. 	<p>Skapar möjlighet att prioritera och effektivisera, höja kvaliteten i arbetet, koppla miljömålsarbetet till de globala hållbarhetsmålen, föra dialog och samverka.</p>
<p>Utvecklad kommunikation om Agenda 2030, bland annat en budskapsplattform, ny vägledning på webbplatsen om Agenda 2030 och de globala hållbarhetsmålen, inklusive kopplingen till de nationella miljömålen.</p>	<p>Skapar möjlighet att tydligare se sambandet mellan de nationella miljömålen och Agenda 2030, och hur detta kan utveckla det egna miljöarbetet.</p>
<p>Utveckling och drift av webbplatsen sverigesmiljomal.se.</p>	<p>Skapar möjlighet att effektivisera, höja kvaliteten och se nya möjligheter i det egna arbetet.</p>
<p>Utdelning av Miljömålspriset 2020, kategorierna uthållighet och långsiktighet, mod och tempo samt årets inspiratör.</p>	<p>Skapa inspiration och möjlighet till prestationer i arbetet med att uppnå miljömålen.</p>
<p>Ett stort antal möten inom flera olika sakområden har skett på gd-, chefs- och handläggarnivå med andra miljömålsmyndigheter (bilaterala möten eller möten med flera myndigheter samtidigt).</p>	<p>Skapar möjlighet att genom samordning och samverkan bidra i arbetet med att uppnå miljömålen.</p>
<p>Naturvårdsverket har deltagit aktivt i framtagandet av Sveriges strategiska plan för den gemensamma jordbrukspolitiken.</p>	<p>Skapar möjlighet att delta i arbetet med att uppnå ett hållbart nyttjande av odlingslandskapet, vilket ökar möjligheterna att nå målen för biologisk mångfald.</p>
<p>Genomförande av en studie av myndigheternas resultatredovisning av arbetet med att verka för att uppnå miljömålen i årsredovisning, i redovisning enligt förordning om miljöledning i staten och inom ramen för den årliga uppföljningen av miljömålen.</p>	<p>Skapar möjlighet att reflektera över, effektivisera och höja kvaliteten i resultatredovisningen.</p>
<p>Vägledning om miljöledning i staten, bland annat en årlig konferens, information via flera olika nätverk, enskilda möten med myndigheter och utdelning av pris och diplom.</p>	<p>Skapar möjlighet för myndigheterna att systematiskt och effektivt leda och styra arbetet med sina instruktionsenliga uppdrag.</p>

Utvecklat arbetssätt för genomförande av Agenda 2030

Utöver arbetet med att lyfta kopplingen mellan miljömålen och Agenda 2030, har vi även identifierat behov av att tydligare visa var och hur vår verksamhet bidrar till de globala hållbarhetsmålen. Vi har tagit fram en handlingsplan med prioriterade åtgärder för hur vi lyfter arbetet med agendan och tillämpar ett integrerat perspektiv på den miljömässiga, den ekonomiska och den sociala dimensionen i agendan. Vidare medverkar vi aktivt i GD-Forum för hållbar utveckling, ett nätverk med cirka 80 anslutna myndigheter. Syftet är att utbyta kunskap och möjliggöra bredare samverkan för att nå målen för en hållbarutveckling. Vi har också som Nationell Fokalpunkt för Agenda 2030-målet Hållbar konsumtion och produktion (12.1) en bred samverkan både nationellt och internationellt och sprider kunskap om hållbar konsumtion och produktion.

Innovation för miljömålen

Naturvårdsverket ser innovation som ett viktigt framåsyftande verktyg för att miljömålen ska nås. Under året har vi fördjupat innovationsarbetet och utvecklat ett internt innovationsstöd för myndighetens innovationssatsningar. Exempel på aktiviteter är två innovationstävlingar inom plastområdet (läs mer om plast under avsnittet Hållbar produktion och konsumtion) och en inom cirkulärt anläggningsbyggande. Tjänstedesign och innovationsworkshops har använts för att utveckla innovationsstrategier bland annat inom Miljömålsrådets programområde Staten går före och i vårt interna arbete för att minska koldioxidutsläpp från tjänsteresor och transporter. Naturvårdsverket medverkar vidare i regeringsuppdraget Smart City Sweden, som leds av Energimyndigheten. Här har bland annat ett innovationsprojekt om cirkulär materialanvändning genomförts tillsammans med Singapores miljömyndighet.

Målgruppsanpassad vägledning om miljöledning

I början av 2020 redovisade Naturvårdsverket till regeringen en sammanfattning av 2019 års miljöledningsarbete vid de 187 myndigheter som omfattas av förordning (2009:907) om miljöledning i statliga myndigheter. Resultatet visar att de samlade koldioxidutsläppen har minskat med 10 procent sedan år 2018, och ligger 2019 på den lägsta nivån sedan år 2011. Den största minskningen är från fordon som används som arbetsmaskiner men även utsläppen från tjänsteresor, flyg- och bilresor har minskat. En förklaring kan vara att myndigheterna har blivit bättre på att ersätta tjänsteresor med digitala möten, en utveckling som säkerligen tagit fart ännu mer under coronapandemin.

Som en del i uppdraget att vägleda myndigheterna i deras miljöledningsarbete genomförde Naturvårdsverket i oktober den årliga miljöledningskonferensen. Konferensen syftar till att inspirera i miljöledningsarbetet, öka kunskapen om styrmedel samt främja samverkan och erfarenhetsutbyte. Årets konferens var helt digital och cirka 130 personer deltog från myndighetsnätverket. Naturvårdsverket delade ut miljöledningspriset för år 2020 till

Trafikverket och REMM-projektet (resfria/digitala möten i myndigheter) för sitt mångåriga arbete med att stödja myndigheter i att mötas digitalt och därmed minska miljöpåverkan från tjänsteresor.

Naturvårdsverket har distribuerat tre nummer av informationsmejlet *Miljöledning i staten* till berörda myndigheter. Syftet är att genom information och vägledning utveckla miljöledningsarbetet och öka samordning inom miljöområdet för att bidra till att nationella och internationella miljömål nås. Via ett miljöledningsnätverk för små myndigheter når Naturvårdsverket regelbundet ut med målgruppsanpassad vägledning till närmare tjugo myndigheter.

Översyn av förordning (2009:907) om miljöledning i statliga myndigheter

Årligen rapporterar 187 statliga myndigheter information till regeringen och Naturvårdsverket om sina miljöledningssystem och genomfört miljöledningsarbete. Kraven på miljöledningssystemet och rapporteringen, styrs av den så kallade miljöledningsförordningen. Naturvårdsverket fick under det gångna året regeringens uppdrag att göra en översyn av förordningen, för att föreslå förbättringar med syfte att utveckla det statliga miljöarbetet för att nå de nationella miljömålen. Vid översynen gjordes en analys över förordningen i egenskap av styrmedel i förhållande till andra styrsignaler inom området miljö och statlig styrning, vilket ledde till att Naturvårdsverket föreslog större strukturella förändringar av förordningen. Förslagen innebar en tydligare strategisk ansats med ökad tydlighet och effektivitet genom minskad överlappning i lagstiftning. Naturvårdsverket föreslog vidare att rapporteringen framöver styrs via föreskrift, att två nya myndigheter bör inkluderas i förordningen (Försvarsmakten och Myndigheten för digital förvaltning) samt att förordningens tillämpningsområde avgränsas till den miljöpåverkan som myndigheterna själva har direkt rådighet över, alltså den direkta miljöpåverkan. Förslagen innefattar att miljöledningsarbetet integreras ännu mer i den ordinarie verksamhetsstyrningen. Detta för att stärka förordningens syfte, som är att säkra myndigheternas systematiska arbete med ständig förbättring.

Utveckling av beslutsunderlag för att nå miljö kvalitetsmålen

Naturvårdsverket arbetar målmedvetet med att bli allt mer proaktivt i att ta fram underlag och förslag till miljöstyrmedel som tydligt kan bidra till förflyttningar för att uppnå miljömålen. Vi har dragit nytta av det arbetssätt för egeninitierade styrmedelsanalyser som fastställdes i december 2019 och den samlade behovsinventeringen som etablerades i början av 2020. Arbetssättet för styrmedelsanalys främjar en allsidig och systematisk analys för att identifiera lösningar som är tillämpbara på kort och medellång sikt och som ger stor, önskad miljöeffekt samtidigt som de har små bieffekter.

Under året har sex större målövergripande egeninitierade styrmedelsanalyser påbörjats samt 12 studier inom klimat- och luftområdet. Inom klimat- och

luftområdet har ett målanpassat arbetssätt etablerats och inom plastområdet pågår ett utvecklingsarbete för att etablera ett målanpassat arbetssätt för styrmedelsanalys kopplat till de utmaningar som finns inom plastområdet. Det gemensamma arbetssättet för styrmedelsanalys har medfört att tydligare underlag har tagits fram som medfört att myndighetsgemensamma kraftsamlingar kunnat göras för att identifiera lösningar.

Naturvårdsverkets handledning i samhällsekonomi är i nuläget framför allt inriktad på tillämpad miljöstyrmedelsanalys inom miljöområdet. Fokus ligger på att identifiera de fall där styrmedel ger fördelar jämfört med andra typer av åtgärder samt på hur styrmedlen bör designas för att bidra till önskad beteendeförändring. Handledningen har utvecklats för att tydligare synliggöra hur analyserna enklast kan göras i de vanligt förekommande fall då handlingsutrymmet är relativt litet och det finns många restriktioner i närtid att ta hänsyn till. Vanliga ramar för analysen är befintlig lagstiftning, olika internationella åtaganden och andra samhällsmål som sin tur ger bivillkor och sidonyttor. I år har Naturvårdsverket tagit fram en fördjupad vägledning inom klimatstyrmedelsområdet där kostnadseffektivitet är ett av analyskriterierna.

Utvecklade samrådsmetoder för regeringsuppdrag

Under 2020 redovisades regeringsuppdraget om översyn av åtgärdsprogram för luftkvalitet. Eftersom det huvudsakliga arbetet med åtgärdsprogram sker hos kommuner och länsstyrelser var det viktigt för Naturvårdsverket att utgå från respektive organisations kunskap och erfarenheter när vi skulle utforma våra förslag. Vi genomförde uppdraget genom fem regionala samrådsmöten under augusti och september 2019 i Linköping, Stockholm, Malmö, Göteborg och Skellefteå. Naturvårdsverket samlade 59 personer från de organisationer som varit med i framtagning eller genomförande av åtgärdsprogram eller på något sätt berörts av åtgärdsprogrammen. Deltagarna kom från bland annat kommunala förvaltningar, kommunala och privata bolag, politiken, länsstyrelsen, regionen, regionala luftvårdsförbund, regionala företrädare för statliga myndigheter. Vid mötena utvecklades flera lösningar av hur åtgärdsprogrammen kan bli ett vassare instrument som levererar resultat snabbare.

Likt samhället i stort, påverkades även arbetet med myndighetens regeringsuppdrag av coronapandemin. I regeringsuppdraget som rörde konventionen om biologisk mångfald (CBD) ingick det i Naturvårdsverkets uppdrag att hålla ett flertal större dialogmöten med myndigheter, branscher och civilsamhällsorganisationer. Naturvårdsverket bytte snabbt strategi, och samtliga dialogmöten genomfördes digitalt. Initiativet blev mycket uppskattat och deltagarna uttryckte att den digitala formen gav större möjlighet till delaktighet. Tack vare att mötena genomfördes digitalt istället för fysiskt slapp deltagarna resa, vilket underlättade för många att delta.

6 EU- och internationellt arbete

Resultatområdet avser myndighetens hela arbete inom EU och internationellt. Det övergripande syftet med verksamheten är att genomföra nationell politik i internationella sammanhang. Vårt internationella utvecklingssamarbete bygger på Sveriges politik för global utveckling (PGU) och strategier beslutade av regeringen. För att nå våra nationella miljömål är internationellt arbete många gånger avgörande och EU:s betydelse för utvecklingen av Sveriges miljö kan inte överskattas. Naturvårdsverket deltar i det arbete som regeringen bedriver inom EU och internationellt.

Resultatbedömning

Naturvårdsverkets treåriga mål är:

- Naturvårdsverket efterfrågas och är med och sätter agendan i prioriterade processer globalt och inom EU för att bidra till att globala miljö- och hållbarhetsmål uppnås.

Naturvårdsverket har under året bidragit både med underlag och förberedelser inför och deltagande i större förhandlingsmöten på flera områden och fått genomslag för svenska prioriteringar. Några exempel är Baselkonventionens beslut om att plast ska ingå i konventionens arbete, att man ska verka för gemensamma tidsramar i syfte att höja ambitionen inom Parisavtalet samt listning av nya ämnen inom Stockholmskonventionen respektive listning av nya arter inom CITES, konventionen för handel med hotade arter.

Flera konventioner och processer har målsättningar fram till 2020. Ett viktigt arbete har varit vårt bidrag till att formulera och förbereda för nya mål efter 2020 för konventionen för biologisk mångfald. Det innebär även en tydligare koppling till Agenda 2030 och de globala hållbarhetsmålen. Naturvårdsverket har under året varit efterfrågat i åtskilliga bilaterala-, multilaterala- och globala samarbeten där vi varit med att sätta agendan och verkat för att på olika sätt höja miljö- och klimatambitioner och kontinuerligt förbättra miljöprestandan. Genom våra internationella samarbeten har vi bidragit till Sveriges politik för global utveckling (PGU), genomförandet av generationsmålet och de globala hållbarhetsmålen, bland annat genom insatser för att minska negativ miljöpåverkan från produktion i andra länder.

Naturvårdsverket bedömer att målet är uppfyllt.

EU och miljökonventionerna

Naturvårdsverket deltar aktivt i EU- och konventionsarbetet. Mer än 100 av Naturvårdsverkets medarbetare bidrar med expertis och underlag i många olika processer, expertgrupper och kommittéer. Våra miljömål och Agenda 2030 utgör övergripande målsättningar. Regeringens prioriteringar och strategier ger riktning i arbetet tillsammans med våra erfarenheter och kunskaper för att påverka vår omvärld och bidra till att målen nås. Det är ett långsiktigt arbete med processer som pågår över lång tid för att åstadkomma förändringar och effekt. Att bidra till arbetet före, under och efter partsmöten och viktiga beslut för att driva arbetet framåt skapar förutsättningar för att ta större kliv i arbetet. Det är också tydligt att samverkan med och mobilisering av berörda aktörer krävs för att nå resultat och kunna genomföra beslut. Genom rapporteringen kan vi följa hur arbetet utvecklas för att nå de prestationer och effekter vi eftersträvar.

EU-arbetet

Årets EU-arbete har präglats av att följa upp den europeiska gröna given och förslag som har presenterats från kommissionen utifrån denna. Bland dessa kan nämnas EU:s handlingsplan för cirkulär ekonomi, en EU-strategi för biologisk mångfald samt en ny klimatlag på EU-nivå. Kommissionen har även lagt fram ett åttonde miljöhandlingsprogram som ska fungera som ett genomförandeverktyg för den gröna given och Agenda 2030 inom EU.

Naturvårdsverket är nationell fokuspunkt för Europeiska miljöbyrån (EEA) i Sverige. EEA har tillsammans med medlemsländerna arbetat fram en ny strategi för den kommande tioårsperioden (2021–2030). Naturvårdsverkets representanter har deltagit aktivt i både rådgivande- och arbetsgrupper för att utforma strategin enligt svenska prioriteringar. Sverige ligger åter i topp med att ha rapporterat miljödata i tid och med rätt kvalitet utifrån direktiv och EEA:s behov av miljödata till utvärderingar.

Naturvårdsverket har en utsänd medarbetare som tjänstgör som nationell expert på Europeiska kommissionens miljödirektorat. Experten har bland annat medverkat i kommissionens arbete med att ta fram EU:s handlingsplan för cirkulär ekonomi.

Klimat och luft

Naturvårdsverkets bidrag till Sveriges arbete med FN:s klimatförhandlingar, UNFCCC och Parisavtalet gäller främst frågor inom utsläpps begränsningar, rapportering och skog- och markanvändningsfrågorna. Vi deltar i EU:s olika expertgrupper och är särskilt aktiva genom att ingå i de så kallade klustren i flera av förhandlingsfrågorna. Sverige har även genom Naturvårdsverket två permanenta EU-roller i expertgrupperna för utsläpps begränsningar, IGMIT och EGMIT. Naturvårdsverket har bidragit i Sveriges arbete för högre ambition i EU:s nästa nationellt beslutade klimatbidrag, Nationally Determined Contribution (NDC) samt med Sveriges långsiktiga klimatstrategi.

Naturvårdsverket har bidragit i arbetet med att verka för att tiden utan förhandlingar används till förberedelser inför mötena 2021. Detta genom att vidareutveckla Sveriges och EU:s positioner och föreslå lösningar och idéer för andra länder i förhandlingarna. Naturvårdsverket har även bidragit i arbetet med att koppla samman förhandlingsfrågor, exempelvis UNFCCC-förhandlingarnas koppling till förhandlingar inom flygets handelssystem. Naturvårdsverket har arbetat med flera regeringsuppdrag som syftar till höjd ambition, klimatkommunikation samt implementering av Parisavtalet i Sverige. Vi deltar också aktivt i ett flertal nätverk som arbetar med olika frågor som är av vikt för klimatförhandlingarna och/eller att höja ambitionen, såsom i Cartagena Dialogue Rules som för närvarande arbetar med rapporteringsfrågor samt High Urgency som fokuserar på forskning om kryosfären och höjd ambition. Naturvårdsverket är nationell fokalpunkt för jämställdhet och klimatförändringar. De nordiska fokalpunkterna initierade ett nordiskt projekt för jämställdhet och klimatförändringar under 2020.

Naturvårdsverket bidrar till Sveriges konventionsarbete rörande ozonnedbrytande ämnen och representerar Sverige i förhandlingar under Montrealprotokollet och Wienkonventionen. Vid partsmötet i november fick Sverige genom Naturvårdsverket förtroendet att vara rapportör för Wienkonventionen och valdes även in som ledamot i Byrån för Wienkonventionen. Naturvårdsverket verkar generellt för att värna miljöintegriteten i protokollet och säkerställa att de framgångar som uppnåtts består, till exempel att de undantag som fortfarande finns begränsas, för att slutligen upphöra. Naturvårdsverket har tagit fram förslag om att begränsa undantag för metylbromid som EU-gruppen lagt fram på partsmötet. Naturvårdsverket verkar för att påskynda genomförande av Kigalitillägget som skulle kunna bidra med avsevärda klimatnyttor. Sverige har, som medlem i EFTA, verkat för att Exekutivkommittén till den Multilaterala fonden ska kunna fortsätta sitt arbete även under pågående pandemi.

En av Naturvårdsverkets medarbetare är ordförande för FN:s Luftvårdskonvention (CLRTAP). Konventionen har med stöd av Sverige lanserat ett globalt forum för samarbete med regioner utanför UNECE-området, med syftet att ta lärdom av varandra och dela luftvårdskonventionens 40-åriga erfarenhet av arbete med luftföroreningar. Under året har konventionen inlett arbetet med en översyn av det så kallade Göteborgsprotokollet som trädde i kraft 7 oktober 2019.

Kemikalier, avfall och plast

Naturvårdsverket har deltagit i UNEP:s expertgrupp för marint skräp och mikroplast där Sverige och EU drivit frågan om en global överenskommelse om plast. Vi har också deltagit i framtagandet av två nordiska rapporter som ska främja det arbetet samt utvecklandet av ett fyraårigt nordiskt arbetsprogram om marint skräp. Inom Helcom och Ospar har vi bidragit till utvärdering och uppdatering av konventionernas åtgärdsplaner för marint skräp. Naturvårdsverket har även bidragit till utveckling och genomförande av den europeiska plastpakten.

Inom Stockholmskonventionen har Naturvårdsverket medverkat i den regionala organisationsgruppen om en global övervakningsplan. Gruppen har tagit fram utkast till en tredje övervakningsrapport. Sverige och EU ansvarar för att sammanställa regionala data om POPs i bröstmjölk. Vi har också deltagit i expertgruppen för fortsatt utfasning av PCB, där fokus legat på vägledning om PCB-inventeringar och rapporteringsformat.

Under Baselkonventionen har Naturvårdsverket deltagit i OEWG 12 och i förhandlingarna om implementering av striktare regler för handel med plastavfall i EU och OECD. Vi har också deltagit i arbetsgrupper för uppdaterad vägledning om plastavfall, kvicksilver och POPs, samt i partnerskapet för plastavfall, samt EU:s arbete med ny vägledning om hantering av plast och farliga ämnen i avfall.

Naturvårdsverket har inom Minamatakonventionen bidragit till bättre kontroll och minskade utsläpp av kvicksilver, bland annat genom att aktivt delta i arbetet med utsläpp till mark och vatten, ramverk för effektivitetsutvärdering, vägledning för miljöövervakning och gränsvärden för vad som är kvicksilveravfall. Vi har även deltagit i revideringen av vägledningen om hantering av kvicksilveravfall.

Inom den globala kemikaliestrategin SAICM pågår arbetet med framtagandet av ett nytt ramverk genom digitala arbetsgrupper. Naturvårdsverket medverkar i frågor som rör avfall, resurseffektivitet och biologisk mångfald, liksom i de fortsatta diskussionerna om en vetenskaplig panel och en högnivå-deklaration.

I arbetet med Östersjöprojektet HAZBREF har Naturvårdsverket bidragit till att en fallstudie inom kemisektorn, rörande produktion av polymerer, har genomförts i Sverige. Fallstudien har fokuserats på vilka farliga ämnen som används och släpps ut i verksamheten samt vilka tekniker de använder för att minimera användandet och utsläppen. Naturvårdsverket har dessutom bidragit till att ett vägledningsdokument för kemisektorerna (produktion av polymerer och gödningsmedel) har tagits fram. Naturvårdsverket har också bidragit till att beskrivningar av bästa tillgängliga teknik för sektorernas produktion av polymerer och gödningsmedel samt ytbehandling av metall och plast har genomförts.

Biologisk mångfald

Arbetet med en ny strategisk plan för perioden 2021–2030 och ett nytt ramverk och målstyrningssystem för konventionen för biologisk mångfald (CBD) har varit i fokus för det globala samarbetet för biologisk mångfald under 2020. Arbetet som ska leda fram till att det nya ramverket beslutas på kommande partsmöte, COP 15 i Kina, har försenats men förberedelserna har trots detta pågått i stor omfattning under året. Naturvårdsverket bistår Miljödepartementet och deltar aktivt i förhandlingarna bland annat i arbetsgruppen The Open-ended Working Group (OEWG) som förhandlar det nya ramverket vid sidan av konventionens ordinarie möten.

Vi har inom CBD bidragit till att bibehålla en fortsatt hög ambitionsnivå, att lyfta fram sektorsintegrering och hållbart nyttjande och att målen för

hållbar produktion och konsumtion samt för den genetiska aspekten av biologisk mångfald ska ingå i ramverket. Att stärka kopplingar mellan processerna kring klimat och biologisk mångfald, bland annat genom naturbaserade lösningar, har vi också lyft fram. För att stödja förhandlingsprocessen har ett stort antal tematiska expertmöten på global och regional nivå genomförts, med fokus på bland annat sektorsintegrering, resursmobilisering, kapacitetsuppbyggnad, rättvis fördelning, hållbart nyttjande, hälsofrågor och grön återställning. I samtliga har Naturvårdsverket aktivt bidragit till att få genomslag för svenska positioner.

Koordinering av positioner inom EU har också pågått med förhöjd frekvens 2020. Naturvårdsverket har under hela året arbetat med förberedelser för att leda den svenska delegationen under det tekniskt-vetenskapliga förhandlingsmötet SBSTTA24 (Subsidiary Body for Scientific, Technical and Technological Advice).

Arbetet med CITES, konventionen om handel med hotade arter, har påverkats mycket av coronapandemin under året. Förberedelserna inför nästa partsmöte har påbörjats inom EU med att ta fram förslag till ändringar i listningar av arter. I egenskap av utsedd vetenskaplig myndighet deltar Naturvårdsverket i SRG, Scientific Review Group, och driver på att listningar av arter ska ha vetenskaplig grund. Havs- och vattenmyndigheten (HaV) och Naturhistoriska riksmuseet är också utpekade vetenskapliga myndigheter och finns med i arbetet.

Naturvårdsverket har representerat Sverige i våtmarkskonventionens arbete under 2020, som vice ordförande i den stående kommittén samt deltagit i olika arbetsgrupper som jobbat med att göra förarbeten och/eller ta fram utkast till fyra resolutioner och ytterligare ett dokument som ska förhandlas på partsmötet COP14.

Naturvårdsverket har bidragit till att svenska prioriteringar och erfarenheter har tillförts EU-kommissionens arbete inom koordineringsgruppen för biologisk mångfald (CGBN) och de kommittéer och arbetsgrupper som inom EU arbetat med genomförandet av den nu avslutade strategiska planen 2011–2020 och den nya för decenniet fram till 2030.

Internationella samarbeten

Sverige ska gå före på klimat- och miljöområdet och bli världens första fossilfria välfärdsland, bland annat i syfte att inspirera andra länder att höja sina miljö- och klimatambitioner. För att lyckas med detta krävs att vi för en kontinuerlig dialog med vår omvärld och ger stöd till Sveriges respektive de svenska myndigheternas systematiska miljö- och klimatarbete. Naturvårdsverket försöker bemöta delar av den efterfrågan som finns om fördjupade globala och bilaterala samarbeten. Under året har vi bedrivit långsiktiga samarbeten med länder och organisationer som har stor påverkan på den globala resursanvändningen och miljöprestandan, och som därigenom är viktiga aktörer för globalt miljö- och klimatarbete. Många av länderna behöver stöd för att utveckla nya och mer effektiva styrmedel, stärka sina miljöförvaltningars kapacitet och genomföra

reformer för att kunna hantera befintliga och kommande miljö- och klimatutmaningar. På grund av pandemin ställdes de flesta studiebesöken in och vi tog endast emot tre studiebesök under året. Istället har vi påbörjat utvecklingen av digitala studiebesök för efterfrågade teman.

Bilaterala samarbeten

I våra bilaterala samarbeten bidrar vi genom utvecklingsprojekt som syftar till att bygga upp och stärka kapaciteten för ett proaktivt, effektivt miljöarbete i ett land, baserat på principer för rättsstaten och mänskliga rättigheter. Det kan exempelvis handla om utbildning av miljötjänstemän eller att vi bidrar med experter inom avfallshandling, gruvhandling, värdering av ekosystemtjänster, miljöledning, luft- och klimatfrågor eller naturvård. Våra bilaterala samarbeten genomförs dels genom anslaget *1:13 Internationellt miljösamarbete*, dels med finansiering från Sida och EU. Det bilaterala miljö- och klimatsamarbetet ska enligt anslaget riktas mot länder som har stor påverkan på den globala miljön eller är av strategisk betydelse i det globala miljö- och klimatsamarbetet.

Under året har Naturvårdsverket samarbetat med Kina, Indien, USA, Brasilien, Sydafrika och Ryssland. Sverige har ingått samförståndsavtal med flera av dessa länder och våra samarbeten är baserade på partnerskap och ömsesidigt intresse för att uppnå gemensamma miljö- och klimatmål. Som ett led i en förstärkt satsning på kemikalier och avfall inom anslaget har Naturvårdsverket gett stöd till strategiska insatser genomförda av Internationella Kemikaliesekretariatet (Chemsec), Avfall Sverige och sekretariaten för Basel-, Rotterdam- och Stockholmskonventionerna. En fördjupad redovisning av Naturvårdsverket och övriga berörda myndigheters arbete inom anslaget kommer att lämnas till Miljödepartementet våren 2021. Naturvårdsverket bidrar även till att genomföra svensk biståndspolitik genom olika typer av internationella samarbeten. Nedan redovisar vi ett urval av våra insatser under 2020.

Insatser finansierade av anslag 1:13 Internationellt miljösamarbete

BRASILIE

Vi har tillsammans med brasilianska myndigheter och institutioner på såväl federal, regional och lokal nivå samt med svenska samarbetspartners genomfört insatser kring förebyggande av matavfall, kommunal avfallsplanering och insatser för att motverka marin nedskräpning. Planerade insatser för att genomföra ett antal plockanalyser, i syfte att skapa förbättrad statistik i hela livsmedelskedjan, har på grund av coronapandemin tyvärr fått skjutas på framtiden. I stället har vi bidragit till att ta fram en guide på portugisiska om hur man genomför en plockanalys, där svensk och brasiliansk metodik kombineras. Under november månad genomfördes också ett webinarium om förebyggande av matavfall, med mer än 100 registrerade deltagare, där svenska och brasilianska erfarenheter presenterades.

Naturvårdsverket har bidragit till att starta upp ännu en utbildning i kommunal avfallsplanering för tjänstemän från 15 brasilianska kommuner. Den första av tre workshoppar hölls på plats i Sao Paolo med svenskt

deltagande digitalt. Ett viktigt moment i utbildningen är att deltagarna utrustas med verktyg för att kunna vidareförmedla sina kunskaper i sina respektive nätverk. Den utbildning som genomfördes 2019 har lett till att mer än 400 kommuner tagit del av utbildningen genom denna metodik. För att minska förekomsten av plaster i hav och natur fortsatte även Naturvårdsverket med ett pilotprojekt i samarbete med Santos kommun, där vi bidragit med att kartlägga avfallsströmmarna och ta fram en handlingsplan för genomförandearbetet. Under året skalades arbetet upp på nationell nivå och erfarenheterna delades med ytterligare åtta kustkommuner i Brasilien.

INDIEN

För att öka kompetensen hos miljötjänstemän på delstatsnivå i Indien samarbetar Naturvårdsverket med miljöorganisationen Centre for Science and Environment (CSE) som bland annat bedriver nationella utbildningsprogram för målgruppen. Under året har Naturvårdsverket bidragit till att förbättra indiska miljötjänstemäns kunskaper om luftkvalitet i städer och miljökonsekvensbeskrivningar, genom tre kurser. En oberoende utvärdering av utbildningsverksamheten under 2012–2018 har visat att lärdomarna från programmen i många fall konkret har kunnat användas i miljöarbetet. Exempelvis uppger tjänstemännen att de har kunnat förbättra sina rutiner vid tillsyn av miljöfarlig verksamhet samt bättre har kunnat ta fram och genomföra aktionsplaner. Många har också spridit sina lärdomar vidare till chefer och medarbetare.

KINA

Kina är idag det land i världen som släpper ut mest växthusgaser och landets nya klimatmål om klimatneutralitet år 2060 skickar en tydlig signal om att landets ekonomi behöver ställa om till fossilfritt. Under året fortsatte Naturvårdsverket att föra dialog med bland annat klimatcentret under det kinesiska miljöministeriet om prissättning av utsläpp och handel med utsläppsrätter, för att skapa incitament för industriell omställning. Naturvårdsverket bidrog till en fortsatt aktiv svensk medverkan i miljörådet China Council for International Cooperation on Environment and Development (CCICED).

Naturvårdsverket deltog i en av miljörådets arbetsgrupper som studerade hur Kina kan avancera sitt arbete med hållbar konsumtion och produktion där även Stockholm Environment Institute och svenska ambassaden medverkade. Gruppens arbete och dess policyrekommendationer till kinesiska regeringen mottogs väl och utgjorde en viktig del i miljörådets samlade inspel till Kinas nya femårsplan för landets ekonomiska och sociala utveckling. Naturvårdsverket gav ett finansiellt stöd till ett samarbetsprojekt mellan Sverige och Kina som handlar om att förebygga och minska utsläpp av mikroplast till kinesiska hav från textilindustrier och vattenreningsverk. Projektet leds av Svenska Miljöinstitutet (IVL) i samarbete med flera kinesiska organisationer.

RYSSLAND

Under året har fokus för det ryska samarbetet främst legat på att vidareutveckla och fördjupa arbetet och partnerskapen inom avfallshantering, klimat och luft och integrerade miljötillstånd baserade på bästa tillgängliga teknik (BAT). Samarbetet för avfallsminskande strategier med de två ryska länen Nizjnij Novgorod och Volgograd har inriktats på hantering av farligt kommunalt avfall och organisatoriska och finansiella upplägg av producentansvar.

Inom klimat och luft har en reviderad projektplan tagits fram tillsammans med IVL för att genom kunskapsutbyte mellan Sverige och Ryssland bättre genomföra inventeringen av utsläppen av luftburna partiklar (PM_{2,5}) och sot. Målet är att länderna bland annat ska uppnå mer tillförlitliga emissionsdata till beräkningsmodeller och till rapportering av data till FN:s luftvårdskonvention. Vidare har en satsning genomförts för att etablera ett luft- och klimatsamarbete med de ryska städerna Lipetsk och Krasnoyarsk, två av de tolv städer som inom ramen för det nationella projektet ”ren luft” ålagts att reducera sina luftutsläpp med minst 22 procent till 2024. Avseende BAT har ytterligare rådgivnings- och informationsinsatser genomförts för att bistå det praktiska genomförandet av den reviderade lagen om integrerade miljötillstånd baserat på BAT.

SYDAFRIKA

Under året har vi fortsatt samarbetet med Sydafrikas miljödepartement med fokus på hushållens farliga avfall och därmed genomförandet av delmål 12:4 i Agenda 2030 om ansvarsfull hantering av kemikalier och avfall. Vi har delat med oss av svenska erfarenheter inom avfallsområdet. Inom pilotprojektet med Buffalo City kommun har planeringen fortsatt för kick-off av insamling av farligt avfall från tre bostadsområden i East London. Förberedande insatser har skett för framtagandet av Sydafrikas nationella strategi för farligt avfall från hushållen. Kommissionen mellan Sverige och Sydafrika (BNC) beslutade om ett samarbetsavtal på miljöområdet i december 2020.

USA

Naturvårdsverket har under året fortsatt kontakterna med delstaten Kalifornien i USA med fokus på transporteffektivt samhälle och handel med utsläppsrätter. Den kartläggning av politiska styrmedel för transporteffektivitet i Sverige och Kalifornien som togs fram förra året har finjusterats i dialog med samarbetsparterna.

Sida- och EU-finansierade insatser

PALESTINA

Samarbetsprojektet med den palestinska miljömyndigheten Environment Quality Authority (EQA) har fokus på kapacitetsutveckling inom områdena klimat och gränsöverskridande transporter av farligt avfall. Vi har bland annat medverkat till en kartläggning av kvinnors representation i Basel-, Rotterdam- och Stockholmskonventionernas arbete och en pilotstudie om jämställdhetsaspekter angående farligt avfall och kemikalier från hushållen. Vi har även stöttat EQA i dess arbete med att utveckla ett palestinskt

MRV-system. (Measuring, Reporting and Verification) för att lättare kunna både prioritera åtgärder för minskad klimatpåverkan och ta fram informationsunderlag till beslutsfattare och allmänhet.

TANZANIA

Samarbetsprojektet med miljödepartementet i Tanzania har fokus på att åstadkomma en mer effektiv miljölagstiftning. Inledande utbyten har skett med National Environment Management Council (NEMC) och Vice Presidents Office (VPO) kring tillstånds- och tillsynsprocesser och förberedande utbildningar av miljötjänstemän.

UNGERN

Sedan slutet av 2019 samarbetar Naturvårdsverket med Ungern i ett EU-finansierat projekt som syftar till att stärka landets kapacitet att dels följa upp och utvärdera klimatpolitiska styrmedel och åtgärder, dels integrera klimataspekter i miljökonsekvensbeskrivningar. Under 2020 har projektet analyserat nuläget i Ungern gällande uppföljning av klimatrelaterade styrmedel och åtgärder och sammanställt erfarenheter från Sveriges och andra länders arbete med motsvarande klimatpolitiska ramverk. Relevanta klimatanpassningsåtgärder har sammanställts och ett vägledningsmaterial tagits fram om hur klimat kan integreras i miljökonsekvensbeskrivningar.

VÄSTRA BALKAN

Naturvårdsverket samarbetar för närvarande med fem länder på västra Balkan. Syftet är att förbättra miljö- och klimatprestandan i regionen, höja ambitionsnivåerna i arbetet och att förbereda länderna inför eventuella EU-medlemskap. Under 2020 har Naturvårdsverket inlett utvecklingen av ett regionalt miljöprogram för västra Balkan med fokus på luftkvalitet.

I *Albanien* har Naturvårdsverket bistått Albanien miljöministerium vad gäller EU-tillnärmningsprocessen på miljöområdet. Naturvårdsverket har bland annat hjälpt miljöministeriet att ta fram tematiska åtgärdsplaner för att Albanien ska kunna leva upp till EU:s direktiv på miljöområdet.

I *Bosnien och Hercegovina* bistår Naturvårdsverket med att hantera och kvalitetssäkra luftkvalitetsdata i syfte att på sikt genomföra åtgärder för att förbättra luftkvaliteten. Insatser har påbörjats för att skapa ett referenslaboratorium för kvalitetssäkring av mätvärden och vi har genomfört kommunikationsinsatser om de negativa effekterna av dålig luftkvalitet. Under 2020 har Naturvårdsverket tillsammans med European Environment Agency (EEA) färdigställt Raven-systemet, som möjliggör inrapportering av luftkvalitetsdata till EU, och bidragit till framtagandet av styrdokument för kvalitetssäkring. Vi har även bidragit till en nationell informationskampanj med fokus på luftföroreningar och hälsa.

I *Serbien* har Naturvårdsverket genom projektet ENVAP3 stärkt förmågan hos Miljöministeriet att formulera sin förhandlingsposition till EU för miljökapitlet. Arbetet har resulterat i att den slutliga förhandlingspositionen

godkändes av Serbiens regering och överlämnades till EU, vilket även uppmärksammats i serbisk media. Projektet medverkar till ökad tillgång till information om förhandlingspositionen och genomförandet av EU:s rapporteringsskyldigheter. Med stöd från Naturvårdsverket har Serbien rapporterat till EEA, till EU:s register över industrianläggningar och även för första gången rapporterat de integrerade datarapporteringarna “The European Pollutant Release Transfer Register“ (E-PRTR) och “Large Combustion Plants” (LCP).

Projektet har vidare gjort en analys av Serbiens rapporteringskrav gentemot EU samt genomfört en enkät mot Serbiens kommuner om huvudsakliga miljöproblem på lokal nivå. Vidare har Naturvårdsverket slutfört sin insats i twinningprojektet Support to Waste Management Policy. Inom ramen för projektet har en avfallsplan, en avfallsstrategi, en strategi för förebyggande av avfall samt ett förslag på ekonomiska instrument att implementera i det serbiska avfallssystemet tagits fram. Resultatet av projektet presenterades vid en konferens där höga befattningshavare inom politik och näringsliv deltog. Genom konferensen fick projektets resultat även spridning i serbisk riksmidia. Dokumenten som togs fram är en viktig del i Serbiens arbete med EU-tillnärmning och företrädare för det serbiska miljödepartementet har konstaterat att resultatet av twinningprojektet är en viktig pusselbit i arbetet med EU-tillnärmningen av Serbiens avfallshanteringssystem. På sikt kan insatserna förväntas leda till att Serbien i högre grad förebygger och återvinner avfall istället för att lägga det på deponi.

I *Nordmakedonien* pågår ett samarbete med deras miljödepartement angående EU-tillnärmning, luftkvalitet och artskydd. En kartläggning av landets nuvarande övervakningssystem för luftkvalitet färdigställdes i samverkan med SMHI. Investeringar i ett nytt övervakningssystem inleddes baserat på SMHI:s studie och landets behov. Tjänstemän från miljö-, polis- och tullsektorn deltog i en digital workshop om artskyddsbrott som Naturvårdsverket arrangerade tillsammans med Jordbruksverket och Polismyndigheten. Arbetet med att etablera en EU-hjelpdesk samt en digital EU-anslutningsutbildning för yngre miljötjänstemän inleddes.

I *Kosovo* har Naturvårdsverket tillsammans med HaV och länsstyrelsen i Dalarna i dialog med Kosovos miljömyndighet tagit fram ett projektförslag i syfte att utveckla ett samarbete för de kommande tre åren. Avtalet mellan Sida och Naturvårdsverket färdigställdes i december.

Multilaterala samarbeten

I de multilaterala samarbetena bidrar Naturvårdsverket med expertis på olika arenor för att driva relevanta miljö- och klimatfrågor och med att samordna olika svenska aktörer för att förbättra vår rådighet att uppnå svenska och globala miljö- och klimatmål.

ARKTISKA RÅDET

Naturvårdsverket har representerat Sverige i tre arbetsgrupper samt bidragit med underlag och ståndpunkter om miljön i Arktis, bland annat vad gäller klimat, biologisk mångfald och miljögifter. Inom arbetsgruppen för åtgärdsprogram mot föroreningar (ACAP) har vi gett stöd till utvecklingen och genomförandet av pilotprojekt för att minska utsläpp av långlivade organiska föroreningar, kvicksilver och kortlivade klimatgaser. Dessutom har stöd getts för att stärka avfallshanteringen hos samer på Kolahalvön samt för att förbättra urfolkens åtgärdsprogram mot miljögifter.

Arbetsgruppen för miljöövervakning och utvärdering (AMAP) producerar miljöutvärderingar som behövs för förståelsen av fysikaliska och ekologiska system i Arktis och formulerar policyrelevanta rekommendationer. Naturvårdsverket har bidragit till kunskapsuppbyggnaden vad gäller bland annat klimatförändringar och deras effekter, kortlivade klimatpåverkande ämnen, plastföroreningar, människors hälsa, kvicksilver och organiska miljögifter. Inom arbetsgruppen för biologisk mångfald (CAFF) har Naturvårdsverket bland annat bidragit till kunskapsuppbyggnad och skydd av våtmarker och arktiska flyttfåglar, liksom till det cirkumpolära övervakningsprogrammet samt samarbetet med gruvindustrin gällande sektorsintegreringen av biologisk mångfald. Sverige är genom Naturvårdsverket ordförande i CAFF under perioden 2019–2021. Dessutom deltar Naturvårdsverket i expertgruppen för sot och metan (EGBCM) som stöd till Miljödepartementet, och leder delar av arbetet.

BARENTSRÅDET

I februari 2020 lämnade Sverige över ordföranderollen för Barentsrådets miljöarbetsgrupp (BEAC WGE) till Finland. Naturvårdsverket har sedan dess haft en viktig stödande funktion under Finlands ledning. Huvuddelen av arbetet utförs i de två undergrupperna för Natur och vatten (SNW) och Hotspotavveckling (SHE). På det gröna området i SNW-gruppen har arbetet fortskridit med hållbar turism, vattendragsrestaurering, biologisk mångfald och klimat, där en reviderad klimatplan för Barentsrådets arbetsgrupper håller på att tas fram.

I samband med miljöministermötet i Luleå i februari avfördes fyra särskilt svåra föroreningskällor från Barentsrådets hotspotlista till följd av väl genomförda miljöåtgärder. Två av hotspotarna – ett pappersbruk och ett avloppsreningsverk – avvecklades dessutom via en dubbel pilotprocess där anläggningarna genomgick SHE:s avvecklingsprocedur och dessutom blev två av de första anläggningarna i Ryssland som erhöll ett miljöprövningstillstånd enligt landets nyligen införda reform om integrerade miljöstillstånd baserade på BAT (se avsnittet om Ryssland). Under året har fortsatta ansträngningar gjorts för att stödja och utveckla de tematiska expertgrupper som bildades under det svenska ordförandeskapet och vars syfte är att ge stöd och rådgivning samt genomföra granskningar av miljörapporter kopplade till hotspotsarbetet. I de tematiska expertgrupperna arbetar oberoende experter från alla fyra Barentsländer inom en rad olika områden, såsom inom gruvnäring, avfallsfrågor och vattenrening.

NORDISKA MINISTERRÅDET

Naturvårdsverket har under 2020 medverkat i 19 olika arbets-, expert- och projektgrupper samt utskott inom Nordiska ministerrådets miljö- och klimatsamarbete som ytterst bidrar till att genomföra det nordiska samarbetsprogrammet för miljö och klimat samt rådets Vision 2030. Bland annat är Naturvårdsverket tillsammans med Riksantikvarieämbetet under 2020–2021 ordförande i arbetsgruppen för biologisk mångfald (NBM) där fokusområden varit biodiversitet, kulturmiljö och kulturlandskap samt klimatarbete. Genom medverkan i arbetsgruppen för cirkulär ekonomi (NCE) har Naturvårdsverket bidragit till att främja övergången till en cirkulär ekonomi i Norden – nationellt, regionalt och lokalt. Detta genom att bland annat fortsätta samarbetet med EU-kommissionens utveckling av ett harmoniserat europeiskt verktyg för produkters och organisationers miljöavtryck samt genomförandet av EU:s nya engångsplastdirektiv.

Inom expertgruppen för BAT har vi bidragit till ett projekt med syfte att kartlägga bästa tillgängliga teknik när det gäller så kallad sektors-STM (ytbehandling av metaller och plast). Inom expertgruppen för avfall har Naturvårdsverkets medverkan bidragit till åtgärder kring matavfall och -förlust, ny kunskap om mikroplaster från bildäck, samt införande av ett gemensamt nordiskt system för avfallssymboler. I arbetet med expertgruppen Nordic Environmental Footprint (NEF) har myndigheten bland annat bidragit till en workshop om dataharmonisering, samt till EU-kommissionens arbete med den pågående konsultationen om miljöpåståenden. Myndigheten har deltagit i undergruppen för gränsöverskridande avfallstransporter (GRÖT), som har slutförts en studie om export av så kallat grönlistat avfall inom de nordiska länderna. Naturvårdsverket har varit med i en projektgrupp om så kallade naturbaserade lösningar med syfte att adressera de kombinerade utmaningarna med klimatförändringar samt förlusten av biologisk mångfald och ekosystemtjänster.

OECD

Naturvårdsverket har under året bidragit till genomförandet av miljökommitténs arbetsprogram inom OECD genom att samordna svenska myndigheter och driva arbetet framåt i tio arbetsgrupper. Vi har bland annat bidragit till att OECD:s arbete med plast intensifierats genom att bidra till en workshop med fokus på däck och till att en Global Plastic Outlook to 2060 påbörjas. Vi har bidragit till att OECD lägger mer tid på att göra samhällsekonomiska analyser i frågor förknippade med Arktis. Naturvårdsverket har även medverkat i förhandlingarna om genomförande av ändringar i Baselkonventionens bilagor om striktare regler för global handel med plastavfall i OECD-länderna (enligt beslut på Basel COP 14). Inom OECD-samarbetet har SCB med stöd av Naturvårdsverket tagit fram en rapport om metod för att beräkna fossilbränslesubventioner. Den 15 juni lämnade Naturvårdsverket ett underlag till en Midterm Progress Report till Miljödepartementet. Rapporten följer upp 27 rekommendationer som OECD lämnade till Sverige 2014 och ska redovisas av Miljödepartementet på ett OECD-möte 2021.

Globala samarbeten

I Naturvårdsverkets globala samarbeten verkar vi för att förbättra miljö- och klimatprestandan och höja ambitionerna hos aktörer med globala mandat samt visa på goda lokala exempel med stor global spridningspotential.

GLOBALT PROGRAM – HÅLLBAR FÖRVALTNING AV NATURRESURSER

En ny fas av det Sida-finansierade samarbetet inom hållbar förvaltning av naturresurser mellan Naturvårdsverket, FN:s utvecklingsprogram (UNDP), FN:s miljöprogram (UNEP) och Sustainable United Nations (SUN) startade 2020 och ska pågå till 2023.

En del av programmet genomförs tillsammans med UNDP, med fokus på att integrera mänskliga rättigheter och miljöhänsyn i förvaltningen av gruvsektorn. Aktiviteterna genomförs i tio pilotländer: Mongoliet, Kirgizistan, Liberia, Namibia, Kenya, Zambia, Peru, Colombia, Argentina och Ecuador, samt på global nivå. I Mongoliet arbetar projektet med att engagera lokalbefolkningen i miljöövervakningen av gruvområden i samarbete med både gruvbolagen och de lokala miljömyndigheterna, och undersöker hur detta kan bidra till både ökad delaktighet och transparens. I Liberia har projektet inlett en kartläggning av drivkrafter som bidrar till att lokalsamhällen engagerar sig i en mer hållbar småskalig utvinning av mineraler, som ska tas med i en vägledning för omstrukturering av småskalig gruvdrift.

En fyra veckor lång Massive Open Online Course (MOOC) med inriktning på jämställdhet i gruvförvaltning utvecklades och genomfördes i samarbete med Intergovernmental Forum for Mining, Minerals, Metals and Sustainable Development (IGF). 1 400 deltagare har lärt sig mer om hur jämställdhet kan integreras i gruvförvaltningen.

Naturvårdsverket har tillsammans med UNDP och FN:s volontärprogram (UNV) genomfört en utbildning för 100 studenter från 27 länder med fokus på att skriva om miljö- och mänskliga rättigheter kopplade till gruvsektorn i Colombia, Kenya, Mocambique och Mongoliet. Projektet bidrar till att öka ungas kunskap och engagemang i miljöfrågor i programmets länder och skapa förutsättningar för unga att inspirera till förändring i linje med FN:s hållbarhetsmål.

En omställning till ökad användning av digitala arbetsformer har skett till följd av coronapandemin, till exempel en digital lärandeaktivitet kring uppföljning som sammanförde 100 deltagare från sammanlagt 15 länder.

I den del av programmet som vi genomför tillsammans med FN:s miljöprogram UNEP har ett samarbete inletts som ska bidra till att uppnå mål i FN:s nya hållbarhetsstrategi. Samarbetet syftar till att stärka FN:s systematiska miljöarbete inom miljöledning och rapportering i deras program, projekt, kontor och faciliteter.

GLOBALT KAPACITETSUTVECKLINGSPROGRAM OM KLIMAT OCH HÅLLBARA STÄDER

Genom det Sida-finansierade programmet Stärkta institutioner för ett hållbart klimat, som pågår 2019–2022, har Naturvårdsverket tillsammans med Boverket, Energimyndigheten, Statistiska centralbyrån, Sveriges lantbruksuniversitet och SMHI fortsatt stödja förändringsprojekt i de deltagande länderna Etiopien, Kenya, Moçambique, Rwanda, Uganda och Zimbabwe. Stödet sker främst inom ramen för förändringsprojekt där fokus ligger på deltagande länders och organisationers kapacitet att samla och analysera relevant klimatdata, göra den tillgänglig och stärka institutionella arrangemang.

Huvudsyftet med programmet är att bidra till att utveckla och genomföra nationella åtaganden inom ramen för Parisavtalet rörande utsläppsminskningar, anpassning och hållbar stadsplanering. Coronapandemin har påverkat projektgenomförandet och under 2020 har vi reviderat projektplanerna och genomfört intressentkartläggningar för att identifiera kapacitetsstödande åtgärder. 2020 kännetecknades även av att bevara engagemang i projekten genom teknisk rådgivning och projektledningsstöd på distans, där så varit möjligt. Inom programmet har även ett reviderat resultatramverk tagits fram samt en metodik för planering och uppföljning.

GLOBALT KEMIKALIE- OCH AVFALLSARBETE

I syfte att stärka det globala kemikalie- och avfallsarbetet har Naturvårdsverket under året betalat ut bidrag till:

FN:s Institut för Utbildning och Forskning (UNITAR) för att ta fram en E-kurs med titeln Training programme on waste management and the circular economy. Kursen kommer att fylla en viktig funktion inom Naturvårdsverkets nuvarande och framtida avfallsrelaterade internationella samarbeten med strategiska länder. Kursen bedöms också kunna få spridning i en bredare målgrupp med hjälp av UNITARs nätverk.

Avfall Sverige för att översätta material om det nordiska piktogramsystemet för avfallshantering till ett antal centrala språk och därefter kunna sprida detta vidare till en bredare krets av länder globalt. Vidare ska Avfall Sverige även genomföra seminarier med strategiskt viktiga länder. Vid dessa seminarier ska det presenteras hur ett piktogramsystem kan ge konkret bidrag till ökad avfallssortering, med stor miljönytta som följd. Ytterligare ett syfte med seminarierna är att kartlägga de huvudsakliga utmaningarna i respektive lands avfallshanteringssystem för att kunna sammanställa detta i en rapport. Rapporten kommer att utgöra ett viktigt underlag för framtida samarbeten.

Sekretariatet för Basel-, Rotterdam och Stockholmskonventionen för att under 2021 producera en serie korta videor med titeln ”Twenty voices in twenty years” som belyser konventionens historia, de framgångar som uppnåtts under dessa år och blir ett sätt att öka medvetenheten om konventionen. Filmerna kommer att lanseras under konventionens 20-årsjubileum (2022). Filmerna förväntas ge ringar på vattnet eftersom de även förväntas att uppmuntra andra länder att bli parter i konventionen.

Internationella kemikaliesekretariatet, ChemSec för att uppdatera och utöka ChemScore (en hållbarhetsranking av världens största kemikalieproducenter). Projektet omfattar arbete med datainsamling och sammanställning för uppdatering av befintlig ranking och en utökning av den totala omfattningen till 50 producenter. Företagen rankas i förhållande till sitt arbete med att minska produktionen av skadliga kemikalier. Underlaget utökas i och med bidraget så att det även tar hänsyn till företagens arbete med cirkulär ekonomi.

Därutöver har vi under året tillsammans med brasilianska myndigheter och institutioner på såväl federal, regional och lokal nivå samt med svenska samarbetspartners genomfört insatser kring förebyggande av matavfall, kommunal avfallsplanering och insatser för att motverka marin nedskräpning. Vidare har vi i Ryssland fokuserat på avfallsminskande strategier med fokus på hantering av farligt avfall och organisatoriska och finansiella upplägg av producentansvar. I Sydafrika har vi arbetat med ansvarsfull hantering av kemikalier och avfall på hushållsnivå och förberedande insatser har skett för framtagandet av en nationell strategi för farligt avfall. En fördjupad redovisning av Naturvårdsverkets internationella insatser kommer att lämnas till Miljödepartementet våren 2021.

INTERNATIONELL UTBILDNING (ITP)

Under 2018–2024 anordnar Sveriges geologiska undersökning tillsammans med Luleå tekniska universitet och Naturvårdsverket tio utbildningar angående hantering av vatten och avfall från gruvor. Utbildningen genomförs med projektarbeten i deltagarnas länder och är öppen för deltagare från låg- och mellan-inkomstländer med en växande eller etablerad gruvindustri. Normalt bidrar Naturvårdsverket med kunskap inom tillståndsgivning, tillsyn, biologisk mångfald samt ekosystemtjänster för miljötjänstemän från Kenya, Tanzania, Etiopien och Zambia. Under 2020 har utbildningstillfällena i Sverige ställts in på grund av pandemin och förändringsprojekten som deltagarna bedriver har fått revideras.

7 Naturmiljö, friluftsliv och vilt

Resultatområdet är ett av tre områden som avser myndighetens förvaltnings- och åtgärdsarbete. Här ingår bland annat arbetet med långsiktigt skydd av värdefull natur, restaurering och skötsel av skyddade områden samt att ta fram underlag för beslut om att inrätta nationalparker. Dessutom ingår arbetet för att skogs- och odlingslandskapet och städernas gröna miljöer ska kunna utgöra en fungerande grön infrastruktur, liksom arbetet med att bevara och utveckla förutsättningarna för friluftslivet samt jakt och vilt enligt jaktlagstiftningen.

Naturvårdsverket ska se till att de lagar och förordningar som riksdagen och regeringen har beslutat om på miljöområdet blir verklighet. Vi ska genomföra miljöpolitiken i samverkan med en rad andra aktörer i samhället. Våra verktyg är i huvudsak fördelning av anslagen 1:3 *Åtgärder för värdefull natur* och 1:14 *Skydd av värdefull natur*, förvärv av fastigheter, fastighetsförvaltning, vägledning, föreskrifter, beslut om tillstånd och dispenser, deltagande i domstolsprocesser samt tillsyn. Det övergripande syftet är att nå för området relevanta nationella och internationella målsättningar. Området fokuseras på målen för friluftspolitiken, genomförande av viltstrategin samt miljö kvalitetsmålen Ett rikt växt- och djurliv, Levande skogar, Myllrande våtmarker, Ett rikt odlingslandskap och Storslagen fjällmiljö. Resultatområdet bidrar därigenom även till uppfyllande av EU:s strategi för biologisk mångfald samt till FN:s globala hållbarhetsmål vad gäller ekosystem och biologisk mångfald respektive god hälsa samt målsättningar för tillgång till natur, hållbara livsstilar, jämlikhet, folkhälsa och kunskap om hållbar utveckling.

Resultatbedömning

Naturvårdsverkets treåriga mål är:

- Genom Naturvårdsverkets arbete i samverkan har det blivit enklare för markägare att bruka landskapet på ett mer hållbart sätt.
- Naturvårdsverket skapar förutsättningar för en hållbar viltförvaltning som allmänheten har högt förtroende för.

Naturvårdsverket har på flera olika sätt arbetat för att göra det enklare för markägare att bruka landskapet på ett mer hållbart sätt som gynnar biologisk mångfald. Till exempel anger över 75 procent av tillfrågade kommunala markägare och andra berörda att de känner till och har nytta av Naturvårdsverkets vägledning om invasiva främmande arter. Det finns också aktuell och lättillgänglig information om verktyg för grön infrastruktur (biologisk mångfald i ett landskapsperspektiv) och goda exempel. Vidare har Naturvårdsverket varit med och påverkat i de forum som formar den nya EU-gemensamma jordbrukspolitiken och den svenska strategiska planen på ett sätt som kan underlätta för markägare att gynna biologisk mångfald. Vi bedömer att det treåriga målet kommer att nås.

Många insatser för att genomföra strategin för svensk viltförvaltning har levererats och ytterligare insatser pågår. Vi har bland annat lämnat förslag på ändrade jakttider och områdesfinansiering av älgförvaltningen som båda lämnades över till regeringen under året. Vi har etablerat forum för samverkan med ledningsnivåmöten med viltförvaltningens aktörer och viltchefsmöten med länsstyrelserna. En indikator för treårs målet visar att allmänhetens förtroende för Naturvårdsverket som jakt- och viltmyndighet ligger stabilt. I de enkätundersökningar som gjorts de tre senaste åren har närmare 40 procent uppgett att de hade ett ganska stort eller mycket stort förtroende för myndigheten. Samtidigt är det en bit kvar till ett högt förtroende, som är ett ambitiöst mål vi siktar på. Kundundersökningen visar att 59 procent av remissinstanser som svarade tycker att förslagen vi lämnat i jakttidsöversynen stärker förtroendet ”i ganska eller mycket hög grad” för Naturvårdsverket som jakt- och viltmyndighet. Den leveransen kan öka förtroendet och flera insatser som kan öka förtroendet på sikt pågår. Viltområdet är samtidigt händelsestyrt och det finns faktorer som kan påverka förtroendet negativt. Det som händer under 2021 kan därför påverka möjligheterna att nå det uppsatta treårs målet. Sammanfattningsvis är det osäkert om målet kommer att kunna nås.

Vägledning

Inom resultatområdet Naturmiljö, friluftsliv och vilt har vi tagit fram vägledningar avseende bland annat områdesskydd och hantering av granbarkborreangrepp, invasiva främmande arter respektive grön infrastruktur. Ett urval av vägledningsinsatser redovisas under respektive avsnitt nedan.

Naturmiljö

Områdesskydd – långsiktigt skydd av värdefull natur

Ersättning till markägare

Anslaget 1:14 Skydd av värdefull natur används till ersättningar till fastighetsägare som berörs av planerat eller beslutat områdesskydd, framför allt naturreservat. Huvuddelen av naturreservatsbesluten sker efter att överenskommelser om ersättning har träffats med samtliga berörda fastighetsägare. De vanligaste formerna av ersättning till sakägare vid områdesskydd är överenskommelse om intrångsersättning, vilka 2020 utgör cirka 70 procent av besluten, förvärv av mark, bytesavtal och naturvårdsavtal.

Tabell 9. Ersättningar till markägare berörda av skydd av värdefull natur,

	2018	2019	2020
Skydd av värdefull natur – antal beslut om markersättning	535	457	453
varav förvärv/byten/försäljning	124	99	123
varav intrång	388	340	313
varav bidrag till kommuner	7	6	9
varav naturvårdsavtal	15	12	8
Omfattning på anslaget 1:14.ap 1,tkr	1 418 000	978 000	870 700
Ersättning till markägare, tkr	1 241 619	822 627	694 396
Under året säkrad areal, ha	26 900	29 510	19 566

Naturvårdsverket har fattat 453 beslut om ekonomisk ersättning för skydd av värdefulla områden. Det är ungefär lika många som under 2019, detta trots att anslaget var högre 2019. Det beror på att Naturvårdsverket gjorde fler affärer på stora belopp 2019 än 2020. Under året har vi säkrat närmare 20 000 hektar (ha), vilket är en minskning jämfört med 2019.

Förvärv, intrång, bidrag till kommuner och naturvårdsavtal

Under 2020 har Naturvårdsverket gjort 123 köp av mark inom cirka 62 blivande respektive utvidgade naturreservat eller nationalparker. Det dyraste köpet rörde 500 ha inom Tyresta naturreservat och uppgick till 30 mnkr. Efter köpet äger vi cirka 85 procent av naturreservatet.

2020 godkändes 313 intrångsersättningar jämfört med 340 under 2019 och 388 under 2018. De högsta ersättningsbeloppen 2020 rörde två objekt i Jämtlands län. För det blivande naturreservatet Sälsjöhällan, ett cirka 1 250 ha stort brandobjekt, betalade vi 44 mnkr till markägaren Holmen Skog och för cirka 3 700 ha i naturreservatet Sörvallen-Mellanåsen betalade vi ett ersättningsbelopp på 67,5 mnkr till markägaren Mellanåsen AB.

Naturvårdsverket kan lämna bidrag till kommuners kostnader för ersättningar och markförvärv vid bildande av naturreservat och biotopskyddsområden samt till vissa naturvårdsavtal. Vi har fattat beslut om nio bidrag till kommuner, vilket är fler än 2018 respektive 2019. Det totala beloppet som betalades ut under året för bidrag, drygt 30 mnkr, är det högsta sedan 2016. Det största enskilda bidragsbeloppet 2020 var 16 mnkr som betalades ut till Uppsala kommun för Hammarskog i Uppsala län, ett område på cirka 500 ha, som kommunen skyddat som naturreservat.

Under året träffades åtta naturvårdsavtal, det vill säga frivilliga överenskommelser mellan staten och en fastighetsägare, om skydd av natur. Antalet tecknade naturvårdsavtal fortsätter minska och kan jämföras med tolv under 2019 och 15 under 2018. En anledning till minskningarna är att markägarna erhåller en högre ersättningsnivå vid skydd genom intrångsersättning jämfört med när naturvårdsavtal ingås. Den sammanlagda arealen för årets naturvårdsavtal utgör cirka 360 ha, varav drygt 80 ha avser naturvårdsavtal med en avtalstid om fem år eller längre.

Nya naturreservat

Beslut om naturreservat tas av länsstyrelse eller kommun. Naturvårdsverket bidrar till arbetet genom vägledning, samråd, marklösen och bidrag. De riktade bidragen till länsstyrelsernas reservatarbete har inneburit förbättrade resultat för beslutsfattandet. Under 2020 har det tagits 115 statliga beslut om bildande.

Totalt fattades 354 beslut av länsstyrelserna, vilket även inkluderar andra typer av beslut, såsom utökning, ändrade föreskrifter och nya skötselplaner. Under 2020 var många beslut kopplade till hantering av granbarkborreangrepp.

Tabell 10. Antal och areal nybildade naturreservat.

Nybildade Naturreservat	2018	2019	2020
Antal statliga reservat	159	166	115
Antal kommunala reservat	23	11	10
Areal statliga reservat	59 568	72 721	124 000
Areal kommunala reservat	6 350	1 022	698

Nationalparker

Naturvårdsverket har under 2020 fortsatt att arbeta mot målen i Nationalparksplan för Sverige – Genomförandeplanen för 2015–2020. Naturvårdsverket har tillsammans med Länsstyrelsen Gotland, Region Gotland och Havs- och vattenmyndigheten (HaV) fortsatt arbetet med ett nationalparksprojekt i Bästeträskområdet på norra Gotland. Inventeringar och sammanställningar av naturvärden och friluftslivsvärden har genomförts. Under året har fyra markaffärer genomförts i området motsvarande en areal på 235 ha.

Även arbete med att bilda nationalpark i Nämndöskärgården, en del av Stockholms skärgård, i Värmdö kommun pågår. Kontakter och förhandlingar med markägare är igång, inventeringar och analyser av naturvärden och friluftslivsvärden har påbörjats. Projektet drivs av Naturvårdsverket, Länsstyrelsen Stockholm, HaV och Värmdö kommun.

Naturvårdsverket har fortsatt att stödja förvaltarna med planering av entréer i Färnebofjärdens nationalpark samt i Ängsö nationalpark. I Tresticklans nationalpark genomförs det entréförslag som tidigare arbetats fram.

Webbplatsen Sverigesnationalparker.se uppdateras löpande med aktuell information och aktiviteter. Antalet besök på hela webbplatsen perioden 1 januari–30 september har ökat med 54 procent jämfört med samma period för 2019. Ökningen gäller den svenskspråkiga delen av sidan.

Instagramkontot Sveriges nationalparker är en annan kanal för att sprida inspiration och kunskap om nationalparkerna. Efter en annonskampanj under hösten har antalet som följer kontot ökat markant och uppgår nu till närmare 50 000 följare.

Vägledning om områdesskydd

Naturvårdsverket vägleder i arbetet med områdesskydd som länsstyrelserna genomför och där också en del av landets kommuner är aktiva. Vägledningen om samiska rättigheter och områdesskydd som beslutades under 2019 har under året följts upp med ett webinarium där samtliga sex berörda länsstyrelser samt även några personer från en kommun, en konsultfirma och Regeringskansliet deltog, totalt cirka 30 personer. Det innebär att vägledningen och kunskapen fått en vidare spridning, vilket bidrar till att förbättra genomförandet vid bildande och förvaltning av naturreservat inom renskötselområdet.

Vi har tillsammans med HaV tagit fram en vägledning om utformning av bevarandeplaner och andra underlag inför prövning av vattenkraft enligt Nationell plan för omprövning av vattenkraft (NAP). Utformningen av underlagen kan få betydelse för bland annat de omprövningar där Natura 2000-områden berörs.

Dialog för naturvård

Naturvårdsverket har fortsatt med satsningen Dialog för naturvård för att bidra till ett mer dialogbaserat arbetssätt inom naturvården. Tanken är att öka delaktigheten inom naturvården och minska konflikterna.

Enligt utvärderingar upplever kursdeltagarna att de har fått:

- Ökad kompetens inom samverkan och dialog för naturvård.
- Användbara verktyg för att planera och genomföra dialogprocesser.
- Ökad kompetens att förebygga och hantera konflikter.

Utbildningarna har haft 102 deltagare under året och den digitala föreläsningsserien, som består av fyra filmer, har haft mellan 150 och 400 besök. Den digitala verktygslådan har haft 4 770 besök. Omfattningen av den fysiska utbildningen har varit mer begränsad än planerat på grund av coronapandemin.

Prövning om tillämpning av områdesskydd – vindkraft

Naturvårdsverket har under året hanterat totalt 112 inkommande ärenden gällande vindkraftsetablering. Av dessa har myndigheten yttrat sig i 16 ärenden, varav tio har varit yttranden i samrådsskedet till verksamhetsutövaren. Vi har lämnat yttranden i de fall vi har bedömt att särskild hänsyn är motiverad. Exempel på skäl för särskild hänsyn har varit risk för negativ påverkan på hotade arter, främst fåglar, Natura 2000 eller annat områdesskydd, annan värdefull natur eller negativ inverkan på det rörliga friluftslivet.

Ett yttrande till regeringen gällde en planerad havsbaserad vindkraftsanläggning, där vi bland annat har lyft frågor om negativ påverkan på tumlare, alffåglar och Natura 2000. Ett avgörande från en miljöprövningsdelegation som vunnit laga kraft har kommit, i ett ärende rörande Tomaslidens vindkraftspark och villkorsändringar. Delegationen beslutade om avslag i linje med vårt yttrande. I tre ärenden har vi yttrat oss till domstol, bland annat gällande negativ påverkan på kungsörn, fladdermöss och värdefull natur. Ett slutligt besked har

kommit där Mark- och miljööverdomstolen dömde i linje med vårt yttrande. Vi bedömer att vårt engagemang sammantaget har haft genomslag och bidragit till en hållbar vindkraftsutbyggnad.

Experter i utredningarna om skogen och strandskyddet

Under året har en utsedd expert från Naturvårdsverket deltagit i Skogsutredningen. Den behandlar enligt direktiven stärkt äganderätt, flexibla skyddsformer och naturvård i skogen. I samarbete med Skogsstyrelsen har vi bidragit med underlag om följande ämnen till utredningen: nyckelbiotoper, fjällnära skog, representativitet, kunskapsunderlag och ansvarsfördelning samt flexibla skyddsformer – angelägna allmänna intressen. Vi har dessutom lämnat underlag om statistik för formellt skyddad skog, möjligheten att ombilda vissa av Sveaskogs ekoparker till nationalparker samt en sammanställning av skogar med höga naturvärden i och i anslutning till fjällnära områden. Utredningen redovisades till Regeringskansliet den 30 november 2020.

Naturvårdsverket har deltagit med en expert i utredningen om översynen av strandskyddslagstiftningen och där bidragit med kunskap, analys och förslag på utveckling av lagstiftningen. Utredningen redovisades till Regeringskansliet den 14 december 2020.

Åtgärder för värdefull natur

Anslaget 1:3 *Åtgärder för värdefull natur* finansierar åtgärder för naturvårdande skötsel och att göra skyddade områden tillgängliga. Anslaget finansierar också förvaltning av Naturvårdsverkets fastigheter, investeringar i och underhåll av byggnader, inmätning och gränsmarkering av nya naturreservat, drift av naturum, åtgärdsprogram för hotade arter och naturtyper samt den lokala naturvårdssatsningen (LONA). Anslaget är viktigt för att skapa förutsättningar för friluftsliv i de skyddade områdena, i tätortsnära natur och på de statliga fjällederna. Anslaget bidrar även till arbetet med viltförvaltning, till exempel rovdjursinventeringar och information om rovdjur.

I tabell 11 redovisas hur medlen har fördelats på de olika verksamheterna. Medel fördelas som bidrag eller som ersättning för uppdrag till många olika utförare. Länsstyrelserna var 2020 mottagare av 74 procent av anslaget. Utöver det disponerades även medel direkt av länsstyrelserna. Vilka medel som länsstyrelserna disponerar har varierat mellan åren 2018–2020. Även dessa medel redovisas i tabellen för att ge en helhetsbild.

Genom vårändringsbudgeten gjorde regeringen en satsning på naturnära jobb som omfattade medel till Naturvårdsverket på 1:3 anslaget på högst 26 mnkr. Eftersom satsningen på naturnära jobb var i ett uppbyggnadsskede under 2020 så behövdes inte medlen. Naturvårdsverket valde att istället ge extra bidrag till länsstyrelserna för att hantera förvaltningen av skyddade områden med det ökade besöksstryck som pandemin innebar.

Tabell 11. Fördelning av anslag 1:3, åtgärder för värdefull natur, i tkr.

	2018	2019	2020
Skötsel arter och naturtyper (inklusive LIFE)	460 636	391 632	490 914
Skötsel fastighetsförvaltning	61 373	38 707	60 082
Byggnader och anläggningar	37 043	13 200	15 147
LONA	55 489	33 971	69 261
LONA våtmarker	139 524	37 374	38 862
Skötsel våtmarker	59 922	33 377	18 513
Grön infrastruktur	13 285	31 936	17 153
Genetiska resurser och traditionell kunskap	1 742	0	2 423
Åtgärdsprogram för hotade arter och naturtyper (ÅGP)	57 863	43 232	71 446
Invasiva främmande arter	18 095	19 394	24 211
Naturum-verksamhet	37 168	37 359	45 668
Friluftsliv och allemansrätt (inklusive statliga leder)	55 392	52 006	60 443
Naturnära jobb	33 971	0	0
Viltförvaltning	2 989	2 297	3 112
Viltförvaltning kunskapsunderlag	14 100	7 474	7 793
Rovdjursinventering och övrig kunskap	72 436	64 113	72 015
Rovdjursförvaltning	23 319	17 911	28 305
Inventering och kunskapsstöd	57 535	38 958	44 802
Övrigt	4 385	5 754	13 102
Återtag av oförbrukade medel	-11 626	-6 936	-24 956
Totalsumma	1 194 641	861 759	1 058 293
Andel av anslaget som fördelats som bidrag eller ersättning till länsstyrelserna	73%	76%	74%
Utöver ovanstående disponerade länsstyrelserna till:			
Friluftslivsordning	17 000	0	19 000
Grön infrastruktur	20 000	0	19 050
Invasiva främmande arter	0	0	18 950
Naturnära jobb	16 000	0	13 000
Pollinatörer	0	0	19 000
Totalt till åtgärder för värdefull natur	1 247 641	861 759	1 147 293

Skötsel av arter och naturtyper i skyddade områden

Den naturvårdande skötseln är central för att syftena med de skyddade områdena ska kunna uppnås och för att bidra till gynnsam bevarandestatus för naturtyper och arter inom Natura 2000-nätverket. Det praktiska arbetet leds i huvudsak av länsstyrelserna och finansieras till stor del av bidrag från 1:3-anslaget, även om andra källor, såsom medel från landsbygdsprogrammet och EU:s miljöfond LIFE kan ge finansiella bidrag till vissa åtgärder i skyddade områden. För 2020 har förstärkningen av 1:3-anslaget jämfört med 2019 inneburit ökade möjligheter till åtgärder. Naturvårdsverket har bland annat genomfört en riktad satsning på restaurering av våtmarker i skyddade områden, som lett till att närmare 5 000 ha restaurerats.

En annan betydelsefull insats under året har varit vägledning om hantering av granbarkborrar i och omkring skyddade områden. Naturvårdsverket har bland annat tagit fram ett vägledningsdokument till länsstyrelserna där huvudfokus varit att klargöra det handlingsutrymme länsstyrelserna har för att genomföra åtgärder. Utgångspunkten är att de värden som de skyddade områdena syftar till att bevara säkerställs. Naturvårdsverket har också genomfört digitala arbetsmöten och utbildningar angående barkborrehantering för länsstyrelserna, vid flera tillfällen i samverkan med Skogsstyrelsen.

När det gäller åtgärder för bekämpning av almsjuka på Gotland har Naturvårdsverket och Skogsstyrelsen tagit ett gemensamt strategiskt beslut om fortsatt finansiering. Arbetet har till stor del också präglats av anpassningar som krävts för att undvika spridning av coronaviruset. Länsstyrelsernas och andra utförarens praktiska arbete i fält tycks ha kunnat fortgå på ett relativt normalt sätt, medan fysiska kurser och träffar har fått ställas in.

Mycket av dialog och möten har dock kunnat genomföras digitalt. Naturvårdsverket har haft två möten med de fyra större naturvårdande stiftelser som förvaltar naturreservat. Den 9–11 september anordnade Naturvårdsverket tillsammans med EU-kommissionen en digital version av ett så kallat biogeografiskt seminarium för den alpina regionen. Seminarierna har som syfte att bidra till förvaltningen av Natura 2000-nätverket. Sammanlagt deltog 162 deltagare från tolv länder.

EU:s miljöfond LIFE – projekt för biologisk mångfald

Inom LIFE-programmet för natur och biologisk mångfald kan man bland annat genomföra restaureringar av Natura 2000-områden, bekämpa invasiva främmande arter, utveckla nya metoder för att gynna biologisk mångfald och förvalta hotade arter. Naturvårdsverket vill uppmuntra länsstyrelser och andra organisationer att söka medel från LIFE-programmet för projekt som bidrar till att uppfylla myndighetens uppdrag att genomföra åtgärder för värdefull natur och ger årligen möjlighet till ansökningar om bidrag till medel för att skriva LIFE-ansökningar, så kallat skivlarstöd.

Under 2019 beviljade Naturvårdsverket skivlarstöd till projektet LIFE RestoRED. Efter ansökan till EU fick projektet godkänt och finansiering från EU. Projektet kommer att pågå 2021–2027. Syftet med RestoRED är att arbeta med åtgärder för hävdberoende direktivnaturtyper som kan kopplas till EU:s rödlista för naturtyper. Målsättningen är att restaurera förekomster av dessa naturtyper till gynnsam status inom Natura 2000-områden där de förekommer men har restaureringsbehov.

I början på 2020 inkom sex ansökningar om skivlarstöd varav fem beviljades. För fyra av projektidéerna har konceptansökningar skickats in till EU. Två av dessa ansökningar, projekten Life2Taiga och Life's a beech, har därefter gått vidare och fått möjlighet att lämna in fullständiga ansökningar under början av 2021.

Naturvårdsverket fortsätter också att medfinansiera och delta i LIFE-projekt inom området natur och biologisk mångfald. Under 2020 pågick fyra

sådana LIFE-projekt som medfinansieras av Naturvårdsverket, se tabell 12 nedan. Ett av dessa, projektet LIFE Taiga, avslutades 2020. I projektet har naturvårdsbränningar på 2 600 ha genomförts, vilket är betydligt större arealer än vad som planerats i ansökan.

Den 11–12 november genomförde Naturvårdsverket en digital konferens inom ramen för LIFE-projektet Grip on LIFE. Temat var regionalisering och prioritering av PAF (åtgärdsplan för Natura 2000 under 2021–2027). Cirka 90 personer deltog, från bland annat länsstyrelser.

Tabell 12. Antal LIFE-projekt.

	2018	2019	2020
Antal nya projekt under anslaget 1:3 Åtgärder för värdefull natur	0	0	1
Antal pågående medfinansieringsprojekt under anslaget 1:3	10	6	4
Medfinansiering per år, tkr	27 954	11 769	13 523

Fastighetsförvaltning

I uppdraget om viss fastighetsförvaltning, som Naturvårdsverket kommer överens om med uppdragstagarna (länsstyrelserna, Stiftelsen Tyrestaskogen och Laponiatjuottjudus), ingår det att aktivt arbeta med den mark och de byggnader/anläggningar som Naturvårdsverket äger. Målen för fastighetsförvaltningen är att underlätta skötseln av de skyddade naturområdena och att främja friluftsliv genom faciliteter, ökad trygghet och tillgänglighet. Under 2020 fördelade Naturvårdsverket cirka 17 mnkr i uppdraget. Utöver uppdraget krävs medel för att bibehålla statusen och hantera de löpande kostnaderna för byggnader, anläggningar och anordningar, vilket finansieras med den så kallade byggnadsschablonen. År 2020 fördelade Naturvårdsverket 20,3 mnkr i byggnadsschablon.

Byggnader och anläggningar

Naturvårdsverket finansierar som byggherre både byggnadsinvesteringar och större underhållsåtgärder med riktade medel. Under år 2020 utförde vi investeringar för cirka 20 mnkr och större byggnadsunderhåll för cirka 18 mnkr. Trots coronapandemin lyckades vi starta stora projekt, såsom uppförande av nytt utskov för vattnet i Hornborgasjön i Västra Götalands län i syfte att främja fisk- och fågelliv. Vid naturum Dalarna i Siljansnäs påbörjade vi även byggnationen av ett nytt utsiktstorn, som kommer att invigas år 2021. Som ett led i att förbättra den direkta miljöpåverkan har vi på ett flertal platser arbetat aktivt med att göra investeringar som bidrar till att minska energi- och vattenförbrukning och som säkrar kvaliteten på vatten- och avloppslösningar. Några exempel är uppförandet av ett nytt reningsverk på Gotska Sandön samt att installera både solcellspaneler och nya mulltoaletter i Djurö nationalpark. Vi har också avvecklat en biovacanläggning i Tyresta by och istället låtit ansluta faciliteterna till det kommunala vatten- och avloppssystemet.

Inmätning av områdesskyddsgränser

Syftet med inmätningen av områdesskyddsgränser är att få korrekt och rättssäker redovisning av gränserna i naturvårdsregistret och i förlängningen även i fastighetsregistret. Gränserna för naturreservat stakas ut i terrängen och mäts in. I det fall då reservatsgränsen sammanfaller med eller går fram till en fastighetsgräns mäts också fastighetsgränsens gränspunkter in för att säkerställa att reservatet hamnar på rätt berörd fastighet.

Inmätningen av områdesskyddsgränser har sedan 2017 utförts av Skogsstyrelsen, som då tog över efter Lantmäteriet. Under 2020 har inmätningens verksamheten utökats jämfört med 2019 och genomförts med en budget på 31 mnkr, varav Skogsstyrelsens inmätningar utgjorde 25 mnkr. Resterande sex miljoner kronor var inmätningar som utfördes av Lantmäteriet inom projekt där Naturvårdsverket övertar markområden från Statens fastighetsverk.

Skogsstyrelsen har under året arbetat med 457 olika områdesskyddsobjekt (i huvudsak naturreservatsobjekt) spridda över hela landet. 217 mätuppdrag har slutförts under året. En enkätförfrågan om behovet av inmätning, som skickades till länsstyrelserna hösten 2020, visade att det finns ett fortsatt stort behov av inmätningssuppdrag. Behovet finns både för inmätning av nya reservat och för befintliga reservat som saknar inmätning. Det har tagits fram en ny samverkansöverenskommelse med Skogsstyrelsen och länsstyrelserna som avser inmätningssuppdraget 2021–2023.

LONA – den lokala naturvårdssatsningen

Den lokala naturvårdssatsningen, LONA, stimulerar kommuners och ideella föreningars långsiktiga naturvårdssengagemang och ökar allmänhetens tillgång till naturen. Uppväxlingen av statliga medel inom ramen för LONA är god, eftersom det krävs en lokal medfinansiering. Under året tillkom en ny pollineringsatsning inom LONA som är en del av regeringsuppdraget att samordna det svenska arbetet med att förstärka förutsättningar för vilda pollinatörer (se vidare rubriken Pollinering). Budgetåret 2020 fördelades 52 mnkr inom ordinarie LONA, drygt 38 mnkr för LONA våtmarker och nästan 15 mnkr för pollinering inom LONA.

Det har varit ett högt söktryck inom LONA. Under året söktes det bidrag för 83 nya våtmarksprojekt inom LONA, varav 43 beviljades bidrag. Det inkom 130 nya projektansökningar inom den nya pollineringsatsningen, varav 109 projekt beviljades bidrag. Därutöver inkom 316 nya övriga projektansökningar, varav 227 beviljades bidrag. Av totalt 529 ansökningar beviljades drygt 70 procent bidrag. Ungefär 80 procent av alla beviljade projekt är tätortsnära, vilket bidrar till att öka allmänhetens tillgång till natur i vardagen. Nästan 30 procent av LONA-projekten har stark lokal förankring genom att de drivs av ideella föreningar eller ideella föreningar i samverkan med kommuner.

På grund av att LONA fick extra medel inom pollineringsatsningen anordnade Naturvårdsverket ett extra ansökningstillfälle den 22 mars. Inför detta ansökningstillfälle anordnades ett seminarium inom LONA för att uppmuntra till fler ansökningar för att gynna vilda pollinatörer, samt för att öka

kvaliteten i projekten. Under hösten arrangerades ytterligare ett seminarium med temat pollinering och vilda pollinatörer. Båda seminarierna var välbesökta, med nästan 300 deltagare.

Lokala naturvårdens dag, LONA-dagarna, arrangerades som vanligt den sista helgen i augusti. Syftet med arrangemangen är att kommuner och ideella föreningar ska visa upp sitt lokala naturvårdsarbete för kommuninvånarna. Inför LONA-dagarna anordnade CNV, Centrum för Naturvägledning och Naturvårdsverket ett webinarium för att inspirera och ge tips om hur arrangemangen kan genomföras av fler och bli ännu bättre. Mer än 30 enskilda aktiviteter genomfördes under årets LONA-dagar, och lockade flera hundra besökare.

Pollinering

Arbetet med Naturvårdsverkets regeringsuppdrag att samordna det svenska arbetet med att förbättra förutsättningar för vilda pollinatörer och den särskilda ekonomiska satsning som gjorts är viktiga bidrag för vilda pollinatörer. Centrala delar i arbetet med uppdraget har varit samverkan, vägledning och kommunikation. Inom uppdraget har Naturvårdsverket etablerat ett nätverk med myndigheterna Jordbruksverket, Skogsstyrelsen, Trafikverket, Svenska kraftnät, Fortifikationsverket, Statens fastighetsverket och representanter för länsstyrelserna. Syftet med nätverket har bland annat varit erfarenhetsutbyte, samordning och information.

Under året har Naturvårdsverket även etablerat ett nätverk med representanter från samtliga länsstyrelser, där syftet bland annat har varit att samordna, dela erfarenheter och bistå länsstyrelserna i deras arbete med vilda pollinatörer. Vi har anordnat sju möten under året med respektive nätverk. Olika kommunikationsmaterial har tagits fram, till exempel webbsidor, filmer och illustrationer, för att motivera och inspirera till att vidta åtgärder som gynnar vilda pollinatörer. Vi har också bidragit som föreläsare på olika seminarier.

Naturvårdsverket har även beviljat cirka 11 mnkr till sju län för insatser inom verksamheten med åtgärdsprogram för hotade arter i utvalda områden. Även detta för att förbättra situationen för hotade vilda pollinatörer. En delredovisning av regeringsuppdraget lämnades till Miljödepartementet i oktober 2020.

Grön infrastruktur

Naturvårdsverket har under år 2020 fortsatt arbetet med att sprida kunskap om och implementera arbetet med grön infrastruktur nationellt, i samverkan med länsstyrelserna och nationella myndigheter. Vi har genomfört två webbseminarier särskilt riktade till kommuner och länsstyrelser, med syftet att belysa implementering och tillämpning av grön infrastruktur i kommunal verksamhet, såsom vid fysisk planering och grönplanering. Tillsammans med Skogsstyrelsen och länsstyrelser har vi genomfört två workshoppar med syftet att ta fram förslag på aktiviteter för att öka takten i genomförande av åtgärder för grön infrastruktur.

Vi har fortsatt att ta fram vägledning och kommunikationsmaterial om grön infrastruktur som kan användas av exempelvis nationella myndigheter, länsstyrelser, kommuner och andra externa aktörer. Syftet har varit att på olika sätt sprida kunskap om och öka engagemang för att bidra i arbetet med att genomföra åtgärder för grön infrastruktur. Ett exempel är våra vägledningar om grön infrastruktur och friluftslivsfrågor respektive invasiva främmande arter, ett annat en kortfilm om projektet Felles fjellræv och en om samarbeten i Hjälmarnslandskapets lövmiljöer.

Miljömålsrådets programområde Insatser för grön infrastruktur

Naturvårdsverket har samverkat med andra intresserade miljömålsmyndigheter och tagit fram en programförklaring och arbetsplan för programområdet Insatser för grön infrastruktur, som Miljömålsrådet beslutade om i februari 2020. Naturvårdsverket är drivansvarig för programområdet som enligt arbetsplanen består av sju projekt. Arbetsformen är samverkan och flera projekt arbetar enligt modellen Open Standards for the Practice of Conservation. Under året har projekten haft aktiviteter i form av arbetsgruppsmöten och flera workshoppar.

Ett projekt har haft fokus på att ta fram förslag till nya etappmål för grön infrastruktur enligt önskemål från Miljömålsrådet. Ett omfattande arbete med förankring och konsekvensbedömningar har genomförts och fyra förslag till etappmål tagits fram. Kortsiktiga effekter i arbetet är att flera miljömålsmyndigheter arbetar tillsammans mot gemensamma mål och bjuder in andra intressenter möjligheten att vara med och påverka. Etappmålen förtydligar den inriktning som behövs för att komma närmare att nå miljö kvalitetsmålen. Den långsiktiga effekten är en förbättrad grön infrastruktur, mer ekosystemtjänster och därigenom en stärkt biologisk mångfald som gör att vi kan nå miljömålen.

Åtgärdsprogram för hotade arter

Åtgärdsprogram för hotade arter och naturtyper (ÅGP) är ett verktyg för att identifiera och genomföra viktiga åtgärder för de berörda arterna där de gör störst naturvårdsnytta. I dagsläget har Naturvårdsverket 131 åtgärdsprogram för hotade arter knutna till landmiljöer. Under 2020 har en särskild satsning på åtgärder för vilda pollinatörer genomförts inom ÅGP-verksamheten i sju län (se sidan 78 Pollinering).

Naturvårdsverket har tio ÅGP för dagfjärilar. Läget är akut för flera av arterna. På uppdrag av Naturvårdsverket arrangerade därför Länsstyrelsen Örebro tillsammans med Artdatabanken i november 2020 nationella möten med berörda län och forskare, för att diskutera läget och vad som kan göras. I arbetet med åtgärdsprogram för vitryggig hackspett har en lövskogsanalys tagits fram som kommer att bidra till bättre allokering av insatser och resurser inom programmet.

Under 2020 har en extern utvärdering av ÅGP-verksamheten påbörjats, bestående av en kartläggning av verksamhetens förutsättningar och intervjuer

med ÅGP-koordinatorer på länsstyrelserna. Utvärderingen ska användas som stöd för fortsatt utveckling och förstärkning av samt prioritering inom ÅGP-arbetet för att få större effekt av insatserna.

Invasiva främmande arter

Ett av de största hoten mot den biologiska mångfalden är det ökande problemet med invasiva främmande arter (IAS). Sverige är nu i gång med ett omfattande åtgärdsarbete som kräver stora resurser, ställer höga krav på samverkan och synkronisering mellan myndigheter, men också på engagemang från allmänheten.

En ny vägledning om hantering av IAS med stor spridning (jätteloka och jättebalsamin) har publicerats på Naturvårdsverkets hemsida. Detta har effektiviserat länsstyrelsernas arbete och bidragit till ett mer enhetligt arbetssätt. Samverkansmöten med representanter från några länsstyrelser har hållits under året. Ett webinarium genomfördes också, vilket samlade över 70 deltagare.

Av 30 inkomna enkätsvar svarade 29 deltagare att de var nöjda eller jättenöjda med webinariet. Naturvårdsverket och HaV har tillsammans med 15 andra myndigheter bildat ett nationellt samverkansorgan för att stärka och effektivisera det svenska IAS-arbetet. Samverkansorganet har träffats fyra gånger under året och initierat arbetsgrupper för att samla kunskap och kompetens om kemisk bekämpning, gränskontroller samt för framtagandet av en arbetsplan.

Vi har under året arbetat med en nationell förteckning över IAS som kommer att effektivisera arbetet med arter som orsakar stor skada i Sverige. Sammanställningen av förteckningen pågår och förväntas bli klar under 2021. För att ta fram ny kunskap och nya metoder har Naturvårdsverket även medfinansierat en forskningsutlysning på totalt 36 mnkr, tillsammans med Formas och Trafikverket. Denna utlysning resulterade i 24 ansökningar, varav nio kunnat finansieras. Naturvårdsverket har under 2020 fördelat 4 308 tkr till länsstyrelserna för bekämpning av IAS och metodutveckling av bekämpningsåtgärder. Under året har IAS Digital lösning utvecklats med ett mer kraftfullt digitalt stöd för redovisning av spridningsbild och sammanställd IAS-information om arter och förekomster.

Webbsidor med vägledning kring IAS har utvecklats för att ge aktuell information och cirka 700 kundfrågor har besvarats i kundsystemet Artwise. Bland annat har en ny vägledning om avfallshantering publicerats på hemsidan, till hjälp för privatpersoner och kommuner att förhindra spridning av IAS i närmiljöer. Våra webbsidor om IAS är några av de mest besökta av alla på Naturvårdsverket webbplats. Som exempel har informationssidan om parkslide besökts över 100 000 gånger, vilket är en ökning med 500 procent jämfört året innan.

Kommunikationsarbetet har fortlöpt på ungefär samma nivå som förra året. Det har gjorts en uppföljande undersökning av allmänhetens kunskap och agerande kring IAS som visat att kännedomen om IAS sedan 2018 har ökat från 50 procent till 70 procent. Under samma period har antalet inrapporterade fynd av IAS i Artportalen nästan fyrdubblats. Kunskapen om hur IAS sprids har dock generellt sett inte ökat, varför årets informationskampanj riktad till

allmänheten har haft temat ”Hur man hindrar spridning”. Upplägget för kampanjen var att de inblandade ska sprida vidare budskap och information som Naturvårdsverket och HaV har tagit fram. Den sammanlagda räckvidden blev drygt en miljon personer. Våra inlägg på Facebook om IAS under året har generellt sett fått bra spridning och genererat stort engagemang. Bäst gick inlägget om att rapportera fynd av den nya arten svarthuvad snigel med en räckvidd på 197 000 mottagare.

Naturvårdsverket har finansierat projektet ”Svenska jägareförbundet – Invasiva arter” (tidigare Mårdhundsprojektet) som framgångsrikt bekämpar mårdhund och bisam. Projektet har i uppdrag att bekämpa även andra IAS-djur, såsom sibirisk jordekorre, nilgås, tvättbjörn och vattensköldpadda. Personal från projektet kan vara på plats för att genomföra bekämpning inom ett dygn över hela landet, vilket ger god beredskap för att snabbt hindra spridning av nya invasiva fågel- och däggdjursarter i Sverige.

Vägledning om artskyddet

Nio webinarier med sammanlagt cirka 400 deltagare har genomförts om olika delar av artskyddet. Webinarierna har handlat om CITES (Convention of International Trade in Endangered Species), förvaring och preparering samt fridlysning. Den huvudsakliga målgruppen har varit länsstyrelsernas artskyddshandläggare. Den årliga handläggarkonferensen har genomförts digitalt för länsstyrelsernas artskyddshandläggare. Vidare har ett webinarium med Sveriges lantbruksuniversitet (SLU) och Riksantikvarieämbetet genomförts om fladdermöss och fasadbelysning av kyrkor. De kortsiktiga effekterna har varit att kunskapen hos länsstyrelsernas handläggare har ökat och det blir en snabbare och mer rättssäker handläggning. De långsiktiga effekterna är bättre förutsättningar för tillsyn och att arter skyddas från olagliga åtgärder samt mindre spretighet i handläggningen, som mer konsekvent följer praxis.

Vi har deltagit i artskyddsutredningen med en expert och övrigt stöd och där lämnat förslag och synpunkter på underlag. Den kortsiktiga effekten torde bli ett bättre underbyggt utredningsresultat.

Biosfärområdena

Biosfäraprojektet handlar om att stötta långsiktiga, lokala processer för hållbar utveckling som genom sina erfarenheter och resultat kan ge inspiration till andra delar av samhället. År 2020 användes 3,5 mnkr av anslaget 1:3 till arbetet med biosfärområdena.

Naturvårdsverkets uppdrag till SLU att utvärdera organisationen och bildandeprocesserna i biosfärområdena har givit värdefull kunskap om arbetets effekter som kan användas i det fortsatta arbetet både lokalt och nationellt. Utvärderingar av biosfärområdenas arbetsätt visar på flera positiva effekter av arbetet, bland annat att det i flera av områdena bidragit till att människor börjat betrakta och förhålla sig till sin omgivning på nya sätt, dessutom att arbetsättet har bidragit till att lösa flera naturresursrelaterade konflikter. Naturvårdsverket har genom ett webinarium riktat till andra myndigheter inspirerat och ökat kunskapen hos fler myndigheter att använda biosfärområden

som verktyg i sitt arbete med att genomföra Agenda 2030-målen. Inom det arbetet pågår också en förstudie om hur Naturvårdsverkets verksamhet kan kopplas närmare till biosfärområdena. Naturvårdsverket har i egenskap av ordförande för programkommittén för biosfärarbetet tagit fram en nationell strategi för arbetet med biosfärområden. Genom vårt ordförandeskap bidrar vi också till ett ökat lokalt genomförande av Agenda 2030. Biosfärområden är en tvärssektoriell och holistisk funktion som fungerar som modellområden för att genomföra agendan i bred samverkan.

En sammanhållen landsbygdspolitik

Med anledning av Tillväxtverkets uppdrag inom landsbygdspolitiken har Naturvårdsverket under 2020 deltagit i de möten med generaldirektörer respektive myndighetsnätverk på handläggarnivå som Tillväxtverket bjudit in till. Naturvårdsverket har även ingått i en arbetsgrupp för uppföljning och utvärdering av myndigheters arbete inom de landsbygdspolitiska målen. Tillväxtverket har gjort en kartläggning för att visa på hur utpekade myndigheter har ett landsbygdsperspektiv i sin verksamhet idag, för att senare ta fram ett stöd för myndigheter i deras arbete med landsbygdsanalyser och konsekvensbedömningar. Naturvårdsverket har under året deltagit i detta kartläggningsarbete.

Naturvårdsverket bidrar till en sammanhållen landsbygdspolitik genom att bland annat skapa förutsättningar för besöksnäringen, till exempel genom arbetet med ledutveckling, skydd och tillgänglighetsåtgärder kopplade till naturområden samt information om allemansrätten. Arbetena med grön infrastruktur och ekosystemtjänster bidrar också till landsbygdsutveckling genom att ge förutsättningar för de areella näringarna att utvecklas på ett hållbart sätt. Genom att stötta biosfärområdena bidrar Naturvårdsverket till lokalt driven hållbar landsbygdsutveckling. Även klimatarbetet har kopplingar till landsbygdsutveckling.

I anslutning till arbetet som beskrivits ovan har Naturvårdsverket bidragit till uppfyllandet av den nationella livsmedelsstrategin på ett flertal sätt, framför allt genom framtagande av kunskap som kan underlätta planering och genomförande av åtgärder för att nå flera av miljö kvalitetsmålen. Här kan nämnas investeringar genom Klimatklivet avsedda att minska fossilberoendet, vägledning för klimatanpassningsåtgärder, där flera av åtgärderna även bidrar positivt till flera miljö kvalitetsmål, samt framtagande av etappmål för minskat matsvinn.

Vid sidan om ovan nämnda insatser för en sammanhållen landsbygdspolitik har Naturvårdsverket under året arbetat med ett regeringsuppdrag om landsbygdsutveckling och naturturism som ska redovisas den 30 mars 2021. Naturvårdsverket ska enligt regleringsbrevet 2020 även redovisa till Tillväxtverket hur Naturvårdsverket i samverkan med andra statliga aktörer bidragit till en sammanhållen landsbygdspolitik. Detta ska redovisas i enlighet med Tillväxtverkets anvisningar den 21 februari 2021.

Samordning och kommunikation om ekosystemtjänster

Många av Naturvårdsverkets verksamheter syftar till att främja olika specifika ekosystemtjänster, såsom pollinering, luft- och vattenrening, vattenreglering, kolbindning och tillhandahållande av naturmiljöer för friluftsliv. Utöver detta pågår arbete med samordning och kommunikation om värdet av ekosystemtjänster i stort. Naturvårdsverkets arbete i dessa frågor rör kunskaps- och erfarenhetsutbyten om ekosystemtjänster i ett stort antal interna och externa möten och webinarier. Värdet av ekosystemtjänster har även kommunicerats via nya webbsidor, sociala medier samt en lägesrapport om vad som är på gång inom området. En viktig målgrupp har under året varit nätverket för ekosystemtjänster, som består av cirka 200 representanter från elva nationella myndigheter, länsstyrelser, kommuner och företag inom sektorerna areella näringar, bygg och transport.

Under året har arbetet med integrering av ekosystemtjänstperspektiv i olika verksamheter utvecklats, exempelvis grön infrastruktur, vägledning för grönplanering, insatsområdena Hyggesfritt skogsbruk och Mera löv samt strandskyddsutredningen. På kort sikt har arbetet med samordning och kommunikation inneburit både ökade kunskaper om ekosystemtjänster och människans beroende av dem. Fler aktörer har fått stöd och inspirerats till att integrera ekosystemtjänster i verksamheten för att på så sätt kunna fatta mer hållbara beslut. På längre sikt bidrar arbetet till att samhällsmålen om biologisk mångfald och ekosystemtjänster uppnås.

Skogen

Naturvårdsverkets miljöarbete i det brukade skogslandskapet genomförs bland annat genom att stödja sektorsmyndigheten Skogsstyrelsen och genom en tät myndighetssamverkan som syftar till att underlätta skogsnäringens sektorsansvar för miljömålen. Under året har det övergripande arbetet inom de skogliga frågorna fokuserats på uthålligt skogsbruk och arbetet med grön infrastruktur. Vi har tagit fram kunskapsunderlag, startat upp arbetet med att ta fram ett landskapsövergripande kartunderlag om potentiella lövskogar, samt genomfört seminarier externt och internt om lövskogskartering och lövskogens betydelse för olika ekosystemtjänster. Tillsammans med sektorsmyndigheten har vi tydliggjort myndigheternas roller och budskap i arbetet med att öka engagemanget för hyggesfritt skogsbruk. Vi har även varit aktiva i skogssektorns målbildsarbete genom att medverka i tre arbetsgrupper och i samverkansgruppen med syftet att målbilderna utformas så att takten i att nå miljömålen ökar.

Odlingslandskapet

Vi har varit en aktiv part i framtagandet av Sveriges strategiska plan för den gemensamma jordbrukspolitiken (CAP) i syfte att uppnå ett hållbart nyttjande och bevarande av biologisk mångfald i odlingslandskapet. I det arbetet har vi samverkat om uppdrag som rör Naturvårdsverkets ansvarsområden, svarat på remisser, samt haft regelbundet återkommande möten på olika

nivåer med berörda aktörer, såsom Jordbruksverket, Riksantikvarieämbetet och länsstyrelserna. Vi har i detta arbete bland annat framhållit att vissa betesmarker har natur- och kulturvärden som kräver mer specifik skötsel än den generella, samt att särskilt skötselkrävande marker med höga värden behöver få en ersättning som i högre grad täcker skötselkostnaderna för att fortsatt skötsel ska vara möjlig.

Under året har vi också hållit två webinarier tillsammans med Jordbruksverket om frågor som rör hållbart nyttjande och bevarande av biologisk mångfald i odlingslandskapet. Webinarierna har syftat till att skapa bättre förutsättningar för samverkan inom och mellan länsstyrelserna samt med berörda centrala myndigheter. Det förra samlade över 200 och det senare cirka 170 deltagare. Utvärderingar har visat att deltagarna på webinarierna från länsstyrelsernas naturvårds-, landsbygds- och kulturmiljöenheter, kommuner, centrala myndigheter och ideella organisationer upplever att de har fått ökad kunskap inom området.

För att odlingslandskapets värden ska bevaras är möjligheten till fortsatt hävd av betesmarker och slätterängar en kärnfråga. Inom uppdraget CAP & hållbarhet har vi därför prioriterat att vara aktiva inom projektet ”Utreda hinder och möjligheter för att nå ökad naturbetesdrift”. De inom CAP & hållbarhet under året gemensamt utgivna rapporterna ”*Digitaliserad teknik för att främja betesdrift*” samt ”*Resultat- och värdebaserade ersättningar till kulturmiljöer och skogsbyn*” syftar också till att undersöka möjligheter för att underlätta för lantbrukare att fortsätta att hävda naturbetesmarker.

Framsteg har även gjorts inom miljömålsrådsåtgärden ”Mer naturbetesmarker och ekonomiskt bärkraftiga lantbruksföretag”, vars syfte är att genom bättre arrondering och större betesfällor bidra till ekonomiskt bärkraftiga företag och därmed fortsatt hävd av naturbetesmarker. Ett kunskapsunderlag och ett kompletterande utbildningspaket, främst riktat till länsstyrelserna som stöd för dialog med lantbrukare, har också tagits fram. Vi har vidare georefererat Häradskartan och publicerat den på Miljödataportalen där den kan laddas ned, vilket tillgängliggör kunskap om tidigare brukande och underlättar hållbara val om framtida brukande.

För att förbättra situationen för biologisk mångfald i slättbygden har vi samverkat med Jordbruksverket och Kemikalieinspektionen inom samverkansgruppen för bevarande- och främjandeåtgärder för biologisk mångfald i odlingslandskapet. Fokus har legat på växtskyddsmedel, åkerlandskapet och småbiotoper i slättbygden, samt dialog med näringen. En bred grupp av intressenter (cirka 40 deltagare från 26 olika organisationer) har involverats i dialog om hur CAP-ersättningarna kan bidra till en långsiktig skötsel av olika slags gräsmarker och gett värdefulla synpunkter och förslag genom en workshop som har genomförts tillsammans med Jordbruksverket och Lantbrukarnas riksförbund inom Landsbygdsnätverkets arbetsgrupp för ekosystemtjänster.

Friluftsliv

Övergripande friluftsarbete

Under detta annorlunda år, präglad av pandemin, har naturen blivit en fristad för många och antalet besökare i naturen har ökat markant. Med kampanjen Ta hand om varandra och naturen har Naturvårdsverket mött det ökade behovet av att informera om såväl rekommendationer för minskad smittspridning som allemansrätt och regler i skyddad natur. Kampanjen bestod av kommunikation om det positiva med att vara ute och information om allemansrätten till allmänheten samt stöd och råd till förvaltare av natur. Naturvårdsverkets fyra filmer på sociala medier nådde cirka 1,3 miljoner unika besökare. En uppföljande enkät till olika friluftskraftörer visade att cirka hälften hade använt kommunikationsmaterialet helt eller delvis och 66 procent uppgav att de tyckte materialet hade relevanta budskap. Vidare menade nästan 60 procent att det ökade besöksstrycket har varit övervägande positivt och 72 procent att Naturvårdsverkets tips och exempel varit ett stöd i arbetet. De största utmaningarna som man upplevde var nedskräpning, parkeringsproblem och trängsel.

Utmärkelsen Sveriges friluftskommun 2020 gick till Jönköpings kommun. Undersökningen, som syftar till att uppmuntra kommuner att arbeta med friluftsliv, visar att arbetet utvecklats positivt. Bland annat märks detta av att allt fler uppnår maxpoäng i undersökningen, i år lyckades åtta kommuner med det.

Naturvårdsverket har stimulerat samverkan mellan friluftslivets aktörer och spridit kunskap om friluftsliv genom den digitala konferensen Tankesmedja för friluftsliv som i år samlade cirka 250 deltagare. Konferensen handlade bland annat om hur man kan värdera friluftsliv och använda friluftsliv i rehabilitering och för bättre hälsa. Av deltagarna ansåg 76 procent att de fått ökade kunskaper om friluftsliv och 75 procent att de fått ökad motivation att genomföra aktiviteter för ett rikt friluftsliv.

Naturvårdsverket har lämnat bidrag till friluftorganisationerna via Svenskt Friluftsliv och preliminärt sammanställt resultatet av vad dessa åstadkommit. Organisationerna redovisar att de nått tusentals personer i sina verksamheter och att bidragen ger effekt, då deltagarna enligt utvärderingar mår psykiskt och fysiskt bättre efter att ha varit med i aktiviteterna. Naturvårdsverket gör den övergripande bedömningen att syftet med bidragen faller väl ut och att människor i högre grad organiserar sig, vistas i naturen och utövar friluftsliv genom de organisationer och aktiviteter som beviljats medel. Det sker framförallt inom målgrupperna barn och unga, nyanlända sam inom skolverksamhet. Under året har en kartläggning av målgrupper och deras behov av information om friluftsliv genomförts. Behovskartläggningen visar att allmänheten, areella näringar och besöksnäringen såväl som aktörer inom samhällsbyggnadsprocesser alla har ett stort behov av digital friluftslivsinformation. I samband med behovskartläggningen har vi skapat förutsättningar för att information om värdet av friluftsliv kan tillgängliggöras i den nya infrastrukturen för samhällsbyggnadsprocessen. Genom att friluftsinformationen harmoniseras skapas vidare förutsättningar för att utbyta information som kan användas i flera processer av olika aktörer.

Samverkan om låglandsleder

Naturvårdsverket har fortsatt att arbeta med de utmaningar som lyftes i regeringsuppdraget 2017 om vandringsleder i låglandsterräng. Naturvårdsverket har även fortsatt att samordna ett nätverk av förvaltare för sådana vandringsleder, och arrangerat fyra nätverksträffar.

En webbsida för vandringsleder i låglandsterräng har tagits fram där information om befintliga finansieringsmöjligheter finns tillgänglig tillsammans med goda exempel. Samordningen har bidragit till att skapa en plattform för erfarenhetsutbyte, kompetensstöd och att synliggöra utvecklingsområden för hållbara och säkra, långa vandringsleder. Från majoriteten av vandringslederna rapporteras ett ökat antal besökare längs lederna, ökad efterfrågan på information samt behov av insatser för att minska slitage genom att kanalisera besökare till fler delar av lederna.

Under året har också en verksamhetsanalys för digital information om vandringsleder i låglandsterräng genomförts. Ett förslag till vilka begrepp som bör ingå i digital grundinformation om vandringsleder har tagits fram i samverkan med Lantmäteriet. Det bidrar till uppdaterad och kvalitetssäkrad digital kartinformation om leder och skapar förutsättningar för att ledinformation kan tillgängliggöras i den nya infrastrukturen för samhällsbyggnadsprocessen.

Förberedelser för friluftslivets år 2021

Friluftslivets år 2021 syftar till att få fler människor att prova friluftsliv och långsiktigt öka medvetenheten om friluftslivets värde samt samarbetet mellan dess aktörer. De långsiktiga effektmålen är:

- Friluftslivet har en mer framträdande roll i samhällsdebatten.
- Bättre fysisk och psykisk hälsa.
- Större förståelse för natur- och kulturvärden.
- Högre sysselsättning inom naturturism och friluftsliv.

Genom Naturvårdsverkets bidrag till Svenskt Friluftsliv för planering, samordning och kommunikation har vi bidragit till förutsättningarna för att projektets mål ska kunna uppfyllas. Under 2020 har Naturvårdsverket tagit fram en målgruppsammansättning om ovana friluftslivsutövare, med fokus på nya svenskar och unga samt en kunskapsammansättning om friluftslivets möjligheter.

Naturvårdsverket har tillsammans med Folkhälsomyndigheten, Skogsstyrelsen, Myndigheten för delaktighet, SCB, Svenskt Friluftsliv och länsstyrelserna planerat för att genomföra nedanstående insatser. Insatserna syftar till att öka kunskapen om friluftslivet bland beslutsfattare och därmed skapa förbättrade förutsättningar för friluftslivet att bidra till folkhälsa, regional utveckling och naturförståelse. Planerade insatser för 2021 är:

- Kommunikation av kunskap och statistik om friluftsliv till beslutsfattare och media.
- Aktiviteter kring temat Vardagsnära natur – seminarier, film.
- Tankesmedjan för friluftsliv – en arena för dialog om friluftsliv.

- Deltagande i Almedalen – seminarier om friluftsliv.
- Kommunikation om allemansrätten, bland annat seminariet Älgen i rummet, kampanjen Ta hand om varandra och naturen samt dialogmöten om allemansrätten.
- Lansering av den digitala lärplattformen Gilla friluftslivet – om friluftsliv i undervisning med syfte att stötta lärare.
- Att genom Centrum för naturvägledning stötta förvaltare av nationalparker/naturum och friluftsförbund med kunskap om naturvägledning.
- Stöd till naturum för aktiviteter samt utställning.

Information om allemansrätten

År 2020 fördelade Naturvårdsverket 3 mnkr till åtta ideella föreningar och organisationer som arbetar med att öka kunskapen om allemansrätten. Samtliga bidrag riktar sig till någon av Naturvårdsverket prioriterade målgrupper: barn och unga, nyanlända och de som utövar aktiviteter med risk för störning och skador på mark. Totalt sökte 32 organisationer bidrag för sammanlagt drygt 9 mnkr. Det innebär att vi fick avslå åtskilliga goda ansökningar. Effekter som projekten redovisar är bland annat att insatserna når människor som idag saknar eller har väldigt liten kännedom om allemansrätten och är ovana vid friluftsliv.

Naturum inspirerar till att besöka och bevara naturen

Sveriges naturum ska visa vägen till kunskap, upplevelser och äventyr i värdefull natur och få fler människor att upptäcka och våga sig ut i naturen. I förlängningen är syftet att detta ska kunna leda till ökat engagemang samt ökad förståelse för natur- och miljöfrågor. Naturum som varumärke är fortsatt starkt. Under året invigdes Naturum Öresund. Vellinge kommun beslöt dock att lägga ned naturum Falsterbo. Det gör att det nu finns 32 naturum i Sverige. Med bidrag från Naturvårdsverket har utställningsförnyelse startat på naturum Gotland och Fulufjället. Naturvårdsverket har även initierat processen att förnya utställningarna i naturum i Vindelfjällen, Dalarna och Store Mosse.

På grund av pandemin har verksamheten under 2020 varit annorlunda. Många naturum har varit tvungna att stänga och istället flytta ut sin verksamhet, vilket gör att besöksiffror för året inte går att få fram. Naturvårdsverkets årliga uppföljningsbesök på naturum har också ställts in. Den årliga träffen med alla naturumförestandare samt huvudmän har skett digitalt. En ny digital samverkansyta för naturumpersonal har initierats under året.

Fjällsäkerhet – en förutsättning för friluftslivet i fjällen

Naturvårdsverket har under 2020 utvecklat en strategi för Naturvårdsverkets fjällsäkerhetsarbete, tagit fram en arbetsordning för Naturvårdsverkets Fjällsäkerhetsråd samt bjudit in 19 organisationer till Fjällsäkerhetsrådet inför perioden 2021–2023. Möten har hållits med Fjällsäkerhetsrådets ledamöter och de lokala fjällsäkerhetskommittéerna.

Webbplatsen fjallsakerhetsradet.se har under 2020 haft drygt 60 000 besökare. Arbetet med lavinprognoser har bedrivits i sex områden. Lavinprognoserna publiceras och kommuniceras på webbplatsen lavinprognoser.se, vilken har haft omkring 35 000 besökare. Kommunikationen på webbplatserna har kompletterats med sociala medier samt löpande mediaarbete såsom pressmeddelanden med mera.

Ett syfte med fjällsäkerhetsarbetet är att bidra till förutsättningar för den framtida utvecklingen av både turism och friluftsliv i fjällen. Att besökare i fjällen är bättre förberedda innebär också att fjällräddningens arbete underlättas samt att belastningen på andra samhällsfunktioner minskar.

Naturvårdsverket ansvarar för att leda och samordna Nationella Snöskoterrådets arbete där en ny överenskommelse för samverkan de kommande fem åren har tecknats. Tolv organisationer ingår i rådet och syftet med överenskommelsen är att bidra till en hållbar snöskotertrafik ur perspektiven ekologisk, ekonomisk samt social hållbarhet, som förenar körning inom näringsverksamhet och enskild körning samt värnar allas naturupplevelser. På webbsidan snoskoterradet.se kan alla som är intresserade av snöskoterrelaterade frågor ta del av information. Under 2020 har fyra möten hållits med rådets medlemmar.

Terrängkörningsplaner minskar markskador

Åtgärder längs frekvent använda körstråk för renskötseln minskar markskadorna och förbättrar arbetsmiljön för rensköterna. Under 2020 har åtta samebyar i Norrbotten, Jämtland och Dalarnas län fått bidrag på drygt 1,8 mnkr för att vidta åtgärder längs prioriterade sträckor, enligt upprättade terrängkörningsplaner. Åtgärderna innebär bland annat att våtmarker inom skyddade områden som nationalparker, naturreservat och Natura 2000-områden skyddas från körskador och får möjlighet att återhämta sig. I viss mån har även terrängkörningsleder kunnat särskiljas från de för friluftslivet mest nyttjade vandringslederna.

Enligt uppdrag i regleringsbrevet för 2020 lämnade Naturvårdsverket i mars in en redovisning till regeringen om kostnader per år samt vilka åtgärder som genomförts inom ramen för samebyarnas arbete med terrängkörningsplaner under de senaste fem åren och effekter av dessa.

Friluftslivsarbetet tillgängliggör naturen i skyddade områden och längs statliga leder

I och med det ökade besökstrycket i skyddade områden under coronapandemin har förvaltningen i år mött en rad utmaningar, och frågorna och behovet av stöd och vägledning har varit större än vanligt. För att underlätta kommunikationsvägarna för förvaltarna har Naturvårdsverket infört ett nytt arbetssätt där varje länsstyrelse och förvaltningsorganisation fått en kontaktperson på Naturvårdsverket.

Genom bidrag till länsstyrelserna, Stiftelsen Tyrestaskogen, Laponiatjuottjudus och Svenskt Friluftsliv verkar vi för att förutsättningarna för friluftslivet bevaras och utvecklas. För att hantera konsekvenserna av det

ökade besöksstrycket i skyddade områden har Naturvårdsverket beviljat extra bidrag till förvaltare av skyddade områden under juni och november om totalt 26 mnkr.

Naturvårdsverket har även fördelat bidrag till länsstyrelserna för underhåll (17,0 mnkr) samt för fortsatt upprustning och utveckling av det statliga led-systemet i fjällen (12,9 mnkr). Laponiatjuottjudus har också mottagit medel för upprustning och utveckling av statliga leder (1,2 mnkr). Dessutom har Naturvårdsverket beviljat bidrag till Länsstyrelsen i Västerbottens län (1,1 mnkr) för fortsatt arbete med utveckling av en ny ledsträcka.

Naturvårdsverket och Riksantikvarieämbetet färdigställde vid årsskiftet 2019/2020 en webbutbildning för ökad kunskap om att tillgängliggöra natur- och kulturområden. Under året har drygt 200 personer genomfört hela eller utvalda delar av utbildningen.

SLU:s Centrum för naturvägledning (CNV) har på uppdrag av Naturvårdsverket (ca 3,5 mnkr) under året lanserat ett utbildningspaket för naturvägledare med fokus på nya svenskar. CNV har i arbetet för samverkan, kommunikation och utveckling av naturvägledning även anordnat webinarier och workshoppar samt gett ut publikationer för kommunikation om allemansrätten, varumärket Sveriges nationalparker och arbetet med Sveriges naturum. Dessa har framför allt nått ut till länsstyrelserna, men i valda delar även till kommuner och skolor. CNV har också utgjort ett stöd i projekt som Friluftslivets år 2021.

Naturvårdsverket har tagit fram ett ramavtal för produktion av skyltprodukter för skyddade områden riktat till förvaltare av skyddad natur, framför allt på länsstyrelserna. Här kan förvaltarna bland annat beställa gränsmakeringsbrickor, målningsschabloner, informationsskyltar om fågel- och områdesskydd samt övriga tematiska skyltar. Avtalet underlättar förvaltarnas arbete.

Ett arbete med syfte att reglera luftfarten i nio nationalparker har pågått i flera år. Under 2020 har arbetet resulterat i att Transportstyrelsen fattat beslut om flygrestriktioner för sju nationalparker: Sarek, Padjelanta, Stora Sjöfallet, Färnebofjärden, Sånfjället, Djurö och Fulufjället. För två av de förslagna områdena, Söderåsen och Kosterhavet, har Transportstyrelsen beslutat att avslå ansökan. I de sju nationalparker där ansökan godkänts bidrar restriktionerna till att bevara naturen så opåverkad som möjligt och till att ge besökare möjlighet till ostörda naturupplevelser.

Viltförvaltning

Samverkan inom viltförvaltningen

Förtroendet för Naturvårdsverket som jakt- och viltmyndighet är relativt stabilt enligt den senaste anseendemätningen från Kantar Sifo. Av de tillfrågade svarade 38 procent att de har ganska eller mycket stort förtroende. Året innan var den siffran 39 procent och året dessförinnan 36 procent.

Samverkan och dialog är viktiga i Naturvårdsverkets arbete med viltförvaltning. Detta för att lyssna, möjliggöra delaktighet och erfarenhetsutbyte

mellan olika aktörer. Vi har under året genomfört två möten på ledningsnivå för svensk viltförvaltning. Vidare har vi genomfört ett möte i storfågelforum, tre möten i klövviltsrådet och tre möten i rovdjursrådet.

Generellt sett är intresset för viltförvaltningens frågor stort i media. Under året har 24 pressmeddelanden och miljötips om viltförvaltningen skickats ut från oss och återgivandet av våra nyheter är relativt frekvent, särskilt i jakt- och miljöpress. Viltförvaltningsarbetet har under 2020 även kommunicerats genom det digitala nyhetsbrevet Viltnytt, ett nyhetsbrev för alla som är intresserade av viltförvaltning. Nyhetsbrevet har kommit ut med fyra nummer och antalet prenumeranter har under året växt från cirka 3 400 till cirka 3 950.

Rovdjursförvaltning

Regionaliserad rovdjursförvaltning

Under våren 2020 fastställdes nya miniminivåer för björn och järv utifrån förslag från länsstyrelsernas samverkansråd. Nivåerna anger det lägsta antalet individer som behöver finnas för att arterna ska anses ha livskraftiga populationer, och dessa ligger till grund för berörda myndigheters arbete och beslut som rör den regionaliserade förvaltningen av dessa rovdjur.

Delegering av rätten att besluta om skydds jakt och licensjakt till länsstyrelserna är en förutsättning för att uppnå riksdagens målsättning om en regionaliserad rovdjursförvaltning. Naturvårdsverket har under 2020 överlämnat rätten att fatta beslut om skydds jakt på björn, varg, järv, och lo till samtliga länsstyrelser utom Gotlands län. Delegeringsbeslutet gäller tre år framåt, till 2023.

Naturvårdsverket har under 2020 överlämnat rätten att fatta beslut om licensjakt på björn till länsstyrelserna i det norra och det mellersta rovdjursförvaltningsområdet, och på varg till samtliga län i mellersta rovdjursförvaltningsområdet. Rätten att fatta beslut om licensjakt på lo överlämnades under 2019 till samtliga länsstyrelser, utom Länsstyrelsen Gotland, och fortlöper till 2022. Licensjakt på järv var inte möjlig i år, dock utfördes en utvärdering av beslutet om licensjakt 2019, då inga individer fälldes.

I år har närmare 12 mnkr ur 1:7 *Ersättningar för viltskador m.m.* tilldelats länsstyrelserna för att betalas ut som bidrag till förebyggande åtgärder samt ersättningar för rovdjursskador. Nästan hela anslaget har använts under 2020, vilket inte har skett på flera år.

Genetisk förstärkning av vargstammen

Under 2019 invandrade tre finsk-ryska genetiskt viktiga vargar till Sverige. Naturvårdsverket arbetade för att genomföra en flytt av någon av dessa individer från renskötselområdet söderut i landet. De två individer som var aktuella för flytt återfanns dock inte under den period då flytten var möjlig att genomföra. Naturvårdsverket har under året också gjort en utvärdering av den plan för genetisk förstärkning av vargstammen som har gällt i fem år.

Tillsammans med representanter från länsstyrelserna i Norrbottens och Västerbottens län, Sametinget, Svenska samernas riksförbund och en representant från en sameby i Norrbotten, arbetar Naturvårdsverket fram en

handlingsplan för varg i renskötselområdet. Första versionen av handlingsplanen blev klar före årsskiftet 2020/2021. Under arbetets gång har vi haft samråd med representanter från alla samebyar som varit berörda av de tre genetiskt viktiga vargar som uppehöll sig i renskötselområdet 2019/2020.

Naturvårdsverket arbetar för att skapa långsiktiga förutsättningar för att, som en av flera förvaltningsåtgärder, möjliggöra flytt av varg för genetisk förstärkning av vargstammen om åtgärden anses vara nödvändig. Samråd i frågan sker mellan Naturvårdsverket, Jordbruksverket samt Statens veterinärmedicinska anstalt.

Som en effekt av samverkan används numera samma DNA-analysmetod i Finland som i Sverige och Norge, vilket öppnar upp för oss att kunna identifiera om en varg har finskt ursprung. I december identifierades för första gången en sådan varg. Då Finland anses vara ett rabiesfritt land kan flytt av individer med finskt ursprung vara möjligt efter en kortare tid. Enligt regeringens uppdrag om utvecklad vargförvaltning ska Naturvårdsverket ha samråd med de länsstyrelser som uppdraget har riktats till inför deras arbete med att utse områden för utsättning av genetiskt viktiga vargar vid flytt. Denna process startades före årsskiftet.

Förvaltningsverktyget för toleransnivån för rovdjursskador inom rennäringen

I början av 2020 hade Naturvårdsverket avstämningsmöte med Sametinget gällande arbetet med förvaltningsverktyget för toleransnivån för rovdjursskador inom rennäringen. Ett utkast till vägledning om toleransnivåns betydelse vid prövning av förutsättningar för jakt på stora rovdjur har skrivits och kommer att färdigställas 2021. Naturvårdsverket har även vid samverkan med länsstyrelserna i de nordligaste länen löpande påpekat vikten av att rikta den licensjakt som länsstyrelserna beslutar om till områden där skadorna på rennäringen är höga i förhållande till toleransnivån om 10 procent, och helst till samebyarna med de högsta förlusterna.

Naturvårdsverkets pågående arbete med handlingsplanen för varg i renskötselområdet och utredning av olika scenarier som kan innebära kortare eller ingen uppehållstid för genetiskt viktiga vargar i renskötselområdet kommer potentiellt att kunna leda till minskade skador på renskötseln från varg. I dagsläget har vi löpande avstämning om vargförekomster i renskötselområdet med länsstyrelserna i Norrbottens och Västerbottens län, Sametinget och Svenska samernas riksförbund.

Klövviltsförvaltning

Regeringsuppdrag om finansieringen av förvaltningen av klövvilt

Naturvårdsverket presenterade inom ramen för regeringsuppdraget Finansieringen av förvaltningen av klövvilt, som redovisades den 26 oktober, en alternativ finansieringsmodell för framtidens älgförvaltning. Förslaget innebär en övergång från dagens system, som baseras på avgifter för de älgar som skjuts, till ett system med avgifter baserade på de områden där älg jagas. Förslaget har en konstruktion med fokus på hög flexibilitet för att underlätta

införandet av den nya modellen och för att förbereda för en framtida flerartsförvaltning av klövviltsstammarna. Förslaget innefattar även att kronhjortsförvaltningen beläggs med avgifter vid registrering av kronhjortsskötselområden, samt att betalansvaret för avgifterna övergår från jakträttshavaren till markägaren.

Den föreslagna modellen ger regeringen ett beslutsunderlag med goda möjligheter för att långsiktigt finansiera älgförvaltningen. Utöver en långsiktig finansiering är syftena med förslagen också att skapa incitament för en ökad precision och förbättrad måluppfyllelse inom förvaltningen.

Älg och kronhjort

Samarbetet med Sveriges veterinärmedicinska anstalt (SVA) och Jordbruksverket rörande övervakning, information och åtgärder kopplade till avmagringsjuka (Chronic Wasting Disease, CWD) hos hjorddjur har fortsatt under året. Samarbetet leder till ökad beredskap och till en snabb och ändamålsenlig hantering av de fall av avmagringsjuka som har hittats i Sverige.

Majoriteten av de överprövningsärenden som hanterats under året har berört älgförvaltning. Genom Naturvårdsverkets beslut i de överklagade ärendena prövas den klagandes sak av ytterligare en instans. Besluten i överprövningsärendena ger även länsstyrelserna vägledning om hur olika regler bör tolkas och tillämpas.

Vildsvin

Under året har Naturvårdsverket färdigställt en reviderad nationell förvaltningsplan för vildsvin som kommer att gälla fram till och med 2025. Syftet med planen är att den ska vara ett stöd i förvaltningen av den svenska vildsvinspopulationen vid framtagande av regionala förvaltningsplaner och vid utarbetandet av lokala förvaltningsstrategier och målsättningar. Syftet är också att planen ska vara ett stöd för samverkan mellan myndigheter som kan behöva hantera gemensamma frågor, exempelvis för att förebygga skador av vildsvin eller vid sjukdomsutbrott. Planen är strukturerad utifrån en adaptiv förvaltning och omfattar bland annat tidsatta nationella resultat- och åtgärds mål, förvaltningsmetoder samt förutsättningar och förslag på åtgärder för att nå målen. Den förväntade långsiktiga effekten är en hållbar och kontrollerad vildsvinspopulation där skador på gröda och mark samt trafikolyckor med vildsvin inblandade minskar.

Viltföreskriftsprojektet

Naturvårdsverket arbetar i projektform med att se över föreskrifter inom viltområdet. Arbetet har under 2020 inriktats på nya föreskrifter om jaktvapen och rovdjursförvaltning. Den effekt som förväntas uppnås på kort sikt är att Naturvårdsverkets nya föreskrifter inom viltområdet är tydliga, ändamålsenliga och stödjer länsstyrelserna och andra aktörer i viltförvaltningen. På längre sikt syftar översynen även till att minska bördan av återkommande ansökningar om dispenser från föreskrifter, vilket bör bidra till effektivare hushållning med berörda myndigheters resurser. Språk- och regelförenkling är centrala i översynen. Det ska vara lätt att göra rätt.

Jakt och viltförvaltning

Jakttider

Jakttider är ett centralt verktyg för viltförvaltningen och en regelbunden översyn av dessa är en förutsättning för en adaptiv och ekosystembaserad viltförvaltning. Naturvårdsverket lämnade i juni 2020 ett förslag på ändringar av jakttider till regeringen för fortsatt beredning och beslut.

Vi har värnat en transparent process som har gått att följa på Naturvårdsverkets externa webbplats. Där finns också information om vad som har hänt med de förslag som kommit in och med remissynpunkterna. Naturvårdsverkets målbild har varit att säkerställa att jakttiderna:

- Uppfyller nationell lag, art- och habitatdirektivet, fågeldirektivet och de internationella överenskommelser som Sverige förbundit sig att följa.
- I möjligaste mån inte tillåter att vilt jagas under parnings- och uppfödningstidperioder. Detta kan behöva åsidosättas när det är motiverat utifrån ett samhällsligt perspektiv.
- Ligger i linje med *Strategi för svensk viltförvaltning*.

I vår kundundersökning för 2020 har vi sett följande resultat. 72 procent har ganska eller mycket stort förtroende för det sätt som Naturvårdsverket har utrett jakttiderna. 59 procent tycker att förslagen vi lämnat stärker förtroendet ”i ganska eller mycket hög grad” för Naturvårdsverket som jakt- och viltmyndighet. Det är ett resultat som ger ett gott betyg till processen och våra förslag med tanke på att enkäten besvarades av remissinstanser som ofta har haft mycket olika synpunkter på våra förslag på jakttider.

Förvaltning av fåglar

Naturvårdsverket har under året påbörjat arbetet med att ta fram en nationell förvaltningsplan för stora betande fåglar, med målsättningen att minska skador från och förbättra förvaltningen av de populationer som Sverige berörs av. Vi har även aktivt deltagit i, samt bidragit med medel till, det internationella arbetet med gäss inom Agreement on the Conservation of African-Eurasian Migratory Waterbirds (AEWA).

Vidare har Naturvårdsverket bidragit med medel och kunskap i ett pågående utvecklingsprojekt av ett it-system för skador på gröda, där länsstyrelserna är drivande. Arbetet kommer att ge positiva effekter i form av förenklad administration, en mer rättssäker process samt ett bättre underlag för viltsskadestatistik. I juni lämnade Naturvårdsverket ett förslag till regeringen om ändring av jakttider. Ett mål i översynen var att bidra till minskade skador och därför föreslogs, där så var möjligt, utökade allmänna jakttider på gäss och utökade möjligheter till skydds jakt utifrån enskilda initiativ på stora betande fåglar.

Länsstyrelserna har tilldelats medel om cirka 3 mnkr ur viltskadeanslaget, att betala ut i bidrag för förebyggande åtgärder samt ersättningar för skada på gröda orsakat av gäss, trana och sångsvan. Viltskadecenter har på uppdrag av Naturvårdsverket bland annat genomfört utbildning av besiktningsmän, levererat viltskadestatistik och utvärderat skrämselförsök, något som förbättrar förvaltningen på både kort och lång sikt.

Licensjakt gråsäl

Under året har Naturvårdsverket för första gången fattat beslut om licensjakt efter gråsäl. Beslutet sträcker sig från 20 april 2020 till och med 31 januari 2021 och omfattar maximalt 2 000 fällda gråsäl. Jakten får bedrivas i samtliga län med kust mot Östersjön och kvoten är gemensam för hela området. Vid årsskiftet hade ungefär hälften av de beslutade 2 000 gråsälarna fällts. Antalet är tämligen jämnt utspritt efter hela kuststräckan.

Jakten syftar i första hand till att minska och förhindra de problem och skador som gråsälerna orsakar. Detta innefattar exempelvis skador på fiskeredskap och fångsten i dessa samt problem för återväxten av fiskbestånden i särskilt viktiga områden, fredade från fiske. Skadorna kan med hjälp av licensjakten minskas både genom att jakt bedrivs där skador förekommer, men också genom att dämpa tillväxttakten i populationen generellt.

Som en del i ett pågående regeringsuppdrag kommer Naturvårdsverket att tillsammans med HaV genomföra en vetenskaplig utvärdering av effekterna av licensjakten ur ett ekosystemperspektiv. Utvärderingen kommer att redovisas till regeringen senast den 1 juni 2021. I juni har Naturvårdsverket tillsammans med HaV också levererat den del av ovanstående regeringsuppdrag som handlar om att föreslå åtgärder, utöver sådana som är fiskerelaterade, för att skydda bestånden av torsk.

EU-arbete om fångstredskap

Under åren 2018–2020 har Naturvårdsverket deltagit i det europeiska samarbetet Non-Chemical Alternatives for Rodent Control (NoCheRo). Projektet har syftat till att arbeta fram ett för Europeiska unionen gemensamt testsystem för mus- och råttfällor som ska göra det enkelt för konsumenter och användare att hitta fällor som är effektiva, samtidigt som de inte orsakar djuren onödigt lidande. Hösten 2020 överlämnades ett färdigt underlag till EU-kommissionen för fortsatt beredning.

Jägarregistret

Jägarregistret består i huvudsak av två verksamhetsdelar: hantering av jägarexamen och statligt jaktkort. I it-systemet Jägarregistret hanteras ett register över samtliga som betalar viltvårdsavgift eller avlägger prov i jägarexamen. It-systemet har successivt förbättrats och funktionerna uppfyller användarnas behov.

Under början av året upphandlades ett nytt tryckeri. Jägarregistret sänder årligen via en tryckeritjänst ut över 500 000 kuverterade informationsbrev till jägare. Tyvärr blev ett stort antal försändelser felaktiga på grund av en miss hos tryckeriet. Felets rättades till och nya jaktkort skickades ut inför jakten. Kostnaden för detta extra utskick belastade inte Naturvårdsverket eftersom felet orsakats av tryckeriet.

Det senaste fullföljda jaktåret 2019/2020 ser vi återigen en ökning av antalet lösta statliga jaktkort nationellt. Den nedåtgående trenden mellan 2012 och 2017 verkar därmed ha vänt. Delar av den nu uppåtgående trenden

kan hänvisas till de administrativa åtgärder som vidtogs i början av 2019 och som nu slagit igenom under ett helt jaktår. Antalet svenska kvinnor som löst statligt jaktkort har för första gången passerat 20 000. Det ligger i linje med visionen i Strategin för svensk viltförvaltning, om en viltförvaltning i balans som gör att alla kan ta del av viltets värden.

Tabell 13. Antal utfärdade jaktkort.

	Jaktår					
	2014–2015	2015–2016	2016–2017	2017–2018	2018–2019	2019–2020
Till kvinnor	16 639	16 861	17 392	18 098	19 135	20 304
Till män	245 268	240 558	238 858	237 313	239 179	243 089
Till utländska jägare	28 449	29 179	28 165	27 568	29 054	28 957
Totalt	290 356	286 598	284 415	282 979	287 368	292 350

Tabell 14. Hanteringskostnader för jaktkort.

	Jaktår					
	2014–2015	2015–2016	2016–2017	2017–2018	2018–2019	2019–2020
Totalt, tkr	6 619	6 274	5 913	6 051	5 472	4 540
Per utfärdat jaktkort, kr	23	22	21	22	20	17

Digitalisering av jägarexamens teoriprov

Ett inriktningsbeslut togs 2017 för att ta steget att digitalisera jägarexamens teoriprov. Året har präglats av ett intensivt arbete med att anpassa ett upphandlat befintligt system för digital provtagning i Sverige. Avtal har tecknats och projektet löper enligt plan, vilket innebär att systemet väntas lanseras under det första kvartalet 2021. Det nya provet kommer att avläggas via en app på provtagarnas egna enheter där provsystemet kommer att detektera avvikelser som tyder på fusk under provgenomförandet. Provtillfällena kommer även fortsättningsvis att genomföras under provledares bevakning.

Parallellt under projektets gång har en helt ny databas av provfrågor skapats. Varje fråga tillhör en kategori som ska möjliggöra för Naturvårdsverket att komponera prov som omfattar samtliga ämnesområden samtidigt som provfrågorna slumpas ut till provtagarna. Varje provfråga har granskats och godkänts av samrådsgruppen för jägarexamen där Naturvårdsverket, Svenska Jägareförbundet och Jägarnas Riksförbund ingår. Samrådsgruppen har även beaktat täckning av ämnesområden samt frågornas relevans.

8 Klimat och luft

Naturvårdsverket ska se till att de lagar och förordningar som riksdagen och regeringen beslutat om på miljöområdet blir verklighet. Vi ska genomföra miljöpolitiken i samverkan med en rad andra aktörer i samhället. Våra verktyg är i huvudsak föreskrifter, tillsyn, deltagande i domstolsprocesser, beslut om tillstånd och dispenser, vägledning och fördelning av anslag. Resultatområdet är ett av tre områden som avser myndighetens förvaltnings- och åtgärdsarbete. Det övergripande syftet är att bidra till nationella och internationella målsättningar i arbetet med minskad klimat- och luftpåverkan, men även miljöpåverkan i stort. Området fokuserar främst på miljö kvalitetsmålen Begränsad klimatpåverkan, Frisk luft, Bara naturlig försurning och Skyddande ozonskikt. Resultatområdet bidrar därigenom även till FN:s globala hållbarhetsmål Bekämpa klimatförändringen, samt flera andra globala hållbarhetsmål. Resultatområdet innefattar inte klimatanpassning, som istället ryms under miljö kvalitetsmålet Hållbart samhälle.

Resultatbedömning

Naturvårdsverkets treåriga mål är:

- Vi tillhandahåller ett robust och målgruppsanpassat kunskapsunderlag som gör det lätt att fatta beslut om rätt åtgärder, som leder till att uppnå såväl luft- som klimatmål.
- Vi bidrar till att stärka den nationella klimat- och luftvårdspolitiken i linje med Parisavtalet och luftvårdskonventionen så att det leder till lägre utsläpp och halter av föroreningar.

Naturvårdsverket har tillhandahållit och kommunicerat kunskap om klimat och luft på många sätt under året, bland annat genom vår klimatkommunikation, och bedömer att vi väl bidragit till det treåriga målet om ett robust och målgruppsanpassat kunskapsunderlag. Vi har också bidragit till detta genom att arbeta med kopplingar till andra miljömål, främst rörande luft och biologisk mångfald. Tillsammans med SMHI har vi till exempel låtit sammanställa en syn-tesrapport över klimatförändringar och biologisk mångfald med slutsatser från IPCC och IPBES för att ge ett kunskapsunderlag utifrån ett svenskt perspektiv.

Naturvårdsverket har levererat på flera områden för att bidra och stärka den nationella klimat- och luftvårdspolitiken bland annat genom Klimatklivet, utsläppshandelssystem och arbete med prövningar vilket beskrivs nedan. Vi har också inlett ett samarbete med Svenska Institutet, Business Sweden, Fossilfritt Sverige och för samtal med UD och Miljödepartementet i syfte att sprida kunskap om det svenska klimatpolitiska ramverket inklusive våra klimatmål och svenska lösningar genom exempelvis Fossilfritt Sverige för att bidra till Parisavtalets mål och för att inspirera andra länder.

Vår bedömning är att aktiviteter under året utvecklat de arbetssätt och strukturer som bidrar till att det treåriga målet nås.

Klimatkommunikation

Naturvårdsverket har genomfört kommunikationsaktiviteter av olika slag kopplade till målet om att tillhandahålla ett robust och målgruppsanpassat kunskapsunderlag. Här listas några.

Ny webbinformation om Parisavtalet

I oktober lanserade vi ny samlad digital information om Parisavtalet på naturvardsverket.se. Initiativet var kopplat till ett regeringsuppdrag om Parisavtalets artikel 12, som reglerar utbildning, lärande, allmänhetens möjlighet till delaktighet och tillgång till information om klimatfrågor. De nya webbsidorna bidrar till en ökad förståelse bland annat om vad Parisavtalet innebär, vad som görs för att begränsa den globala uppvärmningen och anpassa oss till ett förändrat klimat. Den nya informationen ledde till en tydlig uppgång i antalet besök. Huvudsidan om Parisavtalet hade drygt 10 300 besök under november 2020, att jämföra med 4 600 besök i november 2019.

Genomslag i media

Naturvårdsverket arbetar löpande med mediekontakter för att öka kunskapen om klimatfrågor i samhället. Under 2020 minskade det mediala genomslaget ganska ordentligt jämfört med 2019. Publiciteten var cirka 60 procent lägre 2020 jämfört med 2019, räknad i antalet artiklar, radio- och tv-inslag där både Naturvårdsverket och klimat förekommer. Detta förklaras delvis av att klimatfrågorna generellt sett fått mindre uppmärksamhet i media med anledning av coronapandemin.

Webbinarium om ohållbara trafikleder och stadsdelar

Transporteffektivt samhälle var det övergripande temat för fem olika webinarier som Naturvårdsverket arrangerade under året. Dessa vände sig främst till stads- och trafikplanerare på kommunal, regional och nationell nivå och handlade bland annat om olika sätt att ur miljösynpunkt omvandla ohållbara stadsdelar och trafikleder genom att minska bilberoendet. Webinarierna hade i snitt närmare 100 deltagare. Förutom att öka kunskapen kring dessa frågor utgjorde webinarierna också en viktig arena för erfarenhetsutbyte. Läs vidare på sidan 138, Hållbar planering och god bebyggd miljö – Fysisk planering för transporteffektivt samhälle.

Synergier mellan växthusgasutsläpp och luftföroreningar

I samband med redovisning av de årliga utsläppen av växthusgaser arrangerade vi ett öppet webinarium, samt publicerade rapporten *”Fördjupad analys av den svenska klimatomställningen”* med beskrivning och trendanalys av ingående sektorer. En fördjupning kring sambanden mellan klimat och luftföroreningar och synergier kopplade till styrmedel/åtgärder för att visa på dessa samband ingick också.

Klimatforum

Den återkommande konferensen Klimatforum skulle ha genomförts i november 2020, men sköts upp med anledning av coronapandemin. Konferensen fungerar som en samlingsplats och ett tillfälle för personer som på olika sätt arbetar med klimatfrågan att hämta inspiration och aktuell kunskap. Denna möjlighet uteblev tyvärr alltså i år.

Prövningsverksamhet

Naturvårdsverket har inom resultatområdet klimat och luft varit engagerade i fyra tillståndprocesser i domstol 2020 som avsåg en ny ansökan om tillstånd och deltog i tre av samråden. Vi följer i högre utsträckning upp vårt deltagande i samråd eftersom vi bedömer att det kan leda till en tydligare och mer effektiv process. Vårt mål är att ett ärende som Naturvårdsverket deltar i ska leda till att det allmänna miljöintresset blir mer genomlyst än om vi inte hade medverkat. Arbetet med prövningar syftar till att undvika att nya miljöproblem uppstår och bidra till en långsiktigt hållbar utveckling.

Eftersom arbetet med tillståndsprövningar är komplext och därmed tidskrävande krävs hårda prioriteringar vid valet av vilka ärenden vi ska engagera oss i. En följd av det är till exempel att Naturvårdsverket endast undantagsvis deltar i prövning hos miljöprövningsdelegationerna.

Naturvårdsverket har under året bidragit med drygt 70 yttranden i mål och ärenden som rör miljöfarlig verksamhet inom resultatområdet klimat och luft. Vi har överklagat två mål till Mark- och miljööverdomstolen och prövningstillstånd har meddelats i båda fallen.

Naturvårdsverket har yttrat sig och deltagit i en handfull samråd rörande tillståndsprövning av miljöfarlig verksamhet. I samråden har vi särskilt lyft frågor rörande energihushållning. Ett exempel är järn- och stålindustrin, verksamheter som förbrukar stora mängder energi. För dem har vi påtalat vikten av att man i sin ansökan noga beskriver på vilket sätt man kan minska energianvändningen och förbereda sin anläggning för större energiåtervinning i framtiden.

För att begränsa och öka kunskapen om de faktiska utsläppen från respektive bransch har vi, bland annat gällande pappers- och massaindustrin, yttrat oss i ett antal ärenden och prioriterat frågor om utsläpp till luft och vatten samt energianvändning. I ärenden som rör metallindustrin har vi begärt skärpning av beslutade villkor för utsläpp till luft av dioxiner, svavel och stoft. I ärenden om kemiföretag och raffinaderier har vi begärt att villkor för dispens från begränsningsvärde enligt industriutsläppsförordningen ska formuleras som ett begränsningsvärde som inte får överskridas, istället för som ett riktvärde som är svårt att följa upp på ett rättssäkert sätt. Vad gäller förbränningsanläggningar har vi bland annat yttrat oss över förutsättningarna för att avgränsa tillståndsprövningen till att enbart avse en planerad förändring, istället för den samlade verksamheten, och lämnat förslag till formulering av villkor för utsläpp till luft av bland annat kväveoxider, kvicksilver och dioxiner.

I följande uppställning ger vi några exempel på resultat från större prövningsärenden där Naturvårdsverket har agerat under året. De ärenden som redovisas är sådana där vi bedömer att vårt deltagande i största utsträckning har kunnat leda till ökad miljönytta.

Tabell 15. Större prövningsärenden där Naturvårdsverket agerat under året

Detta har vi gjort	Resultat	Miljö kvalitetsmål
Överklagat till MÖD* i mål om dispens från begränsningsvärde enligt industriutsläppsförordningen (2013:250) för verksamhet vid ett raffinaderi (kemi-branschen). Naturvårdsverket har yrkat att villkor för dispensen avseende stofthalt i utgående rökgaser ska föreskrivas som ett begränsningsvärde som inte får överskridas istället för som ett riktvärde som är svårare att följa upp.	Prövning pågår i MÖD som har meddelat prövningstillstånd för Naturvårdsverkets överklagande.	Frisk luft
Överklagat till MÖD i mål om slutliga villkor för tillstånd till fortsatt och utökad verksamhet vid ett smältverk (metallbranschen). Naturvårdsverket har överklagat i fråga om slutliga villkor för utsläpp av dioxiner till luft och har begärt att strängare villkor ska föreskrivas och att bolaget ska åläggas att kontrollera utsläppen genom kontinuerlig långtidsprovtagning. Dioxiner har allvarliga effekter på hälsan även i mycket låga koncentrationer varför det är viktigt att utsläppen begränsas och att kunskapen om dem upprätthålls.	Prövning pågår i MÖD som har meddelat prövningstillstånd för Naturvårdsverkets överklagande.	Frisk luft, Giftfri miljö
Slutfört Naturvårdsverkets talan i mål hos MÖD om tillstånd till fortsatt och utökad produktion vid ett pappersbruk (massa- och pappersbranschen). Naturvårdsverkets överklagande gäller frågan om villkor för energihushållning.	Prövning pågår i MÖD som detta år har meddelat prövningstillstånd för Naturvårdsverkets överklagande.	Begränsad klimatpåverkan
Yttrat oss till MÖD i mål om slutliga villkor för verksamhet vid ett stålverk (metallbranschen). Naturvårdsverket har tidigare överklagat dom från MMD**vid Umeå tingsrätt avseende villkor för utsläpp till luft av svavel och stoft samt energihushållning. I myndighetens bedömning av vilka åtgärder det är rimligt att kräva att bolaget vidtar för att begränsa utsläppen har vi tillämpat en metod som har tagits fram av Naturvårdsverket för transparenta beräkningar i rimlighetsavvägningen av åtgärders kostnad och miljönytta.	Prövning pågår i MÖD som detta år har meddelat prövningstillstånd för Naturvårdsverkets överklagande.	Begränsad klimatpåverkan, Frisk luft, Bara naturlig försurning

Detta har vi gjort	Resultat	Miljökvalitetsmål
<p>Yttrat oss till MÖD i mål som bland annat avsåg villkor om energihushållning kopplat till tillstånd enligt miljöbalken (massa- och pappersbranschen).</p> <p>Naturvårdsverket har bland annat drivit att tillsynsmyndigheten ska ges delegation att besluta om ytterligare skäligen villkor om åtgärder för energihushållning som tagits fram inom ramen för bolagets energihushållningsplan. Därigenom säkerställs att arbetet med att vidta rimliga åtgärder för energieffektivisering fortsätter att bedrivas löpande.</p>	<p>Vi fick gehör för vårt yrkande om att tillsynsmyndigheten skulle ges delegation att besluta om ytterligare skäligen villkor om åtgärder för energihushållning som tagits fram inom ramen för bolagets energihushållningsplan. MÖD:s dom den 28 september 2020 i mål nr M 102-19.</p>	<p>Begränsad klimatpåverkan</p>
<p>Yttrat oss till MÖD i mål om tillstånd enligt miljöbalken till befintlig och ändrad verksamhet vid oljeraffinaderi (kemibranschen). Naturvårdsverket har bland annat drivit att tillsynsmyndigheten skulle ges delegation att meddela villkor om rimliga energihushållningsåtgärder framtagna inom ramen för bolagets energihushållningsplan. Därigenom säkerställs att arbetet med att vidta rimliga åtgärder för energieffektivisering fortsätter att bedrivas löpande.</p>	<p>Vi fick gehör för vårt yrkande om att tillsynsmyndigheten skulle ges delegation att meddela villkor om rimliga energihushållningsåtgärder framtagna inom ramen för bolagets energihushållningsplan. MÖD:s dom den 31 augusti 2020 i mål nr M 2578-19.</p>	<p>Begränsad klimatpåverkan</p>
<p>Yttrat oss till MÖD som remissmyndighet och deltagit i huvudförhandling i mål gällande tillåtligheten av befintlig och utökad verksamhet vid ett raffinaderi (kemibranschen).</p> <p>Naturvårdsverket bedömde att den ansökta verksamheten, som skulle medföra betydande utsläpp av koldioxid, kunde tillåtas under en begränsad tid och under förutsättning att den fossila råvaruanvändningen trappas ned.</p>	<p>MÖD överlämnade frågan om tillåtlighet, tillsammans med eget yttrande, till regeringen som förbehållit sig rätt att pröva tillåtligheten. MÖD ansåg att verksamheten kunde tillåtas utan tidsbegränsning och nedtrappning av den fossila råvaruhanteringen. Bolaget återkallade sin ansökan innan regeringen redovisat sin bedömning i tillåtlighetsfrågan och regeringen har avskrivit ärendet. Handläggning av målet pågår alltså hos MÖD.</p>	<p>Begränsad klimatpåverkan</p>

Detta har vi gjort	Resultat	Miljö kvalitetsmål
<p>Yttrat oss och deltagit i huvudförhandling i mål vid MMD vid Nacka tingsrätt gällande ansökan om nytt tillstånd till befintlig och förändrad produktion vid ett stålverk (metallbranschen). För att möjliggöra en omställning av produktionen från masugnar och koksverk (med utsläpp av koldioxid) till produktion i ljusbågsugnen (med eldrift) anser Naturvårdsverket att tillstånd kan meddelas för den befintliga och planerade verksamheten under förutsättning att tillståndet tidsbegränsas såvitt avser den gamla produktionslinjen och att villkor med skyldighet att installera teknik för återvinning av energi från ljusbågsugnen installeras. Vi har också bland annat yrkat att bolaget ska åläggas att redovisa verksamhetens utsläpp av växthusgaser som inte omfattas av tillståndsplikt enligt lagen (2004:1199) om handel av utsläppsrätter och framställt yrkanden avseende utsläpp till luft.</p>	<p>Tillstånd gavs till förändrad produktion med en tidsbegränsning för drift av den gamla linjen om tre år från dess att ljusbågsugnen tagits i drift. Naturvårdsverket fick inte gehör för yrkandet om villkor med skyldighet att installera teknik för återvinning av energi från ljusbågsugnen. MMD:s dom i mål nr M 6621-19 den 16 december 2020.</p>	<p>Begränsad klimatpåverkan, Frisk luft</p>
<p>Yttrat oss i samråd om en planerad anläggning för direktreduktion av järnmalm med vätgas (metallbranschen). Eftersom verksamheten kommer att förbruka stora mängder energi har vi bland annat påtalat att det är viktigt att noga beskriva på vilket sätt energianvändningen kan minska och hur anläggningen kan förberedas för större energiåtervinning i framtiden.</p>	<p>Genom att framföra våra synpunkter tidigt bidrar vi till en effektivare prövning med ökad förutsebarhet. Det ger verksamhetsutövaren bättre förutsättningar beakta synpunkterna i utformningen av verksamheten och att i en kommande ansökan ge en relevant redovisning av sina överväganden i arbetet med energieffektivisering.</p>	<p>Begränsad klimatpåverkan</p>
<p>Yttrat oss och deltagit i huvudförhandling i mål vid MMD vid Vänersborgs tingsrätt om tillstånd till befintlig och framtida verksamhet vid anläggning för bland annat gjutning av smält järn och annan metall samt maskinell bearbetning och förädling av gjutna komponenter av järn och annan metall (metallbranschen). Naturvårdsverket yrkade bland annat att villkor skulle föreskrivas dels om skyldighet att beräkna och redovisa utsläpp av växthusgaser från delar av verksamheten som inte omfattas av tillståndsplikt enligt lagen (2004:1199) om handel med utsläppsrätter, dels om bränsleval för att minimera sådana utsläpp.</p>	<p>Naturvårdsverket fick inte gehör för sitt yrkande om villkor om skyldighet att beräkna och redovisa utsläpp av växthusgaser och om bränsleval. MMD:s deldom den 6 maj 2020 i mål nr M 2194-19.</p>	<p>Begränsad klimatpåverkan.</p>

* Mark och miljööverdomstolen

** Mark och miljödomstolen

Vägledning

Inom resultatområdet Klimat och luft har vi väglett om bland annat industriutsläppsbestämmelserna, miljökvalitetsnormerna för luft, f-gas, vedeldning, buller och utsläpp till luft från miljöfarlig verksamhet. Ett urval av våra vägledningsinsatser redovisas här.

Särskild vägledningsinsats med anledning av coronapandemin

Med anledning av vårens situation med spridning av coronaviruset uppkom flera olika frågeställningar kopplade till regelverket om miljöfarlig verksamhet.

Från tillsynsmyndigheter och verksamhetsutövare väcktes frågan om hur reglerna skulle tolkas avseende tillstånds- och anmälningsplikt för verksamheter som tillverkar desinfektionsmedel, däribland handsprit, och då särskilt för verksamheter som planerade att tillfälligt ställa om till tillverkning av sådana produkter. För krematorier uppkom frågan om det var möjligt att tillfälligt utöka kapaciteten hos verksamheterna. Från skogsindustrin lyftes ett behov av regellättnader för tillfälliga lagringsytor för timmer för att förhindra barkborreangrepp när produktionen vid vissa sågverk minskade med anledning av coronavirusets spridning. Dessa frågeställningar ledde till att regeringen beslutade om tillfälliga ändringar i bland annat miljöprövningsförordningen som trädde i kraft den 25 juni 2020. Naturvårdsverket publicerade i samband med det vägledning om de tillfälliga bestämmelserna, se även sid 47.

Naturvårdsverket har också fått vägledningsfrågor om hur sjukdomen covid-19 kan påverka verksamhetsutövares skyldigheter att lämna miljörapport. Med anledning av det har Naturvårdsverket tagit fram särskild vägledning om hur reglerna bör tolkas vid utbrott av sjukdomen hos verksamhetsutövare.

Den särskilda vägledningsinsatsen bidrar till att fler får kännedom om det större utrymme som de tillfälliga ändringarna medger och förväntas också leda till en större enhetlighet vid tillämpningen av regelverket hos tillsynsmyndigheterna.

Vägledning om medelstora förbränningsanläggningar

Medelstora förbränningsanläggningar regleras genom förordningen (2018:471) om medelstora förbränningsanläggningar (FMF) som genomför huvuddelen av direktiv 2015/2193/EU om begränsning av utsläpp till luft av vissa föroreningar från medelstora förbränningsanläggningar. Förordningen innehåller detaljerade regler om bland annat utsläpp till luft. Med anledning av det stora antal vägledningsfrågor som kommer in till Naturvårdsverket om förordningens tillämpning beslutade Naturvårdsverket att ta fram en vägledning. Intresset för vägledningen har varit stort och synpunkter och inspel har lämnats av såväl myndigheter som verksamhetsutövare. Arbetet resulterade i en rapport som publicerades i oktober 2020. Att vägledningen nu finns samlad gör det lättare för aktörer inom området att hitta information om hur reglerna ska tolkas. Långsiktigt förväntas vägledningen bidra till en mer enhetlig tillämpning av reglerna.

Regeringsuppdrag industriutsläppsdirektivet

Naturvårdsverket fick i regleringsbrevet för 2020 i uppdrag av regeringen att lämna ett underlag om ett antal frågeställningar kopplade till industriutsläppsdirektivet (IED). Syftet med uppdraget var att inför en eventuellt kommande revidering sammanställa kunskapen om IED inom Naturvårdsverket. Naturvårdsverket gjorde en bred genomlysning av direktivet och slutsatsen blev att direktivet i stort fungerar väl och fyller sitt syfte. Däremot blev det tydligt att direktivet i första hand svarar mot de utmaningar som fanns när direktivet togs fram. Direktivet behöver skärpas så att de nya utmaningar som Europa och världen ställs inför kan omhändertas. Naturvårdsverket anser att det är särskilt tydligt att direktivet behöver stärkas när det gäller frågor som kopplar till cirkulär ekonomi.

Utsläppshandel

EU:s system för handel med utsläppsrätter (EU ETS) är centralt för att nå svenska, europeiska och globala utsläppsmål, varför Naturvårdsverkets engagemang i genomförande och utveckling av systemet är av största vikt. Genom stärkt system och högre prisbild har styrmedlet har under 2019–2020 haft stor effekt på utsläppen inom EU. Naturvårdsverkets engagemang i genomförande och vidareutveckling av systemet är av största vikt. Under året har vi fortsatt att fördjupa våra insatser kopplade till EU:s utsläppshandel, vilket givit resultat. EU-kommissionen har granskat medlemsstaternas genomförande av regelverket och konstaterar i sitt utlåtande bland annat att Naturvårdsverkets tillsyn och tillståndsgivning märkbart förbättrats jämfört med den granskning som gjordes år 2014. En kundundersökning under hösten 2020 visar att den totala nöjdheten med Naturvårdsverkets arbete inom EU ETS sedan 2013 har ökat från 53 till 67 i nöjd-kund-index.

Ett stort fokus har legat på insatser inför den fjärde handelsperioden (2021–2030). Detta har inkluderat ett betydande arbete med att bistå EU-kommissionen i att uppdatera de riktmärken och justeringsfaktorer som kommer att fastställa tilldelningen av gratis utsläppsrätter för de 520 av totalt 750 anläggningar som ansökt. De planer för övervakningsmetoder som dessa anläggningar tagit fram har granskats och godkänts.

Naturvårdsverket har vidare bistått Regeringskansliet med en omfattande omarbetning av lag och förordning, samt med att påverka ett flertal områden inom den EU-gemensamma ETS-lagstiftningen som förändras inför fjärde handelsperioden. Betydande insatser har gjorts för att analysera förändringarna och informera verksamhetsutövare om vad de innebär, liksom att utveckla nya it-system, anpassade efter förändringarna.

Ett regeringsuppdrag med syfte att utreda hur svenska företag kan få möjlighet att vid utsläppsrapportering tillgodoräkna sig biogas som samdistribueras i naturgasnät har slutrapporterats. Naturvårdsverket fortsätter att arbeta med att genomföra förslag som presenterats.

Inom tillsynen har en uppföljning gjorts avseende de gratis utsläppsrätter som tilldelats för perioden 2016–2020. Beslut om sanktionsavgifter har fattats i de fall verksamhetsutövare underlåtit att anmäla ändringar som skulle ha medfört en minskad tilldelning. I merparten av fallen har verksamhetsutövaren fått erinran om att återlämna det överskjutande antalet utsläppsrätter. Förutom detta har myndigheten fortsatt att arbeta för att hitta brister i verksamhetsutövarnas utsläppsrappporter, bland annat genom att aktivt granska ett urval av dessa.

När det gäller styrmedlets fortsatta utveckling har Naturvårdsverket fortsatt arbetat med omvärldsbevakning och att utveckla analysstödet till Regeringskansliet. Som ett led i detta har Naturvårdsverket faciliterat utbyten mellan tankesmedjor, forskarsamhälle, beslutsfattare och övriga med intresse av systemet. Bland annat kan här nämnas att vi inlett ett samarbete med International Carbon Action Partnership (ICAP), en internationell samarbetsorganisation för länder och jurisdiktioner som bedriver utsläppshandel där det finns en möjlighet att utbyta erfarenheter och fördjupa sin kunskap. Våra samarbeten med Kina respektive Kalifornien har fortsatt, båda samarbetena har som syfte att utbyta erfarenheter och identifiera reformområden inom respektive utsläppshandelssystem.

Under 2019 omfattades 282 svenska industrianläggningar av kväveoxidavgiften. Avgiftspliktiga utsläpp av kväveoxid från anläggningar har minskat betydligt, men utsläppsminskningen har stagnerat. För att ytterligare minska utsläppen och klara Sveriges åtaganden om minskade kväveoxidutsläpp bedömer Naturvårdsverket att styrmedlet behöver utvecklas. Naturvårdsverket har under 2020 fokuserat tillsynen på företag som har haft större brister i kväveoxiddeklarationen för deklaraationsåret 2019 och företag med stora kväveoxidutsläpp. Dessutom har löpande kontroll av mätinstrument särskilt granskats i företagens kväveoxiddeklarationer, vilket lett till både ändring av redovisningar och införande av nya rutiner för att säkerställa att företagens kväveoxidutsläpp är korrekt redovisade. Naturvårdsverket har även infört möjligheten att kommunicera och delge beslut digitalt genom en förordningsändring. Detta har lett till effektivare arbete.

Styrmedelsanalys

Finanssektorn och klimat

Finansiella flöden ska göras förenliga med låga växthusgasutsläpp och anpassning till klimatförändringar enligt Parisavtalets artikel 2.1c. Naturvårdsverket arbetar med frågan på flera plan, rörande både offentliga och privata finansiella flöden. Till exempel redovisar Naturvårdsverket miljöeffekterna av den statliga gröna obligationen samt ger stöd åt EKN i arbetet med att anpassa det svenska exportstödet till Parisavtalet.

Den så kallade EU-taxonomin påverkar flödena av privat kapital och Naturvårdsverket deltar i utvecklings- och implementeringsarbetet. Vi bidrar också till metodutveckling för att bättre kunna följa och därmed så småningom också kunna styra alla finansiella flöden i linje med Parisavtalet.

Naturvårdsverkets arbete har gett ytterligare kunskap för att vidta utsläppsminskande åtgärder inom finanssektorn. Det har också gjort det möjligt att driva på för ett mer progressivt arbete inom EU:s hållbara finanser.

Transporteffektivt samhälle

Naturvårdsverket har vidareutvecklat det arbete som startades 2019 kring ett mer transporteffektivt samhälle (vilket innebär att trafikarbete med energiintensiva trafikslag som bil, lastbil och flyg minskar). Under året har Naturvårdsverket anordnat ett antal webinarier med syfte att öka kunskapen om åtgärden att omvandla bilkörfält på trafikleder för att minska bilberoende i städer. Se vidare beskrivning under avsnittet “Insatser för transporteffektivt samhälle” under “Hållbar planering”. Naturvårdsverket har fortsatt arbetet med att samla in och sprida kunskap om åtgärder och styrmedel för att omvandla trafikleder i städer så att biltrafikarbete kan minska. En webbsida där aktuell kunskap samlas om åtgärden har tagits fram på Naturvårdsverkets hemsida.

Naturvårdsverket har också medverkat med presentationer om ett transporteffektivt samhälle och vikten av omvandling av ohållbara stadsdelar och trafikleder i städer på seminarier och webinarier som genomförts av länsstyrelserna 17 februari, 12 juni samt 19 november 2020. Detta har resulterat i att kunskap om omvandling av ohållbara stadsdelar och trafikleder i Sverige och internationellt spridits till samhällsplanerare, trafikplanerare och klimat- och miljöstrategier på regional nivå.

Naturvårdsverket har upphandlat två konsultstudier för att generera ökad kunskap om hur statliga styrmedel kan bidra till omvandling av ohållbara trafikleder och stadsdelar för att trafikarbetet med bil i städer ska kunna minska och klimatmålen nås. Den ena studien handlar om hur bilförmånsreglerna bidrar till ökad efterfrågan på bilresor, och hur detta regelverk skulle kunna reformeras så att det bidrar till att klimat- och miljömål nås. Den andra studien handlar om vilka statliga styrmedel som påverkar eller skulle kunna påverka större kommuners arbete med att omvandla ohållbara trafikleder och därigenom minska biltrafikarbetet i större städer. Resultat från dessa studier kommer att innebära ett ökat kunskapsunderlag som Naturvårdsverket under 2021 kommer att använda som underlag för styrmedelsförslag. Det kommer också att användas för ytterligare kunskapsspridning om åtgärder och styrmedel som främjar ett mer transporteffektivt samhälle.

Utvecklat arbete för genomförande av klimat- och luftanalytiskt ramverk

Naturvårdsverket har utvecklat och implementerat en intern process för ett mer metodiskt och kontinuerligt arbete med analyser som behövs för att driva på Sveriges klimat- och luftpolitik. Syftet är att stärka arbetet med genomförandet av det klimatpolitiska ramverket och nå målen inom luftvårdsområdet enligt EU:s taktidrekativ. Då luft- och klimatpolitiken i flera fall har samma åtgärdsområden, har dessa frågor integrerats i samma process för att åstadkomma synergier och undvika konflikter. Processen benämns klimat- och luftanalytiskt ramverk (KLAR). Processen har lett till ett mer strukturerat, innovationsdrivet

och långsiktigt arbete som effektivt integrerar arbetet med luft- respektive klimatfrågor. Under året har 12 studier genomförts som ger goda kunskaper och bra beslutsunderlag för att nå klimat- och luftmålen.

Regeringsuppdrag Klimatredovisning enligt klimatlagen

Naturvårdsverket lämnade i mars 2020 underlag till regeringens klimatredovisning enligt klimatlagen. I arbetet genomfördes en uppföljning av etappmålen i det klimatpolitiska ramverket. Därtill gjordes redovisning och effektbedömning av relevanta beslut, tagna 1 juli 2019 – 31 december 2019, som påverkar möjligheterna att nå utsläppsmålen. Vår redovisning bidrog till att öka kunskapen om utsläppsutvecklingen i Sverige relaterat till de olika etappmålen och vilka drivkrafterna varit.

Redovisningen bidrog också med kunskap om vilka områden där utsläppen behöver minska i snabbare takt och var det kan finnas behov av politiska beslut om ytterligare styrning för att klimatåtgärder som ligger i linje med det svenska klimatramverket och hur Parisavtalet ska genomföras. Naturvårdsverkets underlag till klimatredovisning utgjorde grunden till bilagan ”Klimatredovisning” i regeringens budgetproposition för 2021. I samma bilaga fanns även referenser till Naturvårdsverkets PM ”*Klimatpolitiska styrmedelsanalyser – fokus på kriteriet kostnadseffektivitet*” som vi levererade till Regeringskansliet sommaren 2020.

Investeringsstöd

Klimatklivet

Trots coronapandemin finns ett stort intresse för att investera i klimatåtgärder, vi har fått in 1 019 antal ansökningar och beviljat 509 stycken. Merparten av åtgärderna följer i huvudsak uppgjord plan.

Tabell 16. Prestation: Klimatklivet.

	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Antal inkomna ansökningar	690	1024	1686	2766	1043	1 019
Antal beviljade ansökningar	98	487	798	1 996	185	509
Vår hanteringskostnad, tkr	4 900	10 587	18 025	28 588	36 560*	52 136
Omfattning av anslaget, tkr	107 000	601 295	1 215 500	1 683 600	1 508 000	2 857 079
Fördelade medel, tkr	81 705	549 479	636 903	1 625 816	466 888	649 141
Beslutade medel, tkr	268 781	850 972	1 655 581	2 651 330	706 283	2 329 545
Total investeringskostnad, inklusive den sökandes del, tkr	685 059	1 958 558	3 768 229	5 489 640	1 444 080	5 163 765
Utsläppsminskning ton/år	88 137	361 094	293 543	943 000	133 571	405 030

*Hanteringskostnaden för 2019 har justerats då vi ändrat beräkningssätt.

Under 2020 genomfördes två utlysningar för nya ansökningar till Klimatklivet, en i februari och en i september. Det finns ett fortsatt stort intresse för gröna investeringar hos företag och andra. Sammanlagt har Naturvårdsverket mottagit 1 019 ansökningar under året: 362 ansökningar i februari och 657 i september. Sedan starten 2015 har vi tagit emot över 8 200 ansökningar.

De vanligaste åtgärdskategorierna bland de inkomna ansökningarna är energikonvertering (36 procent) och laddstationer (18 procent). Företag står för över 85 procent av de inkomna ansökningarna 2020, medan kommuner och kommunala bolag sammanlagt står för 9 procent. Störst till antalet är ansökningar för utbyte av fossila bränslen i pannor inom industri och lantbruk. Inom transportsektorn rör många ansökningar elektrifiering, men också flytande biogas för de tunga vägtransporterna. Exempel på beviljade åtgärder under året är produktion av biogas och tillhörande tankstationer, byte från olja till biobränsle i industrier och fastigheter, laddningsstationer för elfordon, återvinning av litiumbatterier samt elektrifiering av bergtäkter.

Klimatklivet stöttar de åtgärder som ger störst utsläppsminskning per investerad krona under varje ansökningsomgång. Sammanlagt är den genomsnittliga kvoten för de åtgärder som beviljades stöd under 2020 är 1,7 kg koldioxid per investeringskrona.

Beviljade åtgärder under året beräknas ge en minskning av klimatpåverkande utsläpp om 405 000 ton koldioxidekvivalenter per år. Sedan starten 2015 rör det sig om en minskning om 1,3 miljoner ton koldioxidekvivalenter per år. Om de beräknade utsläppsminskningarna från alla beviljade åtgärder läggs ihop blir Klimatklivets totala utsläppsminskning drygt 20 miljoner ton koldioxid (åtgärdernas genomsnittliga livslängd är 16 år). Den årliga utsläppsminskningen motsvarar cirka 4 procent av Sveriges totala utsläpp. Totalt har drygt 6,6 miljarder kr beviljats inom Klimatklivet sedan 2015. Stödet från Naturvårdsverket utgör i genomsnitt 45 procent av den totala investeringskostnaden, resten står stödmottagare samt övriga finansiärer för (total investeringskostnad: 14,9 miljarder kr). Under året har cirka 649 mnkr fördelats till cirka 300 åtgärder.

De tre åtgärds kategorier som ger störst utsläppsminskning från ansökningsomgångarna år 2020 är energieffektiviseringar (totalt 89 830 ton koldioxidekvivalenter per år), avfallsåtgärder (209 684 ton per år) samt produktion av biogas för att ersätta fossila bränslen (95 112 ton per år). Biogas är fortsatt olönsamt jämfört med andra drivmedel, varför stöd behövs för att få igång produktionen. Inom kategorierna energieffektivisering och avfall har flera stora åtgärder beviljats. Dessa inkluderar åtgärder för batteriåtervinning, ökad plaståtervinning samt omhändertagande av spillvärme.

De investeringar som Klimatklivet medfinansierar påverkas av den pågående pandemin. Vi har därför anpassat vår hantering för att stödja de organisationer som sökt stöd hos Klimatklivet. Dels genom att omprioritera för att skyndsamt hantera slututbetalningar till slutförda åtgärder, dels genom att bevilja förlängning av genomförandetiden på grund av förseningar orsakade av den rådande pandemin.

Utbetalningarna och arbetet med investeringsstödet har även varit kraftigt begränsat av att bemyndiganderamen varit otillräcklig i jämförelse med anslagets storlek. Tidigt på året nådde vi taket för bemyndigande. Vi tvingades därför att pausa beslutsfattandet och ställa in en ansökningsomgång. Utan möjlighet att betala ut medel för kommande år var det inte möjligt att bevilja projekt och betala ut medel på årets anslag.

Utrymmet på bemyndiganderamen har också minskat på grund av förlängningar av åtgärder, bland annat beroende av pandemin. I höständringsbudgeten 2020 gavs Naturvårdsverket förutsättningar för att fatta nya beslut i Klimatklivet. Sedan beslutsfattandet återupptogs i slutet av november har ungefär 1 miljard kronor beviljats till 180 nya åtgärder.

Höständringsbudgeten 2020 innebar ett förlängt uppdrag till 2026 och en ökad bemyndiganderam som möjliggör bidrag till en större mängd långsiktiga projekt vilka kan ge stora varaktiga utsläppsminskningar.

Effektivare hantering av klimatklivet

Under året har fortsatta utvecklingsarbeten genomförts, bland annat en riskkartläggning som identifierar verksamhetens arbetsätt och verktyg till exempel när det gäller jäv och otillåten påverkan, ekonomisk brottslighet, risker kring bemanning samt risksynergier.

För att förenkla länsstyrelsernas administration genomfördes ett utvecklingsarbete för att samordna länsstyrelsernas ärendehanteringssystem och Naturvårdsverkets verktyg KlivIT. Resultatet av utvecklingsarbetet har underlättat länsstyrelsernas hantering av stödet. Vi har även arbetat med frågeställningarna i ansökningsformuläret för att minska behovet av kompletteringar i efterhand.

Utvärdering av klimatklivet

Naturvårdsverket har upphandlat WSP för att genomföra en utvärdering av Klimatklivet. Arbetet med utvärderingen påbörjades 2019. Resultaten av utvärderingen presenterades i den lägesbeskrivning som lämnades till Miljödepartementet i början av 2020. Utvärderingen genomfördes genom analys av data från Klimatklivets ärendehanteringssystem KlivIT samt svar från den undersökningsenkät som skickades ut till organisationer som sökt stödet. Sammanlagt inkom 1 750 enkätsvar, av dessa avsåg 1 272 beviljade ansökningar och 478 avslagna ansökningar. Utvärderingen fann bland annat att 80 procent av utsläppsminskningarna inom Klimatklivet är additionella och att en majoritet av åtgärderna utan Klimatklivets stöd inte hade kunnat genomföras. Hela utvärderingen går att läsa på Naturvårdsverkets hemsida.

I början av året skickades en utvärderingsplan till EU-kommissionen. Kraven på en utvärderingsplan framgår av gruppundantagsförordningen och gäller för stödprogram som överskrider 150 miljoner euro. Utvärderingsplanen blev godkänd av kommissionen under sommaren. Den kommer utgöra en del av det löpande utvärderingsarbetet, men ska också rapporteras till EU-kommissionen vid stödets avslut år 2026. Syftet är främst att undersöka stödets proportionalitet och effekt på konkurrensen inom unionen.

Under året genomförde Naturvårdsverket en kundundersökning som var riktad till de aktörer som sökt stöd från Klimatklivet. Nöjdhetsindex för Klimatklivet är 59 av 100 vilket är samma nivå som 2017 när den senaste undersökningen genomfördes då index var 60.

Det är stor skillnad i index beroende på om respondenten fått bidrag eller inte. För de som fått bidrag är index 72 och de som aldrig fått bidrag är index 28.

Digitala platsbesök

En ny metod för digitala platsbesök hos dem som beviljats medel från Klimatklivet har tagits fram. Under hösten genomfördes 41 digitala platsbesök hos sökande runt om i landet. Besöken planeras och genomförs tillsammans med berörda länsstyrelser och sökande med digitala mötesverktyg. Urvalet för platsbesöken baseras främst på storlek, men också utifrån risknivå eller slumpmässigt urval. En plan för hur fysiska platsbesök ska återupptas efter pandemin är också framtagen.

Vägledning

Naturvårdsverkets vägledning för Klimatklivet riktar sig främst till länsstyrelserna, som i första hand vägleder dem som söker bidraget. Naturvårdsverket har hållit flertalet webinarier med länsstyrelserna för att informera och samla in synpunkter. Naturvårdsverket har anordnat en digital Klimatklivsdag för länsstyrelserna, där representanter för alla län var närvarande. Under dagen diskuterades bland annat hur vi ytterligare kan bevilja bidrag till åtgärder som ger ytterligare spridnings- och synergieffekter. Ytterligare teman under dagen var utredningen om fossiloberoende jordbruk och exempel på goda genomförda åtgärder.

Naturvårdsverkets externa webbplats har uppdaterats vid flertalet tillfällen, bland annat med vägledning kring tankstationer för biodiesel (HVO) och laddstationer för lastbilar. Vägledningens dokumenten på webbplatsen har också uppdaterats, bland annat kring beräkningar av utsläppsminskningar och mall för lönsamhetskalkyl. Vi har även i början av året deltagit i Transportforum med monter och väglett om laddstationer.

Klimatklivet bidrar till sysselsättning

Den totala direkta sysselsättningen från år 2015 till 2020 skattas till cirka 3 980 helårsarbetskrafter totalt för alla beviljade ansökningar. Av dessa är cirka 1 800 finansierade med stödet från Klimatklivet.

Sysselsättningseffekten för kvinnor respektive män genom åtgärder inom Klimatklivet visar att fler män sysselsatts, vilket förklaras av att det i stor utsträckning rör sig om bygg- och anläggningsarbete, där fler män är sysselsatta. Kvinnor utgör cirka 10 procent av dem som sysselsatts genom insatserna.

En mer utförlig redovisning av hur anslaget 1:16 Klimatinvesteringar har använts skickades till Miljödepartementet i april 2020.

Ladda hemma-stödet

Inom anslaget för klimatinvesteringar och villkor 2 i regleringsbrevet har Naturvårdsverket hanterat bidrag till privatpersoner, för installation av laddningspunkt till elfordon. Syftet är att bidra till omställning till hållbara transporter i Sverige.

Bidraget enligt förordning (2017:1318) uppgår till 50 procent av kostnaden upp till ett tak på 10 000 kr per fastighet. Under 2020 har 172,2 mnkr betalats ut till 21 200 bidragsmottagare. Det genomsnittliga bidraget har uppgått till 8 091 kr.

Under året fattade regeringen beslut om att installation av grön teknik ska omfattas av en ny skattereduktion, likt rot och rut-avdragen. Inom detta ryms laddare för privat bruk. Detta innebär att stödet för installation av laddare för privat bruk avvecklas i samband med skattereduktionens införande.

Stöd till laddning för boende och anställda

Stöd till icke-publik laddning bröts ut från Klimatklivsförordningen (2015:517) och lades in i en ny förordning (2019:525) under 2019. Detta nya stöd riktar sig till organisationer såsom företag, bostadsrättsföreningar och samfälligheter som vill sätta upp laddstationer för eget bruk. Stöd kan ges med högst 50 procent av kostnaderna, upp till ett tak på 15 000 kr per laddningspunkt.

Ansökningarna hanteras effektivt genom ett mer automatiserat flöde än hos Klimatklivet, vilket innebär en kraftigt förenklad ansökningsprocess för den sökande. Detta är möjligt på grund av ansökningarnas likartade karaktär. Trots automatiseringen vid ansökan kräver dock hanteringen av ärendena fortsatt manuell handläggning i de fall där sökande inte inkommit med all information som krävs. Under året har över 4 000 ansökningar inkommit. Totalt har 119,7 mnkr delats ut till över 2 500 åtgärder.

På Naturvårdsverkets hemsida används det överbryggande begreppet ”ladda bilen” för att vägleda om de olika sätten att ansöka om bidrag till laddningsinfrastruktur. Vi har även producerat en film för att vägleda olika aktörer till rätt typ av bidrag för laddningsinfrastruktur.

LIFE

Naturvårdsverket samordnar arbetet med LIFE-programmen i Sverige. Detta innebär bland annat att informera om programmet, granska ansökningar och representera Sverige i LIFE-arbetet. Det finns ett delprogram för klimat och ett för miljö, i det senare ingår även natur och biologisk mångfald. För projekt som avser området natur och biologisk mångfald hänvisas till avsnittet ”EU:s miljöfond LIFE – natur och biologisk mångfald”

Under 2020 har Naturvårdsverket varit fortsatt aktivt i framtagandet av det nya fleråriga arbetsprogrammet för LIFE, som ska träda i kraft 2021. Vi har bistått Miljödepartementet med underlag och inspel till förhandlingarna och vid tre tillfällen medverkat i möten med EASME (kommissionens organ för LIFE). I arbetet med detta har vi upprättat och hållit kontakt med Energimyndigheten eftersom energifrågorna i det nya arbetsprogrammet planeras att lyftas från Horisont 2020 till LIFE. Energimyndighetens synpunkter har lyfts fram

även av Naturvårdsverket för att dessa frågor ska tas väl om hand i sitt nya sammanhang. Det nya samarbetet mellan myndigheterna har fungerat väl och behöver fortsätta att fördjupas under kommande programperiod. Behovet av en ny medlem i expertgruppen för LIFE med inriktning på energifrågorna har också framförts till Miljödepartementet.

Löpande under året har drygt 30 olika företag, organisationer och andra aktörer som är intresserade av LIFE fått stöd och vägledning. För att sprida kunskap om LIFE och därigenom få in fler och bättre ansökningar anordnades ett webinarium den 26 februari. Totalt anmälde sig 97 kontaktpersoner för olika aktörer till mötet. Den 8 maj hölls en fördjupad workshop för de fem projekt som bedömdes ha kommit längst i sin process mot ansökan. Alla som deltog i denna workshop skickade in sina ansökningar. Både webinariet och workshoppen fick mycket goda betyg av de närvarande.

Antalet ansökningar har ökat sedan tidigare år, totalt lämnades 31 ansökningar in till LIFE från Sverige. Av dessa var fem inom klimatområdet och hela 22 inom miljöområdet (jämfört med sju stycken 2019). Fyra projekt lämnades in till delprogrammet Natur och biologisk mångfald. Mer om dessa i avsnitt "EU:s miljöfond LIFE – natur och biologisk mångfald" ovan.

Av de 22 miljöprojekten har fyra gått vidare till nästa del av ansökningsprocessen, och ska lämna in en fullständig ansökan i februari 2021. Detta är en låg framgångsfaktor med tanke på hur många ansökningar som skickades in. Att ta fram en LIFE-ansökan är dock en lång process och det är inte otroligt att man under 2021 kommer att skicka in ansökningar från projekt som vi haft kontakt med under året. Det är också troligt att flera projekt har påverkats negativt av coronapandemin. Om deras bidragsansökningar beviljats får klimatprojekten besked om först 2021.

Endast ett av de fem miljöprojekt som skickades in 2019 beviljades bidrag av LIFE. Det är glädjande nog ett projekt som Naturvårdsverket gav mycket råd och stöd till under framtagandet av ansökan, både via e-post och även ett fysiskt möte. Syftet med det LIFE-projektet är att utveckla en cirkulär verksamhet för att tillvarata biomassa från urbana miljöer och producera biokol. Projekt har fått 3,7 miljoner euro i medfinansiering från LIFE.

Klimat- och luftmål: statistik och handlingsprogram

Väl underbyggda handlingsplaner inom klimat och luft med verkningsfulla, kostnadseffektiva och genomförbara styrmedelsförslag kommer att påverka den svenska klimat- och luftpolitikens inriktning, både under och efter kommande mandatperiod. Underlag till klimathandlingsplan och förslag till luftvårdsprogram har stor inverkan på möjligheterna att nå utsläppsmålen i det klimatpolitiska ramverket och Sveriges åtaganden under EU:s takt direktiv. Handlingsplanerna bör behandla synergier mellan klimat- och luftvårdsarbetet och Naturvårdsverket arbetar nu samlat med dessa båda områden för att uppnå största möjliga effekt.

På klimatområdet har Naturvårdsverket tagit fram omfattande kunskapsunderlag och genomfört rapporteringar. Vi har bland annat tagit fram utsläppsinventeringen som rapporteras till klimatkonventionen (UNFCCC) och EU. Satsningar har även detta år gjorts på den underliggande analysen av utsläppsutvecklingen, bland annat med fördjupade trendanalyser som publicerats tillsammans med den ordinarie statistiken i december. I maj publicerade vi den preliminära statistiken för hela det föregående året för att ge en tidig indikation på utvecklingen. För att komplettera bilden av Sveriges klimatpåverkan har vi publicerat beräkningar av hur svensk konsumtion påverkar utsläppen av växthusgaser i andra länder. Statistiken tas fram av SCB.

Naturvårdsverket har under 2020 utvärderat påverkan av de restriktioner som sattes in under våren till följd av coronapandemin på luftkvaliteten i svenska städer. Vi samlade in och analyserade preliminära data för luftföroreningarna NO₂, partiklar PM₁₀ och PM_{2,5} och marknära ozon från totalt 28 mätstationer i 18 svenska städer. Resultaten visade tydligt att halterna av luftföroreningar generellt sett var lägre i år jämfört med tidigare år, och en tydlig minskning av halterna kunde ses under våren efter att restriktionerna för covid-19 hade introducerats.

Regeringsuppdrag genomförande av Parisavtalet

Naturvårdsverket redovisade i oktober år 2020 en plan för hur Sverige ska bli ett globalt föredöme i genomförande av Parisavtalet och dess underliggande beslut. Planen innehöll 34 konkreta förbättringsförslag, om allt från utsläppsbegränsningar till klimatanpassning och finansiella flöden.

Uppdraget innebar en inventering av kraven i Parisavtalets artiklar och underliggande beslut, inklusive de tvärgående ämnesområdena jämställdhet, urfolk och mänskliga rättigheter. Kraven jämfördes sedan med det beslutade och praktiska genomförandet i syfte att identifiera gap som kan kräva nya åtgärder för att åstadkomma ett fullständigt genomförande.

Åtgärder för att förbättra luftmiljön

Naturvårdsverket har haft i uppdrag att lämna förslag på hur systemet med åtgärdsprogram för utomhusluft och kontroll av miljö kvalitetsnormerna för utomhusluft kan förbättras. Uppdraget genomfördes under större delen av 2019 och överlämnades till regeringen i februari 2020. Statskontoret hade under samma period ett uppdrag inom samma område. Naturvårdsverket presenterar 20 förslag som syftar till att skärpa det befintliga regelverket och skapa bättre förutsättningar för berörda aktörer att kunna bedriva ett mer proaktivt luftvårdsarbete.

Naturvårdsverket får med förslaget förbättrad insyn och större möjligheter att påverka och stödja det lokala och regionala arbetet med åtgärdsprogram och kontroll. Länsstyrelsernas arbetsinsats förväntas kunna minska när deras deltagande i arbetet med åtgärdsprogrammen blir mer behovsstyrt. För kommunerna kan förslagen innebära ett utökat resursbehov, samtidigt kommer dock deras arbete att underlättas genom förenklade regelverk, ökat

stöd i form av tillgång till bland annat nationella modelleringar, utvecklade it-verktyg och förbättrad vägledning från Naturvårdsverket. För regeringen medför förslagen ökade förutsättningar att samordna och prioritera det nationella arbetet inom luftvårdsområdet, exempelvis genom tillgång till en nationell åtgärdsplan.

Sedan projektet slutredovisades har Naturvårdsverket påbörjat ett flertal aktiviteter för att genomföra de förslag som handlade om förändrade arbetsätt på Naturvårdsverket.

I Luftvårdsprogrammet presenteras åtgärder för att minska utsläppen av ammoniak till 2020 och kväveoxider till 2030. En viktig del i arbetet med att fasa ut fossila bränslen är att utjämna prisskillnaden mellan förnybara och fossila bränslen. Utöver styrmedel kommer innovationer och ny teknik, särskilt inom basindustrin, att vara avgörande för möjligheterna att nå målet. Därför är den innovationstävling om hållbara städer och bästa tillgängliga teknik, ledd av Naturvårdsverket, ett viktigt steg mot lägre utsläpp. Den reviderade luftguiden blir ett fortsatt viktigt verktyg i vägledningen av kommunernas kontroll och tillämpning av miljökvalitetsnormer och vid framtagandet av åtgärdsprogram.

Naturvårdsverket har i uppdrag (regeringsuppdrag som ska slutrapporteras 2022) att analysera förslag på åtgärder för att öka klimatambitionen inom EU. Under året har Naturvårdsverket tagit fram fyra större analytiska underlag kopplat till EU:s gröna giv, bland annat kring EU-kommissionens förslag om skärpta utsläppsmål till 2030 och en eventuell gränsjusteringsmekanism för klimat. Därutöver har myndigheten löpande bistått Regeringskansliet med analyser kopplade till samma frågor.

Nytt nationellt programförslag (ERUF)

Naturvårdsverket har deltagit i flera av Tillväxtverkets regeringsuppdrag för framtagande av nya programförslag för Europeiska regionala utvecklingsfonden (ERUF) för år 2021–2027. Arbetet med fonden har resulterat i ökad samverkan och stärkta relationer mellan deltagande myndigheter och regioner.

I ett av Tillväxtverkets regeringsuppdrag om att ta fram förslag till nationellt regionalfundsprogram för ERUF, programperioden 2021–2027 har vi fått ett särskilt utpekat ansvar att medverka i den nationella programdelen för Hållbar stadsutveckling. Genom aktiv medverkan i den myndighetsgemensamma arbetsgrupp som arbetat med programmeringen har Naturvårdsverket kunnat påverka vilka frågor som programförslaget lyfter fram. Programmet innehåller områden som är särskilt avgörande för att nå miljö- och klimatmålen, samt andra av Naturvårdsverkets olika huvudbudskap inom hållbar stadsutveckling. Vi bidrar även med metodkunskap kring beredning av ansökningar om ekonomiskt stöd. Fyra gd-möten som är direkt knutna till Hållbar stadsutveckling i programförslaget har genomförts under 2020.

Genom att delta i Tillväxtverkets olika dialogmöten samt att påverka via konkreta förslag till textskrivning har Naturvårdsverket kunnat inrikta arbetets

resultat mot att ta hänsyn till miljömålen, det klimatpolitiska ramverket, friluftslivsmålen och strategin för levande städer. Gällande nationella miljö-kvalitetsmålen adresseras här bland annat God bebyggd miljö, Begränsad klimatpåverkan, Frisk luft och Giftfri miljö.

Naturvårdsverket har även samverkat med Tillväxtverket inom ramen för deras regeringsuppdrag om förhandsbedömning avseende finansieringsinstrument inför programperioden 2021–2027 för ERUF. Ett gemensamt förslag har utarbetats till en ”klimatfond” riktad mot små- och medelstora företag, tänkt att komplettera bidrag som finansieringsform. Naturvårdsverket har bistått med erfarenhet och specialistkompetens inom klimatfinansiering. Genom den föreslagna klimatfonden kan effekten på företagets tillväxt och konkurrenskraft öka för de företag som vill investera i lösningar som bidrar till en koldioxidslåre ekonomi.

Naturvårdsverket har också bistått Tillväxtverket och regionerna med stöd och kunskap i framtagandet av de nya regionalfonderna, bland annat genom miljökonsekvensbedömning av hela ERUF-programmet.

Naturvårdsverket har haft ett uppdrag av regeringen att bistå i arbetet att ta fram förslag till program för ERUF, programperioden 2021–2027. Vi har kommenterat regionernas förslag till program för nästa period med fokus på klimat. Vi har också tagit fram underlag till Tillväxtverket och regionerna om nödvändiga villkor enligt förslag till EU-förordning på området. Ett samarbete med Tillväxtverket om indikatorer för att följa utvecklingen på miljöområdet har också ingått i arbetet.

Under 2020 har Naturvårdsverket deltagit i en regional turné tillsammans med Vinnova och Energimyndigheten. Under turnén har Naturvårdsverket kunnat tydliggöra och konkretisera hur regionerna kan arbeta med klimatfrågan under programperioden 2021–2027. Naturvårdsverket har kunnat ta emot synpunkter från regionerna på hur vi kan stödja dem genom våra nationellt utlysta medel och samordna dessa med ERUF.

För att öka våra insikter i företagets utmaningar och behov inom klimatområdet samt hitta resultatinriktade finansieringslösningar för klimatinsatser har vi under våren startat en förstudie med delfinansiering från Tillväxtverket via ERUF 2020. Genom att förstudien baseras på klimatanalyser samt dialog om klimatinsatser med regioner, näringslivsaktörer samt svenska små- och medelstora företag, bidrar den till grundläggande kunskap inför Naturvårdsverkets kommande arbete och samverkan inom ERUF 2021–2027.

Under året har Naturvårdsverket deltagit i övervakningskommittén för Regionalfonderna inom nuvarande programperiod 2014-2020. Inom övervakningskommittén har Naturvårdsverket deltagit i beslut om programändringar som tagits på grund av coronapandemin, och bidragit med klimataspekter i utformandet av vägledande principer för projekturval i Nationella Regionalfondsprogrammet.

9 Hållbart samhälle

Naturvårdsverket ska se till att de lagar och förordningar som riksdag och regering har beslutat om på miljöområdet blir verklighet. Vi ska genomföra miljöpolitiken i samverkan med en rad andra aktörer i samhället. Våra verktyg är i huvudsak föreskrifter, tillsyn, deltagande i domstolsprocesser, beslut om tillstånd och dispenser, vägledning och fördelning av anslag.

I resultatområdet ingår bland annat arbetet med samhällsplanering, cirkulär ekonomi, sanering av förorenade områden, kretsloppsfrågor och bullersamordning. Området fokuserar på miljö kvalitetsmålen God bebyggd miljö, Giftfri miljö, Grundvatten av god kvalitet, Levande sjöar och vattendrag, Hav i balans samt levande kust och skärgård samt Ingen övergödning. Resultatområdet bidrar därigenom också till FN:s hållbarhetsmål.

Resultatbedömning

Naturvårdsverkets treåriga mål är:

- Vi har tagit en tydlig roll i den fysiska planeringen. I arbetet för ett hållbart samhällsbygge har vi fokuserat på transporteffektivitet och ekosystemtjänster.
- I arbetet med cirkulär ekonomi har vi fokuserat på utveckling av styrmedel för en ökad resurshushållning och på fortsatt strategiskt arbete i riktning mot en hållbar plastanvändning.
- I arbetet med klimatanpassning har vi tagit en tydlig roll. Vi fokuserar på naturens förmåga att bidra till minskade negativa effekter av ett förändrat klimat som samtidigt stärker den biologiska mångfalden.

Naturvårdsverket har tagit en tydlig roll inom den fysiska planeringen under året, både genom nya initiativ och genom att fortsätta tidigare insatser. Den nationella strategin för hållbar vindkraftsutbyggnad slutredovisades i januari 2021. I arbetet med att genom fysisk planering uppnå transporteffektivitet har en rad webinarier genomförts kring omvandling av ohållbara trafikleder. Därutöver har Naturvårdsverket drivit på för att få till en digitalisering av miljöbedömningar enligt miljöbalken.

Under året har Naturvårdsverket arbetat med och levererat på flera områden inom cirkulär ekonomi. Den nationella avfallsplanen och avfallsförebyggande programmet har reviderats under 2020 för att uppfylla de krav som ställs i EU:s ändringsdirektiv (EU/2018/851). Nytt är bland annat en beskrivning av hur nationellt beslutade åtgärder och styrmedel bidrar till det avfallsförebyggande arbetet. Arbetet för en hållbar plastanvändning har fortsatt. I regeringsuppdrag nationell plastsamordning redovisar Naturvårdsverket hur samordningen etablerats. Förslaget implementeras av Naturvårdsverket i samarbete med externa aktörer. Utöver det har medel för hållbar plastanvändning använts i projekt och bidrag för att på olika sätt främja hållbar plastanvändning och minska plast i hav och natur.

Naturvårdsverket har under året tagit en tydlig roll inom det nationella klimatanpassningsarbetet och integrerat frågan i våra processer och leveranser utifrån den handlingsplan som beslutades 2019. Därutöver har en vägledning för naturbaserade lösningar för klimatanpassning tagits fram. Vägledningen syftar till att vara ett stöd till olika aktörer, exempelvis kommuner, länsstyrelser och markägare, i att få till ett arbete med klimatanpassning som utgår från naturens egen förmåga att stå emot negativa effekter av ett förändrat klimat och samtidigt stärker den biologiska mångfalden.

Prövningsverksamhet

Naturvårdsverket har inom resultatområdet hållbart samhälle drivit mål och ärenden i domstol för att förbättra och förtydliga praxis rörande prövning av täkt- och gruvverksamheter, avloppsreningsverk och tillståndsprövning som behandlar avfall och efterbehandlingsfrågor. Arbetet har drivits parallellt med annat arbete som syftar till löpande strategisk utveckling av miljörätten. Ambitionen är långsiktig och syftar till att stärka miljöbalken som styrmedel för att nå miljömålen. Under år 2020 har Naturvårdsverket exempelvis deltagit i muntlig förberedelse i Mark- och miljödomstolen i Umeå (MMD) i två mål som rör Kaunis Iron (Naturvårdsverkets ansökan om återkallelse M 1828-18 samt verksamhetsutövarens ansökan om nytt tillstånd M 2090-19).

Naturvårdsverket har framställt omfattande kompletteringskrav i tillståndsmålet, bland annat kopplat till utvinningsavfallet och dess egenskaper samt avfallsanläggningarnas konstruktion, geohydrologiska förhållandena, artskydd och Natura 2000-frågor. Skriftväxling har under året även pågått i återkallelse-ärendet som nu är långt framskridet. Naturvårdsverket har även deltagit i två huvudförhandlingar i Mark- och miljööverdomstolen (MÖD) i täktärenden som Naturvårdsverket överklagat dit, se exempel i tabellen nedan.

Exempel på principiella frågor som drivits i prövningsärenden inom resultatområdet är frågor om den ekonomiska säkerhetens omfattning och efterbehandlingsfrågor för gruvverksamheter, artskyddsfrågor och Natura 2000-frågor vid prövning av utvinningsverksamheter och hur tillstånd för avloppsreningsverk ska vara utformade samt hur kontroll av sådana tillstånd ska regleras.

I följande tabell framgår några exempel på resultat från prövningsärenden inom resultatområdet hållbart samhälle där Naturvårdsverket har agerat under året.

Tabell 17. Större prövningsärenden där Naturvårdsverket agerat under året

Detta har vi gjort	Resultat	Miljö kvalitetsmål
Naturvårdsverket har överklagat en dom från MMD** i Vänersborgs tingsrätt angående tillstånd för Lidköpings kommuns avloppsreningsverk. Naturvårdsverket har överklagat frågan om hur den tillståndsgivna belastningen ska anges i tillståndsmeningen samt föreslagit hur kontroll av denna ska regleras i tillståndet. Tydlig praxis i frågan behövs för att underlätta ett korrekt genomförande av artikel 4.4 i avloppsdirektivet (91/271/EEG).	Prövningstillstånd i MÖD* har meddelats 2020-12-02. Naturvårdsverket kommer också att ta ställning till andra frågor som ingår i verksamhetsutövarens överklagande, såsom behov av villkor om avancerad läkemedelsrening.	Ingen övergödning, Hav i balans samt levande kust och skärgård, God bebyggd miljö
Överklagande av hamnutfyllnad i Skellefteå till MÖD (användning av järnsand). Naturvårdsverket har deltagit vid huvudförhandling. Frågor som Naturvårdsverket drivit är att användning av järnsand i det aktuella ärendet ska klassas som avfall och att MKN vatten riskerar att inte uppnås.	Dom i MÖD kom 2020-02-21 har överklagats av bolaget den 2020-03-19. HD meddelade ej prövningstillstånd.	Giftpri miljö, God bebyggd miljö
Rönnskårsverken, Boliden Mineral AB. Naturvårdsverket har deltagit i huvudförhandling i MMD i Umeå. Målet gäller bland annat de uppskjutna frågorna U11 om efterbehandling och U12 om ekonomisk säkerhet. Naturvårdsverkets fokus har legat på minimering av förorenings-spridning från verksamheten och verksamhetsområdet.	Dom i MMD meddelad 7 maj 2020. Naturvårdsverket har överklagat MMD:s dom. MÖD har meddelat prövningstillstånd i målet. Naturvårdsverket har lämnat ett yttrande avseende bolagets anslutningsöverklagande.	Frisk luft, Giftpri miljö, Hav i balans samt levande kust och skärgård
Cementa. Naturvårdsverket har deltagit i huvudförhandling i MMD i Nacka och MÖD. Naturvårdsverket driver bristande hydrogeologiskt material, påverkan på Natura 2000 och artskyddsfrågor.	Dom i Cementa 2020-01-17: MMD lämnar Cementa AB tillstånd enligt 9 kap. miljöbalken till verksamhet vid bolagets kalkstenstäkter inom fastigheten Gotland Othem Österby1:229. Naturvårdsverket överklagar domen 2020-01-27, komplett överklagande 2020-02-28. Prövningstillstånd i MÖD beviljat. Naturvårdsverket deltog i huvudförhandling i MÖD oktober 2020. Avvaktar dom i MÖD.	Ett rikt växt- och djurliv, Myllrande våtmarker, Levande sjöar och vattendrag, Levande skogar

* Mark och miljööverdomstolen

** Mark och miljödomstolen

Vägledning

Inom resultatområdet hållbart samhälle har Naturvårdsverket tagit fram vägledningar avseende såväl efterbehandling av förorenade områden, hållbar avfallshantering, hållbar produktion och konsumtion som hållbar planering och god bebyggd miljö. Ett urval av vägledningsinsatser redovisas under respektive avsnitt nedan samt sidan 44.

Efterbehandling av förorenade områden

Åtgärder för avhjälpande av föroreningskador

Naturvårdsverket ansvarar för den nationella samordningen och prioriteringen av den del av efterbehandlingen av förorenade områden som finansieras med statligt anslag. I prioritering och fördelning av *anslag 1:4, anslagspost 1 Sanering och återställning av förorenade områden* ingår att följa upp arbetet och se till att pengarna används där de gör störst nytta. Efterbehandlingsanslaget används till utredningar, åtgärder, stärkt tillsyn och tillsynsprojekt i Sverige.

Med anledning av pågående coronapandemi har flera projekt under året bromsats på grund av omprioriteringar av resurser på länsstyrelser och kommuner. Vid upphandlade entreprenader, i synnerhet där utländska entreprenörer haft kontrakt, har pandemin även påverkat tidsplan och genomförande. Utöver detta har Sveriges geologiska undersökningar (SGU), som agerar huvudman för flertalet objekt, av resursskäl tillfälligt pausat ett antal projekt.

Tabell 18. 1:4 Sanering och återställning av förorenade områden

	2018	2019	2020
Ap 1 Sanering och efterbehandling av förorenade områden, omfattning på anslaget, tkr	492 018	548 368	721 218
Ap Sanering och efterbehandling av förorenade område, fördelade medel, tkr	473 423	533 851	516 646
Varav fördelat till åtgärder, tkr	440 567	492 669	451 643
Ap 5 Åtgärd av mark inför bostadsbyggande*, tkr	200 000	160 000	-
Fördelade medel, tkr	151 895	160 000	-
Totalt antal riskklassade objekt	25 459	26 147	26 461
Antal pågående och avslutade utredningar(ackumulerat**)	936	994	1 039
Antal pågående åtgärder	66	79	77
Antal avslutade åtgärder, (ackumulerat**)	126	141	152
Antal pågående åtgärder, av mark inför bostadsbyggande	12	12	12
Antal avslutade åtgärder, av mark inför bostadsbyggande (ackumulerat**)	1	4	5

* Ap 5 har gått upp i Ap1 från och med 2020.

**De ackumulerade siffrorna gäller från när anslaget inrättades.

Enligt Naturvårdsverkets regleringsbrev 2020 skulle minst 100 mnkr användas för sanering av miljögifter för att minska spridning till havs- och vattenmiljö, särskilt för förorenade sediment. Naturvårdsverket fördelade 100,2 mnkr.

Högst 27 mnkr kunde användas för att genomföra uppdraget om Bättre kunskap för hantering av förorenade sediment, 24,9 mnkr användes.

En betydande källa till dioxin i Östersjön har åtgärdats

Förorenade sediment är en källa till miljögifter i havs- och vattenmiljöer. Som föroreningskälla betraktad har Oskarshamns hamnbassäng varit en betydande svensk punktkälla för dioxiner och tungmetaller till Östersjön. Målsättningen med saneringen av hamnbassängens bottensediment var att minska läckaget av bland annat tungmetaller och dioxiner till Östersjön med 90 procent.

Projektets entreprenadarbeten slutfördes under sommaren 2020. År 2021-2023 sker en efterkontroll för att utvärdera om projektet har uppnått måluppfyllelsen. Kostnaderna för projektet som helhet har inte helt sammanräknats ännu men kommer sannolikt att överstiga 600 mnkr. Det statliga bidraget utgör cirka 85 procent av detta, det vill säga drygt en halv miljard kronor. Projektet bidrar genom den sanering som gjorts av sedimenten i hamnbassängen till att förbättra miljön i Oskarshamns hamn och bidra till en förbättring av havsmiljön i Östersjön. På sikt bidrar detta till möjligheten att nå miljö kvalitetsmålen Giftfri miljö och Hav i balans samt levande kust och skärgård. Det globala hållbarhetsmål som framför allt berörs av åtgärden är Hav och marina resurser.

Effektivare hantering av 1:4 anslaget

Naturvårdsverket har fortsatt arbetet med utvecklingen av anslag 1:4. I utvecklingsarbetet har hinder och lösningar identifierats för en effektiv anslagshantering. Stort fokus har legat på att ta fram ett nytt förslag till hantering av den del av anslaget som kan användas till åtgärder av förorenad mark inför bostadsbyggande. Det nya förslaget innebär att den del som omfattar exploatering för bostäder bryts loss och enbart hanteras av exploateringsprojektet.

Naturvårdsverkets styrande dokument för bidragshantering *Kvalitetsmanual för användning och hantering av bidrag till avhjälpande av förorenings-skador*, uppdateras med resultat från utvecklingsarbetet. Manualen ska utgöra ett stöd vid bidragsansökan och beskriva under vilka förutsättningar bidrag kan sökas, vad som ska ingå i ansökan samt hur resultatet av avhjälpandeåtgärderna ska redovisas. De utvecklingsinsatser som gjorts bedöms bidra till effektivare handläggning av bidragsärenden genom ett enklare ansökningsförfarande och tydligare stöd i frågor som rör bidragsärenden. Fler ansökningar kan förväntas genom förändringarna i förutsättningarna för bidraget. Därmed kommer fler förorenings-skador att åtgärdas samtidigt som det blir möjligt att spara grönområden som annars är billigare att bebygga och bostäder kan uppföras där det annars kan ligga förorenad och obrukbar mark. Förtydliganden i vägledningen om hur ärenden med förorenings-skador med begränsat ansvar ska hanteras förväntas öka förståelsen hos målgrupperna. Andelen privatfinansierade åtgärder kan då komma att öka.

Innovation och teknikutveckling med fokus på klimatförändring

Naturvårdsverket använder anslaget för att bidra till etablering av mer innovativa åtgärdslösningar som minskar behov av schakt och deponi genom att prioritera åtgärdsansökningar som bedöms ha betydelse för etablering av sådana åtgärder. Underåret har 21 projekt prioriterats för bidrag utifrån kriterier om innovation och teknikutveckling.

Det är en ökning med tre projekt jämfört med föregående år.

Naturvårdsverket har sedan 2017 gett i uppdrag till SGU att driva beställarnätverket Samverkan för innovation. Nätverket samlar kommunala huvudmän med bidragsprojekt för att lära av varandra och ta fram underlag för val av innovativa åtgärder. Ett resultat av nätverket är att ett antal aspekter som försvårar implementering av innovativa åtgärder har identifierats. Utifrån detta arbetar vi nu med att justera avgörande principer samt hur bidragsprojekten finansieras. Naturvårdsverket bidrar därmed till att uppmuntra och underlätta val av andra åtgärder än schakt och deponi och lyfter fram betydelsen av, och ger förutsättningar för, att öka kvaliteten i åtgärdsutredning och riskvärdering.

Naturvårdsverket bidrar till arbetet med att minska risken att föroreningar i mark sprids vid eventuella skred och ras. Detta gör vi genom att tillämpa ett nytt urvalskriterium för i år som innebär att åtgärder påkallade för att skydda människors hälsa och miljön ska prioriteras. Urvalskriteriet ”Hänsyn till klimatrelaterade risker” har i januari 2020 införts i Naturvårdsverkets styrdokument för prioriteringar, *Nationell plan för prioritering av ansökningar om statligt stöd för avhjälpande av föroreningsskador*.

Åtgärderna ovan bidrar särskilt till miljö kvalitetsmålen Giftfri miljö och Begränsad klimatpåverkan samt de globala hållbarhetsmålen Rent vatten och sanitet för alla och Bekämpa klimatförändringarna.

Förorenade sediment – samverkan för ökad kunskap och prioritering av åtgärder

I juli 2019 fick Naturvårdsverket tillsammans med SGU, Havs- och vattenmyndigheten (HaV) och länsstyrelserna i uppdrag att förbättra kunskapen om förorenade sediment i sjöar och kustområden. Under 2020 har arbetet inom regeringsuppdraget intensifierats. Åtta olika delprojekt pågår parallellt, som i samverkan ska bidra till att samla och bygga kunskap, utveckla verktyg, vägledning och metodik samt ta fram en kunskapsplattform.

Två större digitala seminarier har arrangerats med 150 respektive 250 deltagare, i syfte att både informera och involvera dem som på olika sätt deltar i processen för att åtgärda förorenade sediment. Detta har bidragit till ökad kunskap om förorenade sediment och även gett möjlighet att bidra med inspel löpande till projektet.

Parallellt pågår arbete med miljömålsrådsåtgärder, som tillsammans med regeringsuppdraget bidrar till bland annat miljö kvalitetsmålen Giftfri miljö, Renare sjöar och vattendrag, Hav i balans samt levande kust och skärgård och Ett rikt växt- och djurliv.

Inom ramarna för regeringsuppdraget och miljömålsrådssåtgärden ”Myndighetsnätverk och gemensamma arbetsinsatser - för ökad samverkan, kunskap och ett effektivare åtgärdsarbete med förorenade sediment” har en myndighetsgemensam expertstödsfunktion etablerats i syfte att underlätta länsstyrelser och kommuners arbete med förorenade sediment. Etableringen av ett branschforum är påbörjad i syfte att stärka samverkan och erfarenhetsutbyte mellan myndigheter och andra aktörer, som till exempel verksamhetsutövare och forskare inom området.

Samverkan om statens föroreningsskador ökar åtgärdstakten

Samverkan mellan statliga myndigheter med ansvar för åtgärder av föroreningsskador och riskfyllda områden har fortsatt under året. Samverkande myndigheter är Naturvårdsverket, Fortifikationsverket, Försvarmakten, SGU och Trafikverket. Utgångspunkten för samverkan är en övergripande plan och en årlig handlingsplan med konkreta samverkansåtgärder.

Naturvårdsverket har drivit en samverkansåtgärd som resulterat i en enhetlig struktur för den årliga plan som myndigheterna kan använda för att planera in undersökningar och åtgärder inom områden där de har ett ansvar enligt 2 och 10 kap. miljöbalken.

Under hösten har Naturvårdsverket även arrangerat Skype-möten för erfarenhetsutbyte mellan myndigheterna och för prioritering av samverkansåtgärder för år 2021. Arbetet med samverkan mellan myndigheterna har lett fram till tydliga gemensamma målsättningar som kommer att driva på det statliga arbetet med att avhjälpa föroreningsskador på ett mer strukturerat, enhetligt och transparent sätt. Det kommer att ge en snabbare åtgärdstakt och ökade möjligheter att uppnå miljö kvalitetsmålet Giftfri miljö, medan det globala hållbarhetsmål som framför allt berörs är Ekosystem och biologisk mångfald, i vissa fall även Rent vatten och sanitet för alla.

Kartläggning av föroreningsskador på värdefull natur ger underlag för prioritering.

Naturvårdsverkets uppdrag att förvärva och förvalta värdefulla naturområden för statens räkning innebär ansvar för att åtgärda föroreningar enligt 2 och 10 kap. miljöbalken. Under 2020 har Naturvårdsverket bedömt ansvaret för åtgärd av föroreningar och därefter inventerat de fastigheter där Naturvårdsverket har ett ansvar. Arbetet är slutfört och har gett en bra överblick över de fastigheter där förorening kan misstänkas. Den utförda inventeringen innebär att fastigheterna kan prioriteras för fortsatta utredningar utifrån den risk som de bedöms utgöra för människors hälsa och miljön. Under hösten har Naturvårdsverket påbörjat upphandling av miljötekniska undersökningar av de mest prioriterade fastigheterna. Upphandlingen och undersökningarna ska utföras under 2021.

Tillsyn och vägledning

Länsstyrelsernas och kommunernas tillsyn är i många fall en förutsättning för att den sanering som juridiskt sett ska bekostas av förorenaren ska komma till stånd. Under 2020 fördelade Naturvårdsverket knappt två miljoner kronor till tillsynsprojekt vid länsstyrelserna. Det har gjort det möjligt för länsstyrelserna att fokusera på projekt för tillsynsvägledning, som bland annat omfattar att ta fram handläggarstöd för upprättande av ansvarsutredningar och att de kan utbilda kommunerna i systematisk tillsyn av föroreningskador. Förutsättningarna för en effektiv kommunal tillsyn bedöms därmed öka och bidra till miljö kvalitetsmålet Giftfri miljö.

Vi har under året fortsatt arbetet med att utreda vilka referensvärden som ska ligga till grund för beräkningen av Naturvårdsverkets generella riktvärden för de klorerade lösningsmedlen perkloretylen och trikloretylen i mark. Slutsatsen är att det inte finns tillräckligt vetenskapligt stöd för att använda andra referensvärden än de nuvarande och att de tidigare generella riktvärdena för ämnena står fast. Att Naturvårdsverket nu tagit ställning är vägledande för övriga aktörer inom området vid avhjälpandeåtgärder av föroreningskador orsakade av dessa ämnen.

Grovt miljöbrott i Jönköping och skadestånd till Naturvårdsverket

Naturvårdsverket verkar för att anslag 1:4, Sanering och återställning av förorenade områden endast används när det inte finns någon som står som ansvarig för föroreningen. När det finns en ansvarig bidrar Naturvårdsverket i processer för att utbetalade bidrag ska återbetalas till staten. Ett exempel på detta gäller en fastighet i utkanten av Jönköping där det pågått galvanisk ytbehandling sedan 1963. Vid en miljöinspektion framkom att verksamheten skulle läggas ned varför bolaget förelades att transportera bort kemikalier och avfall samt att genomföra en miljöteknisk markundersökning av byggnad, mark och grundvatten. Föreläggandet hörsammades inte och verksamhetsutövaren försatte bolaget i konkurs. Verksamheten kvarlämnade stora mängder kemikalier i form av bland annat cyanid och syror och en betydande mängd farligt avfall förvarades på ett mycket bristfälligt sätt, i lokaler som också var i mycket dåligt skick. Då det förelåg en påtaglig och omedelbar risk för spridning och exponering av dessa mycket farliga kemikalier beviljade Naturvårdsverket 2016 bidrag för ett akut omhändertagande på anslag 1:4, anslagspost 1. När arbetet med att omhänderta kemikalier och avfall inleddes, påträffades ett tidigare okänt förrådsutrymme som innehöll ytterligare stora mängder kemikalier och kemiskt avfall, varför Naturvårdsverket beviljade ytterligare bidrag för omhändertagandet.

I brottmålsdom gällande grovt miljöbrott från Jönköpings tingsrätt i september 2020, har Naturvårdsverket tilldömts skadestånd på drygt 270 000 kr från den tilltalade verksamhetsutövaren personligen. Såvitt Naturvårdsverket känner till har ett sådant skadeståndsanspråk inte tidigare förekommit i en miljöbrottsdom. Den tilltalade bedömdes vara ensamt ansvarig för verksamheten där det grova miljöbrottet begåtts och dömdes även till fängelse i ett

år och sex månader. Den tilltalade medgav skadeståndsskyldighet mot Naturvårdsverket, så även om domen är överklagad och därför inte vunnit laga kraft är den civilrättsliga delen sannolikt avgjord.

Hållbar avfallshantering

Producentansvar

Tillsyn och tillståndsprövning

Naturvårdsverket bedriver operativ tillsyn när det gäller producentansvar för elutrustning, batterier, förpackningar och plastbärkassar. Vi ser till att producenter tar ansvar för de kostnader som uppstår i samband med insamling och behandling av det avfall som uppstår inom dessa områden och att rapportering av statistik sker enligt gällande bestämmelser.

Under våren genomfördes en omfattande genomgång av statistiken för plastbärkassar i samarbete med ett flertal berörda svenska och utländska producenter i syfte att kvalitetssäkra det statistiska underlaget.

Inom producentansvaret för elutrustning utfärdar vi tillstånd till de aktörer som vill upprätta ett godkänt insamlingssystem för konsumentutrustning. Utöver löpande tillsyn av producentansvaren för elutrustning och batterier har vi bedrivit fortsatt tillsyn av friåkare, det vill säga företag som omfattas av producentansvar men som inte är anslutna till Naturvårdsverkets register. Under året kontaktades runt 50 företag med anledning av tips om att företagen eventuellt omfattades av producentansvaret för elutrustning och batterier. Flera företag förelades att anmäla sig till Naturvårdsverkets producentansvarsregister och utmynnade i 20 nya anmälningar. Under våren genomfördes en informationsinsats riktad till batteriproducenter som fortfarande sätter kvicksilver- och nickelkadmiumbatterier på marknaden, vilket med vissa undantag omfattas av förbud.

Tillsynen inom förpackningar och returpapper har bland annat bestått i avstämningar med de insamlingssystemen som samlar in förpackningar och även representerar producenterna. Ett tiotal ärenden över producenter som sätter förpackningar på marknaden utan att ta ansvar genom att delta i producentansvaret (friåkarärenden) har avslutats under året och ett mer omfattande ärende rörande lämpligt insamlingssystem enligt 2006 års förpackningsförordning har drivits.

En kunskaps- och attitydundersökning kopplad till batterier och elavfall har genomförts under året. Denna typ av undersökningar görs regelbundet för att följa upp effekterna av genomförda informationsinsatser inom ramen för producentansvaren. Resultaten utgör underlag till bedömning och planering av tillsynsarbetet och finns upplagda på våra hemsidor om producentansvar för batterier och elutrustning.

Under våren prövade Naturvårdsverket två ansökningar om tillstånd för insamling av förpackningar från hushåll. I maj avslog Naturvårdsverket de inkomna ansökningarna eftersom insamlingssystemen inte bedömdes nå upp

till de krav som ställdes i förordningen. I en hemställan till regeringen redogjorde Naturvårdsverket för behov av förändringar av de aktuella bestämmelserna. Regeringen beslutade i september om övergångsbestämmelser för förordningen som innebär att nya krav gällande insamling av förpackningar skjuts upp.

Naturvårdsverket fick inte in någon ansökan om tillstånd för insamling av returpapper från hushåll under 2020.

Enklare registrering och rapportering för producenter

Naturvårdsverket administrerar register som vissa producenter är skyldiga att anmäla sig till och/eller registrera sig i samt rapportera in uppgifter till. I början av året lanserades det nya systemet EUPA (E-tjänst för utökat producentansvar) för batterier och elutrustning. Systemet har vidareutvecklats och tar från och med årsskiftet 2020/2021 även emot registreringar från förpackningsproducenter.

Under hösten genomfördes vägledningsinsatser för hur producenter av förpackningar och de som driver insamlingssystem för förpackningar ska registrera sig och rapportera in sina uppgifter i EUPA. Utöver instruktioner om registrering och rapportering omfattar vägledningen även förtydliganden om beräkningspunkter för materialåtervinning, återanvändbara förpackningar, kompositförpackning och andra viktiga begrepp. Behovet av vägledning är stort eftersom reglerna för registrering och rapportering ändrats i samband med implementering både av det så kallade avfallspaketet och den reviderade förpackningsförordningen.

Kunskapsuppbyggnad kopplat till producentansvaren

Naturvårdsverket har under året gjort ett omfattande förberedande arbete inför EU-kommissionens översyn och revidering av både direktivet för uttjänta fordon och bilproducentansvaret, genomfört kunskapshöjande åtgärder inom hantering av batterier och gett expertstöd till Miljödepartementet.

Naturvårdsverket har även genomfört en kartläggning av plastflöden kopplad till uttjänt elektronik och uttjänta bilar. Syftet med kartläggningen var att få en bättre bild av de plastflöden som passerar genom dessa producentansvar och över landsgränser. Det långsiktiga effektmålet är att plasten från dessa produkter ska höjas i avfallshierarkin med högre andel återanvändning och materialåtervinning och lägre andel plastavfall som energiåtervinns och deponeras.

Särskilt farliga ämnen i återvinning

Naturvårdsverket har samverkat med Kemikalieinspektionen i ett projekt med syfte att ta fram mer underlag för att bygga upp kunskapen om utfasning av särskilt farliga ämnen vid återvinning. Projektet har resulterat i att Naturvårdsverket har publicerat rapporten *Control of Substances of Very High Concern in Recycling*.

Hållbar avloppsvattenhantering och dagvatten

Bidrag till rening av dagvatten och avancerad rening av läkemedelsrester

Naturvårdsverket har fördelat bidrag till investeringar dels i dagvattenåtgärder som minskar spridning av mikroplaster och andra föroreningar via dagvatten, dels till implementering av avancerad rening för avskiljning av läkemedelsrester vid avloppsreningsverk.

Under året fördelades medel till 36 projekt som på olika sätt minskar spridning av mikroplaster och andra föroreningar via dagvatten. Totalt beviljades bidrag om 83,9 mnkr till dagvattenåtgärder att betalas ut under åren 2020–2023. Vissa projekt, såsom installation av brunnsfilter, ger omedelbar effekt. I andra projekt, som vid anläggande av större reningsanläggningar för dagvattenhantering, syns effekterna först på längre sikt.

Under året beviljades totalt 18 mnkr för avancerad rening av läkemedelsrester, för utbetalning 2020–2023. Sorsele kommun beviljades drygt 3 mnkr för ett investeringsprojekt avsett för investering i en fullskaleanläggning för avskiljning av läkemedelsrester. Vidare beviljades bidrag till sex förstudier i syfte att generera beslutsunderlag till eventuella investeringar i fullskaleprojekt, se lista nedan.

Investeringsprojekten pågår under flera år, vilket innebär att effekten av investeringar i anläggningar för avskiljning av läkemedelsrester syns först på längre sikt. Idag finns fullskaleanläggningarna med teknik för avskiljning av läkemedelsrester i Linköping och Simrishamn. Ytterligare anläggningar, i Kristianstad, Tierp, Helsingborg och Simrishamn som beviljades bidrag 2018, håller nu på att övergå till driftsfas. De nu beviljade projekten innebär att flera nya anläggningar kommer att byggas på sikt, vilket är en viktig del för den fortsatta utvecklingen av både teknik och kunskap.

Sammantaget genererar de projekt som beviljats bidrag för avancerad rening av läkemedel värdefull kunskap om avancerad rening i praktiken. Projekten bidrar även till kartläggning av var i Sverige avancerad rening gör mest nytta med avseende på miljöeffekter i recipienten – kunskap som bland annat är central för Sveriges efterlevnad av ramdirektivet för vatten och de gränsvärden som finns för särskilt farliga ämnen, inklusive antibiotika. Genom att minska utsläpp av läkemedelsrester till vattenmiljön bidrar projekten till de globala hållbarhetsmålen, generationsmålet, miljökvalitetsmålen Hav i balans samt levande kust och skärgård, Giftfri miljö, Levande sjöar och vattendrag, liksom andra mål om folkhälsa, hållbara städer och regional utveckling.

Tabell 19. Fördelning av bidrag för rening av läkemedelsrester 2020, tkr

Beviljande förstudier	
Sydvästra Stockholmsregionens Va-Verksaktiebolag	4 047
Örebro kommun	450
Vatten & Miljö i Väst AB (VIVAB)	3 515
Uppsala Vatten och Avfall AB	2 044
Alingsås kommun	2 716
VA SYD	1 736
Beviljade investeringsprojekt	
Sorsele kommun	3 153

År 2020 har upp till 15 mnkr fått användas för inventeringar, undersökningar och juridiska bedömningar eller andra utredningar. På dagvattenområdet gjordes en extra utlysning i syfte att ge stöd till kunskapshöjande utredningar kring dagvattenhantering. Sex projekt om totalt cirka 4,2 mnkr har fått stöd och handlar om ökad kunskap om minskad spridning av makro- och mikroplast samt andra föroreningar, modellering och dagvattenanläggningars prestanda. Vad gäller avancerad rening har avtal ingåtts med SLU Umeå. Avtalet uppgår till cirka 7 mnkr och handlar om ekologisk och kemisk uppföljning av recipient efter installation av teknik för avancerad rening vid Linköpings avloppsreningsverk.

Seminarieturné om vägledningen till föreskriften NFS 2016:6 om rening och kontroll av utsläpp av avloppsvatten från tätbebyggelse.

Under hösten 2019 och vårvintern 2020 genomförde Naturvårdsverket, i samverkan med länsstyrelserna, en turné runt om i Sverige för att informera om och diskutera den nya vägledningen till Naturvårdsverkets föreskrifter (NFS 2016:6) om rening och kontroll av utsläpp av avloppsvatten från tätbebyggelse. Seminarierna riktade sig till kommunala miljöinspektörer och länsstyrelsens handläggare av tillsyn av tillståndspliktiga reningsverk samt verksamhetsutövare.

Vi nådde en bred målgrupp vid sammanlagt sju regionala seminarier från Luleå i norr till Malmö i söder. Ett av seminarierna spelades även in och publicerades digitalt, för spridning till fler ute i landet. Syftet med vägledningsturnén var att öka kunskapen om och förståelsen för NFS (2016:6) som ett led i att öka efterlevnaden av avloppsdirektivet, liksom att höja kvaliteten på Sveriges rapportering av avloppsdirektivet till EU. På kort sikt har seminarierna underlättat EU-rapporteringen 2020. Seminarierna gav även tillfälle till en ömsesidig belysning och ett klarläggande av ett flertal svårhanterade tolkningsfrågor.

Gränsöverskridande transporter

Naturvårdsverket är behörig myndighet enligt Förordning (EG) nr 1013/2006 om transport av avfall. Vi prövar tillstånd (anmälningar) om export och import av avfall till och från Sverige, samt transporter genom Sverige, så kallad transit. I rollen ingår också ansvar för illegalt avfall som stoppas i andra länder, tillsynsvägledning och vägledning till företag, samverkan med andra myndigheter och internationell rapportering.

Antalet ärenden om tillstånd för gränsöverskridande transporter av avfall (GRÖT) ligger alltså på en hög nivå och har ökat med 10 procent jämfört med 2019. Totalt har vi fått in 914 ärenden 2020 (2019 var det 856 stycken). Av dessa är 612 importärenden och 200 exportärenden. Transitärendena, vilka kräver betydligt kortare handläggningstid än exporter och importer, var 102 stycken. Under året har vi fattat beslut i 818 ärenden. Kraven på en skyndsam process för handläggning och beslut är hög enligt avfallstransportförordningen. Naturvårdsverket har under ett flertal år haft svårt att klara tidsfristerna. Under 2021 kommer mer resurser att skjutas till.

Vi har påbörjat arbetet med att skapa ett nytt digitalt system för gränsöverskridande avfallstransporter som 2021 ska ersätta det nuvarande systemet Nordic TFS. Även ett nytt mer effektivt handläggningssystem håller på att utvecklas, vilket ska öka förutsättningarna för att hålla tidsfristerna i handläggningen. Det nya digitala systemet ska underlätta för företagen som exporterar eller importerar avfall och på ett säkrare sätt hantera information. I Nordic TFS idag kan företagen ansöka om tillstånd (anmäla), hantera sina anmälningar och registrera enskilda transporter digitalt. Det nya systemet ska utöver detta även omfatta rapportering och registrering av transportdokument. Det sistnämnda kommer att underlätta vår uppföljning och spårning av avfallstransporter.

Naturvårdsverket har handlagt 51 ärenden gällande olagliga transporter av avfall. Ärendena fördelar sig relativt jämnt mellan sådana som stoppats i Sverige av länsstyrelsen, och sådana som upptäckts av myndigheter utomlands. Antalet fysiska kontroller i hamnar och vid gränsövergångar utförda av utländska myndigheter och av länsstyrelserna upphörde nästan helt under våren och sommaren 2020, på grund av restriktioner kopplade till covid-19. Vi förmodar dock att ökningen av antalet illegala ärenden mellan 2018 och 2019 har fortsatt även under 2020.

Vägledning vad gäller tillsyn av gränsöverskridande avfallstransporter
Naturvårdsverket har under år 2020 publicerat en reviderad version av dokumentet "Handlingsplan för tillsyn av gränsöverskridande avfallstransporter".

Avfallstransportförordningen kräver att alla medlemsländer ska ha en inspektionsplan som beskriver hur tillsynen av gränsöverskridande avfallstransporter genomförs. I Sverige har denna plan tagits fram av Naturvårdsverket i samverkan med Tullverket, Kustbevakningen, Polismyndigheten, Åklagarmyndigheten samt de på området tillsynsansvariga länsstyrelserna i Norrbotten, Gävleborg, Stockholm, Västra Götaland och Skåne. Planen beskriver översiktligt hur samverkan är organiserad samt myndigheternas utgångspunkter och resurser inför kommande period. Den används för att strukturera, planera och prioritera de åtgärder myndigheterna behöver genomföra för att tillsyn och brottsbekämpning ska fungera så bra och effektivt som möjligt.

Syftet med dokumentet "Roller och ansvar", som är en bilaga till handlingsplanen, är att vägleda om ansvarsfördelning vid hantering av illegala avfallstransporter och vänder sig till de myndigheter som i sina respektive verksamheter kan komma i kontakt med gränsöverskridande avfallstransporter.

Tabell 20. Volym och kostnad, gränsöverskridande transporter.

	2018	2019	2020
Antal beslut om gränsöverskridande transporter och avfall (GRÖT)	698	757	818
Hanteringskostnad, totalt tkr	4 690	6 523	6 772
Hanteringskostnad per beslut, kr	6 720	8 617	8 279

Avfallsregistret

Den 1 november lanserades det nya avfallsregistret för rapportering av uppgifter om farligt avfall. Skyldigheten att tillhandahålla ett elektroniskt register följer av avfallsdirektivet. Alla verksamhetsutövare som producerar, transporterar, tar emot, behandlar, mäklar eller handlar med farligt avfall ska elektroniskt lämna uppgifter om sitt farliga avfall i avfallsregistret. Cirka en miljon företag i Sverige berörs. I samband med det nya registret har Naturvårdsverket tagit fram föreskrifter om registrering och påbörjat arbetet med uppdatering av föreskrifterna om transport av avfall (NFS 2005:3). Naturvårdsverket bedriver ett omfattande vägledningsarbete om rapportering i avfallsregistret, riktat till både verksamhetsutövare och tillsynsmyndigheter. Teknisk utveckling av registret pågår fortlöpande.

Genomförande av avfallspaketet

Att gå från avfall till resurs var ett av huvudmålen inom EU inför revideringen av avfallslagstiftningen i arbetet mot en mer cirkulär ekonomi. De sex reviderade direktiven, som tillsammans kallas avfallspaketet, har lett till ändringar i svenska lagar och andra författningar. Under arbetet med att utforma lagstiftningen har Naturvårdsverket bistått Regeringskansliet för att bidra till en så ändamålsenlig lagstiftning som möjligt. Detta har också inneburit att vi under året arbetat intensivt med att ta fram en vägledning och ett flertal föreskrifter inom området. Några av de viktigaste områdena nämns nedan. Flera nya krav har införts gällande bygg- och rivningsavfall, där en viktig del är att avfallet ska sorteras på plats där det uppstår. Naturvårdsverket har tagit fram vägledning på området samt föreskrifter om undantag från kraven i vissa specifika fall.

Ett förbud mot att förbränna separat insamlat avfall har införts, vilket utöver löpande vägledning också inneburit en ändring i Naturvårdsverkets föreskrifter om hantering av brännbart avfall och organiskt avfall.

Skyldighet har införts för kommunerna både att lämna information till hushållen om avfallsförebyggande åtgärder och att underrätta Naturvårdsverket om vidtagna åtgärder. Kraven på avfallsplanernas innehåll har ökat. Med anledning av dessa ändringar har Naturvårdsverket uppdaterat föreskrifterna om kommunala avfallsplaner om förebyggande och hantering av avfall. Naturvårdsverket vägleder även vad gäller övriga ändringar som genomförts under året, till exempel gällande definitionen av begreppet kommunalt avfall som syftar till att få fram mer jämförbar avfallsstatistik.

Avfall för anläggningsändamål

Naturvårdsverkets handbok om återvinning av avfall i anläggningsarbeten innehåller vägledning om vilken återvinning som utgör mindre än ringa risk för förorening, vilket styr prövningsnivån. Den innehåller även vägledning om vilket avfall som bör kunna användas för sluttäckning av deponier samt vilken information som bör krävas för avfall som ska återvinnas för anläggningsändamål.

Myndigheten har fortsatt sitt arbete med uppdateringen av handboken. Syftet är bland annat att uppdatera de delar som inte längre är aktuella och att ta fram mer vägledning inom detta område. Det innefattar bland annat vägledning om avfallsdefinitionen, sammanställning av rättsfall och en tydligare vägledning om undersökning av avfallets kvalitet samt hur en miljömässigt lämplig återvinning bör gå till. Naturvårdsverket har också påbörjat ett mer långsiktigt arbete med att ta fram ytterligare vägledning inom området masshantering, vilket bättre ska svara mot de behov som finns hos dem som berörs, framförallt tillsynsmyndigheter men också verksamhetsutövare.

Samverkan inom avfallsområdet

Avfallsrådet

Avfallsrådet, som är Naturvårdsverkets expertstöd för avfallsfrågor, har under verksamhetsåret haft tre möten. Där har bland annat EU:s handlingsplan för cirkulär ekonomi och genomförandet av avfallspaketet i svensk lagstiftning varit på agendan. Det gångna året har 19 myndigheter, branschorganisationer och verksamheter varit representerade i rådet. Avfallsrådet utgör en viktig arena för samverkan genom att många aktörer som är verksamma inom avfall och hållbarhet finns representerade. Genom dialog på rådsmötena kan vi i ett tidigt skede nå ökad transparens och sprida information om vad som är på gång nationellt och därigenom också uppnå en ökad effekt.

Strandstädning

Naturvårdsverket har betalat ut drygt 15,9 mnkr i bidrag för strandstädning 2020. Bidraget gick till 25 kommuner och totalt har 295 ton avfall städats upp. Personer som mestadels står långt ifrån arbetsmarknaden har anställts för att städa och arbetskraften har uppgått till totalt 54 årsarbetskrafter, av dessa var 18 procent kvinnor och 82 procent män. Flera kommuner uppger att coronapandemin har försvårat genomförandet av projekten, eftersom färre personer har kunnat städa har mindre mängder avfall än planerat samlats in. Ett par kommuner har helt avstått från att driva projektet i år.

Nedskräpning

Håll Sverige Rent, vars verksamhet får bidrag av Naturvårdsverket, har under tre år intensifierat sitt kommunikationsarbete för att åstadkomma en positiv skillnad i nedskräpningsbeteendet, vilket nu har fått effekt när det gäller attityd, kunskap och beteende hos allmänheten. Till exempel har andelen 18–29-åringar som anser sig ha mycket hög kunskap om negativa konsekvenser

av nedskräpning ökat från 19 procent (2018) till 27 procent (2020). Andelen som generellt sett upplever att nedskräpningen är ett mycket stort problem har i samma åldersgrupp ökat från 15 procent (2018) till 20 procent (2020).

Två större kampanjer har genomförts: Kusträddarna, med fokus på den marina nedskräpningen, och Håll Sverige Rent-dagen, med fokus på nedskräpning i bostadsmiljöer och skräp av take-away-konsumtion och engångsplast. Båda kampanjerna har resulterat i ökat intresse och deltagande.

Utökat kunskapsläge kring nedskräpning i Sverige

Syftet med regeringsuppdraget *Utöka kunskapsläget kring nedskräpning i Sverige* var att ta fram ett underlag till regeringen i arbetet med genomförandet av EU:s engångsplastdirektiv. Direktivet innebär bland annat att EU-länderna ska uppfylla en rad krav för att minska plastens inverkan på miljön, där vissa plastprodukter kommer att förbjudas. Undersökningen genomfördes av Håll Sverige Rent på uppdrag av Naturvårdsverket. Mätningen genomfördes i centralorterna i 75 av landets kommuner under en vecka i juni. Resultaten kunde genom skattningar skalas upp och spegla alla Sveriges 290 kommuners centralorter. Fimpar och snus var det vanligaste skräpet, en tiondel av skräpet utgjordes av plast. Uppdraget redovisades i augusti 2020.

Hållbar produktion och konsumtion

Förslag till två nya etappmål för förebyggande av avfall

Naturvårdsverket redovisade 21 februari 2020 regeringsuppdraget att föreslå nya etappmål om minskat matsvinn och om återanvändning av förpackningar.

Etappmålsförslagen utformades dels för att bidra till förändrade beteendemönster hos konsumenter och andra aktörer, dels för att bidra till Sveriges genomförande av krav i EU:s förpacknings- och avfallsdirektiv. De etappmålen som Naturvårdsverket föreslog kan mätas och följas upp regelbundet, baserat på uppgifter som, alldeles oavsett nya etappmål, ska inhämtas för att uppfylla EU-krav på rapportering och för att följa upp de globala hållbarhetsmålen.

Regeringen beslutade 25 juni 2020 om nya etappmål för förebyggande av avfall som i stort sett motsvarade Naturvårdsverkets förslag.

Minskat matsvinn, del i uppdrag inom ramen för livsmedelsstrategin

Naturvårdsverket har tillsammans med Livsmedelsverket och Jordbruksverket ett sexårigt regeringsuppdrag att minska matsvinnet utifrån prioriteringar i handlingsplanen *Fler gör mer*, som tagits fram under ett tidigare regeringsuppdrag. Livsmedelskedjan ska dels minska matsvinnet så att det sammanlagda livsmedelsavfallet minskar med minst 20 viktprocent per capita från 2020 till 2025, dels öka andelen av livsmedelsproduktionen som ska nå butik och konsument till 2025.

Regeringsuppdraget Information om hållbar konsumtion av textilier

Naturvårdsverket har under åren 2018–2020, i samarbete med Konsumentverket och Kemikalieinspektionen, drivit informationskampanjen Textilsmart för att öka kunskapen hos konsumenter om textiliers miljö- och hälsopåverkan, med syftet att bidra till en mer hållbar konsumtion av textilier. För att motivera och inspirera till mer hållbara val genom tips, råd och pedagogiska fakta har budskap spridits, bland annat via instagramkontot #Textilsmart, kampanjsajten Textilsmart, webbsidor och i samverkan med bransch, kommuner, regioner och andra aktörer.

Informationsinsatserna har bland annat resulterat i ökat genomslag i nationella medier, ökat intresse för samverkan och tusentals följare i sociala medier. Resultaten följdes under 2019 upp i en konsumentundersökning som bland annat visar på ökat intresse för att hyra, låna, köpa begagnade kläder och sköta om sina kläder bättre. Under 2020 genomfördes ytterligare en konsumentundersökning i syfte att utreda om kunskapsnivån hos konsumenter i fråga om textiliers miljö- och hälsopåverkan förändrats. Regeringsuppdraget kommer att slutredovisas och överlämnas till regeringen 28 februari 2021.

Dialog för en hållbar textil värdekedja

Naturvårdsverket driver tillsammans med Kemikalieinspektionen ”Dialog för en hållbar textil värdekedja med fokus på miljö och kemikalier” där myndigheterna i bred samverkan vill driva på arbetet för att minska miljö- och hälsopåverkan i hela den textila värdekedjan, från produktionen och konsumtionen till avfallshanteringen, och bidra till resurseffektiva och giftfria kretslopp. Dialogen sker i samarbete med aktörer från alla delar av den textila värdekedjan, såsom textilföretag, myndigheter, branschorganisationer, innovations- och utbildningsaktörer, forskare, frivilligorganisationer samt kommunföreträdare och andrahandsaktörer.

Under 2020 har det sjätte och sista dialogmötet i det treåriga initiativet genomförts där mötet hade fokus på internationella perspektiv och samarbeten med fokus på spårbarhet och transparens inom den textila värdekedjan. På det digitala mötet deltog över 20 talare, däribland Sveriges miljöminister och representanter från EU, FN och textilföretag samt aktörer och forskare som utvecklar och saluför märkning och informationsöverföringstjänster från olika delar av världen. Upp till 120 deltagare bidrog i gruppdiskussioner och interagerade via det digitala verktyget mentimeter och chatt. Alla presentationer filmades och finns tillgängliga på Naturvårdsverkets externa webbplats. Information om Textildialogmötet har även spridits digitalt via nyhetsbrev till aktörer inom textil och hållbarhetsområdet.

Textildialogen är ett treårigt myndighetsinitiativ som startade 2017. Nu pågår en utvärdering för att se i vilken utsträckning initiativet bidragit till målsättningarna att minska miljö- och hälsopåverkan i den textila värdekedjan. Utvärderingen undersöker också i vilken utsträckning initiativet bidragit till att öka samordningen mellan pågående initiativ, lära och inspireras av

varandra, och framför allt att skapa uppmärksamhet runt textilfrågorna. I samband med det sista dialogmötet skickades en webenkät till dem som anmält intresse att delta på möten och/eller titta på inspelade presentationer av Textildialogen. Resultatet visar att närmare hälften av de 56 svarande anser att Textildialogen bidragit till att det i Sverige arbetas med eller underlättas för arbete med förlängd livslängd (46 procent), för återanvändning (48 procent) och materialåtervinning (44 procent). Dessutom uppgav 33 procent av de svarande att Textildialogen bidragit till att man inom den egna organisationen arbetar med att underlätta för ökad materialåtervinning, och 21 procent till att man arbetar med återanvändning. Nästan en tredjedel anser också att Textildialogen bidragit till att den egna organisationen uppmärksammar miljö- och kemikaliefrågor kopplade till textilområdet i högre utsträckning än tidigare. Av de svarande anser 63 procent att de fått ny kunskap om miljö- och kemikaliefrågor genom att delta i dialogmötena.

Stärkt arbetet med att minska plast i hav och natur

Naturvårdsverket har sedan 2018 genomfört ett stort antal projekt för att stärka arbetet med att minska mängden plast i hav och natur. Vi har tagit en aktiv och drivande roll och använt medel för att stärka vår och andra aktörers arbete för en hållbar plastanvändning, såväl nationellt som internationellt. Det treåriga arbetet har varit en god grund för att utveckla vår roll i samband med nationell plastsamordning. Vi har bidragit till ökad kunskap och samverkan samt stärkt aktörers arbete med att bidra till miljömålen och de globala hållbarhetsmålen.

Åtgärderna för en hållbar plastanvändning bidrar till att plast används på rätt plats, i resurs- och klimatteffektiva, giftfria och cirkulära flöden med försumbart läckage. Nedan redovisar vi en sammanställning av vårt treåriga arbete. Vi redovisar även årets alla projekt i tabell 21. Naturvårdsverket kommer att publicera en rapport om arbetet under första kvartalet 2021.

Gemensam plan för att stärka arbetet med en hållbar plastanvändning

Genom den nationella plastsamordningen ansvarar vi för att samla in och förmedla kunskap, driva frågor samt främja dialog och samverkan mellan berörda aktörer. Vi fokuserar på fyra effektområden: resurssmart plastanvändning, råvara med minimal miljöbelastning, minskat läckage och ökad högkvalitativ återvinning. Diagrammen nedan visar en fördelning av projekt under perioden 2018–2020 utifrån effektområdena, fördelade på Naturvårdsverkets egna uppdrag samt aktiviteter som bidragit till att främja aktörers arbete för en hållbar plastanvändning.

Diagram 1. Naturvårdsverkets uppdrag

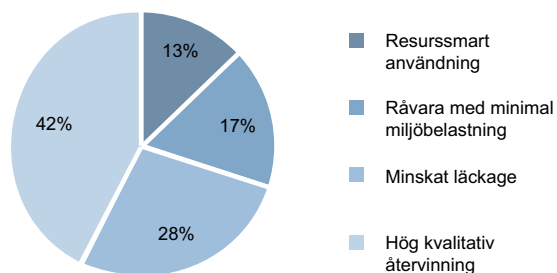
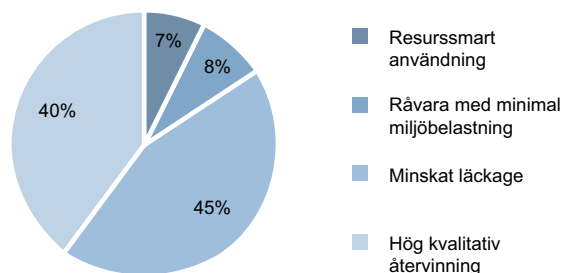

Diagram 2. Bidrag till att främja aktörers arbete

Diagrammen visar en sammanställning och fördelning av de projekt som Naturvårdsverket och andra aktörer med vår finansiering har genomfört under 2018–2020.

Utifrån den kunskap som tagits fram står det klart att det behövs en rad insatser inom olika områden. Störst fokus har legat på effektområdena högkvalitativ återvinning och minskat läckage av både makro- och mikroplast. Rapporten om plastflöden i Sverige från 2019 visar att plastanvändningen och plastavfallet har ökat i Sverige och att större delen av avfallet går till förbränning. Det innebär att ökad högkvalitativ återvinning är avgörande för om Sverige ska nå en hållbar plastanvändning och klimatmålen.

Vi har prioriterat åtgärder för att minska spridningen av plast och mikroplast till miljön. En nationell skräpmätning som genomfördes under en vecka i juni uppmätte uppskattningsvis 3,3 miljoner plastföremål på trottoarer, gågator samt gång- och cykelvägar i svenska centralorter. Detta trots förbud mot nedskräpning enligt miljöbalken.

Öka kunskapen kring mikro- och makroplast för att minska miljöeffekterna av plast och bidra till att Sveriges miljömål nås

Naturvårdsverket har tagit fram kunskap samt bidragit till andra aktörers arbete för att öka kunskapsunderlaget kring plastråvarans miljöpåverkan samt kartlagt behov och förslag för omställningsstöd för att företag ska kunna nå klimatmålen. Myndigheten driver projekt för att finna olika åtgärders potential både att minska utsläpp av växthusgaser från förbränning av fossil plast och för ökad materialåtervinning. För ökad materialåtervinning har vi även tagit fram kunskapsunderlag om miljö- och klimatnyttan med kemisk återvinning och hur den på sikt kan bidra till klimatmålen och en hållbar plastanvändning. Underlagen för nya eller utvecklade styrmedel syftar till att driva utvecklingen mot mer resurseffektiv hantering av plastavfall. Arbetet har bland annat gett ny kunskap om hur miljöavtrycksmetoder kan anpassas och ge ökat incitament till materialåtervinning.

Naturvårdsverket har även initierat ett flertal projekt för att förbättra statistikunderlaget för olika flöden av plastavfall samt övervakningen av det fossila respektive förnybara innehållet i avfall som går till förbränning. Med den ökade kunskapen ökar också tillförlitligheten på utsläppsövervakningen, vilket bidrar till att förbränningsanläggningar betalar rätt pris för sina utsläpp. Vi har också ökat kunskapen om åtgärder som olika aktörer i byggsektorn kan

vidta för en mer hållbar plastanvändning. Kunskapen har kommunicerats via webinarier samt på Naturvårdsverkets externa webbplats. Underlaget används i byggsektorns arbete med utveckling av företagens miljöprogram, exempelvis hur mycket fossil plast som byggs in i byggnader, och potentialen att använda återvunnen plast och biobaserade material. Vi har särskilt fokuserat på de plastflöden som berörs av producentansvarsregler för en ökad återvinning och miljömässigt bättre behandling av avfallet. Plastavfallsflöden från elektronik och fordon passerar även många landgränser. Vi har därför kartlagt flödena av uttjänt elektronik och bilar för att skapa bättre förutsättningar för effektivare styrmedel och tillsyn så att dessa flöden i framtiden ska kunna komma högre upp i avfallshierarkin.

Med fokus på ökad kunskap om mikroplast har vi bland annat genomfört mätningar och analys av mikroplast i sediment. Naturvårdsverket fortsätter även arbetet för att begränsa mikroplast från konstgräsytor. Under 2020 har fokus även legat på ökad kunskap om spridning från granulutfria konstgräsytor, eftersom användningen av sådana har ökat i Sverige. Förutom ett ökat kunskapsunderlag om spridning av mikroplast från dessa ytor redovisar projektet tekniska specifikationer för anläggningar och hur underhåll av ytor med gjutet gummigranulat bästa ska ske för att minska utsläppen av mikroplast. Statens väg- och transportforskningsinstitut (VTI) har även beviljats medel för att öka kunskapen om mikroplast från väg- och däckslitage, vilket är en del av deras treåriga regeringsuppdrag som redovisades i 1 juni 2020. Framtaget kunskapsunderlag har även översatts för att kunna användas i internationella sammanhang.

Stärka nätverk och främja innovation för att möta utmaningarna med plast och mikroplast

Vi har fortsatt arbetet med innovation genom stöd och samverkan med aktörer som väljer att gå före i arbetet med att utveckla och tillämpa ny kunskap. Genom vår kommunikation i skrift och via webinarier når vi företrädare som berörs av plastfrågan inom olika branscher, exempelvis om hållbar plastanvändning i vården och i kommunerna.

Genom innovationstävlingen Zero Microplastics Challenge 2020 ökar och sprider vi kunskap om filterlösningar för mikroplast, som på längre sikt bereder väg för införande av mikroplastkriterier i ekodesigndirektivet för tvättmaskiner avsedda för hushåll. Genom att påskynda marknadsintroduktion av filterlösningar ökar möjligheterna att minska mikroplastutsläpp från textiltvätt. Vi har även genomfört en innovationstävling fokuserad på att ta fram hållbara och alternativa material till gummiytor på skol- och fritidsgårdar. Genom tävlingen ökar kunskapen om alternativa material för konstgräs och gummiytor. På lång sikt kan det leda till att andelen alternativa material till konstgräs och gummiytor på förskole- och skolgårdar ökar, vilket bidrar till klimatanpassning samt ökad biologisk mångfald och grön infrastruktur på dessa ytor.

Naturvårdsverket har beviljat medel till Havs- och vattenmyndigheten, Kemikalieinspektionen och Upphandlingsmyndigheten för att stärka deras arbete under 2018–2020. Vi har även initierat och finansierat beställargrupper för konstgräs i syfte att minska utsläpp av bland annat mikroplaster via avloppsreningsverk, se vidare sidan 142.

Fler miljöstandarder utvecklas inom plastområdet med bidrag från Naturvårdsverket. Finansieringen under 2018–2020 har möjliggjort för Swedish Standards Institute (SIS) att driva internationellt standardiseringsarbete inom plastområdet. Standarder är viktiga, bland annat för att på global nivå bidra till utveckling av utökad materialåtervinning av plast på ett hållbart sätt, vilket SIS driver inom ISO.

Naturvårdsverket har även beviljat bidrag till ett femtiotal utvecklingsprojekt under åren 2018–2020 för att ge stöd till och samverka med aktörer som väljer att gå före i arbetet med att utveckla ny kunskap och tillämpa mer hållbara lösningar. Flera projekt ska ge förbättrade förutsättningar för plaståtervinning, bland annat återvinning av förpackningar, fiskeredskap, fordon, golv och plast från vården. Bland de beviljade projekten finns flera regionala initiativ. Några projekt syftar till att öka återanvändning, exempelvis av förpackningar, matlådor och vårdprodukter. Andra projekt ökar kunskapen om mikroplast, medan ytterligare några utvecklar arbetssätt för att minska nedskräpningen.

Internationellt miljösamarbete för att minska miljöeffekterna från plastavfall

Naturvårdsverket har bidragit med expertis i ett flertal samarbeten för att i internationella sammanhang gemensamt driva utvecklingen mot en hållbar plastanvändning. Arbetet har bidragit till ett stärkt globalt arbete med marint skräp och stöd för internationellt utvecklingssamarbete för att minska mängden plast som hamnar i havet.

I projektet Norden en motor har vi drivit på arbetet mot plastföroreningar regionalt och globalt som ska pågå 2021–2024. Vi har bidragit till en rapport som beskriver hur en global överenskommelse om marint skräp och mikroplast kan se ut inom det nordiska samarbetet Norden en motor, deltagit i UNEA:s expertgrupp för marint skräp och mikroplast, samt i det arbete som sker inom Helcom-, Oskar- respektive Baselkonventionen för att minska plast i hav och natur. Vi har även deltagit i expertgrupper inom OECD samt beviljat dem medel för arbete med bland annat mikroplast från väg- och däckslitage samt mikroplast från textilier.

Inom den europeiska plastpakten har Naturvårdsverket bidragit till att utveckla ambitiösa mål. Vi deltar även i paktens styr- respektive arbetsgrupp samt har beviljat sekretariatet finansieringsstöd för att driva en hållbar plastanvändning inom EU.

Naturvårdsverket stödjer andra länders arbete för att plast i hav ska minska på global nivå. Inom den internationella utlysning som genomfördes 2020 beviljades fyra av cirka 100 ansökningar projektmedel. Projekten har bidragit

till ett rekommenderat nationellt ramverk för producentansvar för förpackningar i Sydafrika, underlag som kan komma till nytta för internationell policyutveckling inom plastområdet, rekommendationer för standardisering av provtagningsmetoder för mikroplast i Kina samt framtagande av verktyg och andra kunskapsunderlag för att stävja läckage av plast i Brasilien.

Tabell 21. 2020 års projekt för att stärka arbetet med att minska plast inklusive mikroplast i hav och natur.

Gemensam färdplan för att stärka Sveriges arbete mot en hållbar plastanvändning.	Målbild och scenario för hållbar plastanvändning.
	Nulägesanalys för styrning på långsikt för arbetet mot en hållbar plastanvändning.
Främja aktörers arbete för att möta utmaningar med plast och mikroplast.	Anordnat samt deltagit i digitala event för att kommunicera arbetet med Nationell plastsamordning och fortsatt samverkan för en hållbar plastanvändning.
	Guide till hållbar plastanvändning.
	Beslutsunderlag för hållbar plastanvändning inom offentlig upphandling.
	Utvecklingsvägar för miljöbedömning för en hållbar plastanvändning.
Innovation för att stödja de aktörer som går före i arbete med en hållbar plastanvändning.	Innovationstävling - Hållbara och naturliga alternativ till konstgräsytor på skol- och förskolegårdar.
	Internationell innovationstävling – för att minska mikroplastutsläpp från textiltvätt.
Myndighetssamverkan.	Stöd till Upphandlingsmyndigheten för fortsatt arbete med offentlig upphandling för en hållbar plastanvändning.
Bidrag för standardisering inom plastområdet.	ISO-sekretariat för plaståtervinning
	Fortsatt att utveckla den tekniska rapporten "ISO/NP TR 23891 Plastics – Recycling – Necessity of standards".
	Svenskt tillägg avseende rötning till "SS-EN 13432 förpackningar – krav gällande förpackningar återvinningsbara genom kompostering och biologisk nedbrytning".
	Generella riktlinjer för återvinning av plastavfall.
	Ordlista till CEN eller ISO.
	Karakterisering av återvunnen plast.
	Uppstart av en ny svensk arbetsgrupp för Textil – miljöaspekter avseende textil av plast, med målsättning att föra upp miljöaspekter på den internationella standardiseringsagendan.
	Nytt terminologiförslag för textilåtervinning av plast.
Finansiering deltagare från akademi för deltagande i standardiseringsarbete inom textil.	

Bidrag till projekt som löser utmaningar med plast och mikroplast.	Värmemarknad Sverige, för fortsatt arbete att fasa ut plast från energiåtervinning.
	Swedish Life Cycle Center, för utvecklandet av allokeringmodeller inom LCA med fokus på PEF-metodik för att styra plastavfall till materialåtervinning.
	Swedish Life Cycle Center, för förbättrad informationsflödet i värdekedjan för ökad återvinning av plast.
	RISE, för att beräkna de fossila koldioxidutsläppen från energiåtervinning.
Kunskapsunderlag för plastråvara med minimal miljöpåverkan.	Utredning om potential för utbyte av fossil plast i Sveriges plastproduktion.
	Utredning för alternativ till fossil plast som byggs in i byggnader.
	Utredning om PVC-golv och dess innehåll.
	Konsultuppdrag för att kartlägga behov av och förslag för omställningsstöd.
Kunskapsunderlag om plastavfall för att driva utvecklingen mot en mer resurseffektiv hantering av uppkommit plastavfall.	En fördjupad kartläggning av plastflöden 2019 för plastavfall som blandat avfall och sorteringsrester från verksamheter till förbränningsrester samt restavfall, främst från hushållen.
	Fördjupad kartläggning av plastflöden i byggsektorn.
	Utreda möjlighet till förbättrad inrapportering av plaststatistik.
	Kartläggning av plastavfall som omfattas av producentansvar samt är vanliga vid expert för effektivisering av styrmedel och tillsyn i framtiden.
	Utveckla metoder för att uppskatta plastsorter och plastmängder i blandade fraktioner på avfallsförbränningsanläggningar.
	Utredning av potential och möjliga miljöeffekter med kemisk återvinning.
	Producentansvar och gränsöverskridande avfallstransporter för plastflöden.
	Förbättrad styrning av plastförpackningar från verksamhetsavfall.
	Utredning om förbättrad styrning av avfall från plastförpackningar.
	Statistik för plastförpackningar samt bygg och rivningsavfall för plast.
	Kunskapsunderlag för att minska läckage av plast.
Mätning av en storleksmässigt mindre fraktion av mikroplast från granulatfria konstgräsytor och ytor med gjutet granulat.	
Provtagning samt analys av mikrokräp av utsjösediment.	
Nudging för minskad nedskräpning. Underlag, workshop samt implementering och utvärdering.	

Internationellt miljösamarbete som bidragit till att minska miljöeffekterna från plastavfall.	Arctic Monitoring and Assessment programme: Expertstöd för miljöövervakningsindikatorer av mikroplast inom det arktiska området.
	Helcom och Ospar: Indikatorutveckling och övervakningsmetoder samt expertstöd för de olika åtgärdsprogrammen som berör plast och mikroplast.
	Baselkonventionen: Implementeringen av krav på plastavfallsexport samt underlag för definitioner av plastavfallskoder för ett bättre genomförande av de nya bestämmelserna.
	OECD: Finansiellt stöd bland annat i arbete med mikroplast från väg- och däckslitage, samt deltagit i expertgrupper för arbetet med plast.
	UNEA: Expertstöd i expertgrupp för marint skräp och mikroplast.
	European Plastic Pact: Finansiellt stöd till sekretariatet. Deltagit i styrgrupp och arbetsgrupp med en drivande roll och ambitiös hållning för att driva frågor i linje med den svenska miljöpolitiken.
	Nordiska ministerrådet: Norden en motor i arbetet mot plastföroreningar regionalt och globalt.
	Internationell utlysning inom BRICS-samarbetet: Fyra beviljade projekt för att stödja utvecklingsprojekt för ett globalt arbete med att minska plast i hav och natur.

Hållbar planering och god bebyggd miljö

Hållbar utbyggnad av vindkraft

Under 2020 har Naturvårdsverket arbetat med färdigställandet av *Nationell strategi för hållbar vindkraftsutbyggnad*, som vi planerar att redovisa till Miljömålsrådet i januari 2021. Naturvårdsverket har sedan 2018 lett arbetet tillsammans med Energimyndigheten inom ramen för Miljömålsrådet. Arbetet sker i samverkan med en rad myndigheter inom Miljömålsrådet: länsstyrelserna, Havs- och vattenmyndigheten, Riksantikvarieämbetet, Folkhälsomyndigheten och Boverket. Vi har fortsatt dialogen och samverkan med olika myndigheter och andra aktörer som är centrala i arbetet för att nå en hållbar vindkraftsutbyggnad. Möten på ledningsnivå har genomförts med Sveriges kommuner och regioner (SKR), Riksantikvarieämbetet och Boverket och rundabordssamtal hållits med företrädare för vindkraftsbranschen. Under hösten har de förslag och det material som arbetats fram inom strategin förankrats på en rad olika sätt, framför allt genom regionala möten med samtliga länsstyrelser samt genom en hearing och webbkonsultation.

En nationell strategi för hållbar vindkraftsutbyggnad är ett viktigt bidrag till målsättningen att skapa förutsättningar för Sverige att ställa om till en elproduktion med en ökad andel förnybar energi. Genom en strategi kan aktörer på olika nivåer inom både privat och offentlig sektor nå en bred

samsyn om hur en hållbar vindkraftsutbyggnad kan genomföras i Sverige. Det omfattande förankringsarbetet som genomförts under året har varit värdefullt för att fånga olika aktörers perspektiv och har givit oss viktiga medskick i arbetet. Arbetet skapar även förutsättningar för att strategin ska vara väl förankrad bland berörda aktörer och utgöra en gemensam grund för det fortsatta arbetet för vindkraftsutbyggnad. Genom att strategin belyser och hanterar olika intressen och målkonflikter i planeringen visar Naturvårdsverket tillsammans med övriga myndigheter vägen för en hållbar energiomställning.

Transporteffektivt samhälle

Naturvårdsverket har vidareutvecklat arbetet med och insatserna för ett mer transporteffektivt samhälle. Fem webinarier om ohållbara trafikleder och stadsdelar har anordnats i syfte att öka kunskapen om åtgärder för omvandling av bilkörfält på trafikleder för att minska bilberoendet i städer. Varje tillfälle har i snitt haft cirka 100 deltagare. Naturvårdsverket har också medverkat med presentationer om ett transporteffektivt samhälle och vikten av omvandling av ohållbara stadsdelar och trafikleder i städer på tre ytterligare seminarier och webinarier som arrangerats av länsstyrelserna.

Sammantaget har dessa insatser resulterat i att kunskap om omvandling av ohållbara stadsdelar och trafikleder i Sverige och internationellt spridits till samhälls- och trafikplanerare samt klimat- och miljöstrateger på lokal, regional och nationell nivå. En förhoppning är att deltagarna fått med sig ny kunskap och nya perspektiv som kommer att tillämpas i planeringen och leda till ett ökat fokus på omställningen till ett mer hållbart och effektivt transportsystem.

Digitalisering av miljöbedömningar

Naturvårdsverket har samverkat med Lantmäteriet och Boverket om hur planprocesser enligt plan- och bygglagen (PBL) och miljöbedömningar enligt miljöbalken ska kunna digitaliseras. Under våren hölls en workshop med representanter för myndigheter och länsstyrelserna, SKR och konsulter för att presentera arbetet med digitaliseringen av miljöbedömningar och väckte där frågan om behovet av en gemensam utveckling av arbetssätt och miljökonsekvensbeskrivningar i en digitaliserad samhällsbyggnadsprocess.

Digitalisering av miljöbedömningar är en förutsättning för att samhällsbyggnadsprocessen som helhet ska kunna bli digital och utgör därigenom en viktig pusselbit i arbetet för ett hållbart samhälle där miljöaspekter integreras i planeringen. Samhällsbyggnadsprocessen omfattar ett stort antal delprocesser som kräver samordning mellan aktörer för att skapa ett enhetligt system. Naturvårdsverkets arbete under året har lett till att samverkan formaliseras och utgör en grund för fortsatt arbete kommande år. I förlängningen leder arbetet till att miljöbedömningarna följer den digitala utvecklingen för samhällsbyggnadsprocessen och utgör ett tillgängligt och användbart underlag för beslut som främjar en hållbar utveckling.

Klimatanpassning

Insatser för att integrera klimatanpassning

Naturvårdsverket har verkat för att ta en tydlig roll inom det nationella arbetet med klimatanpassning och att integrera frågan i våra processer och leveranser utifrån den handlingsplan som beslutades 2019. Bland annat har klimatanpassning integrerats som en del av den nya tillsynsvägledningen för 2 kap. miljöbalken, i arbete med miljömålsuppföljning och miljöövervakning, i fjällsäkerhetsarbetet, i pågående forskningsutlysning om våtmarkers ekosystemtjänster, genom LONA-stödet, i nationella planen för avhjälpande av föroreningskador, i kommande vägledning för grönplanering samt i regeringsuppdragen Genomförande av Parisavtalet samt Uppföljning av OECD:s granskning av Sveriges miljöpolitik.

Vi har även arbetat med särskilda insatser för genomförande av klimatanpassningsförordningen (2018:1428), där ett metodstöd för klimatanpassning av statlig egendom tagits fram och en förstudie om klimatanpassning av ett antal nationalparker har genomförts. Naturvårdsverket har också deltagit i ett internationellt samverkansprojekt tillsammans med Ungern, där ett väglednings- och träningsmaterial för hur klimatanpassning ska beaktas i miljöbedömningsprocessen tagits fram. Genom dessa insatser för att integrera klimatanpassning i myndighetens processer och leveranser skapas förutsättningar för att klimatanpassningsåtgärder genomförs inom de delar av samhället där behov finns.

Samordning och samverkan är centralt för Naturvårdsverkets klimatanpassningsarbete och vi har deltagit i en rad externa sammanhang såsom konferenser, referens- och arbetsgrupper och dialoger med externa samverkansmyndigheter för att bidra med expertis och samla erfarenheter. Några exempel är Boverkets workshop om klimatanpassning för den byggda miljön, webinarier Ohållbara trafikleder, Delegationen för ras- och skred, myndighetsnätverket för stranderosion samt Formas Mål 11-vecka. Naturvårdsverket har i samverkan med ett antal aktörer tagit fram en digital föreläsningsserie om urbana ekosystemtjänster som publicerats på UR-samtiden. Sammantaget har dessa insatser resulterat i att kunskap om hur naturen kan bli ett kraftfullt verktyg i arbetet med att klimatanpassa samhället spridits till en rad olika aktörer, såväl lokalt som regionalt och nationellt.

Vägledning för naturbaserade lösningar

Naturvårdsverket har under året färdigställt en vägledning för naturbaserade lösningar för klimatanpassning. Vägledningens syfte är att vara ett stöd för olika aktörer, exempelvis kommuner, länsstyrelser och markägare, i att få till ett klimatanpassningsarbete som utgår från naturens egen förmåga att stå emot negativa effekter av ett förändrat klimat och som samtidigt stärker den biologiska mångfalden.

Genom vägledningen ges kommuner och andra aktörer möjlighet till bättre förståelse för begreppet naturbaserade lösningar och hur det förhåller sig till andra arbetsområden, såsom grön infrastruktur och ekosystemtjänster.

Genom att ta del av vägledningens exempelsamling med naturbaserade lösningar i olika landskapsområden, till exempel tätbebyggd miljö, kust samt skogs- och jordbrukslandskap och våtmarker, ges kommuner och andra aktörer bättre förutsättningar för att bedriva ett framgångsrikt arbete på området. En förhoppning är att det bidrar till ökade insatser för att lösa de samhällsutmaningar vi har att hantera kopplade till klimatförändringarna och samtidigt främja biologisk mångfald och mänskligt välbefinnande. I förlängningen väntas arbetet också bidra till att flera av miljökvalitetsmålen nås. Arbetet ligger också i linje med målsättningarna för Sveriges nationella strategi för klimatanpassning, Parisavtalet, Konventionen för biologisk mångfald (CBD), Agenda 2030, Sendairamverket samt EU:s gröna giv.

Metodstöd för klimatanpassning av statlig egendom

Enligt klimatanpassningsförordningen (2018:1428) ska myndigheter som förvaltar statlig egendom från och med 1 januari 2019 påbörja arbetet med att anpassa denna till ett förändrat klimat. Under 2019 fanns ingen tillgänglig information om hur arbetet borde bedrivas, något som flertalet statliga myndigheter och länsstyrelser efterfrågade. Mot denna bakgrund ansökte Naturvårdsverket tillsammans med Statens fastighetsverk, Riksantikvarieämbetet samt länsstyrelserna i Norrbotten, Kronoberg samt Uppsala om medel från SMHI för att bedriva arbetsgruppen *Klimatanpassning av statlig egendom - Fastighetsförvaltande myndigheters roll och ansvar*. Arbetsgruppen var aktiv 2019–2020 och genomförde ett antal workshoppar, och dialoger samt samlade in information.

Under våren 2020 sammanställdes materialet i ett metodstöd för myndigheter. Metodstödet presenterades på Myndighetsnätverket för klimatanpassnings vårmöte, och även under länsstyrelsernas klimatanpassningsnätverks möte. Metodstödet har fått positiv respons och har börjat användas av flera myndigheter. På sikt förväntas det nyttjas av ett stort antal myndigheter i arbetet med att klimatanpassa statlig egendom respektive myndigheten råder över.

Nationell bullersamordning

Flera olika myndigheter arbetar utifrån olika uppdrag och expertroller med frågor om buller. För att uppnå en god samordning av arbetet mellan myndigheterna har regeringen utsett Naturvårdsverket till att samordna myndigheternas arbete med buller. Den nationella bullersamordningens styrgrupp har under året utöver löpande avstämningar av pågående arbete med bullerfrågor fokuserat på genomförandet av två projekt. Det ena är ett projekt om fördjupning av begreppet goda ljudmiljöer, vilket följer direkt av den strategi för goda ljudmiljöer som beslutades 2018. Det andra är ett projekt som sätter slutsatserna om hälsokonsekvenser av buller inom WHO:s Noise guidelines for the European Region i en svensk kontext. Projekten avslutas under 2021.

Det myndighetsgemensamt finansierade Kunskapscentrum för buller är inne på sitt sista år i sin nuvarande form. Huvuduppdraget med att anpassa den europeiska modellen för bullerkartläggning, Cnossos-EU, till svenska för-

hållanden är inne i sin slutfas. Situationen med coronapandemin har inneburit förseningar på grund av sjukdom och försämrade förutsättningar att mäta källdata eftersom trafikflödena har minskat kraftigt. Bedömningen är ändå att Cnossos-EU kommer att kunna användas och ge rättvisande beräkningsresultat vid bullerkartläggning enligt förordningen om omgivningsbuller.

Åtgärder för idrottsplatser

Vägledning om buller från idrottsplatser

Naturvårdsverket har tagit fram en ny vägledning om buller från idrottsplatser. Vägledningen visar på möjligheter att vidta åtgärder utifrån omständigheterna i det enskilda fallet, med utgångspunkt i anläggningens nyttjande samt avstånd till bostäder. Vägledningen bedöms leda till att tillsynsärenden som rör klagomål på buller från idrottsutövning kan hanteras på ett bättre sätt än tidigare och bullerstörningar minskas, både proaktivt och genom tillsyn, samtidigt som goda möjligheter till idrottsutövning bibehålls. Vägledningen togs fram då bland annat handläggningen av ett mål rörande en idrottsplats i Mark- och miljödomstolen visat att svårigheter finns för tillsynsmyndigheter att hantera tillsynsärenden om buller från idrottsutövning. Under arbetets gång har Naturvårdsverket samverkat med Boverket och Folkhälsomyndigheten, vilka båda vägleder om angränsande områden och synpunkter har inhämtats från bland annat tillsynsmyndigheter och idrottsförbund.

Beställargrupper för konstgräsplaner

Genom att finansiera beställargruppen för konstgräsplaner (BEKOGR) har vi möjliggjort ett fortsatt arbete för att minska miljö- och hälsopåverkan från konstgräsplaner. Fem projekt initierade inom BEKOGR har beviljats bidrag och startats upp under 2020. De beviljade projekten utvärderar miljö- och samhällsekonomiska aspekter i ett livscykelperspektiv, undersöker förutsättningar för att upprätta en testbädd och bidrar på olika sätt till kunskapshöjande åtgärder inom upphandling av konstgräs. Naturvårdsverket fortsätter även att finansiera Beställargruppen för avancerad rening som fortsatt ger ett betydande mervärde till satsningen på läkemedelsrening. Detta genom att ge stöd vid upphandling och i övrigt hjälpa branschen med samordning och kunskapslyft.

Rådet för hållbara städer

Naturvårdsverket ingår som en av 13 medlemmar i regeringens Råd för hållbara städer. Rådets medlemmar har under år 2020 samverkat kring ett trettiotal åtgärder. Flera möten har hållits med de referensgrupper som är kopplade till Rådet: kommungruppen, forsknings- och innovationsgruppen samt näringslivsgruppen. Det har även skett samverkan med satsningarna Viable Cities och Horisont Europa. Rådet har under året arrangerat ett antal gemensamma konferenser. I början av året arrangerade Vinnova tillsammans med Rådet konferensen "Hur mobiliserar vi för ett hållbart samhälle?" på ArkDes. Under hösten genomförde Formas och Rådet en digital mål 11-vecka. Totalt hölls 19 sessioner, 19 organisationer medverkade och cirka 2000 personer

deltog varav många från kommuner. I december anordnade Länsstyrelsen i Uppsala län och rådet en digital regional konferens på temat omställningskraft. Naturvårdsverket har bidragit med åtgärderna Vägledning om naturbaserade lösningar med fokus på klimatanpassning, Vägledning om kommunal grönplanering och Ohållbara transportsystem.

Rådets gemensamma webbplats www.hållbarstad.se har utvecklats i syfte att få till en mer ändamålsenlig sida där kommuner och andra aktörer lättare ska hitta aktuellt material inom hållbar stadsutveckling.

10 Avgiftsfinansierad verksamhet och investeringsbudget

Avgiftsbelagd verksamhet där intäkterna disponeras

Tabell 22. Avgiftsbelagd verksamhet där intäkterna disponeras, tkr.

Uppdragsverksamhet	+/-tom 2018	+/-2019	Intäkter 2020	Kostnader 2020	+/-2020	Ack +/- 2020
Kväveoxidavgiften (NOx)	0	0	8 628	8 628	0	0
EU:s miljölednings- och miljörevisionsordning (EMAS)	51	8	113	105	8	67
Kadmiumfonden	0	0	1 302	1 302	0	0
Summa	51	8	10 043	10 035	8	67
<i>Tjänsteexport</i>						
Utvecklingssamarbete m.m.	0	0	10 095	10 095	0	0
Summa	0	0	10 095	10 095	0	0
<i>Offentligrättslig verksamhet</i>						
Jägarregister jaktkort	0	0	4 540	4 540	0	0
Jägarregister jägarexamen	-49	-1 137	9 430	7 705	1 725	539
Summa	-49	-1 137	13 970	12 245	1 725	539
Summa intäkter som disponeras	2	-1 129	34 108	32 375	1 733	606

Kväveoxidavgift

Naturvårdsverket ansvarar för att lagen om miljöavgift på utsläpp av kväveoxider efterlevs genom att bland annat granska företagens kväveoxiddeklarationer och genomföra revisioner. Avgiften betalas av avgiftsskyldiga företag och ska sedan återbetalas i proportion till varje produktionsenhetens andel av den sammanlagda nyttiggjorda energiproduktionen. Företag med små utsläpp av kväveoxider per nyttiggjord energimängd får tillbaka ett större belopp än det de betalar in, medan det omvända gäller för företag med stora utsläpp. Naturvårdsverket administrerar kväveoxidavgiften och tar ut ersättning för detta. Det ekonomiska målet är full kostnadstäckning. Utfallet för arbetet med administration av NOx-avgiften 2020 uppgår till 8,6 mnkr vilket är i linje med de 8,9 mnkr som budgeterats i regleringsbrevet för 2020.

EU:s miljölednings- och miljörevisionsordning (EMAS)

Naturvårdsverket är sedan 2014 ansvarig myndighet för EU:s miljölednings- och miljörevisionsordning (EMAS). EMAS syftar till att effektivisera och förbättra miljöarbetet på företag och i organisationer, och är ett komplett miljöledningssystem baserat på ISO 14001. Enligt 3 § förordningen (2014:864) om frivillig miljöledning och miljörevision är Naturvårdsverket behörigt registerorgan, och får ta ut avgifter för verksamheten, besluta om avgifternas storlek och disponera intäkterna i verksamheten. Både intäkter och kostnader för 2020 är något högre än budgeten i regleringsbrevet för 2020 (90 respektive 90 tkr).

Kadmiumfonden

Producenter av slutna nickelkadmiumbatterier betalar en avgift till Naturvårdsverket per kilo slutna batterier som de sätter på marknaden. Avgiften är avsedd att stärka incitament för alternativ till nickelkadmiumbatterier. Den inbetalas till Kadmiumfonden varifrån kommuner, producenter samt de som arbetar för någon av dessa kan söka medel för insamling, sortering, transport och bortskaffande av sådana batterier. Naturvårdsverket administrerar fonden och tar ut ersättning ur fonden för full kostnadstäckning.

Utfallet för kadmiumfonden 2020 uppgår till cirka 1,3 mnkr vilket är väl i linje med den budget för avgiften (1,5 mnkr) som beräknats för 2020.

Tjänsteexport – utvecklingssamarbete

Delar av Naturvårdsverkets internationella samarbeten finansieras med medel från Sida och redovisas som tjänsteexport, enligt gällande regelverk. Beräkningen av intäkter för tjänsteexport görs enligt principen full kostnadstäckning. Intäkterna för 2020 uppgick till 10,1 mnkr, vilket är betydligt lägre än budgeten i regleringsbrevet för 2020 (20 mnkr). Den främsta anledningen till att intäkterna har minskat är att Sida har ändrat finansieringsform för de nya uppdrag som inkommit till Naturvårdsverket under 2019 och 2020. De flesta nya uppdragen finansieras idag genom bidrag.

Jaktregistret

Jägarregistret består av två verksamhetsdelar, jägarexamen och jaktkort. Naturvårdsverket är tillsynsmyndighet för jägarexamen vars provavgifter betalas till Naturvårdsverket. Denna verksamhet belastas med Naturvårdsverkets och Svenska Jägareförbundets kostnader som direkt kan hänföras till provavgifterna. Även jaktkortet är belagt med en avgift som betalas in till Viltvårdsfonden, som förvaltas av Kammarkollegiet. Efter årets slut begär Naturvårdsverket ersättning från Viltvårdsfonden för administrationen av jägarregistret.

Avgiftsintäkterna för verksamheten 2020 uppgick till 14,0 mnkr, vilket är i linje med budgeten i regleringsbrevet för 2020 (13,6 mnkr). År 2020 höjdes avgiften för det teoretiska provet för jägarexamen för att täcka kostnaderna för den digitalisering av jägarexamen som gjorts. Under 2020 har även fler personer än beräknat genomfört det teoretiska provet.

Avgiftsbelagd verksamhet där intäkterna inte disponeras

Tabell 23. Avgiftsbelagd verksamhet där intäkterna ej disponeras, tkr.

Verksamhet 2020	Inkomst-titel	+/-tom 2018	+/-2019	Intäkter 2020	Kostnader 2020	+/-2020	Ack +/- 2020
Övriga ränteintäkter	2394	0	0	1 982	0	1 982	0
Avgifter enligt lagen om handel med utsläppsrätter	2714	0	0	1 850	0	1 850	0
Övrig offentligrättslig verksamhet	2552	0	0	8 560	0	8 560	0
Miljösanktionsavgifter	2537	0	0	13 112	0	13 112	0
Avgifter för prövnings- och tillsynsverksamhet	2537	1 157	-372	4 633	4 724	-91	694
Övriga inkomster av statens verksamhet	2811	0	0	96	0	96	0
Summa intäkter som ej disponeras		1 157	-372	30 233	4 724	30 324	694

Övriga ränteinkomster

Under år 2020 har Naturvårdsverket erhållit ränta om 1,9 mnkr i samband med ett indrivningsärende gällande anslag 1:16 Klimatinvesteringar.

Handel med utsläppsrätter

De flygoperatörer och anläggningar som ingår i handelssystemet för utsläppsrätter och som därmed berörs av lagen (2004:1199) om handel med utsläppsrätter har krav på sig att övervaka och rapportera sina årliga utsläpp. De ska även överlämna sina utsläppsrätter till EU:s system för handel med utsläppsrätter. Om en verksamhetsutövare inte fullgör sin skyldighet att lämna en verifierad utsläppsrappport eller överlämna utsläppsrätter i tid kan Naturvårdsverket besluta om förseningsavgift alternativt en fullgörandeavgift. Avgiften är en straffavgift och tas ut av Naturvårdsverket.

Naturvårdsverket har under 2020 tagit ut 1,8 mnkr i avgifter. Eftersom straffavgifter av detta slag inte tas ut varje år är det svårt att budgetera dessa. Budget i regleringsbrevet för 2020 saknas.

Övrigt offentligrättslig verksamhet

Naturvårdsverket är behörig och vägledande myndighet för avfall som transporteras över Sveriges gränser, vilket innebär att vi godkänner eller avvisar transporter över gränserna. Enligt 7 kap. 9 § förordningen (1998:940) om avgifter för prövning och tillsyn enligt miljöbalken tar Naturvårdsverket ut en avgift för handläggning av anmälningar om gränsöverskridande avfallstransporter.

Under 2020 har avgifter för 8,6 mnkr tagits ut, vilket är högre än budgeterade 5,9 mnkr. Ökningen beror dels på att avgiften höjdes 2020 från 8,5 tkr till 10,7 tkr dels på att antalet anmälningar ökade med cirka 10% i jämförelse med år 2019.

Miljösanktionsavgifter

Miljösanktionsavgift ska enligt 30 kap. 1 § miljöbalken betalas av den som bland annat åsidosätter de föreskrifter, tillstånd eller villkor som anges i förordningen (2012:259) om miljösanktionsavgifter. Avgiften beslutas av tillsynsmyndigheten. Naturvårdsverket är, med vissa undantag, tillsynsmyndighet för producentansvaret för batterier, elavfall och gränsöverskridande transporter. Inom dessa områden kan Naturvårdsverket fatta beslut om miljösanktionsavgift i samband med rapportering av uppgifter till batteriregistret och registret för elavfall (EE-registret) samt för vissa överträdelser enligt EU-förordning 1013/2006 om gränsöverskridande avfallstransporter. Miljösanktionsavgift tas ut med hjälp av Kammarkollegiet.

Under 2020 uppgick dessa avgifter till 13,1 mnkr, vilket är mycket högre än budgeten i regleringsbrevet för 2020, 7,5 mnkr. Miljösanktionsavgiften är en straffavgift och därmed svårbudgeterad.

Avgifter för prövnings- och tillsynsverksamhet

Naturvårdsverket tar ut avgifter för prövnings- och tillsynsverksamhet tas ut enligt 7 kap. 8 e–8 k §§ förordning (1998:940) om avgifter för prövning och tillsyn enligt miljöbalken. Det avser avgifter för godkännande av insamlings-system för elutrustning och förpackningar samt avgifter för Naturvårdsverkets tillsynsverksamhet för de aktörer som har producentansvar för elutrustning och batterier.

Under 2020 har avgifter för 4,6 mnkr tagits ut, vilket är lägre än de 5,5 mnkr som har budgeterats i regleringsbrevet för 2020. Då denna verksamhet ökar och utvidgas påverkar detta även avgiftsintäkterna. Det är svårt att budgetera dessa eftersom det är svårt att beräkna hur många som omfattas av regelverket.

Övriga inkomster av statens verksamhet

Här redovisas övriga slags inkomster som myndigheten inte får disponera utan de ska redovisas mot inkomstitel. Årets inkomster uppgår till 96 tkr och avser framförallt återbetalning av tidigare lämnade bidrag för elcykel. Eftersom denna typ av inkomster inte är regelbundna saknar inkomstiteln budget i regleringsbrevet för 2020.

Investeringsbudget

Tabell 24. Investeringsbudget, mnkr.

	Utfall 2018	Utfall 2019	Budget 2020	Utfall 2020
Anskaffning och utveckling av nya investeringar				
Skydd av värdefull natur (del av 1:14 ap. 1)	1 403	967	835	843
Byggnader, anläggningar m.m. i anslutning till skyddad värdefull natur (del av 1:3 ap.2)	36	13	25	15
Summa utgifter för anskaffning och utveckling	1 439	980	860	858
<i>Varav investeringar i anläggningstillgångar</i>	<i>239</i>	<i>211</i>	<i>175</i>	<i>144</i>
Finansiering				
Anslag 1:14 ap. 1	1 403	967	835	843
Anslag 1:3 ap.2	36	13	25	15
Summa finansiering av anskaffning och utveckling	1 439	980	860	858
Vidmakthållande av befintliga investeringar				
Skötsel av skyddade områden, artbevarande, friluftsliv m.m. (del av 1:3 ap. 2)	1 117	833	982	1 009
Summa utgifter för vidmakthållande	1 117	833	982	1 009
<i>Varav investeringar i anläggningstillgångar</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>
Finansiering				
Anslag 1:3 ap. 2	1 117	833	982	1 009
Summa finansiering av vidmakthållande	1 117	833	982	1 009
Totala utgifter för anskaffning, utveckling och vidmakthållande av investeringar	2 556	1 813	1 842	1 867
<i>Totalt varav investeringar i anläggningstillgångar</i>	<i>239</i>	<i>211</i>	<i>175</i>	<i>144</i>

11 Medarbetare och kompetensförsörjning

Som kunskapsbärande myndighet strävar Naturvårdsverket hela tiden efter att säkerställa att vi har rätt kompetens för vårt uppdrag. Det handlar både om att rekrytera nya kompetenser, men också att se till att utveckla befintlig kompetens för att kunna möta de miljöutmaningar som Sverige och omvärlden står inför.

Traineeprogrammet

Naturvårdsverket har under andra halvan av 2020 startat upp ett nytt trainee-program. Syftet är att utveckla verksamheten genom att rekrytera personer med kompetenser som myndigheten helt eller delvis saknar samt att anställa personer som kan bidra med en mångfald inom perspektiv och erfarenheter. Naturvårdsverket har anställt tio traineer genom programmet. Redan nu, ungefär halvvägs in i programmet, har dock både traineerna och de enheter de arbetar på varit mycket positiva till hur programmet genomförs.

Introduktioner och övriga utbildningar

Med anledning av coronapandemin har introduktionsutbildningar för nyanställda anpassats till digitala format. Utbildningarna har genomförts genom digitala kommunikationsverktyg och struktur och innehåll anpassats därefter. Resultat från utvärderingar visar att det har varit uppskattat med kärnfulla komprimerade pass där det funnits utrymme för interaktion med andra nyanställda. I samband med introduktionsutbildningen har vi också genomfört en workshop inom mångfald och inkludering, för att säkerställa att alla medarbetare är införstådda med hur viktiga dessa frågor är. I utvärderingar har detta workshoptillfälle uppskattats mycket och bidragit till en positiv bild av hur Naturvårdsverket prioriterar frågor om mångfald och inkludering. Hemarbetet har generellt inneburit utmaningar och svårigheter för nyanställda att komma in både i arbetet och i den sociala gemenskapen. Riktade insatser har genomförts för att på bästa möjliga sätt inkludera de nyanställda.

Under året har Naturvårdsverket även haft flera gemensamma utbildningar och föreläsningar för chefer och medarbetare. Några exempel är utbildning inom mötesteknik och mötesledarskap, samverkan och självledarskap. Under året har 12 medarbetare stärkt sitt ledarskap genom att delta i utvecklingsprogrammet Leda utan att vara chef.

I de chefsmöten som genomförts under året har det funnits ett utvecklingsperspektiv. Fokus har varit att bygga chefsgruppen som system, att bygga ledningsgrupperna samt bygga en utvecklingskultur. Det har handlat om psykologisk trygghet och att leda och driva utveckling i komplexitet.

Studentsamarbeten

Ett trettiotal studentpraktikanter, examensarbetare och sommarjobbare har tagits emot i olika delar av myndigheten. Ett fortsatt aktivt samarbete med studenter är viktigt för Naturvårdsverkets kompetensförsörjning och vårt varumärke som arbetsgivare. Nödvändiga anpassningar har därför gjorts utifrån de förändrade förhållanden som pandemin har medfört. Bland annat har det inneburit ökade möjligheter för studenter i fler delar av landet att söka studentuppdrag på Naturvårdsverket, eftersom mycket av både arbete och handledning har skett digitalt.

Stort antal rekryteringar (anpassningar)

Året har präglats av ett stort rekryteringsbehov, både ersättnings- och nyrekryteringar, vilket gjort att vi anpassat rekryteringsprocessen till att bli i stort sett helt digital. De allra flesta av de rekryterande cheferna har genomfört helt digitala intervjuer med kandidaterna, vilket för det mesta har fungerat över förväntan.

Insatser och effekter från kompetensdialogerna under året

Kompetensdialogerna, de forum där ledningen regelbundet diskuterar strategiska och löpande kompetensfrågor för att säkerställa vår kompetensförsörjning, har under året fokuserats på hållbart ledarskap. Vid årets början genomfördes en riskanalys för att identifiera risker för ett ohållbart ledarskap. Dessa risker sammanfattades sedan vid kompetensdialogen och delades in i områden, som sedan bearbetats vidare under året. Arbetet med hållbart ledarskap fortsätter även under nästa år.

Kompetensdialogen har också varit arena för olika vägval inom trainee-programmet, och bidragit till en ökad intern rörlighet.

Hållbart arbetsliv

Naturvårdsverket inledde under 2020 ett långsiktigt samarbete med Partsrådet för att partsgemensamt arbeta med åtgärder för att främja ett hållbart arbetsliv. Under året har workshoppar för att ge verktyg att minska risker i samband med förändringar genomförts samt seminarier för att höja vår förmåga att fånga tidiga tecken på ohälsa.

I början av året arrangerades även utställningen *Ursäkta röran – omställning pågår*, som hade som mål att ge inspiration och verktyg till medarbetare att följa den omställning som pågår i arbetslivet. Den aktuella situationen coronapandemin skapat har inneburit att utbildningar och seminarier som genomförts från kvartal två och framåt har skett digitalt.

Personalredovisning

Naturvårdsverket hade i medeltal 685 medarbetare under 2020 jämfört med 620 medarbetare under 2019. Av dessa är knappt 66 procent kvinnor, vilket är en mindre ökning från föregående år då medelantalet kvinnor var 65 procent. Under året har personalomsättningen varit cirka 6,7 procent, vilket är en lägre siffra än 2019. Medelåldern hos våra medarbetare har sjunkit med ett år från föregående år. År 2020 var medelåldern 46 år, under 2019 var medelåldern 47 år. Vad gäller åldersfördelning utifrån kön har störst förändring skett för målgrupperna kvinnor och män under 40 år, där kvinnor ökat med 14,5 procent och män med 15,8 procent.

Tabell 25 visar åldersfördelning per kön. Eftersom statistiken visar en ögonblicksbild av fördelningen per december 2020 överensstämmer inte det totala antalet med medeltalet anställda (tabell 26).

Tabell 25. Åldersfördelning per kön, totalt antal anställda.

	2018		2019		2020	
	Män	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män	Kvinnor
=40 år	66	127	64	106	76	124
41–45 år	36	68	29	75	26	79
46–50 år	41	65	48	68	47	72
51–60 år	58	117	59	118	63	122
61–65 år	16	34	19	44	17	40
= 66 år	4	3	3	3	2	4
Totalt	221	414	222	414	231	441

Tabell 26. Anställda medeltal.

År	Anställda	Män	Kvinnor
2020	685	34%	66%
2019	620	35 %	65 %
2018	614	36 %	64 %

Sjukfrånvaron har minskat, framförallt den korta sjukfrånvaron.

Minskningen gäller både kvinnor och män och i samtliga åldersgrupper. Den lägre sjukfrånvaron beror sannolikt på att vi på grund av coronapandemin distansarbetat och förändrat vårt beteende med anledning av folkhälsomyndighetens rekommendationer och därmed i mindre utsträckning drabbats av infektioner och andra åkommor som genererar korttidsfrånvaro.

Tabell 27. Sjukfrånvaro i procent.

	2018	2019	2020
Total sjukfrånvaro i förhållande till den sammanlagda arbetstiden	3,10	2,79	2,45
Kvinnor	3,71	3,27	2,92
Män	2,01	1,91	1,58
Andelen av total sjukfrånvaro som har varat sammanhängande i en period om 60 kalenderdagar eller mer	49,22	56,48	57,22
Sjukfrånvaro för åldersgruppen 29 år och yngre i förhållande till den sammanlagda ordinarie arbetstiden för åldersgruppen	2,04	0,99	0,79
Sjukfrånvaro för åldersgruppen 30–49 år i förhållande till den sammanlagda ordinarie arbetstiden för åldersgruppen	3,03	3,26	2,65
Sjukfrånvaro för åldersgruppen 50 år eller äldre i förhållande till den sammanlagda ordinarie arbetstiden för åldersgruppen	3,26	2,33	2,37

12 Återrapporteringskrav, uppdrag och instruktionen

Tabell 28. Särskilda återrapporteringskrav

	Redovisas på sidan
Utvecklat arbete för genomförande av klimatpolitiska ramverket: Naturvårdsverket ska redovisa hur verksamheten utvecklats i syfte att bidra med bra beslutsunderlag, särskilt avseende åtgärder, analysmetoder och beräkning av historiska och prognosticerade effekter, och kostnadseffektivitet, för regeringens arbete med genomförande av det klimatpolitiska ramverket och för att klimatmålen ska nås.	s. 105
Vägledning av andra myndigheter i arbetet med genomförande av miljömålen: Naturvårdsverket ska redovisa sitt arbete med vägledning av de myndigheter som har ett instruktionsenligt uppdrag att verka för miljömålen. Redovisningen ska även innehålla en bedömning av hur arbetet bidragit till ett stärkt arbete för ekonomisk, social och ekologisk hållbar utveckling.	s. 48
Agenda 2030: Naturvårdsverket ska redovisa hur myndigheten har utvecklat sitt arbete med att integrera Agenda 2030 i sin verksamhet och därigenom bidra till att genomföra de globala målen för hållbar utveckling i Agenda 2030.	s. 50
Läkemedel i miljön: Naturvårdsverket ska redovisa sitt arbete med läkemedel i miljön samt beskriva och i möjligaste mån kvantifiera vilka resultat bidraget enligt förordningen om avancerad rening av läkemedel har gett och vilka resultat som förväntas. Redovisningen ska innehålla information om vilken typ av installationer som fått bidrag.	s. 125
Plast i hav och natur: Naturvårdsverket ska redovisa hur medlen för att stärka arbetet med att minska plast i hav och natur har använts samt vilket resultat arbetet har gett. Redovisningen ska avse resultat av insatser under perioden 2018–2020.	s. 132
Globalt kemikaliearbete: Naturvårdsverket ska redovisa sitt arbete med att stärka det globala kemikalie- och avfallsarbetet. I detta ingår också arbete inom EU som är av betydelse för utvecklingen av det globala kemikalie- och avfallsarbetet. Naturvårdsverket ska redovisa hur myndigheten har samarbetat med strategiska länder och organisationer samt hur myndigheten arbetat för att stärka den svenska närvaron i det internationella konventionsarbetet eller andra globala processer.	s. 66
Textildialogen: Naturvårdsverket ska redovisa resultatet av det fortsatta arbetet med Textildialogen, som genomförs i samarbete med Kemikalieinspektionen, med deltagande av bransch och ideella aktörer. Redovisningen ska särskilt visa hur textildialogerna bidrar till att kraftigt öka återbruk och återvinning av textilier.	s. 131
Vilda pollinatörer: Naturvårdsverket ska redovisa sitt arbete med miljöövervakning av vilda pollinatörer och hur verket har förhållit sig till EU-kommissionens arbete med indikatorer för pollinatörer.	s. 25
Låglandsleder: Naturvårdsverket ska redovisa sitt arbete i nätverket för låglandsleder.	s. 86
Friluftslivets år: Naturvårdsverket ska redovisa sitt deltagande i förberedelserna för genomförandet av ett Friluftslivets år.	s. 86
Förvaltningsverktyg för toleransnivåer för skador inom rennärings: Naturvårdsverket ska redovisa hur myndigheten bidragit till arbetet med att i samverkan med Sametinget fortsatt arbeta med ett förvaltningsverktyg utifrån fastställd toleransnivå för skador orsakade av stora rovdjur inom rennärings. Detta i syfte att upprätthålla en hållbar rennäring och en gynnsam bevarandestatus för stora rovdjur. Naturvårdsverket ska särskilt redovisa sitt arbete med vägledning om toleransnivåns betydelse vid eventuell prövning av förutsättningar för jakt på stora rovdjur.	s. 91

	Redovisas på sidan
En sammanhållen landsbygdpolitik: Naturvårdsverket ska redovisa hur myndigheten i samverkan med andra statliga aktörer bidragit till en sammanhållen landsbygdpolitik. Utgångspunkt för rapporteringen är Tillväxtverkets uppdrag N2018/04123/HL. Myndigheten ska även redovisa hur myndigheten i samverkan med andra statliga aktörer bidragit till att uppfylla den nationella livsmedelsstrategin.	s. 82
Nationell förvaltningsplan för vildsvin: Naturvårdsverket ska lämna förslag till hur målsättningen i den nationella förvaltningsplanen, om en livskraftig, frisk och kontrollerad vildsvinsstam som inte orsakar oacceptabla skador i exempelvis grödor och trafik, kan konkretiseras. Förslaget ska innehålla mål för vildsvinsförvaltningen och en plan för hur de ska uppnås.	s. 92

Tabell 29 Redovisade regeringsuppdrag

Uppdrag	Diariernr	Redovisning
Följa upp och utvärdera den gemensamma jordbrukspolitiken effekter på miljön, inkl. kulturmiljön (L2014/2997/ELT)	NV-04697-15	löpande 2015-2019, till SJV som ska redovisa slutligt den 31 jan. 2020
Bistå Miljömålsrådet (M2018/01715/S)	NV-04983-18	årligen i ÅR, sid 47
Inom ramen för det nationella skogsprogrammet, utarbeta en sammanhållen och regelbunden statistik om areal skogsmark (N2018/04159/SK)	NV-05771-18	till SST, som årligen ska redovisa den 30 april
Medverka i genomförandet av EU:s strategi för Östersjöregionen och dess handlingsplan (M2016/00087/Nm)	NV-00436-16	årligen den 31 jan 2017–2020
Strategisk användning av spetstekniker och avancerade systemlösningar för hållbar stadsutveckling (N2016/03599/IF)	NV-04163-16	årligen den 15 mars 2017–2020
Bidra till en samverkansfunktion och handlingsplan för arbetet mot antibiotikaresistens (S2017/01706/FS)	NV-02364-17	till FoHM och JV, som årligen ska redovisa den 31 december t.o.m. 2020
Ta emot personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga för praktik (A2018/00925/A)	NV-03534-18	till Statskontoret den 1 april 2019, 1 april 2020 samt 15 jan 2021
Ta emot nyanlända arbetssökande för praktik 2019 och 2020 (Fi2018/01701/ESA)	NV-03556-18	till Statskontoret den 1 april 2019, 1 april 2020 och den 15 jan 2021
Följa upp mål för förenklingsarbetet på centrala myndigheter (N2014/5377/ENT)	NV-00241-16	årligen till Tillväxtverket den 1 mars 2015–2021

Uppdrag	Diariernr	Redovisning
Stödja aktörer med regionalt utvecklingsansvar i arbetet med regionala handlingsplaner för att integrera och stärka klimat- och miljöperspektiven i det regionala tillväxtarbetet (N2016/08073/RTS)	NV-08995-16	till Tillväxtverket, som årligen ska redovisa 2017/2020 samt en slutredovisning den 31 okt 2021 Naturvårdsverket och Tillväxtverket har sammanställt ett dokument, som utgör en årlig redovisning av resultatet av uppdragets genomförandet oktober 2019–oktober 2020. Rapporten godkändes av respektive myndighet och lämnades sedan av Tillväxtverket till Näringsdepartementet.
Vissa frågor kopplade producentansvaren för förpackningar och returpapper (M2018/02231/Ke), det om insamling av förpackningsavfall i utemiljöer återkallat	NV-06280-18	den 1 febr 2019, den 2 mars 2020 samt den 31 dec 2021
Bistå Rådet för hållbara städer, (M2017/03235/Mm, Fi2019/04160/SPN)	NV-08919-17	t.o.m. maj 2022, redovisas årligen i årsredovisningen, s. 145
Förbättrad avfallsstatistik och spårbarhet, inkl. inrättande av digital lösning (RB19)	NV-02329-19	den 5 juli 2020 en digital lösning, 31 januari 2021
Översyn av åtgärdsprogram för luftkvalitet (M2019/00648/KI)	NV-02575-19	den 28 februari 2020
Utreda behovet av grytanlagsprov med levande grävling (N2019/02260/DL)	NV-05336-19	den 1 juli 2020
Utvärdera djurvälrfärden vid träning inför prov eller vid anlagstest i vilt-hägn (N2019/02262/DL)	NV-05335-19	den 30 december 2020
Uppdrag gällande genomförande av tillståndsfrågor i det omarbetade förnybartdirektivet (I2019/02687/E)	NV-04313-19	den 31 januari 2020
Utreda frågan om områdesfinansiering av klövvilt (N2019/02199/FJR mfl)	NV-05316-19	den 15 oktober 2020
Konventionen för biologisk mångfald (RB 19)	NV-05496-19	den 1 oktober 2020, en delredovisning 1 mars 2020
Uppföljning av OECD:s granskning av Sveriges miljöpolitik (RB 19)	NV-05497-19	den 15 juni 2020
Vissa frågor kopplade till genomförandet av engångsplastdirektivet (M2019/01429/R)	NV-05475-19	den 15 januari 2020
Revidera förvaltningsplan för gråsäl, utvärdera beståndsreglerande jakt på gråsäl samt föreslå åtgärder för att skydda bestånden av torsk (N2019/02392/FJR mfl)	NV-05674-19	åtgärder för att skydda bestånden av torsk 1 juni 2020, utvärdering 1 juni 2021.
Föreslå hur Sverige ska uppfylla rapporteringskrav enligt MKB-direktivet (M2019/01850/Me)	NV-07805-19	den 20 mars 2020, förlängt till 18 juni 2020
Nya etappmål för förebyggande av avfall (M2019/01428/Ke)	NV-05517-19	den 28 februari 2020

Uppdrag	Diariernr	Redovisning
Uppdrag om förstudie avseende digitalisering av tillsynsvägledning (M2019/02014/Me)	NV-08197-19	den 31 mars 2020, särskilda medel
Uppdrag klimatrapportering (M2019/02015/KI), tilläggsuppdrag på gång med element som skulle stötta genomförandet av det klimat-politiska ramverket	NV-08981-19	den 16 november 2020
Prognoser (RB 20)	NV-00043-20	årligen den 10 februari, 4 maj, 27 juli och 23 oktober 2020
Klimatredovisning enligt klimatlagen (RB 20)	NV-00044-20	dels i samband med den årliga uppföljningen, dels den 30 april 2020
Redovisning av stöd till lokala klimat-investeringar (RB 20)	NV-00045-20	den 15 april 2020
Hanteringen av biogas i EU:s utsläppshandelssystem (RB 20)	NV-00047-20	den 15 juni 2020
Genomförande av Parisavtalet (RB 20)	NV-00049-20	den 2 oktober 2020
Industriutsläppsdirektivet (RB 20)	NV-00054-20	den 29 maj 2020
Nationell platsamordning (RB 20)	NV-00056-20	den 7 september 2020
Utöka kunskapsläget kring nedskräpning i Sverige (RB 20)	NV-00057-20	den 12 juni 2020 den 24 aug enl ändrat RB NV 05399-20
Produkters livslängd och återvinningsbarhet (RB 20)	NV-00076-20	den 15 juni 2020
Sammanställning av medel för biologisk mångfald (RB 20)	NV-00090-20	den 26 juni 2020
Uppföljning av strandskyddet (RB 20)	NV-00092-20	den 30 april 2020
Medelsanvändning och resultat för naturvård och biologisk mångfald (RB 20)	NV-00094-20	den 31 mars 2020
Uppdatering av den svenska genomförandeplanen för Stockholmskonventionen (RB 20)	NV-00095-20	den 30 september 2020
Granbarkborren (RB 20)	NV-00099-20	den 15 oktober 2020
Terrängkörningsplaner (RB 20)	NV-00101-20	den 31 mars 2020
Utreda och redogöra för möjligheter och förutsättningar för Sveriges genomförande av Parisavtalets artikel 12	NV-01287-20	den 31 oktober 2020
Översyn av förordningen om miljöledning i statliga myndigheter (M2020/00238/Nm)	NV-02142-20	30 september 2020
Se över systemet för avgifter för sådan prövning och tillsyn som sker enligt miljöbalken (M2020/00666/Me)	NV-04185-20	Statskontorets del 16 december 2020, NV:s del 30 juni 2021
Se över kriterier för och anspråken på områden av riksintresse	NV-01135-20	1 december 2020
Ta fram förslag till nationellt regionalfondprogram för Europeiska regionala utvecklingsfonden (N2020/00896/RTL)	NV-03638-20	den 31 december 2020

Tabell 30. Instruktionen.

Instruktionen	Redovisas på sidan
1 § Naturvårdsverket är förvaltningsmyndighet på miljöområdet i frågor om klimat och luft, mark, biologisk mångfald, förorenade områden, kretslopp och avfall, miljöövervakning samt miljöforskning. Naturvårdsverket har en central roll i miljöarbetet och ska vara pådrivande, stödjande och samlade vid genomförandet av miljöpolitiken. Naturvårdsverket ska verka för att det generationsmål för miljöarbetet och de miljökvalitetsmål som riksdagen har fastställt nås och ska vid behov föreslå åtgärder för miljöarbetets utveckling. Naturvårdsverket ska främja en hållbar utveckling med utgångspunkt i generationsmålet och miljökvalitetsmålen.	Hela årsredovisningen
2 § Naturvårdsverket ska inom miljömålsystemet:	
1. vägleda berörda myndigheter i deras arbete med genomförande och uppföljning	s. 32, 47f
2. utvärdera, följa upp och i samråd med berörda myndigheter utveckla tillämpningen av samhällsekonomiska analyser,	s. 48 f
3. löpande och strategiskt analysera och utvärdera styrmedel och åtgärder,	s. 33, 51 f och 104 f
4. varje år redovisa en samlad beskrivning av det närmast föregående årets resultat med a) en uppföljning av etappmålen, b) en redovisning av de åtgärder som vidtagits för att nå miljökvalitetsmålen och generationsmålet, och c) en analys av utvecklingstrenden i förhållande till miljökvalitetsmålen och generationsmålet, och	s. 32 f
5. vart fjärde år redovisa en fördjupad utvärdering av möjligheterna att nå miljökvalitetsmålen och generationsmålet med a) en analys av förutsättningarna att nå vart och ett av miljökvalitetsmålen, och b) en målövergripande analys av utvecklingen mot generationsmålet och miljökvalitetsmålen.	s. 32
I arbetet med redovisning enligt första stycket 4 och 5 ska Naturvårdsverket höra och samordna berörda myndigheter. Förordning (2015:124).	s. 32
3 § Naturvårdsverket ska inom sitt ansvarsområde särskilt	
1. ansvara för central tillsynsvägledning,	s. 44, 69, 102 f, 118 f, 121
2. samverka med länsstyrelserna för att åstadkomma ett effektivt tillsynsarbete,	s. 44, 69, 102 f, 118 f, 121
3. bevaka allmänna miljövärdsintressen i mål och ärenden där miljöbalken tillämpas och som handläggs hos myndigheter och domstolar samt lämna Naturvårdsverkets synpunkter tidigt i processen,	s. 47, 72, 98, 116
4. delta i miljöprövningar som gäller frågor som är principiellt viktiga eller har stor betydelse för miljön,	s. 47, 72, 98, 116
5. vägleda statliga myndigheter i deras miljöledningsarbete,	s. 50
6. samordna uppföljning och utvärdering av miljökvalitetsmålen Begränsad klimatpåverkan, Frisk luft, Bara naturlig försurning, Skyddande ozonskikt, Myllrande våtmarker, Storslagen fjällmiljö och Ett rikt växt- och djurliv,	s. 33
7. utveckla, följa upp och samordna arbetet med miljöinformationsförsörjning och ansvara för den övergripande administrativa samordningen av miljöövervakningen,	s. 16 f, 36 f
8. i samråd med Havs- och vattenmyndigheten fördela medel för miljöövervakning, uppföljning av miljökvalitetsmålen och internationell rapportering och eftersamråd med övriga berörda myndigheter och organisationer ansvara för genomförandet av miljöövervakningen samt beskriva och analysera miljö-tillståndet inom sitt ansvarsområde,	s. 16 f, 32 f och 34
9. finansiera miljöforskning av hög kvalitet till stöd för Naturvårdsverkets och Havs- och vattenmyndighetens arbete,	s. 27
10. samverka med Havs- och vattenmyndigheten i frågor som har betydelse för havs- och vattenmiljön,	
11. göra kunskaper om miljön och miljöarbetet tillgängliga för myndigheter, allmänheten och andra berörda,	s. 36
12. ansvara för nationell samordning och prioritering när det gäller avhjälpan av sådana föroreningsskador och allvarliga miljöskador som avses i 10 kap. miljöbalken,	s. 121

Instruktionen	Redovisas på sidan
13. ansvara för administration, uppföljning och utvärdering av de bidrag som omfattas av förordningen (2004:100) om avhjälpan av föroreningskador och statligt stöd för sådant avhjälpan,	s. 121
14. förvärva och förvalta värdefulla naturområden för statens räkning,	s. 69 f
15. ansvara för att ta fram underlag för beslut att inrätta nationalparker,	s. 71
16. verka för att förutsättningarna för friluftslivet bevaras och utvecklas,	s. 85 f
17. samordna myndigheternas arbete när det gäller friluftsliv och samverka med andra berörda i sådana frågor,	s. 85 f
18. verka för en hållbar utbyggnad av vindkraft,	s. 138
19. ansvara för frågor om jakt och vilt enligt jaktlagstiftningen,	s. 89 f
20. verka för att avfallshanteringen i fråga om kapacitet och metoder är effektiv för samhället och enkel för konsumenterna,	s. 123 f
21. samordna myndigheternas arbete när det gäller omgivningsbuller, och	s. 141
22. vara medlem i en sådan ideell förening som avses i 2 § Laponiaförordningen (2011:840). Förordning (2015:570).	Vi är en medlem och deltar även i föreningens partsråd och styrelse
4 § Naturvårdsverket ska delta i det arbete på miljöområdet som regeringen bedriver inom EU och internationellt. I det arbetet ska Naturvårdsverket inom sitt ansvarsområde särskilt	
1. bidra med underlag och expertkunskap,	s. 54 f
2. delta i möten enligt instruktioner från Regeringskansliet och rapportera från mötena,	s. 54 f
3. bidra till Sveriges politik för global utveckling och genomförandet av politiken,	s. 54 f
4. bedriva bilateralt samarbete,	s. 58
5. ansvara för internationell rapportering,	s. 34
6. vid sitt deltagande i Europeiska kommissionens arbetsgrupper tidigt bedöma konsekvenserna av viktiga förslag och ge dem som berörs möjlighet att lämna synpunkter till Naturvårdsverket, och	s. 54 f
7. när Europeiska kommissionen har lämnat ett slutligt förslag till EU-lagstiftning skyndsamt redovisa en konsekvensbedömning av förslaget till Regeringskansliet.	s. 54 f
5 § Naturvårdsverket får bedriva tjänsteexport som är direkt kopplad till det utvecklingsarbete som Naturvårdsverket bedriver internationellt, inklusive sådan tjänsteexport som avser Sveriges internationella utvecklingssamarbete, och som ligger inom ramen för det uppdrag som anges i denna instruktion, annan förordning eller i beslut som regeringen har fattat.	Finansiell redovisning
6 § Naturvårdsverket får i tvister om skadestånd enligt 32 kap. miljöbalken väcka offentlig gruppåtal enligt 32 kap. 13 § miljöbalken och lagen (2002:599) om gruppåtal, om myndigheten anser att det är nödvändigt för att tillgodose angelägna allmänna miljöintressen	Har ej nyttjats under 2020
7 § Naturvårdsverket ska se till att de regelverk och rutiner som myndigheten disponerar över är kostnadseffektiva och enkla för medborgare och företag.	Ingår i vårt arbete med ständiga förbättringar
8 § Naturvårdsverket ska inom sitt ansvarsområde hjälpa Statens jordbruksverk med sådant underlag som behövs för information, utbildning, tillsyn och för hur avvikelser ska bedömas från stöd synpunkt när det gäller verksamhetskrav enligt förordningen (2004:760) om EU:s direktstöd för jordbrukare, m.m. och förordningen (2007:481) om stöd för landsbygdsutvecklingsåtgärder.	Naturvårdsverket har bistått Jordbruksverket med de underlag som behövs och bidragit i utbildningar
8 a § Naturvårdsverket ska vara nationell kontaktpunkt och samordnande myndighet i fråga om Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1293/2013 av den 11 december 2013 om inrättandet av ett program för miljö och klimatpolitik (Life) samt om upphävande av förordning (EG) nr 614/2007. Förordning (2014:229).	s. 112
8 b § upphävd oktober 2019 genom förordning (2019:637)	

Finansiell redovisning

SAMMANSTÄLLNING ÖVER VÄSENTLIGA UPPGIFTER I TKR

	2020	2019	2018	2017	2016
Låneram Riksgäldskontoret					
Beviljad i regleringsbrev	115 000	115 000	90 000	75 000	70 000
Utnyttjad	102 068	86 977	58 352	50 755	53 572
Kontokredit hos Riksgäldskontoret					
Beviljad i regleringsbrev	8 000	18 000	18 000	14 700	18 000
Maximalt utnyttjad	0	0	0	0	0
Räntekonto					
Ränteintäkter	0	0	0	0	0
Räntekostnader	6	348	612	724	618
Avgiftsintäkter					
Disponibla avgiftsintäkter exklusive reavinst, utfall	43 307	57 932	44 080	41 732	46 991
Disponibla avgiftsintäkter exklusive reavinst, budget i regleringsbrev	44 090	41 140	38 940	38 900	39 240
Ej disponibla avgiftsintäkter, utfall	30 233	22 702	19 240	19 757	20 159
Ej disponibla avgiftsintäkter, budget i regleringsbrev	18 900	17 500	17 480	17 480	15 280
Anslag - Utgående reservationer					
Anslagssparande förvaltning	7 877	15 547	-1 249	-3 801	6 840
Anslagssparande sakanslag	2 150 516	1 053 862	110 111	785 132	358 234
Bemyndiganden					
Tilldelade bemyndiganden	7 367 500	4 299 500	4 533 000	3 538 000	2 490 000
varav gjorda åtaganden	4 703 564	3 351 902	4 039 819	2 801 821	1 900 581
Anslagskredit					
Beviljad i regleringsbrev	37 621	37 381	78 291	31 991	21 337
Utnyttjad kredit	3 296	2 741	30 060	3 801	0
Årsarbetskrafter och medelantalet anställda under året					
Årsarbetskrafter	580	526	520	462	435
Anställda kvinnor	451	403	396	361	337
Anställda män	234	217	218	203	182
Medelantalet anställda	685	620	614	564	519
Driftkostnad *					
Per årsarbetskraft	1 158	1 258	1 350	1 204	1 181
Kapitalförändring					
Årets kapitalförändring	24 853	-29 553	-78 820	-17 496	-15 660
Balanserad kapitalförändring **	-49 432	-51 025	1 467	1 347	515

* Driftkostnaden per årsarbetare har beräknats exklusive intrångsersättningar och köp av tjänster på sakanslag, eftersom en beräkning inklusive de kostnadsposterna skulle bli missvisande vid jämförelser.

** Den stora förändringen av balanserad kapitalförändring 2019 beror främst på föregående års avsättning för avhjälpan av miljöskador.

RESULTATRÄKNING I TKR

	Not	2020	2019
Verksamhetens intäkter			
Intäkter av anslag	1	1 737 048	1 675 398
Intäkter av avgifter och andra ersättningar	2	47 209	71 066
Intäkter av bidrag	3	53 706	54 001
Finansiella intäkter	4	218	327
Summa		1 838 181	1 800 792
Verksamhetens kostnader			
Kostnader för personal	5	-505 897	-448 353
Kostnader för lokaler		-32 637	-30 672
Övriga driftkostnader	6	-1 211 435	-1 296 544
Finansiella kostnader	7	-4 124	-562
Avskrivningar och nedskrivningar	14-15	-47 192	-56 936
Summa		-1 801 285	-1 833 067
Verksamhetsutfall		36 897	-32 275
Uppbördsverksamhet			
Intäkter av avgifter m.m. som inte disponeras	8	30 233	22 702
Medel som tillförts statens budget från uppbördsverksamhet		-30 223	-22 702
Saldo		10	0
Transfereringar			
Medel som erhållits från statens budget för finansiering av bidrag		2 724 286	2 273 190
Medel som erhållits från myndigheter för finansiering av bidrag		43 596	42 619
Övriga erhållna medel för finansiering av bidrag	9	604 152	642 453
Finansiella kostnader	10	-14	-692
Upplösning av fonder m.m. för transfereringsändamål	11	94 749	52 558
Lämnade bidrag	12	-3 478 824	-3 007 406
Saldo		-12 054	2 723
Årets kapitalförändring	13	24 853	-29 553

BALANSRÄKNING I TKR

TILLGÅNGAR	Not	2020-12-31	2019-12-31
Immateriella anläggningstillgångar			
	14		
Balanserade utgifter för utveckling		67 441	44 165
Summa		67 441	44 165
Materiella anläggningstillgångar			
	15		
Byggnader, mark och annan fast egendom		12 054 717	11 945 300
Förbättringsutgifter på annans fastighet		12 808	15 187
Maskiner, inventarier, installationer m.m.		24 009	25 432
Pågående nyanläggningar		29 581	36 969
Summa		12 121 115	12 022 888
Finansiella anläggningstillgångar			
	16		
Andra långfristiga värdepappersinnehav		1	1
Summa		1	1
Varulager m.m.			
	17		
Varulager och förråd		630	733
Summa		630	733
Kortfristiga fordringar			
	18		
Kundfordringar		1 251	1 884
Fordringar hos andra myndigheter	19	27 321	24 370
Övriga kortfristiga fordringar	20	7 839	24 211
Summa		36 411	50 465
Periodavgränsningsposter			
	21		
Förutbetalda kostnader		15 114	11 119
Upplupna bidragsintäkter		1 894	2 362
Övriga upplupna intäkter	22	6 889	8 542
Summa		23 896	22 023
Avräkning med statsverket			
	23		
Avräkning med statsverket		216 580	231 743
Summa		216 580	231 743
Kassa och bank			
Behållning räntekonto i Riksgäldskontoret		93 364	126 737
Övriga tillgodohavanden i Riksgäldskontoret	24	167 071	255 603
Summa		260 435	382 340
SUMMA TILLGÅNGAR		12 726 509	12 754 358

KAPITAL OCH SKULDER	Not	2020-12-31	2019-12-31
Myndighetskapital			
Statskapital	25	12 087 283	11 982 711
Balanserad kapitalförändring	25	-49 432	-51 025
Kapitalförändring enligt resultaträkningen	13, 25	24 853	-29 553
Summa		12 062 703	11 902 134
Fonder			
Fonder	26	187 547	282 296
Summa		187 547	282 296
Avsättningar			
Avsättningar för pensioner och liknande förpliktelser	27	2 801	2 322
Avsättning för avhjälpande av miljöskador	28	350	67 500
Övriga avsättningar	29	20 020	6 718
Summa		23 171	76 540
Skulder m.m.			
Lån i Riksgäldskontoret	30	102 068	86 977
Kortfristiga skulder till andra myndigheter		141 357	119 697
Leverantörsskulder	31	80 659	170 130
Övriga kortfristiga skulder	31	9 657	9 033
Summa		333 742	385 837
Periodavgränsningsposter			
Upplupna kostnader	32	46 979	40 810
Oförbrukade bidrag	33	72 367	66 545
Övriga förutbetalda intäkter		0	197
Summa		119 346	107 552
SUMMA KAPITAL OCH SKULDER		12 726 509	12 754 358
Ansvarsförbindelser			
Avhjälpande av miljöskador	34	104 000	32 280

FINANSIERINGSANALYS I TKR

	Not	2020	2019
DRIFT			
Kostnader	35	-1 802 737	-1 775 894
<i>Finansiering av drift</i>			
Intäkter av anslag		1 737 048	1 675 398
Intäkter av avgifter och andra ersättningar	36	43 307	58 867
Intäkter av bidrag		53 706	54 001
Övriga intäkter		218	327
<i>Summa medel som tillförts för finansiering av drift</i>		<i>1 834 279</i>	<i>1 788 592</i>
Ökning (-) / minskning(+) av lager		103	-343
Ökning (-) / minskning (+) av kortfristiga fordringar*		-4 570	23 198
Ökning (+) / minskning (-) av kortfristiga skulder*		-57 673	39 984
			62 839
Kassaflöde från / till drift		-30 598	75 538
INVESTERINGAR			
Investeringar i materiella tillgångar		-146 597	-249 819
Investeringar i immateriella tillgångar		-36 635	-19 794
<i>Summa investeringsutgifter</i>		<i>-183 232</i>	<i>-269 613</i>
<i>Finansiering av investeringar</i>			
Lån från Riksgäldskontoret		37 728	56 710
- amorteringar		-22 637	-28 086
Ökning av statskapital med medel som erhållits från statens budget		135 717	176 962
Försäljning av anläggningstillgångar		13 715	47 936
<i>Summa medel som tillförts för finansiering av investeringar</i>		<i>164 523</i>	<i>253 522</i>
Förändring av kortfristiga fordringar och skulder*		5 195	-3 713
Kassaflöde från / till investeringar		-13 515	-19 804
UPPBÖRDSVERKSAMHET			
Intäkter av avgifter m.m. samt andra intäkter som inte disponeras av myndigheten		30 233	22 702
Förändring av kortfristiga fordringar och skulder*		363	2 007
<i>Inbetalningar i uppbördsverksamhet</i>		<i>30 596</i>	<i>24 709</i>
<i>Medel som tillförts statens budget från uppbördsverksamhet</i>		<i>-30 223</i>	<i>-22 702</i>
Kassaflöde från / till uppbördsverksamhet		373	2 007

	Not	2020	2019
TRANSFERERINGSVERKSAMHET			
Lämnade bidrag		-3 478 824	-3 007 406
Förändring av kortfristiga fordringar och skulder*		13 475	6 177
<i>Utbetalningar i transfereringsverksamhet</i>		<i>-3 465 350</i>	<i>-3 001 228</i>
<i>Finansiering av transfereringsverksamhet</i>			
Medel som erhållits från statens budget för finansiering av bidrag		2 724 286	2 273 190
Medel som erhållits från andra myndigheter för finansiering av bidrag		43 596	42 619
Övriga erhållna medel för finansiering av bidrag		604 139	641 761
<i>Summa medel som tillförts för finansiering av transfereringsverksamhet</i>		<i>3 372 021</i>	<i>2 957 570</i>
Kassaflöde från / till transfereringsverksamhet		-93 329	-43 658
FÖRÄNDRING AV LIKVIDA MEDEL		-137 069	14 083
SPECIFIKATION AV FÖRÄNDRING AV LIKVIDA MEDEL			
Likvida medel vid årets början		614 084	600 001
Ökning (+) / minskning (-) av kassa och bank		0	0
Ökning (+) / minskning (-) av tillgodohavande RGK		-121 905	-9 983
Ökning (+) / minskning (-) av avräkning med statsverket		-15 163	24 065
<i>Summa förändring av likvida medel</i>		<i>-137 069</i>	<i>14 083</i>
Likvida medel vid årets slut		477 015	614 084

* Tidigare år har har samtliga förändringar av kortfristiga fordringar och skulder redovisats under drift då kortfristiga fordringar och skulder i investerings-, uppbörds- och transfereringsavsnittet uppgår till mindre belopp. Från och med 2020 har förändring av kortfristiga fordringar och skulder delats upp på de olika avsnitten varför jämförelsesiffrorna för 2019 räknats om.

ANSLAGSREDOVISNING I TKR**REDOVISNING MOT ANSLAG**

Anslag(tkr)	Ingående överföringsbelopp	Årets tilldelning enl. regl. brev	Omdisp anslagsbelopp	Indragning	Totalt disponibelt belopp	Utgifter	Utgående överföringsbelopp	Not
Uo 17 13:3 Ramanslag								
<i>Stöd till friluftorganisationer</i>								
ap.10 Stöd till friluftorganisationer	0	50 785	0	0	50 785	-50 785	0	
Uo 20 1:1 Ramanslag								
<i>Naturvårdsverket</i>								
ap.1 Naturvårdsverket	15 547	596 944	0	0	612 491	-604 615	7 877	
Uo 20 1:2 Ramanslag								
<i>Miljöövervakning m.m.</i>								
ap.1 Miljöövervakning	52	229 014	0	-52	229 014	-228 234	780	
ap.6 Bidrag till ideella miljöorganisationer	0	35 000	0	0	35 000	-35 000	0	
Uo 20 1:3 Ramanslag								
<i>Åtgärder för värdefull natur</i>								
ap.2 Kostnader för skötsel av skyddade områden, artbevarande, friluftsliv m.m.	-2 330	1 065 035	0	0	1 062 705	-1 058 293	4 412	
Uo 20 1:4 Ramanslag								
<i>Sanering och återställning av förorenade områden</i>								
ap.1 Sanering och efterbehandling av förorenade områden	14 517	711 218	0	-4 517	721 218	-516 646	204 572	37
ap.8 Globalt kemikaliearbete	0	10 000	0	0	10 000	-9 835	165	
Uo 20 1:5 Ramanslag								
<i>Miljöforskning</i>								
ap.1 Miljöforskning	7	93 825	0	-7	93 825	-93 203	622	
Uo 20 1:11 Ramanslag								
<i>Åtgärder för havs- och vattenmiljö</i>								
ap.1 Åtgärder för havs- och vattenmiljö - Avloppsrening - del till NV	86 423	170 000	-28 000	-86 423	142 000	-77 970	64 030	38
Uo 20 1:13 Ramanslag								
<i>Internationellt miljösamarbete</i>								
ap.1 Bilateralt miljösamarbete	0	34 400	0	0	34 400	-34 400	0	
Uo 20 1:14 Ramanslag								
<i>Skydd av värdefull natur</i>								
ap.1 Skydd av värdefull natur - till NV	-411	870 700	0	0	870 289	-873 585	-3 296	

Anslag(tkr)	Ingående överföringsbelopp	Årets tilldelning enl. regl. brev	Omdisp anslagsbelopp	Indragning	Totalt disponibelt belopp	Utgifter	Utgående överföringsbelopp	Not
Uo 20 1:16 Ramanslag	931 079	1 926 000	0	0	2 857 079	-981 237	1 875 842	
<i>Klimatinvesteringar</i>								
ap.1 Stöd till klimatinvesteringar	931 079	1 886 000	0	0	2 817 079	-941 238	1 875 841	39
ap.6 Administration - del till Naturvårdsverket	0	40 000			40 000	-39 999	1	
Uo 21 1:5 Ramanslag								
<i>Laddinfrastruktur längs större vägar</i>								
ap.1 Laddinfra större väg - del till NV	0	500	0	0	500	-500	0	40
Uo 23 1:7 Ramanslag								
<i>Ersättningar för viltskador m.m.</i>								
ap.1 Bidrag för att förebygga skador på annat än renar och fiske samt ersätta inträffade sådana skador	10 807	32 778	0	-10 807	32 778	-32 686	92	
Summa	1 055 693	5 826 199	-28 000	-101 807	6 752 084	-4 596 988	2 155 096	
Avslutade anslag								
Uo 20 1:4 Ramanslag								
<i>Sanering och återställning av förorenade områden</i>								
ap.5 Sanering och återställ - del till efterbehandling av mark för bostadsbyggande	0	0	0	0	0	0	0	
Uo 20 1:19 Ramanslag								
<i>Elfordonspremie</i>								
ap.1 Elcykelpremie	10 975	0	0	-10 975	0	0	0	
Summa totalt	1 066 668	5 826 199	-28 000	-112 782	6 752 084	-4 596 988	2 155 096	

ANSLAGSREDOVISNING I TKR**REDOVISNING MOT BEMYNDIGANDEN**

Anslag/ anslags- benämning	Tilldelad bemyndi- ganderam	Ingående åtaganden	Utestående åtaganden	Utestående åtagandenas fördelning per år			Not
				2020-01-01	2020-12-31	2021	
1:2,1	52 000	51 983	23 192	20 066	2 116	1 010	41
1:3,2	490 000	265 359	294 019	138 756	82 642	72 621	42
1:4,1	1 997 500	1 273 816	1 052 804	585 190	228 798	238 816	43
1:5,1	102 000	77 297	80 537	54 931	22 087	3 519	
1:11, 1	180 000	79 946	114 904	90 890	8 620	15 394	44
1:13, 1	4 000	0	0	0	0	0	45
1:14, 1	42 000	17 392	38 666	17 289	7 377	14 000	
1:16, 1	4 500 000	1 586 109	3 099 442	1 579 841	1 000 658	518 943	46
Summa	7 367 500	3 351 902	4 703 564	2 486 963	1 352 298	864 303	

REDOVISNING MOT INKOMSTITTEL I TKR

Inkomsttitel	Benämning	Beräknat belopp	Inkomster	Not
2394	Övriga ränteinkomster	0	1 982	47
2537	Miljösanktionsavgifter	7 500	13 112	48
2537	Avgifter för prövning och tillsyn enligt miljöbalken	5 500	4 633	49
2552	Övrig offentlighetsverksamhet	5 900	8 560	50
2714	Avgifter enligt lagen om handel med utsläppsrätter	0	1 850	51
2811	Övriga inkomster	0	96	
	Summa	18 900	30 233	

ANSLAGSREDOVISNING I TKR**FINANSIELLA VILLKOR 2020 ENLIGT REGLERINGSBREV**

Anslag/ anslagspost	Ändamål	Villkor högst	Utfall	Not
17 13:3,10	Anslagskredit	1 523	0	
20 1:1,1	Räntekontokredit	8 000	0	
20 1:1,1	Anslagskredit	17 668	0	
20 1:1,1	Låneram	115 000	102 068	
20 1:1,1	Högst 5 000 000 kr får användas för bidrag till sådant av andra organiserat bedrivet utvecklingsarbete som främjar de verksamheter Naturvårdsverket ansvarar för.	5 000	1 595	
20 1:1,1	Högst 200 000 kr får användas till kostnader för deltagande i sekretariatsfunktionen i nätverket European Network of the Heads of Environment Protection Agencies, NEPA.	200	0	
20 1:1,1	Högst 7 000 000 kr får användas för information till konsument om miljö- och hälsopåverkan från textilkonsumtion samt till bidrag för utveckling av hållbara affärsmodeller som bidrar till att minska den miljömässiga belastningen i produktionen och komma högre upp i avfallshierarkin.	7 000	6 705	
20 1:1,1	Högst 8 000 000 kr får, efter rekvisition av Högskolan i Borås, användas för uppdraget om att etablera en plattform för hållbart mode och hållbara textilier.	8 000	8 000	
20 1:1,1	Högst 15 000 000 kr får användas för arbete med förbättrad avfallsstatistik och spårbarhet för farligt avfall, särskilt för att inrätta ett system för att uppfylla kraven i EU-lagstiftningen.	15 000	14 474	
20 1:1,1	Högst 78 000 000 kronor får användas för att stärka arbetet med att minska plaster inklusive mikroplaster i hav och natur. Anslagsposten får även användas för bidrag till andra inom detta område;	78 000	74 439	
20 1:1,1	<i>- varav högst 17 000 000 kr får användas för bidrag i enlighet med förordningen (2018:58) om bidrag till strandstädning</i>	17 000	15 478	
20 1:1,1	<i>- varav högst 7 000 000 kr betalas ut som bidrag till Väg- och transportforskningsinstitutet (VTI) för att ta fram kunskap om mikroplastutsläpp från vägtrafiken</i>	7 000	7 000	
20 1:1,1	<i>- högst 5 000 000 kr får användas för att genomföra uppdrag om nedskräpningsmätning</i>	5 000	4 485	
20 1:2,1	Anslagskredit	7 620	0	
20 1:2,1	Högst 20 000 000 kronor får användas för en särskild satsning på övervakning av vilda pollinatörer.	20 000	11 044	
20 1:2,6, v2	Högst 20 000 000 kr får betalas ut som bidrag till organisationen Håll Sverige Rent.	20 000	20 000	
20 1:2,6, v3	5 000 000 kr ska betalas ut som bidrag till organisationen Luftföreningens- och klimatsekretariatet (AirClim).	5 000	5 000	
20 1:3,2	Anslagskredit	5 000	0	
20 1:3,2 v4	Anslagsposten får användas för kostnader för det statliga ledsystemet i fjällen, där en särskild satsning ska göras på högst 20 000 000 kronor.	20 000	13 994	
20 1:3,2 v5	Anslagsposten får användas för statsbidrag till naturvårdsprojekt enligt 1 § 1–6 förordningen (2003:598) om statliga bidrag till lokala naturvårdsprojekt. Högst 31 000 000 kronor får användas som en särskild satsning för att förstärka förutsättningar för vilda pollinatörer.	31 000	27 503	
20 1:3,2, v14	Högst 26 000 000 kronor får användas för åtgärder inom naturvård, friluftsliv och biologisk mångfald som skapar gröna jobb.	26 000	0	

Anslag/ anslagspost	Ändamål	Villkor högst	Utfall	Not
20 1:4,1	Minst 100 000 000 kronor ska användas för sanering av miljögifter för att minska spridning till havs- och vattenmiljö, särskilt för förorenade sediment.	100 000	100 203	
20 1:4,1	Högst 27 000 000 kronor får användas för att genomföra uppdraget om Bättre kunskap för hantering av förorenade sediment.	27 000	24 882	
20 1:4,1	Högst 160 000 000 kronor får användas för bidrag till efterbehandling av mark för bostadsbyggande samt för framtagande av underlag enligt förordningen (2004:100) om avhjälpande av föroreningsskador och statligt stöd för sådant avhjälpande.	160 000	86 472	
20 1:4,8	Högst 5 000 000 kronor får användas som bidrag till Kemikalieinspektionen för arbete.	5 000	5 000	
20 1:4,8	Högst 1 000 000 kronor får användas för bidrag till internationella organisationer för att öka kunskapen om och främja utvecklingen av arbetet med efterbehandling av förorenade områden.	1 000	1 000	
20 1:5,1, v4	17 000 000 kr ska användas för bidrag till Stiftelsen Institutet för vatten- och luftvårdsforskning (SIVL).	17 000	17 000	
20 1:5,1, v5	Minst 1 500 000 kr ska betalas till sekretariatet för den mellanstatliga plattformen för biologisk mångfald och ekosystemtjänster (IPBES).	1 500	1 500	
20 1:13,1	Anslagskredit	810	0	
20 1:13,1	5 000 000 kronor får särskilt användas för stärkt bilateralt miljösamarbete inom området kemikalier och avfall.	5 000	4 250	
20 1:13,1	Högst 2 400 000 kronor får användas som bidrag till Stockholm Environment Institute för genomförande av den ledarskapsgrupp för industriomställning som Sverige lanserade vid FN:s klimattoppmöte 2019.	2 400	2 400	
20 1:13,1	Minst 2 000 000 kronor ska användas för insatser inom Barents Euro-Arktiska råd, Östersjöstaternas råd och Arktiska rådet.	2 000	6 554	
20 1:13,1	Högst 1 000 000 kr får användas för årligt bidrag till China Council for International Cooperation on Environment and Development (CCICED).	1 000	1 000	
20 1:14,1	Anslagskredit	5 000	3 296	
<i>Enligt separat regeringsbeslut</i>				
Viltvårdsfonden	Högst 450 000 kr får användas för genomförande av kommunikationsinsatser.	450	443	
	Högst 1 100 000 kr får användas för sekretariatsomkostnader.	1 100	951	
	Högst 450 000 kr får tilldelas Nordiskt Kollegium för Viltforskning.	450	415	
<i>Havs- och vattenmyndighetens regleringsbrev</i>				
20 1:11,1	Högst 15 000 000 kronor får användas för kostnader för inventeringar, undersökningar och juridiska bedömningar eller andra utredningar som krävs för att genomföra åtgärder samt för framtagande av underlag för prioriteringar av framtida insatser.	15 000	10 241	
20 1:11,1	Högst 5 000 000 kronor får användas för bidrag i enlighet med förordningen (2018:58) om bidrag till strandstädning.	5 000	3 707	

TILLÄGGSUPPLYSNINGAR OCH NOTER

Belopp är angivna i tkr om ej annat anges. Till följd av detta kan summeringsdifferenser förekomma.

Belopp som anges inom parentes avser föregående år.

TILLÄGGSUPPLYSNINGAR

REDOVISNINGSPRINCIPER

Tillämpade redovisningsprinciper

Allmänt

Myndighetens redovisning följer god redovisningssed och årsredovisningen är upprättad i enlighet med förordningen (2000:605) om årsredovisning och budgetunderlag samt Ekonomistyrningsverkets, ESV:s, föreskrifter och allmänna råd till denna. Bokföringen följer förordningen (2000:606) om myndigheters bokföring samt ESV:s föreskrifter och allmänna råd till denna eller som regeringen meddelat i regleringsbrevet under året.

Ändrade redovisningsprinciper

Redovisningsprincipen för upptag av lån för anläggningstillgångar har ändrats i enlighet med ESV:s anvisningar.

Upplysningar om avvikelser

Avvikelser från ekonomiadministrativa regler

Med undantag från vad som anges i 10 § förordningen (1993:527) om förvaltning av statliga fastigheter med mera, får Naturvårdsverket, inom ramen för sitt förvaltningsuppdrag och inom ramen för de ekonomiska resurser som myndigheten förfogar över, besluta om investeringar och förvärv när den beräknade utgiften för anskaffningen inte överstiger 20 000 tkr per projekt och detta är redovisat i investeringsplanen. Om den beräknade utgiften överstiger 20 000 tkr ska myndigheten lämna över frågan till regeringen för prövning.

Naturvårdsverket får, enligt 16 § förordningen (1993:527) om förvaltning av statliga fastigheter med mera, besluta om överföring av förvaltningsansvaret mellan Naturvårdsverket och andra fastighetsförvaltande myndigheter där berörda myndigheter är överens om villkoren för överföringen då marknadsvärdet inte överstiger 20 000 tkr. Överföringen ska ske till bokfört värde.

För avyttring av fastigheter gäller förordningen (1996:1190) om överlåtelse av statens fasta egendom med mera. Förordningen gäller vid försäljning eller byte av fast egendom och sådan byggnad som är lös egendom. Naturvårdsverket får, i egenskap av fastighetsförvaltande myndighet, besluta om försäljning eller byte av fast egendom om egendomens värde inte överstiger 15 000 tkr enligt 5 § förordning (1996:1190) om överlåtelse av statens fasta egendom med mera. Om värdet är högre krävs medgivande av regeringen. Med egendomens värde avses det vid en särskild värdering fastställda marknadsvärdet. Förordningen reglerar även i övrigt förberedande åtgärder, försäljningsförfarandet och ekonomiska villkor.

Investeringar i mark, markanläggningar, byggnader och pågående projekt ska inte finansieras genom lån i Riksgäldskontoret vilket framgår i Naturvårdsverkets regleringsbrev. Denna typ av investeringar finansieras i stället med Statskapital som sedan skrivs ner med årets avskrivningar.

Värderingsprinciper

Värdering av fordringar

Fordringar har tagits upp till de belopp varmed de beräknas inflyta. Övriga tillgångar har värderats till anskaffningsvärde alternativt verkligt värde om detta är lägre än anskaffningsvärdet, respektive nominellt värde, om inte annat anges i not. Brytdag för löpande bokföring för räkenskapsåret har varit 2021-01-05.

Värdering av skulder

Skulderna är upptagna till nominellt belopp.

Värdering av varulager

Varulagret värderas normalt efter kalkyler per artikel eller artikelgrupp. I de fall detta värde överstiger ett nettoförsäljningsvärde sker värdering efter det senare. Inkuransnedskrivning sker således efter individuell värdering per artikel.

Värdering av periodavgränsningsposter

Som periodavgränsningspost bokförs belopp överstigande 50 tkr.

Transfereringar

Transfereringar redovisas enligt bokföringsmässiga grunder, dvs. det år som kostnaden hänför sig till. I de flesta fall anses kostnaden sammanfalla med utbetalningen. Utgiften periodiseras när den tydligt går att hänföra till ett visst år. Utgifter för transfereringar redovisas kassamässigt mot anslag i enlighet med anslagsförordning (2011:223) 12 - 13 §§. Även återbetalda bidrag redovisas kassamässigt mot anslag. Medlen får därmed disponeras för samma ändamål. Naturvårdsverkets tolkning bygger i dessa fall på att de återbetalda medlen reducerar årets faktiska utbetalningsvolym och därför kan utbetalas på nytt. I de fall det finns angivet i förordning eller annat beslut att återbetalda medel inte får disponeras redovisas återkravet mot inkomsttitel. Även i de fall återbetalningen avser ett uppdrag som Naturvårdsverket inte längre har, redovisas medlen mot inkomsttitel.

Värdering av avsättningar

Avsättningar redovisas som post på balansräkningens skuldsida för förpliktelser som är osäkra till belopp och/eller tidpunkt då de ska infrias.

Naturvårdsverket är fastighetsägare för förorenade områden där Naturvårdsverket också är ansvarig för avhjälpande av miljöskada enligt miljöbalken (1998:808) kap 10. Naturvårdsverket redovisar en avsättning för kostnader för avhjälpande av miljöskada när en tillförlitlig bedömning av skadans omfattning och tid för avhjälpandet kan ske, i regel när en undersökning av området har skett. I de fall där tillräcklig information saknas men där kännedom om miljöskada finns redovisas en uppskattning av kostnaden som en ansvarsförbindelse.

Värdering av ansvarsförbindelser

Ansvarsförbindelser redovisas "inom linjen" (i anslutning till) balansräkningen men de tas inte med i balansräkningens beloppskolumner och räknas inte in i balanssumman.

Värdering av anläggningstillgångar

Immateriella anläggningstillgångar

För immateriella anläggningstillgångar används beloppsgränsen 300 tkr som riktmärke för redovisning som anläggningstillgång.

Maskiner och inventarier

Maskiner och inventarier redovisas som anläggningstillgång om de har ett anskaffningsvärde om minst ett halvt prisbasbelopp och en beräknad ekonomisk livslängd som uppgår till lägst tre år. Ett objekt som understiger det fastställda beloppet men tillhör en fungerade enhet läggs ihop med övriga objekt och definieras som en tillgång.

Byggnader och markanläggningar

Gränsbeloppet för underhåll respektive investering för byggnader och markanläggningar är 250 tkr. Åtgärder som överstiger beloppet och som avser utbyte eller ny komponent ska redovisas som en anläggningstillgång. Åtgärder som understiger gränsbeloppet redovisas som underhåll. Vissa åtgärder redovisas alltid som underhåll även om de överstiger gränsbeloppet. Det kan vara åtgärder som bevarar men inte höjer tillgångens värde, till exempel ommålning.

Förbättringsutgifter på annans fastighet

Beloppsgränsen för aktivering av förbättringsutgifter på annans fastighet är 100 tkr. Som grund för beräkning av avskrivningstiden ligger bedömd längd på hyreskontraktet eller ekonomisk livslängd.

Avskrivningstider

Avskrivningstiderna är anpassande efter tillgångarnas nyttjandeperiod. Avskrivning sker från månaden efter leveransmånad.

Tillämpade avskrivningstider

3 år	Datorer, servrar och övr. kringutrustning
5 år	Immateriella anläggningstillgångar
5 år	Förbättringsutgifter på annans fastighet *
5 år	Maskiner och andra tekniska anläggningar
10 år	Övriga inventarier
20 - 40 år	Markanläggningar **
25 - 50 år	Byggnader ***

* Eller enligt kontraktets längd.

** Markanläggningar anskaffade från och med 2016 skrivs av på 40 år. Markanläggningar anskaffade dessförinnan skrivs fortsatt av på 20 år, se även under rubriken Komponentredovisning nedan.

*** Byggnader anskaffade från och med 2016 och som inte delats upp på komponenter skrivs av på 40 år. Tidigare anskaffade övriga byggnader skrivs fortsatt av på 25 år och tidigare anskaffade bostadsfastigheter skrivs fortsatt av på 50 år, se även under rubriken Komponentredovisning nedan.

Komponentredovisning

I enlighet med övergångsreglerna som framgår i ESV:s föreskrifter till 5 kap. 1 § i förordning (2000:605) om årsredovisning och budgetunderlag, har Naturvårdsverket valt att inte dela upp värdet av anläggningstillgångar per den 31 december 2015 i komponenter. Detta med hänsyn till kostnaderna att göra uppdelningen i förhållande till mervärdet. Istället görs en nedskrivningsprövning för restvärdet av anläggningstillgångar i samband med utbyte av tillgångar (komponenter) som är <5 år gamla och har ett bokfört värde om >5 000 tkr. En investering >2 000 tkr delas upp i en eller flera komponenter enligt komponentlistan som framgår nedan:

*Komponentlista med nyttjandeperioder*Byggnader

75 år	Stomme
40 år	Yttertak
40 år	Fasader
25 år	Stomkomplettering/invändigt ytskikt
20 år	Installationer

Markanläggningar

40 år	Markanläggningar
-------	------------------

Avskrivningstiderna är anpassade till tillgångarnas nyttjandeperiod. Avskrivning sker från månaden efter leveransmånad.

STYRELSE- OCH/ELLER RÅDSLEDAMOTSUPPDRAG SAMT ERSÄTTNINGAR OCH ANDRA FÖRMÅNER TILL LEDANDE BEFATTNINGSHAVARE

Namn	Uppdrag	Belopp i kr
Björn Risinger, Gd	Generaldirektör Naturvårdsverket Ledamot i insynsrådet för Länsstyrelsen i Gotlands län Ledamot i styrelsen för Arbetsgivarverket	1 580 400
<i>Ledamöter i insynsråd</i>		Arvodet i kr
Cecilia Schelin Seidegård	Ordförande i Samhall AB Ordförande i Tofta Intressenter AB Ledamot i 1,6 miljonerklubben AB Ordförande Novare Human Capital AB Ledamot i Cellcomb AB Ordförande i 2050 Consulting AB	1 500
Ylva Öhrnell		4 500
Peder Björk	Ordförande i Kommunförbundet Västernorrland	4 500
Johan Büser	Riksdagsledamot (S) Ledamot av Trafikutskottet Ordförande i den svenska OSSE-delegationen Suppleant i Domarnämnden	4 500
Jakob Granit	Generaldirektör Havs- och vattenmyndigheten Ledamot i styrelsen för Arbetsgivarverket	3 000
Johanna Sandahl	Ledamot i Statens historiska museers insynsråd Ledamot i AB Smålands Taberg Ordförande i Strålsäkerhetsmyndighetens insynsråd Ledamot i Internationella miljöinstitutets styrelse (IIIEE) vid Lunds universitet	4 500
Lena Westerholm		0
Elisabeth Salander Björklund	Ledamot Arevo AB Ordförande SweTree Technologies AB Vice ordförande Ahlstrom-Munksjö Oyj Ledamot i Gasum Oy Ledamot i Firefly AB Ledamot i AB Karl Hedin	4 500
Jessica Rosencrantz	Riksdagsledamot (M)	3 000

NOTER (tkr)		2020	2019
Not 1	Intäkter av anslag		
20 1:1,1	Förvaltningsanslag	552 909	509 647
20 1:2,1	Miljöövervakning	200 389	165 663
20 1:3,2	Kostnader skötsel av skyddade områden, artbevarande, friluftsliv m.m.	237 001	186 420
20 1:4,1	Sanering och efterbehandling av förorenade områden	7 387	4 063
20 1:4,5	Sanering o återställ - del till efterbehandling av mark för bostadsbyggande	0	885
20 1:4,8	Globalt kemikaliearbete	3 835	0
20 1:5,1	Miljöforskning	5 420	3 992
21 1:5,1	Laddinfra större väg - del till NV	500	0
20 1:11,1	Åtgärder för havs- och vattenmiljö - Avloppsrening - del till NV	16 688	8 104
20 1:13,1	Bilateralt miljösamarbete	6 739	14 460
20 1:14,1	Skydd av värdefull natur - till NV	666 159	746 164
20 1:16,1	Stöd till klimatinvesteringar	22	0
20 1:16,6	Klimatinvesteringar - Administration - del till Naturvårdsverket	39 999	33 000
20 1:19,1	Elfordonspremie	0	2 999
	Summa	1 737 048	1 675 398
Not 2	Intäkter av avgifter och andra ersättningar	2020	2019
	Ersättning för administration av NOx-avgifter	8 628	8 949
	Ersättning för administration av Kadmiumfonden (fg år Batterifonden)	1 302	2 070
	Ersättning för administration av jägarexamen samt jägarregistret	13 970	11 275
	Intäkter av tjänsteexport med stöd av särskilt bemyndigande	10 095	23 454
	Intäkter av EU:s miljöledning- och miljörevisionsordning (EMAS)	113	112
	Offentligrättsliga avgifter	6	2
	Avgifter enligt avgiftsförordningen § 4	6 869	9 120
	Reavinst byggnader och mark	3 902	13 134
	Övrigt (Intäkter av andra ersättningar)	2 324	2 950
	Summa	47 209	71 066

År 2020 höjdes avgiften för det teoretiska provet för jägarexamen för att täcka kostnaderna för den digitalisering av jägarexamen som gjorts. Detta tillsammans med att fler personer än beräknat genomfört det teoretiska provet förklarar ökningen av ersättningen för administration av jägarexamen och jägarregistret.

Intäkter av tjänsteexport avser de internationella uppdrag som finansieras av Sida som tjänsteköp. För de nya uppdrag som startats under 2019 och 2020 har Sida ändrat finansieringsform från tjänsteköp till bidrag vilket förklarar minskningen av dessa intäkter 2020.

Av avgiftsintäkter enligt 4 § för 2020 avser 5 089 tkr intäkter för utlån av personal till Tillväxtverket i samband med Coronapandemin för att stärka deras bidragsorganisation under våren och sommaren. Till skillnad från 2019 har Naturvårdsverket under 2020 inte haft några intäkter för konferenser (3 873 tkr).

Not 3	Intäkter av bidrag	2020	2019
	Bidrag från statliga myndigheter	50 122	48 092
	Bidrag från andra organisationer	3 584	5 909
	Summa	53 706	54 001

Not 4 Finansiella intäkter

Ränteintäkter på tillgodohavande på räntekonto hos Riksgälden uppgår till 0 tkr (0 tkr). Till följd av det negativa ränteläget har Naturvårdsverket i stället betalat räntekostnader på tillgodohavandet vilka uppgår till 6 tkr (348 tkr) av totala finansiella kostnader samt erhållit ränteintäkter på lån till anläggningstillgångar hos Riksgälden vilka uppgår till 4 tkr (186 tkr) av totala finansiella intäkter.

Not 5	Kostnader för personal	2020	2019
	Lönekostnader	328 633	292 283
	Arbetsgivaravgifter, pensionspremier och andra avgifter enligt lag och avtal	168 590	144 784
	Övriga personalkostnader	8 674	11 286
	Summa	505 897	448 353

I posten "Lönekostnader" ovan avser 245 tkr (-45 tkr) arvoden till ej anställd personal (uppdragstagare). Lönekostnaderna har stigit ca 12 procent från 2019 och antal medelanställda med drygt 10 procent. De ökade personalkostnaderna beror främst på lönerevisioner och stigande kostnader för LKP (lönebikostnader).

Not 6	Övriga driftkostnader	2020	2019
	Fastighetskostnader egna fastigheter	22 134	15 841
	Resor och information	7 196	19 088
	Köp av varor	4 320	6 397
	Köp av tjänster	635 842	591 323
	Intrångsersättningar	578 440	687 045
	Övrigt	103	-343
	Aktiverade utgifter för egenutvecklade anläggningstillgångar	-36 600	-22 806
	Summa	1 211 435	1 296 544

Minskningen av övriga driftkostnader jämfört med föregående år är främst hänförlig till lägre kostnader för intrångsersättningar samt resekostnader. 2020 års tilldelning till anslaget 1:14 "Skydd av värdefull natur" var lägre jämfört med 2019 och minskat resande är en Coroneffekt. Naturvårdsverkets kostnader för köp av tjänster och utgifter för egenutvecklade anläggningstillgångar har ökat under 2020 vilket hänför sig till en ökad grad av automatisering och utveckling av digitala verktyg. I förändringen ingår även avsättning för intrångskostnader (14 353 tkr) i ärenden där tvist uppstått, men även en återföring (67 500 tkr) av tidigare års avsättning för miljöskador. Årets avsättning för miljöskador uppgår till 350 tkr. Se även not 34.

Not 7 Finansiella kostnader

Ränteintäkter på tillgodohavande på räntekonto hos Riksgälden uppgår till 0 tkr (0 tkr). Till följd av det negativa ränteläget har Naturvårdsverket i stället betalat räntekostnader på tillgodohavandet vilka uppgår till 6 tkr (348 tkr) av totala finansiella kostnader samt erhållit ränteintäkter på lån till anläggningstillgångar hos Riksgälden vilka uppgår till 4 tkr (186 tkr) av totala finansiella intäkter. Bland finansiella kostnader ingår även räntekostnader om 3 790 tkr (126 tkr) avseende ersättning i samband med fastighetsärenden.

Not 8	Intäkter av avgifter m.m. som inte disponeras	2020	2019
	Miljösanktionsavgifter	13 112	11 776
	Övrig offentligrättslig verksamhet	8 560	6 070
	Avgifter enligt lagen om handel med utsläppsrätter	1 850	60
	Avgifter för provning och tillsyn enligt miljöbalken	4 633	4 703
	Övriga ränteinkomster	1 982	0
	Övriga inkomster av statens verksamhet	96	92
	Summa	30 233	22 702

"Miljösanktionsavgifter" avser avgifter som påförs verksamhetsutövare som åsidosätter de föreskrifter, tillstånd eller villkor som anges i förordningen (2012:259) om miljösanktionsavgifter.

"Övrig offentligrättslig verksamhet" avser avgifter i samband med gränsöverskridande transporter av miljöfarligt avfall (8 548 tkr) samt ansökningsavgifter (12 tkr).

"Avgifter enligt lagen om handel med utsläppsrätter" avser straffavgifter som påförs verksamhetsutövare som inte fullgjort sina åtaganden att lämna utsläppsrapporter.

"Avgifter för provning och tillsyn enligt miljöbalken" avser avgifter som tas ut enligt förordning (1998:940) om avgifter för provning och tillstånd enligt miljöbalken. Avgifterna avser godkännande av insamlingssystem och producentansvar för elutrustning, batterier och förpackningar.

Under "Övriga ränteinkomster" redovisas den ränteintäkt som Naturvårdsverket erhöi i samband med ett indrivningsärende gällande anslag 1:16 Klimatinvesteringar.

Not 9	Övriga erhållna medel för finansiering av bidrag	2020	2019
	Intäkter för NOx-avgifter	601 451	637 202
	Medel från internationella organisationer	1 371	3 084
	Intäkter från Batterifonden, kadmiumbatterier	1 330	2 168
	Summa	604 152	642 453

Not 10	Finansiella kostnader	2020	2019
	Ränta fördelas på:		
	NOx-fonden	1	64
	Batterifonden, blybatterier	2	107
	Batterifonden, småbatterier	9	472
	Batterifonden, kadmiumbatterier	2	49
	Summa	14	692

Not 11	Upplösning av fonder m.m. för transfereringsändamål	2020	2019
	NOx		
	Intäkter	601 451	637 202
	Kostnader	-607 598	-635 509
	<i>Från (-) / till (+) fonden</i>	<i>-6 147</i>	<i>1 693</i>
	Blybatterier		
	Intäkter	0	0
	Kostnader	-32 724	-26 967
	<i>Från (-) / till (+) fonden</i>	<i>-32 724</i>	<i>-26 967</i>
	Småbatterier		
	Intäkter	0	0
	Kostnader	-55 904	-27 332
	<i>Från (-) / till (+) fonden</i>	<i>-55 904</i>	<i>-27 332</i>

Kadmiumbatterier

Intäkter	1 330	2 168
Kostnader	-1 304	-2 120
<i>Från (-) / till (+) fonden</i>	26	48

Årets förändring i fonden **-94 749** **-52 558**

Tecknet för årets förändring i fonden (-) är spegelvänt det som framgår av resultaträkningen (+) av pedagogiska skäl eftersom resultatposten gäller fondens förändring.

NOx

Naturvårdsverket ansvarar för att lagen om miljöavgifter på utsläpp av kväveoxider efterlevs. Det görs genom granskning av företagens NOx-deklarationer och revisioner. Avgifter tas in och återbetalas till de avgiftsskyldiga i proportion till varje produktionsenhets andel av den sammanlagda nyttiggjorda energiproduktionen. Systemet innebär att det totala avgiftsbeloppet omfördelas mellan de avgiftsskyldiga.

Batterifonden

Det var tidigare en miljöavgift på blybatterier och småbatterier. Sedan den 1 januari 2009 är det producentansvar för batterier och fonderna tar inte längre in några avgifter. Återstående medel används till batteriforskning. Under 2020 har totalt 88 617 tkr betalats ut till Energimyndigheten i form av bidrag för batteriforskning. Beloppet har betalats ut från Små- respektive Blybatterier med 63% respektive 37%.

Not 12	Lämnade bidrag	2020	2019
	Bidrag till statliga myndigheter	1 615 205	1 606 123
	Bidrag till statliga bolag	26 906	27 833
	Bidrag till kommunala sektorn	516 394	518 562
	Bidrag till privata företag och privatägda föreningar	992 523	687 159
	Bidrag till internationella organisationer	30 140	16 636
	Bidrag till övriga	121 121	102 438
	Bidrag till enskilda personer	176 535	48 656
	Summa	3 478 824	3 007 406

Den totala ökningen (471 419 tkr) 2020 hänförs sig främst till anslag 1:16 ap. 1 "Stöd till klimatinvesteringar". Ökningen (433 348 tkr) beror på att medelstillsdelningen till anslaget ökat under 2020 och därmed givit utrymme till att öka omfattningen av beslut om stöd för nya åtgärder. Residualen (38 071 tkr) inom posten består av ökad medelstillsdelning för anslag 1:11 ap 1 "Åtgärder för havs- och vattenmiljö" samt naturliga fluktuationer inom övriga anslag såsom att antalet beslut varierar mellan åren på grund av olika mängd ansökningar.

Not 13	Årets kapitalförändring	2020	2019
	<i>Avgiftsfinansierad verksamhet, över-/underskott</i>		
	Överskott i avgifter för EU:s miljölednings- och miljörevisionensordning (EMAS)	8	8
	Över-/Underskott i avgifter för administration av provavgifter vid jägarexamen	1 725	-1 137
	<i>Delsumma, Avgiftsfinansierad verksamhet</i>	<i>1 733</i>	<i>-1 130</i>

Övrigt

Avskrivningar och bokförda värden på försäljningar och utrangeringar av byggnader och markanläggningar som finansierats med statskapital	-31 986	-31 146
Avsättning för avhjälpande av miljöskador	67 150	0
Saldo i transfereringsavsnittet	-12 054	2 723
Saldo i uppbördsavsnittet	10	0
<i>Delsumma, Övrigt</i>	<i>23 120</i>	<i>-28 423</i>
Årets kapitalförändring	24 853	-29 553

Not 14	Immateriella anläggningstillgångar	2020-12-31	2019-12-31
	Balanserade utgifter för utveckling		
	Ingående balans anskaffningsvärde	220 592	244 710
	Årets anskaffningar	36 635	19 794
	Årets försäljningar/utrangeringar	-4 669	-43 912
	<i>Summa anskaffningsvärde</i>	<i>252 558</i>	<i>220 592</i>
	Ingående balans ackumulerade avskrivningar	-163 771	-195 812
	Årets avskrivningar	-11 768	-11 871
	Årets försäljningar/utrangeringar	3 077	43 912
	<i>Summa ackumulerade avskrivningar</i>	<i>-172 462</i>	<i>-163 771</i>
	Ingående balans ackumulerade nedskrivningar	-12 655	-1 848
	Årets nedskrivningar	0	-10 808
	Årets försäljningar/utrangeringar	0	0
	<i>Summa ackumulerade nedskrivningar</i>	<i>-12 655</i>	<i>-12 655</i>
	Totalt utgående bokfört värde immateriella anläggningar	67 441	44 165

Immateriella anläggningstillgångar består främst av egenutvecklade datasystem.

Not 15	Materiella anläggningstillgångar	2020-12-31	2019-12-31
	Byggnader, mark och annan fast egendom		
	Byggnader		
	Ingående balans anskaffningsvärde	467 121	436 978
	Årets anskaffningar	8 217	1 963
	Överföringar*	0	-507
	Årets färdigställda anläggningar	12 599	30 597
	Årets försäljningar/utrangeringar	-1 365	-1 910
	<i>Summa anskaffningsvärde</i>	<i>486 572</i>	<i>467 121</i>
	Ingående balans ackumulerade avskrivningar	-142 338	-120 648
	Överföringar*	0	263
	Årets avskrivningar	-22 707	-22 348
	Årets försäljningar/utrangeringar	190	396
	<i>Summa ackumulerade avskrivningar</i>	<i>-164 855</i>	<i>-142 338</i>
	Utgående bokfört värde	321 717	324 783

Mark

Ingående balans anskaffningsvärde	11 486 330	11 322 089
Årets anskaffningar	121 743	198 526
Överföringar*	0	100
Årets försäljningar	-9 210	-34 384
<i>Summa anskaffningsvärde</i>	<i>11 598 863</i>	<i>11 486 330</i>

Utgående bokfört värde **11 598 863** **11 486 330**

Annan fast egendom (markanläggningar)

Ingående balans anskaffningsvärde	189 790	149 096
Årets anskaffningar	536	529
Överföringar*	0	407
Årets färdigställda anläggningar	6 456	39 758
Årets försäljningar/utrangeringar	0	0
<i>Summa anskaffningsvärde</i>	<i>196 783</i>	<i>189 790</i>
Ingående balans ackumulerade avskrivningar	-55 603	-48 631
Överföringar*	0	-218
Årets avskrivningar	-7 042	-6 754
Årets försäljningar/utrangeringar	0	0
<i>Summa ackumulerade avskrivningar</i>	<i>-62 645</i>	<i>-55 603</i>

Utgående bokfört värde **134 138** **134 187**

Totalt utgående bokfört värde byggnader, mark och annan fast egendom **12 054 717** **11 945 300**

* Under 2019 upptäcktes att två anläggningstillgångar felaktigt hade legat klassificerade som byggnader i stället för markanläggning respektive mark varför en omklassificering gjordes.

Taxeringsvärden

Mark	4 445 229	4 264 332
Byggnader	63 214	53 885
<i>Summa taxeringsvärde</i>	<i>4 508 443</i>	<i>4 318 217</i>

Förbättringsutgifter på annans fastighet

Ingående balans anskaffningsvärde	17 631	1 157
Årets anskaffningar	854	17 002
Årets försäljningar/utrangeringar	0	-528
<i>Summa anskaffningsvärde</i>	<i>18 485</i>	<i>17 631</i>
Ingående balans ackumulerade avskrivningar	-2 443	-560
Årets avskrivningar	-3 234	-2 412
Årets försäljningar/utrangeringar	0	528
<i>Summa ackumulerade avskrivningar</i>	<i>-5 677</i>	<i>-2 443</i>

Utgående bokfört värde **12 808** **15 187**

Maskiner, inventarier, installationer m m

Ingående balans anskaffningsvärde	60 097	60 642
Årets anskaffningar	1 019	21 472
Årets färdigställda anläggningar	0	76
Årets utrangeringar	0	-22 093
<i>Summa anskaffningsvärde</i>	<i>61 116</i>	<i>60 097</i>

Ingående balans ackumulerade avskrivningar	-34 665	-52 950
Årets avskrivningar	-2 442	-2 742
Årets utrangeringar	0	21 028
<i>Summa ackumulerade avskrivningar</i>	<i>-37 107</i>	<i>-34 665</i>

Utgående bokfört värde **24 009** **25 432**

Pågående nyanläggningar

Ingående balans anskaffningsvärde	36 969	99 099
Årets anskaffningar	14 228	10 328
Årets utrangeringar	-2 560	-2 027
Årets färdigställda anläggningar	-19 055	-70 431
<i>Summa anskaffningsvärde</i>	<i>29 581</i>	<i>36 969</i>

Utgående bokfört värde **29 581** **36 969**

Totalt utgående bokfört värde materiella anläggningstillgångar **12 121 115** **12 022 888**

Not 16 Andra långfristiga värdepappersinnehav

Posten består av en aktie i Stora Karlsö Jakt- och Djurskyddsförening AB med ett nominellt värde om 100 kr samt bokfört värde om 800 kr.

Not 17 Varulager och förråd

Ökningen av varulagret förra året berodde främst på ett större inköp i slutet av 2019.

Not 18 Kundfordringar

Vid genomgång av kundreskontran har fordringar avseende uppbörds- och transfereringsverksamhet klassats om till Övriga kortfristiga fordringar. Samma omklassificering gjordes förra året.

Nedskrivna kundfordringar om 129 tkr (129 tkr) ingår i totalsumman.

Not 19 Fordringar hos andra myndigheter

Balansposten har ökat år 2020 beroende på ökade mervärdesskattfordringar.

Not 20 Övriga kortfristiga fordringar	2020-12-31	2019-12-31
Uppbördsfordringar	1 851	2 059
Fordringar transfereringar	7 153	23 542
Övriga fordringar	3 782	2 471
Nedskrivna fordringar	-4 948	-3 861
Summa	7 839	24 211

Vid genomgång av kundreskontran har fordringar avseende uppbörds- och transfereringsverksamhet klassats om till Övriga kortfristiga fordringar. Motsvarande omklassificering gjordes förra året. Av posten avser 7 153 tkr (23 542 tkr) bidragsåterkrav där den stora minskningen beror på ett indrivningsärende gällande anslag 1:16 Klimatinvesteringar. Nedskrivna fordringar avseende bidragsåterkrav och uppbörd om totalt 4 948 tkr (3 861 tkr) ingår i summan.

Not 21	Förutbetalda kostnader	2020-12-31	2019-12-31
	Förutbetalda hyreskostnader	7 903	7 373
	Övriga förutbetalda kostnader	7 212	3 746
	Summa	15 114	11 119

Förutbetalda hyreskostnader har ökat p g a utbyggnad av kontoret i Östersund som medfört högre hyra. Ökningen av övriga förutbetalda kostnader utgörs av ett stort förskott till ett internationellt projekt samt ökade förutbetalda kostnader kopplade till Naturvårdsverkets IT-verksamhet.

Not 22	Övriga upplupna intäkter	2020-12-31	2019-12-31
	Upplupna avgiftsintäkter - inomstatliga	2 348	2 871
	Övriga upplupna intäkter - inomstatliga	4 540	5 671
	Summa	6 889	8 542

Övriga inomstatliga upplupna intäkter avsåg både 2019 och 2020 främst medel som äskas ur Viltvårdsfonden för att täcka Naturvårdsverkets kostnader för hanteringen av jaktkort.

Not 23	Avräkning med statsverket	2020-12-31	2019-12-31
	Uppbörd		
	Ingående balans	-1 556	-1 906
	Redovisat mot inkomsttitel	-30 223	-22 702
	Uppbördsmedel som betalats till icke räntebärande flöde	32 009	23 052
	Fordringar/skulder avseende uppbörd	230	-1 556
	Anslag i icke räntebärande flöde		
	Ingående balans	235 641	185 087
	Redovisat mot anslag	3 992 374	3 558 273
	Medel hänförliga till transfereringar m.m. som betalats till icke räntebärande flöde	-4 074 452	-3 507 720
	Fordringar avseende anslag i icke räntebärande flöde	153 563	235 641
	Anslag i räntebärande flöde		
	Ingående balans	-15 547	1 249
	Redovisat mot anslag	604 615	568 656
	Anslagsmedel som tillförts räntekonto	-596 944	-585 452
	Skulder avseende anslag i räntebärande flöde	-7 877	-15 547
	Fordran avseende semesterlöneskuld som inte har redovisats mot anslag		
	Ingående balans	1 672	2 147
	Redovisat mot anslag under året enligt undantagsregeln	-173	-475
	Fordran avseende semesterlöneskuld som inte har redovisats mot anslag	1 500	1 672
	Övriga fordringar/skulder på statens centralkonto i Riksbanken		
	Ingående balans	11 534	21 101
	Inbetalningar i icke räntebärande flöde	444 528	671 002
	Utbetalningar i icke räntebärande flöde	-4 429 340	-4 165 238
	Betalningar hänförliga till anslag och inkomsttitlar	4 042 443	3 484 668
	Övriga fordringar på statens centralkonto i Riksbanken	69 164	11 534
	Summa Avräkning med statsverket	216 580	231 743

Not 24	Övriga tillgodohavanden i Riksgäldskontoret	2020-12-31	2019-12-31			
	Batterifonden - blybatterier	10 057	42 781			
	Batterifonden - småbatterier	124 669	180 573			
	Batterifonden - kadmiumbatterier	32 344	32 248			
	Summa	167 071	255 603			
Not 25	Myndighetskapital (inklusive Statskapital och Balanserad kapitalförändring)					
		Statskapital	Balanserad kapitalförändring, anslagsfinansierad verksamhet	Balanserad kapitalförändring, avgiftsbelagd verksamhet	Kapitalförändring enligt resultaträningen	Summa
	Utgående balans 2019-12-31	11 982 711	-51 025	0	-29 553	11 902 134
	Rättelse/ändring av redovisningsprincip	0	0	0	0	0
	Ingående balans 2020-01-01	11 982 711	-51 025	0	-29 553	11 902 134
	Föregående års kapitalförändring	-31 146	2 723	-1 130	29 553	0
	Anslagsmedel som finansierat anläggningstillgångar	135 717	0	0	0	135 717
	Fondöverföringar av fastigheter från annan myndighet	0	0	0	0	0
	Årets kapitalförändring	0	0	0	24 853	24 853
	<i>Summa årets förändring</i>	<i>104 571</i>	<i>2 723</i>	<i>-1 130</i>	<i>54 405</i>	<i>160 569</i>
	Utgående balans 2020-12-31	12 087 283	-48 302	-1 130	24 853	12 062 703
Not 26	Fonder	2020-12-31	2019-12-31			
	NOx-fonden	20 449	26 595			
	Batterifonden - blybatterier	10 057	42 781			
	Batterifonden - småbatterier	124 669	180 573			
	Batterifonden - kadmiumbatterier	32 372	32 346			
	Summa	187 547	282 296			
Not 27	Avsättningar för pensioner och liknande förpliktelser	2020-12-31	2019-12-31			
	Ingående avsättning	2 322	2 338			
	Årets pensionskostnad	1 865	1 348			
	Årets pensionsutbetalningar	-1 386	-1 364			
	Utgående avsättning	2 801	2 322			
Not 28	Avsättningar för avhjälpande av miljöskador	2020-12-31	2019-12-31			
	Ingående avsättning	67 500	67 500			
	Årets upplösning:					
	- Avfallsdeponier - icke farligt, farligt avfall	-18 000	0			
	- Industrideponier	-25 000	0			
	- Gruva och upplag - sulfidmalm, rödfyr	-22 500	0			
	- Flygplats	-2 000	0			
	Årets avsättning:					
	- Betning av säd	350	0			
	Utgående avsättning	350	67 500			

Avsättningar för avhjälpande av miljöskador avser framtida utgifter för avhjälpande av en miljöskada som uppstått på Naturvårdsverkets fastigheter enligt miljöbalkens (1998:808) definition. Avsättningen har i sin helhet finansierats av statskapital och någon redovisning mot anslag har ännu inte skett. Naturvårdsverket har sett över sin bedömning av åtaganden för avhjälpande av miljöskada. År 2020 görs en avsättning på 350 tkr, en minskning jämfört med föregående år med 67 150 tkr. Beloppet redovisas i stället som ansvarsförbindelse (se not 34).

Not 29	Övriga avsättningar	2020-12-31	2019-12-31
	Avsättning för lokalt omställningsarbete		
	Ingående avsättning	6 268	6 768
	Årets avsättning	974	879
	lanspråktaga medel	-2 025	-1 380
	<i>Utgående avsättning</i>	<i>5 218</i>	<i>6 268</i>

Posten avser avsättning för kompetensväxlings- och kompetensutvecklingsåtgärder enligt avtal om lokalt aktivt omställningsarbete.

Avsättning för återställande av lokal

Ingående avsättning	0	2 500
Årets upplösning	0	-2 500
Årets avsättning	0	0
<i>Utgående avsättning</i>	<i>0</i>	<i>0</i>

Posten avsåg återställningskostnader för Valhallavägen 195 och löstes upp under 2019 i samband med att Naturvårdsverket flyttade till nya lokaler.

Andra avsättningar

Ingående avsättning	450	450
Årets upplösning	0	0
Årets avsättning	14 353	0
<i>Utgående avsättning</i>	<i>14 803</i>	<i>450</i>

Årets avsättning avser uppskattade kostnader för intrång i ärenden där tvist uppstått. Tidigare avsättning avser ersättning för flextid inklusive sociala avgifter.

Summa Övriga avsättningar **20 020** **6 718**

Not 30	Lån i Riksgäldskontoret	2020-12-31	2019-12-31
	Ingående balans	86 977	58 352
	Nyupptagna lån	37 728	56 710
	Årets amorteringar	-22 637	-28 086
	Utgående balans	102 068	86 977

Beviljad låneram 115 000 115 000

Balansposten avser lån för investeringar i anläggningstillgångar. Investeringar i mark, markanläggningar, byggnader och pågående projekt finansieras dock inte genom lån i Riksgäldskontoret som en följd av en bestämmelse i verkets regleringsbrev.

Not 31	Leverantörsskulder och övriga kortfristiga skulder	2020-12-31	2019-12-31
---------------	---	-------------------	-------------------

Leverantörsskulder

I posten leverantörsskulder 2019 återfinns flera större poster som avser intrångsersättningar. För 2020 uppgår inte skulder för intrångsersättningar till lika stora belopp vilket förklarar skillnaden mellan åren.

Övriga kortfristiga skulder

Personalens källskatt	8 194	7 526
Övrigt	1 463	1 507
Summa	9 657	9 033

Not 32	Upplupna kostnader	2020-12-31	2019-12-31
	Upplupna löner och semesterlöner inklusive sociala avgifter	41 901	35 334
	Övriga upplupna kostnader - inomstatliga	2 128	526
	Övriga upplupna kostnader - utomstatliga	2 950	4 950
	Summa	46 979	40 810

I posten upplupna löner och semesterlöner inklusive sociala avgifter ingår 3 246 tkr som reserverats till följd av försenade löneförhandlingar. Ökningen av upplupna löner och semesterlöner inklusive sociala avgifter beror på fler anställda, lönerrevisioner och stigande kostnader för LKP (lönebikostnader).

Semesterlöneskulden ökar med 4 651 tkr då uttaget av semesterdagar har varit lägre under 2020 jämfört med föregående år.

Semesteruttagen vid sommar och jul är relativt konstanta, medan uttagen under andra delar av året minskat. Detta bedöms troligtvis vara en effekt av Coronapandemin.

Not 33	Oförbrukade bidrag	2020-12-31	2019-12-31
	Oförbrukade bidrag - inomstatliga	71 291	64 645
	Oförbrukade bidrag - utomstatliga	1 076	1 901
	Summa	72 367	66 545

varav bidrag från statlig myndighet som förväntas tas i anspråk:

inom tre månader	12 147	12 513
mer än tre månader till ett år	31 426	22 916
mer än ett år till tre år	2 996	2 996
mer än tre år	24 721	26 219
Summa	71 291	64 645

Ökningen av Oförbrukade bidrag beror på att finansieringsformen för flera stora utvecklingsuppdrag för Styrelsen för internationellt utvecklingssamarbete (Sida) har ändrats. Tidigare har de finansierats genom tjänsteköp medan det numera sker genom bidrag.

När det gäller Naturvårdsverkets anläggning Naturum Lapponia har denna anläggning finansierats dels genom bidrag, dels genom anslag. Finansieringen genom bidrag redovisas som "Oförbrukade bidrag" vilka sedan löses upp i samma takt som tillgången skrivs av. Finansiering genom anslag har redovisats direkt mot statskapital.

Not 34 Ansvarsförbindelser

Ansvarsförbindelse för avhjälpande av miljöskada på förorenade områden som ägs av Naturvårdsverket och där Naturvårdsverket är ansvarig för sanering enligt miljöbalken (1998:808) kap 10 bedöms till 104 000 tkr för år 2020. De berörda områdenas skador ska ha uppkommit vid verksamheter såsom gruva och upplag, avfallsdeponi, sågverk samt betning av såd. Jämfört med 2019 års ansvarsförbindelse om 32 280 tkr redovisas i år en ökning på 71 720 tkr vilket kan hänföras till en ny bedömning av de förorenade områdena som utgår från ansvar, tillförlitligheten i beloppets storlek samt tidpunkten för när resurser beräknas utflyta. Beloppet för årets ansvarsförbindelse kan antas variera mellan 33 000 tkr och 175 000 tkr.

NOTER TILL FINANSIERINGSANALYS

Not 35	Kostnader	2020	2019
	Summa enligt resultaträkningen	1 801 285	1 833 067
	Realisationsförlust vid utrangering av anläggningstillgångar	-4 725	-1 228
	Avskrivningar	-47 192	-56 936
	Pågående nyanläggningar kostnadsförda som reparation och underhåll	0	-2 027
	Avsättningar	53 369	3 017
	Belopp i finansieringsanalys	1 802 737	1 775 894
Not 36	Intäkter av avgifter och andra ersättningar		
	Intäkter av avgifter och andra ersättningar	47 209	71 066
	Realisationsvinst vid försäljning av anläggningstillgångar	-3 902	-13 134
	Avyttringar genom fondöverföring	0	935
	Belopp i finansieringsanalys	43 307	58 867

NOTER TILL ANSLAGSREDOVISNING

- Not 37** Anslaget nyttjades inte fullt ut på grund av att saneringsarbetet vid länsstyrelserna och huvudmän har omprioriterats till förmån för pandemiarbetet. Även upphandlade entreprenader har påverkats när det gäller tidsplan och genomförande. Resursbrister hos huvudmän har också försenat projekt. Naturvårdsverket har dessutom, tillsammans med länsstyrelserna, under året arbetat aktivt med att återta oförbrukade bidrag.
- Not 38** Effekterna av coronapandemin har varit märkbara framförallt i mängden projekt som förlängts och därmed inte utbetalats under året. Pandemin har också haft effekter på att det inkommit färre ansökningar, framförallt inom delen läkemedelsrening.
- Not 39** Bemyndiganderamen för 2020 var otillräcklig i jämförelse med det totala anslaget på cirka 2 817 000 tkr. Detta gjorde att Naturvårdsverket tidigt på året nådde taket för bemyndigandet och därför tvingades pausa beslutsfattandet och ställa in en ansökningsomgång. Utan möjlighet att betala ut medel för kommande år var det inte möjligt att bevilja projekt och betala ut medel på årets anslag. När bemyndigandet utökades i slutet av november var det inte möjligt att i tillräcklig omfattning bevilja projekt och betala ut medel. Samtidigt har det varit en Coroneffekt där många projekt har behövt mer tid för att genomföra sina åtgärder, eller helt avbryta dem. Detta gjorde att planerade utbetalningar genomfördes i mindre grad än förväntat.
- Not 40** Anslaget ingår i utgiftsområde 21 Energi. Huvuddelen av anslaget har disponerats av Trafikverket. Naturvårdsverkets del av anslaget har använts vid medverkan i planering och förberedelser av de satsningar som hanteras av Trafikverket.

NOTER TILL REDOVISNING AV BEMYNDIGANDEN

- Not 41** Det låga användandet av bemyndigandet beror på att de fleråriga luftavtalet för miljöövervakning gick ut 2020 och nya ska tas fram tidigt 2021. Totalt är det cirka 16 000 tkr per år på bemyndigandet. Samma sak gäller angående analysavtalen för miljögiftsövervakning, miljöprovbanks samt datavårdsavtalen, cirka 13 000 tkr.
- Not 42** Bemyndiganderamen för anslag 1:3, åtgärder för värdefull natur, har inte nyttjats fullt ut, vilket beror på flera olika faktorer. Ramen har också under 2020 utökats till 490 miljoner kronor från tidigare 440 miljoner kronor. Behovet av bemyndigande inom området investeringar i byggnader och markanläggningar har under året varit relativt begränsat, men väntas öka kommande år enligt Naturvårdsverkets investeringsplan. Vad gäller behov av bemyndigande inom LONA-verksamheten (Lokala naturvårdsbidrag) har även den varit begränsad under året. Här förväntas behovet öka under kommande år och detta bland annat med anledning av de våtmarkssatsningar som regeringen gör för år 2021 och framåt.
- Not 43** Bemyndigandet nyttjades inte fullt ut delvis beroende av att pandemiarbetet vid länsstyrelserna har prioriterats före saneringsansökningar. Ansökningar för att sanera mark inför bostadsbyggnad har under året varit få. Inför 2021 har en ny vägledning för ansökningar tagits fram för att underlätta arbetet med att ta fram kvalitetssäkrade ansökningar
- Not 44** Under året inkom färre ansökningar, framförallt inom delen läkemedelsrening, vilket gjort att bemyndigandet inte nyttjades fullt ut. Detta kan vara en effekt av Coronapandemin.
- Not 45** Under 2020 fanns inget behov av att utnyttja bemyndigandet.
- Not 46** Beslut om ökning av bemyndiganderamen kom sent på året vilket gjorde att Naturvårdsverket inte hade möjlighet/kapacitet att nyttja mer av ramen.

NOTER TILL REDOVISNING MOT INKOMSTITLAR

- Not 47** Under Övriga ränteinkomster redovisas den ränteintäkt som Naturvårdsverket erhöll i samband med ett indrivningsärende gällande anslag 1:16 Klimatinvesteringar.
- Not 48** Miljösanktionsavgiften är en straffavgift och därmed svårbudgeterad.
- Not 49** Avgifter för prövning och tillstånd tas ut enligt 7 kap 8e - 8k §§ förordning (1998:940) om avgift för prövning och tillsyn enligt miljöbalken. I och med att avgiftsuttaget för producentansvaret utökas är det svårt att budgetera hur många som kommer att omfattas och därmed är det även svårt att budgetera inkomsten.
- Not 50** Under inkomstiteln Övrig offentligrättslig verksamhet redovisar Naturvårdsverket avgiftsintäkter dels för ansökan om gränsöverskridande transporter av farligt avfall (8 548 tkr) dels för ansökningsavgifter (12 tkr).
- Not 51** I enlighet med lagen (2001:1199) om handel med utsläppsrätter ska Naturvårdsverket besluta om förseningsavgift eller fullgörandeavgift om de flygoperatörer eller anläggningar som berörs av lagen inte fullgör sina åtaganden. Avgiften är en straffavgift och därför svår att budgetera.

Intern styrning och kontroll

Naturvårdsverket omfattas av förordningen (2007:603) om intern styrning och kontroll samt internrevisionsförordningen (2006:1228). Detta innebär särskilda krav när det gäller den interna styrningen och kontrollen. De senaste årens arbete med att utveckla ledning och styrning har fortsatt även under 2020. Vi har redogjort för delar av utvecklingsarbetet i kapitel 3 ovan. Vi har också fortsatt att utveckla vårt arbete med resultatanalys och hur vi mäter våra resultat.

I arbetet med intern styrning och kontroll är riskhantering en central del. Chefer och medarbetare informeras om uppgifter, mål och uppdrag samt verksamhetens resultat. Utifrån riskanalyser beslutas om kontrollåtgärder, som följs upp för att utvärdera om förväntade effekter har uppnåtts. Arbetet med risker är en integrerad del av planerings- och uppföljningsprocessen och omfattar hela verksamheten. Naturvårdsverkets övergripande riskanalys upprättas årligen. Den fastställs av generaldirektören och har för 2020 innehållit fem risker. Risker hanteras också i den löpande verksamheten och i aktuella uppdrag och projekt.

Ledningsgruppen gör en gång i månaden en ekonomisk uppföljning och tar upp behov av omprioriteringar. En fördjupad uppföljning av hela verksamheten görs fyra gånger per år, i april, juni, oktober och februari. I uppföljningen ingår även uppföljning av riskhanteringen. Vid behov beslutar generaldirektören om ändringar av och tillägg till verksamhetsplanen.

Naturvårdsverkets avdelningar har ansvar för att inom sina respektive sakområden följa upp verksamheten. I samband med upprättandet av årsredovisningen genomförs en särskild redogörelse för omständigheter av betydelse. Samtliga avdelningschefer samt chefen för gd-staben intygar dessutom att de har en betryggande intern styrning och kontroll.

Internrevisionen har fortsatt sitt arbete enligt den revisionsplan som generaldirektören beslutat om och ett antal revisioner har genomförts. Exempel på områden som granskats är myndighetens interna miljöarbete och processen för kvalitetssäkring av statistik. Dataskyddsombudet har under året genomfört en granskning enligt dataskyddsförordningen. Ledningen har tagit del av resultatet från dessa granskningar och vidtagit nödvändiga åtgärder. På uppdrag av Sida har också Ernst & Young Sweden gjort en granskning av Naturvårdsverkets interna styrning och kontroll. Slutsatsen från granskningen var att Naturvårdsverket har acceptabel nivå på den interna styrningen och kontrollen

Årsredovisningens undertecknande

Jag bedömer att den interna styrningen och kontrollen vid myndigheten har varit betryggande under den period som årsredovisningen avser. Jag intygar att årsredovisningen ger en rättvisande bild av verksamhetens resultat samt av kostnader, intäkter och myndighetens ekonomiska ställning.

Den 19 februari 2021

Björn Risinger
Generaldirektör

En samordnande och
drivande kraft i miljöarbetet

www.naturvardsverket.se

Naturvårdsverket, 106 48 Stockholm
Besöksadress: Stockholm – Virkesvägen 2
Östersund – Forskarens väg 5 hus Ub
Telefon: 010 698 10 00
E-post: registrator@naturvardsverket.se
Beställningar: tel 08 505 933 40
E-post: natur@cm.se
www.naturvardsverket.se/publikationer